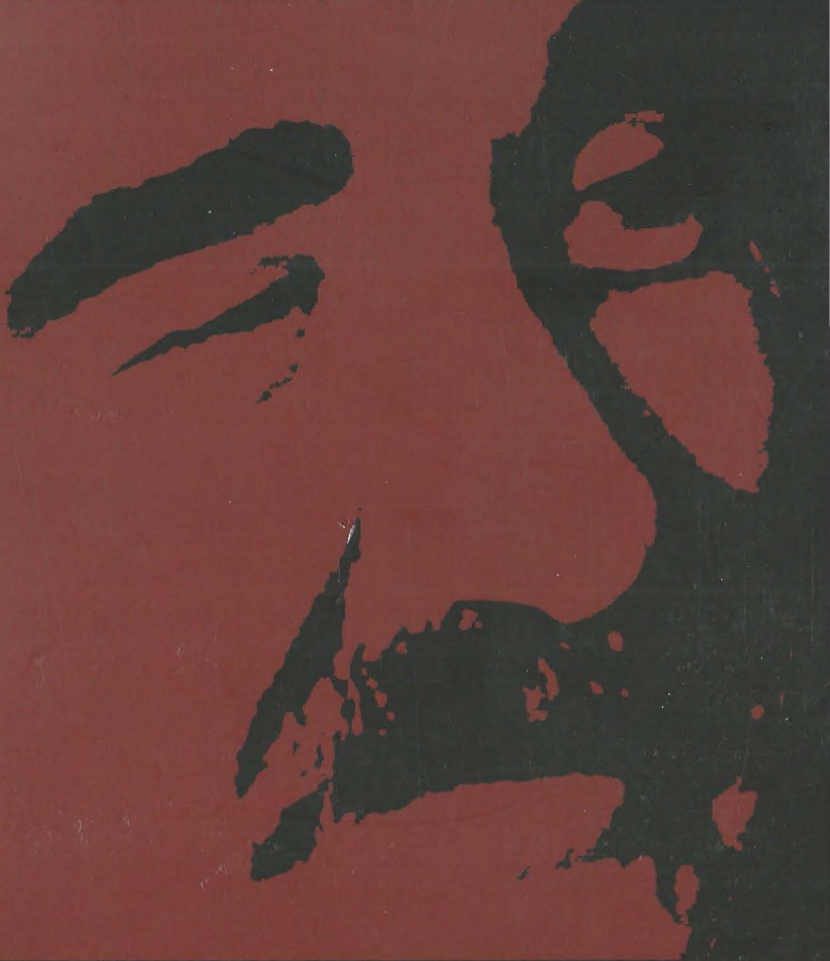
orhan iyiler

AKLIN LİRİZMİ

ayışığı kitaplığı

orhan iyiler

AKLIN LİRİZMİ

ayışığı kitaplığı

Orhan İyiler

Aklın Lirizmi

Ayışığı Kitaplığı
Kültür-Sanat-Edebiyat: 1

Kitabın Adı: Aklın Lirizmi
Yazar: Orhan İyiler
Editör: Sıla Erciyes
Birinci Basım: Şubat 2011

İSBN: 978-605-61008-6-4
Yayın Sertifika No:15814

Baskı: Estet Ajans Matbaacılık
Merkezefendi Mah. Fazılpaşa Cad. 4. Zer San.
Sit.No: 16/26 Topkapı / İstanbul Tel: 212 565 17 74

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin bütün hakları
Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir

Yeni Dönem Yayıncılık
Sofular Cad. Sofular Mah. 8/3 Fatih / İstanbul
Tel&Fax: 212 533 32 57
www.mucadelebirligi.com

Bu kitabı, tüm ötekiler gibi, sevgili eşim Zeynep İyiler'in hiç eksilmeyen sevgisine ithaf ediyorum. Ve beni tüm kusurlarımla bağışlaması dileğiyle...

VE DE

Bu kitabın çıkışında olağanüstü çaba gösteren dostlarım Ayışığı Sanat Merkezi çalışanlarına, Songül Yücel ve Süleyman Acar'a teşekkürlerimi kabul etmelerini rica ediyorum.

Orhan İyiler
7 Şubat 2011

İçindekiler

Eldorado Gezegeninde Gördüklerim..... 9
16 Ocak 1991..... 23
Iraklı Ali İsmail'e Açık Mektubumdur..... 25
21. Yüzyıl Düşümün Gerçeğinde Gördüklerim..... 29
1 Mayıs'ını Kutluyorum Senin..... 43

Güncelerden...

Çift Yıldızlı Bir General'e Raporumdur..... 49
2 Şubat 1982..... 69
16 Mayıs 1982..... 75
Seçim Sonuçları Üstüne Karşılıklı Konuşma..... 87
Lodoslu Bir İstanbul Gecesinde Sokakları
Dolaşa Dolaşa Düşündüklerim..... 103
Uzaktaki Dost'a Mektuplar..... 111
Ana..... 123
İlk Sorgulama Günü..... 127

Generaller Kışında Yaşam Kaynakçaları

Bir Küçük Burjuvanın Tanığı Olduğu Olaylar..... 135
Görüş..... 167
Hastahane ya da Sakallı Hurşit..... 217
Odasını Boyayan Adam..... 315

Önsöz

Orhan İyiler'in sevgili okurları şunu iyi bilir, Onun eserleri sürprizlerle doludur. Kapitalizmin işleyiş yasalarının bugünkü çözümlemesini okurken, birden Eldorado ülkesi diye bir ülkeye yolculuk yaparken buluruz kendimizi. Onunla birlikte sosyalizm düşünün gerçek olduğu bu ülkede dolaşırken hala sorgulamaya, hala daha ileri nasıl gidilebilir diye kafa yormaya devam ederiz. Bitimsiz bir anlama ve değiştirme çabası içinde...

11 Eylül'ün ardından dünyayı bir halklar hapishanesine çevirmek isteyen ABD ve dünya emperyalizminin planlarını anlatırken birden bizi oradan alır ve olguya başka açılardan bakmamızı ister. Gelecek onlara ait değil bize aittir... 11 Eylül'ün yarattığı toz duman içinden bizi alır ve devrimini gerçekleştirmiş dünya halklarının arasına götürür. Dünya Halkları Konseyi toplanmıştır. Amacı da savaş suçlularının yargılanmasıdır. Bir anda Patris Lumbeo belirir yanımızda. Guantanamo'da tutulan, İnsanlık Suçu-Jenosid işleyenlerin yargılanmasına davet eder bizi. Kimler yok ki aralarında... Mahkeme Iraklı Ali'nin başkanlığıyla başlar o güzel gözlerinin aydınlığında...

12 Eylül'ün zorlu günlerinde onu Generallerin Zabıt Varakalarını tutarken buluruz. Her gün işledikleri suçları bir bir kayıt eder. Görev adamı olmanın sorumluluğuyla girişir işe. 12 Eylül'ün yarattığı kışta yalnızlık içinde boğulmadan suç dosyalarını kaydeder generallerin gelecek kuşaklar için... Faşizmin nasıl günlük yaşamımızın içine sızmaya çalıştığını ve buna karşı yaşamın nasıl direndiğini anlatır. Generallerin yarattığı kışta, yaşam kaynakçalarımızı sunar bize Cezmi Bey'in, Sakallı Hurşit'in ve Odasını Boyayan Adam'ın yaşamından...

Doğruların peşindeki serüvencidir o. Bitimsiz bir coşkun macerada çocuksu bir merakla izler yolunu... fanatizme düşmeden. Öğrenmek, yaşamdan tat almasıdır aklın. Lirizmi bundandır. Amacımız Aklın Lirizmi'nde okura bu sürprizleri sunmak.

76 yaşının tüm deneyimlerini sakınımsız bizlerle paylaşan Orhan abiye her şey için sonsuz teşekkürler...

Sıla Erciyes

Eldorado Gezegeninde Gördüklerim

1995 yılına insanlarımızın ve dünya halklarının gerçekleri daha da kavrayarak girdiklerini söyleyebilirim size. Büyük bir karmaşa ve bir iç savaşa dönüştürülmüş gezegenimizde insanlar yarınlarını çok daha ciddi bir sorumlulukla düşünmeye başlamışlardır. İnsanlarımız ve dünya halkları bunun için şehitler vermişlerdir. Onların önünde saygıyla eğiliyorum. Emperyalizmin ve kapitalizmin azgın saldırısında canlarını yitirenlerin tüm tanıdıklarına, en yakınlarına 1995'e onların savaşımıyla yeni kazanımlar elde ederek girdiğimizi unutmamalarını diliyorum. Dünyamızın iç savaşında ölenlerin hepsi yarınlarımızı belirleyeceklerdir. Çünkü onlar tıpkı tragediya yazarı Sophoklês'in dediği gibi: *"Işık içindeki gömütlerinde yaşayan canlılardan daha diri ve canlıdırlar."* Yaşamlarımızdadırlar... ölümsüzlüğün bilgeliğini üstlenmişlerdir.

1994 yılında barış, ekmek, eşitlik, özgürlük, kardeşlik için savaşım veren tüm dostların yeni yılda da savaşımlarını sürdürmelerini dileyerek 1995'in onlar için başarılı geçmesini diliyorum. Onların başarısı halklarımızın başarısı olacaktır. Yani eşitliğin, ekmeğin, özgürlüğün ve kardeşliğin kazanımı olacaktır; karanlık ve eşitsizlikten, özgürlüklerden, ekmeksizlikten, acımasızca ve açgözlü yararlananların karşısında. İnsanoğlunun bu soylu direnişi için şehit düşenlerin yanında aynı uğraşta hapishanelere doldurulan tüm politik tutuklularımızın da yeni yıllarını umutla,

coşkuyla kutluyorum. Onların kendi özgürlüklerinden caymaları bizim özgürlüklerimiz içindi. Onlar karanlık ve zulüm dolu hücrelerinden ışık taşıyacaklardır hepimize. 1995'in onlara savaşımlarında daha etkin olabilecek özgürlükler getirmesini diliyorum. Hiçbirimiz çağımızın engizisyonlaşmasına karşı sesimizi çıkarmazlık edemeyiz. Sesimizi çıkarmamak 37 insanımızı cayır cayır yakan gericiliğin önünü açmaktır. İntihardır. 37'lerin bize öğretilerini saygıyla selamlarken tüm yakınlarının 95'te onların anısıyla halklarımızın nasıl kazanımlar elde ettiklerini görmelerini diliyorum. En sevdiklerinden koparılıp alınanların bize taşıyacakları umut daha da direngen olacaktır.

1994'ün son programında ele aldığımız Bosna-Hersek ya da parçalanan bir devletin dramı Yugoslavya trajedisini gelecek programa ertelememe izin vermenizi istiyorum. Zaman zaman katı gerçekleri unutabilmeliyiz soluklanabilmek için. Ama bu dinlencede bile ereklerimizin uzak gibi duran gerçeklerine yönelerek kendimizi yuğup yıkamalıyız. Sözün kısası bugün kanlı olayların en yoğun olduğu bir dramı anlatmaktan çok, böyle bir soluklanmanın birçok kişiye düşsel görünecek gezintisini yeğlemek istiyorum. Bize unutturulmak istenen düşlerimizden, ütopyamızdan söz açmak istiyorum. Hani büyük ustalarımızın *"masallardan söz açılır gibi söz edilecek"* dediği, insanoğlunun ermek istediği düşlerinin gerçeğinden. Ütopi'yi ya da ütopyayı sözcükler şöyle açıklıyor: *"Ütopi: Mutlu bir halkı yöneten ideal bir yönetimin egemen olduğu düşler ülkesi." Ya da "Bir düşler ülkesinde herkesin mutlu olduğu, örneğin Romain Roland'ın diliyle söylersek: Evrensel barışın, kardeşliğin, barışçı ilerlemeciliğin, insan hakları ve doğal eşitliğin"* bütünüyle, noksansız uygulandığı bir dünya... Bilimsel sosyalizmin kurucuları bize böyle bir dünyaya nasıl ulaşılacağını apaçık göstermişlerdir. Hem de ütopik sosyalistlere karşı çıkarak. Yani bizim ütopyamızda diyalektik bir gerçeklik yatar.

İşte dostlarım, böyle bir gezegene, yani herkesin mutlu olduğu ideal bir yönetimle yönetilen başka dünyaya geçen haftaların birinde geziye çıktım. Doğrusu, bunun benim istemimle olduğu söylenemez. Anlatacağım nedenlerden de kendiliğinden, bir rast-

lantı sonucu olduğu da söylenemez. Sanıyorum gecenin ileri bir saatinde zaman zaman yaptığım gibi, el ayak çekildiği bir zamanda sahil kıyısındaki yürüyüşümde neon lambalarının yarı karanlığı içinde genç bir adam gördüm. Hava çok kötü ve soğuktu. Sahile kendimi atıncaya dek yağmur sularını sıçratan sırılsıklamlığın çamuru içindeydim. Elim yüzüm bile çamur içinde kalmıştı. Ve tüm boğazım yanıyordu, hava kirliliği bir kalın duman gibi içimde kalmıştı. Ve deniz sanki ölmüştü, kara katran kanıyordu ölümü. Yer yer ak martılar bu karanlık uçuruma düşmüşler de kurtulmak için anlaşılmaz bir haykırışla havalanıyorlardı hiç beklenmedik bir zamanda. Martıların haykırışı bile değişmişti. Çığlık çığlığaydılar sanki. Oysa yukarıda pırıl pırıl bir gök vardı. Yıldızları görüyordum. Kalın pisliğin içinde ezilip gider, göz gözü görmezken tepemizde asılı bir dünya sanki hiç ulaşamayacağım bir biçimde ve de bizi hiç umursamadan kendi gerçekliğini yaşıyordu. Ve arkamızda asfalt yolda arabaların bir kayış üzerinde kayışları gibi ardı arkası kesilmeyen ve insanların beyninin kıvrımlarında dolaşan uğultusuyla, kentin nedenini kestiremediğim bir biçimde inleyişini duyuyordum. Geriye dönme cesaretimi yitirdim. Yürüyebileceğim kadar yürümeye karar verdim ıslak köpeklerin ıslak kedileri kovaladığı sahilde... Ve ileride boyu doğal sayılmayacak uzunlukta genç bir adam gördüm karaltılar içinde... *"Balık avlamanın da tam zamanı doğrusu"* diye geçirdim içimden... Ama yaklaştıkça adamın balık avlamadığının ayırdına vardım. Birtakım tüpleri havada hızla gezdirdikten sonra kapaklarını kapıyor, daha büyükçe tüplere deniz suyu dolduruyordu. Ama dehşetle gördüğüm şey şuydu: Deniz en az üç metreye yakın dipte ve 5-6 metre ötedeydi ve genç adam hiç eğilmeden, kollarını birdenbire kendi boyutlarından öteye uzatarak bu işi gerçekleştiriyordu. Ürktüğümü söylemeliyim ve adımlarımı yavaşlatarak uzaklaşmayı düşündüğüm bir sırada tatlı ve romantik sesiyle genç adamın başını çevirmeden bana seslendiğini duydum:

- Bu gece yürüyüşünüzü geciktirdiniz...

Kendiliğimden yanıt verdim:

- Evet, dedim, çalışmam sandığımdan da uzun sürdü...
- Sizi bekliyordum, dedi...

- Nasıl, diye sordum... Ben sizi tanımıyorum ki ve de ilk kez görüyorum...

Dostlar nasıl olduğunu bilmiyorum, o mu benim yanıma geldi, ben mi onun yanına gittim bir çekim gücüne yakalanmış gibi, göz göze gelip yüz yüze konuşmaya başladık:

- Sizi, dedi Eldorado gezegenine götürmekle görevliyim.

- Eldorado mu, orası da neresi? diye sordum. Yanıt vermedi, yalnızca bana baktı. Ve işte o zaman ben birden kıvançla anımsadım...

- Evet, dedim, Eldorado... Şu her şeyin bol, her şeyin eşsiz kusursuzlukta olduğu, kimsenin mutsuz olmadığı gezegen...

- Görmek istemez misin? diye sordu. Yine kıvançla:

- Hem de nasıl, dedim... Görmek, tanımak, öğrenmek isterim...

- Öyleyse gidiyoruz, dedi... "Hazırlıksızım, bir başka zaman için..." dememe fırsat kalmadan... beni elimden tuttuğu gibi havalanmaya başladık. Ve dostlarım boğucu cehennemî dumanları, homurdanan, uğuldayan kentin üzerinde kara dumanları birden gerimizde bırakarak göğe doğru yükselmeye başladık. Ve yıldızlar ne güzeldi. Oksijenle yıkanıyordum. Mavilikte yüzüyor, sanki ilk çağ sirenlerinin ölümsüz güzellikteki seslerini, türkülerini duyuyordum. Ve bir süre sonra güneş ışığı içinde pırıl pırıl bir gezegene, Eldorado gezegenine vardık.

Eldorado gezegeninde bizi pırıl pırıl bir gök ve de ultraviyole ışınlarından ozon tabakası delinmediği için kansere yol açmayan bir güneş karşıladı. Gezegen yeşil bir orman denizi gibiydi. Ve denizin kendisi mavilerin en ince tonunda güneş ışığının ılık sıcaklığında bu yeşil ormanla tam bir uyum içindeydi. Bir süre yanımdaki rehberimle bu deniz kıyısında yürüdüm ve denizde yüzen balıkları gördüm. Yeryüzü denizlerinde, petrol atıkları ve sanayi ürünlerinin zehirli atıkları ile petrolleşen denizlerimizde artık türleri tükenmeye yüz tutmuş, kimi tümüyle ortadan kalkmış Mersin balıkları, levrekler, barbunya balıkları, kefaller, pisi balıklarının tüm türü, morinalar, turna balıkları, kırlangıçlar, sardalyalar, istavritler, zargana balıkları yüzüyor, ileride yunuslar güneş ışınlarına doğru kıvançla ve havada uzun süre kalarak gümüş sularını döke

döke sıçrıyorlardı. Ihlamur, çam, çınar, ardıç, kavak, meşe, kızılağaç, dağ akçaağacı, ceviz ağaçlarından ve daha nice adlarını bilmediğim ağaçlardan oluşan yeşil orman denizinde tepeli guguk kuşları, serçeler, bülbüller, sedir kuşları, taçlı güvercinler, papağanlar, muhabbet kuşları, keklikler, taçlı turnalar, cennet ispinoz kuşları, ardıçlar, o güzelim saksağanlar uçuşuyor, ötüşleri, cıvıltılarıyla insana "bir kuş cennetine" geldiği izlenimi veriyorlardı. Ve dostlarım kentin görkemli çeşmelerinden sular akıyor, çocuklar hiç çekinmeden bu suları içiyorlardı. Akan sular için su yolları yapmışlar, set set oluşturdukları bu su yollarında zaman zaman şelaleşen sular kenti bir müzik şölenine dönüştürüyordu. Kuşların, yemyeşil ormanların, mavinin en ince tonundaki denizlerin coşkuyla birbirlerine kavuştukları, sözcüğün tam anlamıyla birbirleriyle seviştiği -doğanın kendisiyle seviştiği, coşkusunu ilk kez burada, Eldorado gezegeninde görüyordum- ve sokaklarından akan suların içildiği bir ülke, bir gezegen olsa olsa bir cennetti. Bir aralık aklımdan dinlerin, peygamberlerin adından sıkça söz ettikleri cennete geldiğim düşüncesi gelip geçti.

Rehberimle yeryüzü zamanına göre ne kadar yürüdüğümüzü bilmiyorum. Ama hiç yorulmuyordum. Ve yürümeye doymak bilmiyordum. Ve çocuklar gördüm. Her zaman güzel olan çocuklar Eldorado gezegeninde daha da güzeldiler. Çünkü sağlıklıydılar. Ve kendilerine ayrılmış bahçelerde çılgınca oynuyorlar, sonra önlerinden akan su kanallarından doyasıya su içiyorlardı. Yüreğim, birdenbire gözlerimi yaşartacak kadar güçlü bir acıyla burkuldu: *"Bizim gezegenimizde içecek sağlıklı su bulamadıkları için her gün 2.000 çocuğumuz ölüyor"* diye geçirdim içimden. *"Ya savaşlarda yitirdiğimiz çocuklar... UNICEF'in geçen yıl açıkladığı bir rapora göre iç savaşlarda ölen yeryüzü çocuklarının sayısı 2 milyonu aşıyor. Ve 1,5 milyonu da sakat..."* Ama içinde bulunduğum mutluluğun incinmemesi için bu yeryüzü gerçeğini bencil bir ivedilikle aklımdan kovdum... Rehberime dönüp sordum:

- Hiç taşıt görmüyorum... Otobüs, binek arabaları, kamyon, kamyonetler... hiçbiri yok...

- Çünkü bu korkunç aygıtları kullanmıyoruz, dedi rehberim. Toplu taşımacılıkla tüm sorunlarımızı çözdük. Taşımacılığı Eldo-

rado gezegeninin yeraltına gömdük. Sizi bekleyen Bilge Yönetim Kurulu'muza giderken yeraltı trenlerimizle göndereceğiz.

Gerçekten de az sonra bir çocuk bahçesinin içinden merdivenlerle yeraltı metrosuna indik. Ve Eldorado metrosunda trene bindik. Metro bizim bildiğimiz metrolara hiç mi hiç benzemiyordu. Neon lambaları ve reklamların donuk ışıkları içinde bir yer değildi burası. Yukarının, toprak üstünün cenneti sanki toprak altına da inmiş gibiydi. Kuşlar, ağaçlar yoktu belki ama, yeraltında nasıl olduğunu kavrayamadığım biçimde yaşatabildikleri çiçekler, akvaryumlarda balıklar vardı. Bu akvaryumları öylesine geniş ölçekte kullanmışlardı ki zaman zaman kendimi yeraltında değil, denizaltında gidiyormuşum duygusuna kaptırdım. Eldoradolular, bu geniş koltuklu, kimi ikili, kimi üçlü ya da tek koltuklu metro treninde ne ayakta, ne de sıkışıktılar. Hepsi oturuyordu, ya son derece sessiz bir biçimde konuşuyor ya da kitap okuyorlardı. Tren zaman zaman yeryüzüne çıkıyor, yeryüzünün ormanında kısa bir süre gittikten sonra yeniden akvaryumlu, çiçeklerle bezenmiş yeraltına dalıyordu.

Ve sonunda dostlarım beni bekleyen Bilge Yönetim Kurulu'na geldik. Bilge Yönetim Kurulu geniş ve tek katlı bir evin bahçesinde toplanmıştı. Sanıyorum 15-20 kişiydiler. Beni ayakta karşıladılar ve o zaman bir şey birden dikkatimi çekti. Gerek metroda gördüklerim gerek buradakiler hepsi uzun boylu, son derece sağlıklı insanlardı. Boy ortalamalarının 1.90-2.10 olduğunu sonradan öğrenecektim ve onların yanında ecüş bücüş kalıverdim ve bu bana önleyemeyeceğim bir kompleks verdi. Sonradan bir gerçeği daha öğrenecektim. Eldoradolular'ın yaş ortalamaları da yeryüzü zaman birimine göre düşünürsek 125-130 yıldı. Yani bizim gezegenimizin en az yarısından daha çok bir yaşam ortalamasına sahiptiler. Birtakım hastalıkları en az üç kuşaktan beri hiç bilmiyorlardı. Gezegenimizde ölüm oranlarının başında gelen kalp hastalıkları, kanser, karaciğer ya da böbrek yetmezliği gibi sayrılıklar tarihlerinden silinmişti. Salgın hastalıkların ise ne olduğunu hiç kimse bilmiyordu. AIDS, veba, tifüs, verem, sıtma, tifo, kolera gibi sayrılıklar toplumsal yaşamlarından anımsayamayacakları kadar uzun bir süre önce silinip gitmişti. Bunları öğrendiğim zaman

bu sayrılıklardan her yıl milyonlarca yeryüzü insanının öldüğünü düşünmek insanın içini titretiyordu. Eldoradolular'ın nasıl öldükleriyse çok çarpıcı, inanılması çok güç bir olaydı. Yani bir bakıma yalnızca yaşlılıktan ölüyorlardı ve bunu istiyorlardı. Çünkü ölümleri son derece acısız, son derece tatlı bir duruma gelmişti. Yaşlılar kendilerini "Yeniden doğma evlerine kapatıyorlardı." Hastanelere bu adı takmışlardı, çünkü en yakınlarıyla sohbet ede ede bir uykuya dalar gibi ölüme dalıyorlardı, yakınlarının elleri ellerinde ve gülümseyerek. Yunus'un *"Bu dünyada bir nesneye/Yanar içim göynür özüm"* dediği genç insanların ölümüne duyduğu derin acıyı Eldoradolular hiç yaşamıyorlar. Çünkü genç ölüm Eldorado'dan hemen hemen silinip gitmiş. Şimdi tartıştıkları en önemli konulardan birinin bu olduğunu daha sonra Bilge Düşünürüm'le yaptığım konuşmalardan öğrenecektim: Eldorado'da insan sağlığı öyle bir aşamaya gelmiş ki yalnızca hücrelerin yaşlanmasından kaynaklanan ölüm olayını ortadan kaldırıp kaldırmama konusunda bilimsel ve felsefi bir tartışma başlamış. Hücrelerin yenilenmesi konusunda belirginleşen buluşlar durdurulmuş bu tartışmanın sonuna değin. Eldoradolular hemen hemen ikiye bölünmüş gibi. Ama daha çok Eldoradolular'ın ölümlerin kalkmaması konusunda eğilim gösterdikleri biliniyormuş. Çünkü bu, doğanın kendini yenilemesinin ve de doğa ilkelerinin zedelenmesi anlamına geliyormuş. Üstelik dostlarım buna bağlı son derece ilginç bir etik, bir ahlak, bir bakıma din anlayışı denebilecek bir kavrayış biçimi geliştirmişler. *"Ölmek yeniden doğmaktır..."* diyor bazı Eldoradolular. *"Yeniden doğmaksa, insanın ve doğanın kendini diyalektik bir biçimde yenilemesi, artmasıdır. Yalnız biz bu konuda şuna inanıyoruz: Eğer insan yaşamı boyunca başkalarına karşı, gerçekten özverili ve yalnızca onları düşünerek çalışmışsa, yeniden bu mutluluklar, zenginlikler ülkesinde gün ışığına kavuşacak, eğer yaşamında bencilce davranmış ve de kendini başkalarından çok düşünmüşse çok kötü bir gezegende, örneğin, yeryüzü gezegeninde doğacaktır. Hatta biz burada şu ince ayrımlara bile inanıyoruz: Bencilliği başkalarına çok zararlı olmamışsa dünya gezegeninin en az acılı bölgelerinde, ama bencilliği başkalarına zarar vermişse yeryüzünün en yoksul, en çileli, iç savaşların, yangınların, açlık ve yokluğun yaşandığı bölgelerde bir bebek o-*

larak gözlerini yeryüzüne açacaktır... Böyle bir cezalandırmadan yani dünyada yeniden gözlerini açmaktan korkan Eldoradolular henüz tümüyle arıtamadığımız bencilliklerden büyük ölçekte arınıyorlar..."

Yeniden dünyaya doğmak korkusu Eldoradoluları öyle sarmış ki, insanın bir dünyalı olarak kendinden utanmaması hemen hemen olanaksız.

Beni karşılayan Eldorado'nun Bilge Yöneticileri yanımda gelen rehbere, son yeryüzü ölçümlerini alıp almadığını sorduktan sonra benimle konuşmaya başladılar. Bilge Yöneticiler'in yetkilisi olduğunu sandığım Eldoradolu söze başladı:

- "Dünyalı aramıza gelmenden onur duyduğumuzu bilmeni isterim. Eldorado'da zaman zaman yeryüzü yaşamını düşünenleri konuk ediyoruz. Çünkü gezegenimizin geleceğinin sizin gezegeninizle çok yakın bir ilişkisi var. Güneş sistemine bağlıyız ikimiz de. Ve dünya gezegeni bu sistemin dışına yuvarlanıp gittiğinde bizi de bilmediğimiz bir karanlığa sürükleyeceğinden derin kaygılarımız var. Çünkü sistem önleyemeyeceğimiz bir biçimde dünyayı kendisinden atmak için belirgin bir eğilim göstermeye başladı. Bunu bilginlerimiz her yıl güneş sisteminin çevresindeki eğriden milimetrik sapmalar göstermenizden anlıyorlar. Yine bilginlerimizin bize verdikleri belgelere bakarsak sanıldığından da kısa bir süre sonra dünya gezegeninin sistemden kopma eşiğine gelmesini gerçekleştirecektir ve dünya bilmediğimiz karanlıklara doğru yuvarlanıp gidecektir. Ona en yakın gezegen olan bizim de bu tehlikeden uzak kalmamamız yine bilginlerimize göre bütünüyle olanaksız.

"Sayın dünyalı," diye sürdürdü konuşmasını Eldorado gezegeninin Bilge Düşünürü... "Dünyalıların bir bölümünün içinde bulundukları tehlikeyi kavradıklarını biliyoruz. Bunun için önemli bir savaşım verdiklerini de. Ama zaman zaman kendi iç sorunlarına öylesine dalıyorlar ki, nasıl bir gezegen oluşturulması gerektiği konusunda yeterince geniş düşünme olanaklarını bulamıyorlar. Ve dünyalılara bu yönde yeterince mesajlar veremiyorlar. İşte o nedenle biz zaman zaman dünyalıların bazılarını Eldorado ülkesine getirerek onların dünyalıları somut verilerle uyarmalarını,

kendi iç sorunlarına dalıp gitmelerini önlemeye çaba gösteriyoruz. Çok açık bir gerçektir: Eğer bize en yakın gezegen dünyanın, üzerindeki insanlar ile birlikte karanlıklara yuvarlanıp gitmesini önleyemezsek, kendimizi artık hiç umudumuz kalmamış bir durumda bulursak, acıdır ama kendimizi, bu mutluluklar ülkesini kurtarmak için dünyaya karşı önlemler almak, onun güneş sisteminden en az zararlı bir biçimde kopup gitmesini sağlamak zorunda kalacağız. Yani dünyayı söndüreceğiz dünya yangınının tüm sistemi kavramaması için. Sizin de bazı uğraşlar verdiğinizi biliyoruz. Zaman zaman kendinizi kurtaramadığınız yanılgılara düşmenize karşın elinizden geleni yapmaya çalıştığınızın tanığıyız. İşte sizi bunun için buraya getirdik ve şimdi siz Bilge Yöneticilerimiz'den biriyle gezegenimizi dolaşacak, gördüklerinizle doğrularınızı yoğunlaştırmak, sorunları açığa kavuşturmak olanağını bulacak ve küçük ayrıntılarda boğulup gitmekten kurtulacaksınız. Bunu yerine getirmenizi diliyoruz sizden. Bu, Eldorado gezegeninin mutluluğunu nasıl yarattığını, hangi aşamalardan geçerek buraya geldiğini size gösterecektir ve bu yöntemler dünyalıların işine yarayacak birçok deneyimler içermektedir. Çünkü biz dünyalıların deneyimlerinden çok yararlandık. Öylesine özverili dünyalılar var ki onları Eldorado ülkesinin yaşayanlara örnekleyerek gösteriyor, yeryüzü maceralarını bir bir anlatıyoruz.

İşte dünyalı konuğumuz, sizi bunun için çağırdık ve işte size verdiğimiz Bilge Yöneticilerimiz'den biri. Tümüyle özgürsünüz, tümüyle Eldoradolular size yardımcıdır. Konukluk süreniz hepimize yararlı olsun..."

Eldorado'nun Bilge Yöneticisi ile birlikte önce bir yemeğe gittik. Evlerde yemek yeme alışkanlığı hemen hemen kaybolmuş gibiydi. Özel günlerini, evlilik yıldönümleri, doğum günlerini bile birlikte kutluyorlardı. Topluca yemek yenilen her yerde kesinlikle bir orkestra bulunuyor, insanlar kendi yemeklerini kendileri seçiyor ve yolda giderken bahçelerden sevdikleri çiçekleri topluyorlardı. Bu çiçekleri kendileri masalarına yerleştiriyorlardı. Herkes birbirini tanıyor gibiydi. Ama beni asıl şaşırtan yemekten sonra bulaşıkların yıkanması olayı oldu. Yemek sonrasında herkes yediklerini özel bir poşete dolduruyor, her topluca yemek yenen

birimlerin altındaki bulaşıkhaneye inip bulaşık makinelerinde bizim zamanımıza göre 5 dakika bile sürmeyen bir süreçte kirlilerini temizleyip kurumuş bir biçimde özenle hazırlanmış raflara yerleştiriyorlardı.

Hiç kuşkusuz yemek süresince Eldoradolu Bilge Yönetici'ye onlara saçma sapan gelen bir sürü aptalca sorular sordum:

- Eldoradolular hiç kavga etmez mi?

- Etmeleri için bir neden olmuyor. Şikayetler oluyor. Eleştiriler oluyor ve de gerçekten bunlar sıkı bir biçimde izleniyor.

- Hiç savaş çıkmaz mı Eldorado gezegeninin halkları arasında?

- Sanıyorum, sizin zaman biriminize göre bundan 200 yıl kadar önce Eldorado da tıpkı dünyalılar gibi iç savaş dönemi yaşadı... Eldorado'nun büyük bir bölümünü ele geçiren Pizarreliler hem egemen oldukları topluluklarda hem de sömürgeleri içine aldıkları topluluklarda kendi egemenliklerini sürdürebilmek için sürekli iç savaşları kışkırtıyorlardı. Pizarreliler gezegende güçlü bir silah sanayisi de oluşturmuşlardı. Ama ezilen Eldoradolular akıllarını başlarına toplamakta gecikmediler. Tarihimizi incelersen bu mutluluğa erişmek için bazen dünyalıların bugün dehşetle süren iç savaşlarını aratacak ölçekte iç savaşlar yaşadığımızı, bundan çıkmak için nasıl öncü kadroların Eldorado halklarının gezegensel birliğini hangi titiz çalışmalarla sağladıklarını ve Pizarreliler'in gezegene egemen olma sultasına nasıl son verdiklerini görebilirsin...

- Doğrusu, dedim, işte benim için ve dünyalılarımız için eşsiz bir öğreti olur bu...

- Bu konuyu en iyi Bilge Düşünürümüz size anlatabilir, dedi bilge yönetici... Sizi kendisiyle tanıştırabilirim. Bu savaşların son kalıntılarına çocukluğunda tanık olduğunu hepimiz biliyoruz ve kendisine çok şey borçluyuz. Eldorado gezegeninin en yaşlılarından biri.

- Kaç yaşında, diye sordum.

- Dünya yaşına göre 160 ya da 161 yaşında olmalı...

Yemekten sonra yeniden kente çıktık. Kentte daha önce de söylediğim gibi hiçbir taşıt yoktu. İnsanlar taşıt kuyruklarında bek-

lemiyorlar, egzoz ve zehirli gazlarla zehirlenmiyorlardı. Eldorado sessizlik içinde derin bir müzikti. Kuşların, denizin, ormanın oluşturduğu bir müzik. İnsanlar metrolardan çıkınca, her metro çıkış istasyonunda son derece düzenli yerleştirilmiş bisikletlerden birine atlayıp çok uzakta olmayan işlerine gidiyorlar ya da hani bizde sokaklarda çocukların oynadıkları küçük kayak tipi dört tekerlekli kaydıraçların benzerlerini, kendinden motorlu bir çeşit ayakkabıları ayaklarına bağlayarak işlerine ulaşıyorlardı. Çoğunun yüreyerek gittiklerini görüyordum. Çünkü Eldorado öylesine bir yeraltı ulaşım ağına kavuşmuş ki, hemen hemen neredeyse herkes evinden çıkıp metroya biniyor ve hemen hemen neredeyse işyerinin önünde metrodan iniyor. Bilge Yönetici'ye Eldorado'nun mevsimlerini sordum.

- Tıpkı sizdeki gibi... Çünkü aynı güneş sistemine bağlıyız ve sizin yörüngenize çok yakınız.

- Peki ama dedim, kışın bu insanlar bisikletlerle ya da motorlu ayakkabılarıyla işe nasıl gidiyorlar?

- Dostum, dedi birçok aptalca sorumu geride bıraktıktan sonra, insanın doğa ile dengesini saygılı bir biçimde oluşturmak için önemli çalışmalar başlattık. Eldoradolu insanın yaşamını mutlu kılacak çalışmalar tıpta, doğal bilimlerde, sanayimizde öne geçti. Örneğin öylesine ince bir dokudan oluşmuş giysi keşfetti ki bilim adamlarımız, kışın onu giyince hiç kimse üşümüyor, dağlarımızda kayak yaparken bile birçok giysilerin içinde bunalıp kalmıyoruz. Ve biliyor musunuz, kışın en dondurucu soğuğunda Eldoradolular her yerden denize giriyorlar ince bir yağ tabakasını vücutlarına sürdükten sonra... Ve bu ince krem denizlerimizi kesinlikle kirletmiyor...

Tüm bunları derin bir hayretle dinliyordum. Ama dostlar diyebilirim ki asıl hayretim sorduğum bir sorudan sonra başladı:

- Bilge dost, dedim, dikkat ettim, insanlar yemek yerken ve uzaktan gördüğüm mağazadaki alışverişlerinde bir kart uzatıp ona birtakım işaretler koyduruyorlar... Son derece gelişmiş bir banka sistemi mi oluşturdunuz?

Bilge Yönetici hiç beklemediğim bir biçimde gülmeye başladı. Eldorado kadar duru ve berraktı gülüşü. Bir süre sonra nede-

nini kavrayamadığım bir biçimde ben de ona kapılarak kendi soruma gülmeye başladım...

- O gördüğünüz kartlar çalışma karnesi, dedi... Çünkü bizde para yok.

Gülmenin ortasında şaşkınlıkla donup durdum:

- Nasıl, dedim... Nasıl çalışma karnesi, para nasıl yok yani?

- Kimimiz onlara "çalışma karnesi" diyoruz. Kimimizse "sorumluluk belgesi" diyor. Kısacası bu şu demek: Çalışanların kaç saat çalıştıklarını gösteren bir belge. Bir çeşit daha iyi kavraman için diyelim ki banka kartı. Kaç saat çalışmışsa ona karşılık gelen ölçekte alışveriş yapma, gereksinimlerini karşılama olanaklarına sahip. Ama yalnızca bu da değil. "İş sorumluluğu belgeleri" verimli çalışmayı da içermek zorunda. Örneğin siz işyerinizde 4 saat çalışmış olabilirsiniz ama öylesine verimli çalışmışsınızdır ki 6 saatlik en az çalışma süresinden daha verimli olmuşsunuzdur. 6 saatlik çalışma süresinin size tanıdığı ölçeklerde alışveriş yapma olanaklarına kavuşursunuz. Daha çok çalışıp isterseniz birikimler sağlayabilirsiniz. Örneğin bununla, yani bu birikimlerinizle, birinci kalitede müzik dinletilerine, dağ sporlarına, metrolarımızın en seçkin vagonlarında ve Eldorado'nun en iyi yerlerinde oturma olanaklarına kavuşabilirsiniz. En seçkin konferansların en seçkin dinleyicisi ya da katılımcısı olma hakkına sahip olursunuz. Hiç kimse de sizi kıskanamaz. Çünkü siz başkalarından daha verimli ve daha çok çalışmışsınızdır. Böylece yabancılaşmanın önünü almış oluyoruz bir ölçüde. Ama siz şunu da yapabilirsiniz, daha az çalışarak ayırdığınız zamandan başka bir iş, sevdiğiniz, yaratıcı olduğuna inandığınız bir işe özel olarak zaman ayırabilirsiniz. Bunun sonunda ortaya çıkardığınız ve başkalarına çok yararlı olacak çalışmanız, keşfiniz ya da yapıtınız gerçekten bu nitelikleri taşıyorsa siz Eldoradolular'ın en seçkin Eldoradolusu olursunuz. Herkes sizi imrenerek birbirine gösterir...

Birden anımsadım:

- Engels *Anti-Dühring*'te buna yakın bir oluşumdan söz ediyordu.

- Evet dedi, dünyalılarm en önde gelenlerinden Engels Dühring'i eleştirirken bundan söz etmişti. Ama özen gösterirsen siste-

min kendisini değil, Dühring'in tüm bilimsel verilerden yoksun yaklaşımını eleştirmişti.

- Ama şu da bir gerçek, diye sözünü sürdürdü Bilge Yönetici. Bu "iş sorumluluğu belgeleri" bir geçiş sürecinin içinde olduğumuzu gösteriyor. Hedefimiz bu belgelerin de kaldırılması ve insanın insana sorumluluğunun tam bir biçimde kavranması aşamasına ermektir. O zaman bu göreceli eşitsizliği de bütünüyle ortadan kaldırmış olacağız. Ayrıcalıklı olmanın tüm maddesel temellerini ortadan silmek istiyoruz. Bazı deneyimlerimiz var ve bize başarılı sonuçlar alacağımız umudunu veriyor... ayrıcalıklı olmak yalnız bilgide olmalıdır.

Dostlar, Bilge Yönetici'nin sözünü ettiği çalışmaların tanığı oldum. Ve daha birçok inanılmaz güzellikteki şeyin... Barbarlık döneminin nasıl gerilerde kaldığının tanığı oldum. Ve insanların birbirini öldürdüğü, ormanların yakıldığı, okyanus ormanlarının bütünüyle silinip gittiği, 1 milyar insanın açlık çektiği, aç çocukların tepelerinde akbabaların uçuştuğu, insanların gaz maskeleri ile dolaştığı dünyamıza döndüm. Orada, "insana vaat edilmiş Eldorado'da gördüklerim" sizi ilgilendirmişse, çocukların nasıl eğitildiğini, mülkiyetin nasıl bir özellik kazandığını, devletin işlevini nasıl bıraktığını, polislerin, askerlerin olmadığı bir Eldorado ülkesinde diğer gördüklerimi de size zaman yitirmeyeceğine inanıyorsanız başka programlarda anlatmak üzere hepinizin yeni yılının Eldoradolar yaratmak savaşımıyla geçmesini diliyor, saygılarımı sunuyorum.

Radyo Umut (1 Ocak 1995)
Yeni Dünya Gerçeği, Ceylan Yayınları, syf.193-207

16 Ocak 1991

GEZEGENİMİZİ milyonlarca insanın öleceği bir savaş bekliyor.

3 milyon insan tepeden tırnağa silahlandırılmış, biribirlerine çevirdikleri korkunç silahlarıyla ilk kıvılcımın çakmasını bekliyorlar.

Müslümanlar camilerinde, Hıristiyanlar kiliselerinde oğulları için dua ederlerken askeri dikimevlerinde vardiyalı bir çalışma temposunun korkunç uğultusunda makineler ve o makineleri kullanan işçiler ceset torbaları üretiyorlar.

Irak'a tanınan süre bugün doldu. Henüz kıyamet kopmadı.

Herkes silahını biribirine çevirmişken ben de silahımı -kalemimi- emperyalizme çevirdim. Hepimiz silahlarımızın patlamasını bekliyoruz. Acı olan şu: benim silahımın etkinliği ne yazık ki yok! Ama biliyorum kalem o silahların bir gün tüm mekanizmalarını söküp atacaktır.

***

Gözümü uyku tutmuyor. İkide bir sanki havalanan uçakların göğü göçerten uğultularını duyuyormuşum gibi uyanıyorum.

Bu gece yarısından sonra birden durup dururken kendi yazarlık yazgımı Stendhal'in "Kızıl ve Kara"yı yazarken yaşadı-

ğı sürece benzettim. İkinci cildin düzeltmelerini yaparken basım işçileri zaman zaman yazarla çalışmalarını durduruyorlar ve silahlarını kaptıkları gibi 1830'un ünlü işçi başkaldırısında sokak savaşlarına katılıyorlardı. İşçi eylemleri tarihini oluşturan ünlü "Üç Şanlı Gün"de Stendhal işçiler barikatlar gerisinde çarpışırlarken otelindeki odasında (Hotel des Valois)'da son derece sakin bir biçimde "Mémorial de Sainte-Hélène"ni okumasını sürdürüyordu. LAS CASES'ın bu yapıtının Stendhal üzerindeki etkisini "Kızıl ve Kara"nın özenli bir okuyucusu hemen kavramakta güçlük çekmez.

Ne ki beni bu gece alabildiğine düşündüren çok daha başka bir şey; belki de çağımın beni bir köşeye sıkıştırmasının boğuculuğu.

İşte bana şunu düşündürüyor: "Kızıl ve Kara"nın yazarı 1830 barikatlarında silah seslerini dinlerken nasıl sakin bir biçimde "Sainte-Hélène Anıları"nı okuyabiliyordu?

Ve bir süre sonra silah sesleri kesildiğinde, bir başka deyişle sokak çarpışmaları durulduğunda otelinden iniyor, tipograf işçilerinin yanına geliyor, ölümsüz yapıtı "Kızıl ve Kara"nın son çıkışları üzerinde düzeltmelerini, onların yani işçilerin barut kokan tüfeklerinin yanında nasıl oluyor da böylesine dingin bir biçimde gerçekleştirebiliyordu?

Bu sorulabilecek bir soruysa yanıtını bulmalıyım. Belki de sözü geçen anıları okuyarak bu yanıtı bulabilirim.

Belki de bu yanıt Stendhal'in yapıtına olan büyük güvencesindedir.

Çarpışmaları da irdeleyen ölümsüz yaklaşımının Julien Sorel'de gelecek kuşaklara damıtılan düşüncesinde, eleştirisindedir bu yanıtı bulmanın tek çıkar yolu belki de.

Ne olursa olsun, Stendhal'in otel odasındaki sakinliğini hem dehşetli kıskanıyor hem de kavramakta güçlük çekiyorum bu gece... üzerimden bombardıman uçaklarının geçişini duyar gibi olup ikide bir yatağımdan kalktığım bu gece...

Ve de bu satırları yazdığım sabaha yönelmiş gecede...

(İlk defa yayınlanmaktadır.)

Iraklı Ali İsmail'e Açık Mektubumdur

"Kitle imha silahlarının saklandığı yer,
işte terörizmin karargâhı burasıdır."[1]

Sevgili Ali, seninle ilgili bilgiyi önce *Le Monde* gazetesinden aldım. 8 Nisan 2003 tarihli gazetede, Semea Nakhoul sayrılarevinde seninle yaptığı görüşmeden alıntılar veriyordu. Doğrusu ya daha da bilgilenmek isterdim. Ve sonra bizim televizyonlarda gördüm seni. Yanıklar içindeki vücudunu ve kopmuş iki kolunu. Ve o güzel iri, sımsıcak gece güzelliğindeki kara bakışlarını.

Sevgili Ali, sen, son açıklanan sayısal göstergelere göre Amerikan-İngiliz ordularının bombardımanlarında ölen 10 bin siville 13.500 askerin, kolları, bacakları kopan yüzlerce yaralıdan yalnızca birisisin. Nakhoul'la yaptığın söyleşideki içtenlik, Orta Doğu insanlarımızın o güzel gözlerinde dalga dalga yayılan sıcaklık kendi doğallığı içinde hiç kuşkusuz benimle birlikte çok kişiyi de sarıverdi.

"Üzerimize füze düştüğünde gece yarısıydı... Uyuyorduk. Babam, annem ve kardeşim öldüler. Annem beş aylık gebeydi. Mahallemiz Diala'da halamın biri, üç yeğenim, öteki üç büyük aile büyüğümüz de bombardımanda öldüler. Evimiz sefildi. Neden bombaladılar peki? Kopan kollarımı geri almam için bana yardım edebilir misiniz? Sahiden doktorların bana iki yeni kol takabile-

[1] 16 Nisan 2003'de Atina'da Avrupa Birliği'ne katılan 10 yeni ülkenin imza töreninde mondialisation'a karşı 200 bin göstericinin ABD-İngiliz büyükelçilikleri önünde attıkları slogan.

ceklerine inanıyor musunuz? Kopan kollarımı geri alamazsam kendimi öldüreceğim. Kollarım olmazsa nasıl çalışırım?"

Sevgili Ali, Bağdat'ın Kindi sayrılarevindeki yatağının başucuna, nasıl olduğunu bilmediğim, sanki bir yerden komut almış gibi tüm dünya televizyonlarının, yazılı medyanın muhabirleri hepsi bir anda üşüşüverdiler. Röportaj üzerine röportaj yapıyorlar, seni kopmuş iki kolunla ve sıcak bakışlarınla tüm dünyaya yansıtıyorlardı. Yine hiç kuşkusuz kopan kolların ve % 40'ı yanıklar içindeki küçülüp gitmiş vücudunun görüntüsü birçok kişiye gözyaşı döktürdü. Kısa bir süre sonra da senin görüntünün üzerine, İngiliz ordularına savaş buyruğu veren Tony Blair'in görüntüsü düştü televizyon ekranlarına. İngiliz Avam Kamarası'nda konuşuyordu. Yüzü acı doluydu. İngiliz milletvekillerine senden söz ediyordu sevgili Alim. Senin yardımına koşacaklarını, bunun için de tüm girişimlerin başlatıldığını söylüyordu dünya kamuoyuna. Ve de şunları da ekliyordu: *"Başkan Bush*'la da konuşacağım. Öteki yaralananların hem bizde hem de Amerika'da bakımlarının sağlanması için."

Sevgili Ali İsmail, gece yarısında evinize düşen, hamile anneni, kardeşini, babanı ve öteki aile yakınlarınızı yerin dibine kendisiyle birlikte gömen füzenin bir İngiliz Toronto füzesi mi yoksa ABD'nin ünlü Tomahawk füzesi mi olduğunu öğrenemeyeceksin hiçbir zaman. Sen de biz de...

İngiliz Başbakanı Blair senin yardımına koşmadan önce, beklenmedik bir davranışı sergiledi dünya televizyonları. Adeta, senin kimliğinde ülkene savaş açanların acımasız cinayetlerini maskelemek istercesine. Komşunuz Kuveyt Emirliği senin tüm bakımını üstlendiğini dünya kamuoyuna açıkladı. Senin için hazırlanmış özel bir uçağın, 10 gün önceki adıyla Saddam Hüseyin Havaalanı, şimdiki adıyla Bağdat Uluslararası Havaalanı'na indiğini izledik televizyonlarımızın başında. Tüm sağlık verileriyle donatılmış Emir Hazretleri'nin özel uçağından doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar serum şişeleriyle inerek seni sayrılarevinden alıp özel uçağa bir güzel yerleştirdiler. Ve uçak Kuveyt'e havalandı hemen.

Ve sonra seni, eşi enderi görülmemiş, süt döksen yalanacak Kuveyt'teki Emir Hazretleri'nin sayrılarevinde izledik. El Sabah ailesinin içişleri mi, sağlık bakanı mı şimdi anımsayamıyorum bir prens hazretleri, yanında bir ordu kalabalığı ile ziyaretine geldi. Bu görüntüyü izlerken birden dehşete kapıldım. Başucunda duran ve dünya kamuoyuna senin bakımın için Emir Hazretleri'nin 100 bin dolar ayırdığını açıklayan yaşlı prens, kara sivri sakalı, beyaz entarisi ile karyolanın demirine konmuş bir kargaya benziyordu. Daha doğrusu bir akbabaya. Yüreğim dondu. Seni parçalayıp öldüreceği kaygısına kapıldım birden. Ah, bunun senin için bir anlamı olmadığını biliyorum ama ben 1998'de ya da 1999'da dünya birinciliği almış bir fotoğrafın etkisinden bugün de kurtulabilmiş değilim.

Etiyopya'da bir çocuk... Bir yaşında mı bin yaşında mı bilmiyorum. Kuraklıktan çatlamış sapsarı topraklarda, açlıktan gezegenimiz kadar şişmiş karnı, yalnız kemikleri kalmış kolları, koskocaman başı ile yerlerde dizlerinin üzerinde sürüne sürüne yiyecek ararken, arkasında korkunç pençeleri, sivri dehşet verici kara bir çelik gibi sipsivri müthiş gagalı bir akbaba... Binbir yaşındaki küçük insanı gerisinde adım adım izliyor düşüp ölmesini kollayarak... Parçalayıp ciğerlerini, iç organlarını yemek için. Emir'in sivri kapkara sakalı akbabanın o müthiş gagasına dehşetli benziyordu. Başucundaki bir emir değil bir akbabaydı. Ne ki karyolanın başucundan ayrılıp insan kılığına yeniden dönüşmesini dünya televizyonları karşısında yaptığı konuşmayla kavrayıp kendime gelebildim: *"Ali İsmail'in tüm bakımını Kuveyt Emirliği olarak üstleniyoruz, diyordu. Yanıklarının iyileşmesi ve kopan kollarının takılabilmesi için gerekli 100 bin doları Emirliğimiz karşılayacaktır."* Yanındaki orduyla birlikte ayrılmadan önce seni yanağından öpüp öpmediğini anımsamıyorum şimdi. Anımsadığım, burnuna takılan oksijen tüpünün hortumları arasında o kapkara, iri iri açılmış gözlerin ve nedenini bilmediğim bir acıyla haykırışın birdenbire...

Sevgili Ali İsmail, anneni, babanı, kardeşlerini öldürenler vücudunun % 40'ını yanıklar içinde bırakanlar ve iki güzel kolunu koparıp atanlar Tony Blair'ler, çağdışı şeyhlikler başucunda şov yapıyorlar şimdi. Bombalar, ölümler değil merhametler, sevgiler

yağdırıyorlar sanki. Asıl katillerin başucunda, tıpkı akbabalar gibi...

Sizi aç, sefil, yoksul bırakanların Körfez İşbirliği Konseyi'ni oluşturan Kuveyt, Suudi Arabistan, Umman, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn petro-dolar şeyhleri olduğunu biliyor musun Alim? Yalnız siz Iraklılar'ı değil tüm Arap uluslarını açlığa, sefalete itenlerin onlar olduğunu?

Biliyor musun Alim, dışarıya, özellikle de Amerika ve Batı bankalarına kaçırdıkları paranın tutarını?

Tam tamına 1 trilyon 300 milyar dolar. Bunun yalnızca 700 milyar doları Suudi prenslerine ait. Batı'da yaptıkları yatırımın, otelcilikten Batı devletlerinin hazine bonolarına, hazine bonolarından endüstriyel yatırımlara, endüstriyel yatırımlardan turizme, turizmden uluslararası ulaşım şirketlerine ve tüm para getiren öteki yatırımlara uzanan korkunç bir varsıllık bu 1 trilyon 300 milyar dolarlık kaçırılan nakit paranın içinde değil. Artık bu şeyhler petrolden değil, kazançlarının büyük bölümünü Batı'ya yaptıkları yatırımların getirisinden sağlıyorlar. Arap uluslarının olan, belki de tüm dünyanın olması gereken petrol gelirlerinden sağladıkları devasa gelirin yalnızca evet yalnızca % 7'sini başlarının gözlerinin zekatı gibi Arap ülkelerine ayırabildiler, canları istemeye istemeye. Başucunda akbabaya benzeyen kara sivri sakallı prensin ait olduğu Kuveyt Emiri El Sabah'ın tek başına İsviçre'deki hesabında 19 milyar dolar var. Bu sayısal göstergeler 1989 yılının Fransız-Arap Bankalar Birliği'nin açıkladığı bilançolarda var.

Ah Alim kollarını koparanlar da onlar, Irak halkını savaşlara sürükleyip yarı yolda bırakıverenler de... Senin için ayırdıkları 100 bin dolara itiraz etme Alim. İğrenç gösterilerini sürdürmek için sana iş bulmalarına da karşı çıkma. Ama büyüdüğünde, kocaman bir delikanlı olduğunda, Bağdat'ın sayrılarevinde Semea Nakhoul'a sorduğun soruyu sormanı istiyorum senden. Yalnızca bunu işte: "Sefil evimizi neden bombaladılar? Hamile annemi, kardeşimi, babamı, halamı niye öldürdüler peki... Niye? Niye...?"

Sana 21. Yüzyıl Raporumu Sunuyorum, s. 131-135
El Yayınları, Kasım 2005

21. Yüzyıl Düşümün Gerçeğinde Gördüklerim

Sana gördüğüm bir düşten söz açarsam beni, kendimi de seni de düşlerle avutmaya çalışmakla mı suçlarsın?

21. yüzyılın hangi yıllarındaymışım bilmiyorum ama Dünya Halkları devrimi gerçekleştirmişler... Dünya Halkları Devrim Konseyi, IMF, Dünya Bankası, Paris-Londra kulüplerine el koymuş. Birleşmiş Uluslar iptal edilmiş. Şimdi aynı görkemli binada Dünya Halkları SOVYETİ kurulmuş. New York'taki eski Birleşmiş Uluslar binasındaki Dünya Halkları Sovyeti'nde Afrika'dan, Asya'dan, Avrupa, Latin Amerika, Avustralya, Çin, Yeni Zellanda'dan devrimi gerçekleştiren hakların temsilcilerini rengârenk giysileri içinde gördüm. Kıvanç içinde Dünya Halkları Sovyeti'nin koridorlarında dolaşırken birden yanımda Patris Lumbeo'yu görür gibi oldum. Bana doğru kara yüzünün tüm aydınlığıyla gülerek geliyordu. Nereden tanıdığımı bilmiyorum ama yıllarca birbirimizi tanıyormuşuz, birbirimizi özlemişcesine Sovyet'in genel kurula açılan kapısı önünde kucaklaştık.

- Ne zaman geldin Afrika'dan diye sordum.

- Çok olmadı, dedi. Afrika halklarının devrimci konseyi delegelerinden biri olarak görevlendirildim. Burada ne kadar zaman kalacağımı da bilmiyorum. Her zaman Afrika Birleşik Halk Konseyi beni geri çağırıp yeni talimatlar verebilir ya da benim yerime başkasını gönderebilir. Biliyorsun bürokratik yapılanma tüm dün-

yanımızda paramparça edildi. Hiçbir görevlinin değiştirilemez statüsü yok.

- Ah Patris, dedim. Gördüklerim gerçek mi?

- Toplantı salonuna bir göz atarsan, gerçekleri somutlaştırırsın belki de henüz uyanmamış bilincinde, dedi.

Birlikte rengârenk giysileri içinde halk temsilcilerinin doldurduğu salona girdik. Birçok delege ayakta, bazıları kendi aralarında konuşuyor, kimileri Sovyet'in son çıkardığı bildirileri inceliyordu. Kürsüde Asyalı olduğunu sandığım bir delege Sovyet Dünya Ekonomik Planlama Konseyi'nin genel kurula sunduğu raporu okuyordu. Kulak kabartabildiğimce anladığım aşağı yukarı şuydu: Gezegenimizi yeniden yapılandırmadaki bu ilk aşamada paranın ortadan kaldırılmasının sakıncaları belirtiliyor ama IMF/Dünya Bankası/Paris-Londra kulüplerinden elde edilen paralarla, 358 dolar milyarderinin varsıllıklarıyla gezegenimizin altyapı hizmetlerinin nasıl şekillendirileceği, okul, sağlık, içme suyu, yiyecek, içecek gibi, barınak gibi en temel gereksinimlerin tüm insanlarca nasıl hemen düzenlenebileceği anlatılıyor, kalkınmanın en yoksul bölgelerden başlayarak, dünyamızın yeniden nasıl inşa edileceği belirtiliyordu.

Patris Lumbeo birden hiç beklemediğim bir öneride bulundu.

- Guantanamo'yu görmek ister misin? dedi.

Birden kendimi toparlayamadım.

- Guantanamo mu? dedim şaşkınlıkla.

- Evet dedi... Guantanamo... Dünya burjuvazisinin savaş tutsaklarını toplayıp getirdiği, işkenceleriyle ünlü Küba'daki Guantanamo...

***

Bir hortum gibi kasıp kavuran dünya halklarının devrimci başkaldırısı dünya burjuvazisinin tüm sorumlularını önüne katıp Küba'nın Guantanamo bölgesine sürüp atmıştı. Guantanamo'da gördüklerimin derin kıvancında dehşet içindeydim. O nedenle gördüklerimi anlatmakta güçlük çekeceğimden korkuyorum. Tel örgüler, hücreler, denizden donanmalarla, ya da karada zırhlı

birliklerle kuşatma falan yoktu. Kolluk gücü gibi bir güç bile görmedim. Küba adasının bu kayalık bölgesi bir cennet köşesine çevrilmiş gibiydi. Denize bakan bölgesinde iri bir tabela gözüme çarptı. Tabelada:

İNSANLIK SUÇU-JENOSİD
GERÇEKLEŞTİREN SİYASİ TUTUKLULAR
yazıyordu.

İlk bakışta gözüme çarpanlar şunlar oldu: Baba-Oğul Bush'lar, Dick Cheney, Rumsfeld, dünya halklarının baş belası soyguncu çetenin Amerikan Savaş Bakanlığı'na bağlı Office of Special Plans (Özel Planlar Bürosu)nu oluşturan Paul Wolfowitz, Douglas Feith gibileri ile American Enterprise Institute'ün en gerici, en yoz, en açgözlü üyeleri ünlü karanlıklar prensi Pichard Perle, Michel Ledeen, eski CIA ajanı James Woolsey, 21. yüzyılı kanlı komplolarla fethetmeye çıkmış W.Bush'un sadık dişi köpeği Condoleeza Rice, Colin Powell, CIA başkanı George Tenet hepsi tutuklanmışlar, oradaydılar. Bu grup, içinde tanıyamadıklarım birlikte bir arada, birbirlerinden ayrılmadan adada tur atıyorlardı omuz omuza bir yakınlıkta. Sanki birileri saldıracak da korunma durumunda kalabilmek içinmiş gibi. Ve onların hemen ardından yürüyen savaş generallerini gördüm: John Abizaid, Ricardo Sanchez, Genelkurmay Başkanı Richard Myers ile öteki irili ufaklı generaller, albaylar, bazı rütbesiz sıradan askerler...

Bu gruptan uzakta başka bir grup vardı. Ve de sanki karşılaşmak istemiyorlarmışcasına, onlarla göz göze gelmekten kaçınmak istercesine sırtları dönük ters yönde volta atıyorlardı. Bu grubu oluşturanlar İngiltere Başbakanı Tony Blair, başdanışmanı Alastair Campell, Irak savaşının en hararetli destekçisi savaş bakanı Geoff Hoon, Irak'da kitle imha silahlarının bulunduğunu, Saddam Hüseyin'in nükleer başlıklı silahlarını 45 dakikada Batı dünyasına çevirebileceğini hazırladığı raporla, başbakanı ve Bush ağzıyla tüm dünyaya deklare ettiren İngiliz istihbarat birimlerinin başkanı John Scarlett, Dışişleri Bakanı Jack Straw... Başka kimler yoktu ki... Berlusconi'ler, Haider'ler, Le Pen'ler ve öteki irili ufaklı faşist parti yerel temsilcileri ve Meclis üyeleri... Henry Kissinger ile Brzezinski zaman zaman durup ilk gruptakilere bakıyor. Brze-

zinski yeniden Kissinger'in koluna yaslanarak küçük adımlarla yürüyüşünü, voltasını sürdürmeye çabalıyordu.

Birden gözlerim fal taşı gibi açıldı. Gördüklerimin gerçek olup olmadığını anlamak için şaşkınlıkla Patris Lumbeo'ya döndüm. Derin dalgınlığı içinde benim baktığım yerden çok başka bir yere bakıyordu: Papa II. Jean Paul görkemli Vatikan sarayından alınıp buraya getirilmişti. İşin en şaşırtıcı yanı da hemen yanı başında Usame Bin Ladin'i görmüş olmamdı. Diz dize oturmuşlar bir şeyler konuşuyorlardı. Sanki burada olduklarını unutmuşcasına Usame Bin Ladin'in yanında Şeyh Ömer sakin sakin Papa ile Ladin'in sürdürdükleri konuşmayı dinliyordu.

Dayanamayıp Patris Lumbeo'ya, Papa Jean Paul ile Usame Bin Ladin'i göstererek:

- Ne konuşuyorlar böyle? diye sordum.

- Ah, onlar mı?.. Buraya getirildiklerinden beri aralarında Kabil'in Habil'i niçin öldürdüğünü tartışıyorlar... Usame Bin Ladin, Torah'ın yorumunu yapan Midrash metinlerine dayanarak Papa'yı şuna inandırmak istiyor: "Kabil kardeşi Habil'le konuştu... Ve konuşmadan hemen sonra Habil'i öldürdü... Peki, ne konuştular da Kabil, Habil'i öldürdü? Kabil'le Habil karşılıklı konuşmalarında dünyayı bölüşelim, dediler... Birimiz toprağı alsın ve öteki onun üzerinde yaşayan her şeyin sahibi olsun... Kabil toprağı aldı ve kardeşi Habil'e "Bana ait toprağın üzerindesin" dedi... Habil de ona "üzerinde taşıdığın tüm giysiler benim" diye yanıt verdi. "Hadi öyleyse soyun ve çırılçıplak kal..." Kardeşi ona hiç duraksamadan "Öyleyse sen de topraktan kurtul ve göklerde yaşa. Ve bana ait topraklara bir daha ayağın hiç değmesin" dedi ve ayağa kalktı kardeşi Habil'i öldürdü..."

Gülmemin sarsıntısından neredeyse düşümden uyanacaktım...

- Peki, diye sordum. Papa hazretleri ne diyor on binlerce yıllık Kabil-Habil cinayetine...

- Biliyorsun tek tanrılı dinlerdeki bu öyküye devrim öncesi insanlık on binlerce yıl inandırıldı. Papa bu yorumun David Meger adlı bir Rabbin'den kaynaklandığını, Küba'ya apar topar getirilmeden önce bu yorumu okuduğunu ama bunun doğru olmadığını

söylüyor. Ona göre Tanrı, Kabil'le Habil'in kendisine sunularında Habil'inkini beğendi ve Kabil kardeşini kıskandığı için onu öldürdü. Yine de ilginç bir yorum, dedi Patris Lumbeo. İnsanlığın ilk cinayetinin mülkiyetten, mülk paylaşımından kaynaklandığını göstermesi bakımından.

Onların önünden hızla geçerken hemen yanımızdan su aygırına benzeyen birinin yuvarlana yuvarlana geçtiğini gördüm, görmemle birlikte tanımam da bir oldu. Yanımızdan adeta sürüklenerek geçen bu adam Ariel Şaron'du. Ardından tüm Likud Partisi yetkilileri ile Filistin halkını çoluk çocuk demeden öldüren tüm politik sorumlular yerlerde sürünürcesine yuvarlana yuvarlana yürüyorlardı. Ve onların biraz ilerisinde geniş bir alanda kümelenmiş uzun beyaz entarileri ile Körfez İşbirliği Konseyi'ni oluşturan petro-dolar şeyhlerini gördüm. İçlerinde normal giysileri ile öteki Arap politikacılar da vardı. Hiç kımıldamadan duruyorlar, önlerinden bir oradan bir buraya hızla geçen Ariel Şaron ekibini gözleriyle izliyorlardı. Soluk alıp almadıklarından bile insan kuşkuya düşebilirdi eğer önlerinden geçen Siyonist ekibin, başlarını bir sağa bir sola çevirerek izlemelerini görmeseydim.

Onlara dalıp gitmişliğimden Patris Lumbeo beni çekip aldı.

- Bak kim geliyor? dedi.

İşaret ettiği yöne doğru başımı çevirdiğimde, Ada'nın öbür ucundan Fidel Castro'nun, yanında kalabalık bir ekiple bize doğru yaklaşmakta olduğunu gördüm. *İNSANLIK SUÇU-JENOSİD GERÇEKLEŞTİREN SİYASİ TUTUKLULAR* bölümüne doğru yanındakilerle konuşa konuşa yaklaşıyordu. Yaklaştıkça yanında Iraklılar, Filistinliler, Avrupa ve Amerikalılar ile Asyalılar'dan oluşan bir delegasyonun varlığını sezinlemekte güçlük çekmedim. Bize doğru yaklaştıkça yanındakileri daha iyi görmeye başladım. Fidel'in hemen yanı başında Meksikalı kumandan yardımcısı Marcos, Fransız köylü direnişinin önde gelenlerinden José Bové, Brezilya Topraksızlar Konfederasyonu lideri, İngiliz-Amerikan-Fransız komünist birliklerinin liderleri, anti-mondializmin Marksist kanadından adlarını bilmediğim tüm dünya direnişçileri vardı. Tam önümüzden geçerlerken Fidel'in 21. yüzyılın 2003'ünün 11 Mayıs'ında söylediklerini anımsadım birden: "Yazar José Sara-

mago ve (öteki aydınlar) gezegenimizin nazi-faşist tiranlığına doğru gitmekte olduğunu görmezlikten geliyorlar" demişti. Ve eklemişti:

- Ne Avrupa ne de ABD insanlığın geleceği konusunda (ileride) söz sahibi olacaklardır...

Fidel Castro, İnsanlık Suçu/Jenosid Gerçekleştiren Siyasi Tutuklular bölümündeki tutukluların arasından ekibiyle birlikte geçerken onların durumunu sana kavratmakta güçlük çekiyorum. Hepsinin donduklarını gördüm. Hiçbiri kımıldamıyordu. Canları alınmış da öylece ayakta kala kalmışlar gibiydiler. Üzerinde güneşin batmadığı ordular başkomutanı Bush sözcüğün tam anlamıyla bir külçe gibiydi. Bir ölünün yüzü bile ondan daha canlıydı.

Fidel hepsine şöyle bir bakarak adanın öbür ucuna doğru dünya halkları delegasyonuyla birlikte yöneldi ve gözden kayboldular. Patris Lumbeo'ya heyecanla sordum:

- Nereye gidiyorlar?

Patris Lumbeo: Guantanamo'nun yüksek tepelerindeki öteki tutukluları görmeye, yiyeceklerini denetimden geçirmeye gidiyorlar, diye yanıtladı beni. Asıl suçlular orada...

- Asıl suçlular mı, diye sordum? Gördüklerimden daha suçlu olanlar mı var?

- Önem verdiğimiz gerçek dava onlar üzerinde kurulu. Devrimci Halkların Yargılama Kurulu bu davaya son derece önem veriyor. Biz onlara "358'liler davası" diyoruz.

Guantanamo'nun hangi yöresine doğru gittiğimizi bilemiyorum, kestirebilmiş değilim. Ama Bush'lardan, Tony Blair'lerden, Papa'dan, Ladin'den ve Arap şeyhlerinden, öteki generallerden hayli uzaklaştığımızın ayırdındaydım.

Geniş bir alana kurulu piknik masalarına benzer portatif masalarda Patris Lumbeo'nun bana söylediğine göre sayıları 358'i bulan insanlar tahta kapların içinde bir şeyler yiyorlardı başları önlerinde, derin bir sessizlik içinde. Hayretle:

- Kim bunlar? diye sordum.

- Devrim öncesi gezegenimizin asıl efendileri... 358 dolar milyarderi. O dönemde bir aydının yazdığı gibi NATO'nun silahlı koruyucu şemsiyesi altında tüm yeryüzü insanlarının çalışmasını

ekonomik, sosyal ve politik olarak yönlendirenler. Dünyayı asıl bunlar yönlendiriyordu. Daha önce gördüklerimiz bunların buyruğu doğrultusunda politik ve hukuksal yapılanmaları gerçekleştirenlerdi yalnızca. 21. yüzyılın aydınlarının bunu çok geç olarak kavramaları devrimimizin gecikmesine de neden olmuştur. Bu gördüklerinin dünyaya egemen 200 dev işletmeleri vardı. Monopol döneminden Conglomerat (koglomera) aşamasına geçmişlerdi. Eğer dünya halklarının devrimci atılımı başarıya ulaşmamış olsaydı bu 200 şirketi 21. yüzyılın ikinci yarısından hemen sonra 50 büyük Conglomerat'ya indirmeyi ve dünyamıza ve insanların yazgısına "Bir Dünya Devleti" projesi ile el koymaya hazırlanıyorlardı. Brüksel Komiserleri'nin ve Pentagon ile IMF ve Dünya Bankası'nın bu türden hazırlıkları sürdürdüklerini devrim sonrası ele geçirdiğimiz belgelerden apaçık öğrendik.

İkimiz de bir süre ağır ağır tahta kaplarda yemeklerini yiyen bu adamlara baktık. Patris Lumbeo gözlerini onlardan ayırmadan sürdürdü konuşmasını:

- Biliyor musun dedi, bu 200 şirketin sahiplerinin iş hacmi devrimimiz öncesi 191 sözüm ona bağımsız devletin 150'sinin ulusal brüt üretimlerinden daha çoktu. Canını sıkmayacaksa Devrimci Yargılama Kurulu'nun son derece önem verdiği bu davanın şu gördüğün adamlarının kimliği konusunda sana sayısal bilgiler ileteyim kısaca. Sana tuhaf gelecek belki ama bu dünya efendilerinin bireyselliklerinin açıklanması, bir robotu ayrıştırmak gibi yalnızca rakamlarla açıklığa kavuşturulabilir.

Patris Lumbeo eliyle birisini gösterdi:

- Şunu görüyor musun? dedi.

- Bu mu dedim?

- Evet, işte o. Microsoft'un sahibi Bill Gates. Kişisel servetinin toplamı 46 milyar dolar. Bak, gidip yanına oturduğu adamın adı Warren Buffet; onun serveti de kişisel olarak 36 milyar dolar. Yatırım spekülatörü... Daha çok da gelişmekte olan ülkelerin borsalarından, özelleştirme programlarından bitpazarından mal alırmışçasına topladı bu paraları. Onların hemen önünde oturan da Microsoft'un kurucularından Paul Allen. Serveti 22 milyar dolardı, biz bunların varsıllıklarına el koymadan önce. Yalnızca bu ü-

çünün varsıllığı Birleşmiş Uluslar'ın yayınladığı bir rapor esas alınırsa açlığı dünyamızdan silip süpürüp atmak için daha ilk yıldaki altyapı yatırımlarıyla tüm gezegenimizi sulu tarıma geçirmeye yeter de artardı bile...

- Ah! dedim heyecanla. Yazmaya çalıştığım 21. yüzyıl raporumda, dünya halklarıyla antagonist çelişkilerine bu bilgileri de eklemek isterdim doğrusu...

21. yüzyılın nasıl soyguncu bir çetenin eline geçtiğini şu iki adamın varlığı kanıtlamaya yeter de artar bile diye sürdürdü Patris Lumbeo konuşmasını.

- Şunu görüyor musun? Adı Riley Bechtel.

Patris Lumbeo'nun gösterdiği adama baktım. Yaşlı, saçları dazlaklaşmış, kafasına yapıştırılmış gibi duran adam, önündeki tabağa eğilmiş, içindekileri özenle izliyordu. Doğrusu ya insana ilk bakışta acıma duygusu veriyordu.

- Dünyanın en büyük inşaat Conglomerat'sının sahibi. Bush onu tüm yolsuzlukların kaynağını oluşturan "Dış Satım Konseyi"nin en önde gelen üyesi olarak Konsey'e atadı. Bush ailesi ile zaten içtikleri su ayrı gitmeyen ilişkiler içindeydiler. Irak halkının B-1'ler, B-2'ler, B-12'ler ile binaları, köprüleri, yolları, evleri enkazlaştırılırken, bu adam Irak'ın yeniden inşası için daha savaş bitmeden 20 milyar dolarlık ihaleyi alarak parayı cebe atıverdi. Klasik kapitalizmin kuralları bile hiçe sayılmaya başlanmıştı 21. yüzyılın başında artık. Bush'lar bu ihaleyi diğer inşaat şirketlerine hiçbir duyuru yapmadan, açık ihaleye çıkarmadan Riley Bechtel'e veriverdiler. Hemen onun yanında oturan da ünlü Halliburton firmasının sahibi. Petrol girdi ve donanımları sağlamada en büyük petrol donanım firmasının sahibi. Bombalanan Irak petrol tesislerinin yeniden çalışır duruma getirilmesi için Bush yönetiminden hiçbir iş yapmadan ilk aşamada 2,5 milyar doları alarak cebe indiriverdiler. Ayrıca Kuveyt'ten Amerikan ordusunun petrol gereksinimini sağlamak için alıp orduya sattığı petrolün fiyatını iki kat daha pahalıya satarak milyonlarca doları cebe indirmede müthiş bir işbirliği örneği verdiler. Bu firmanın yöneticisi Başkan Bush'un yardımcısı Dick Cheney'di.

Dick Cheney diye öfkeli biçimde başkan yardımcısının adını bir kez daha tekrarladı Patris Lumbeo. Irak'a savaş açılmasını en çok isteyen, yalan dolan üzerine kurulmuş bu savaşın en büyük savunucusu, planlayıcısı. Bu derin savaş tutkusunun altında Halliburton firmasına verilecek ihaleler ve kendi cebine aktarılacak paraların hesabı yatıyordu. Savaşta ölen 23 bini aşkın Iraklı'nın kanı, geride kalanların gözyaşı ve yoksulluğu hiç mi hiç bu planlamada yer almadı. 21. yüzyılın savaşları dev Conglomerat sahipleriyle iç içe oluşmuş politikacıların cinayetleridir. Azgın, hırslı, gözü doymak bilmeyen Bush'un kazanması için bu ikisi Başkan Bush'un cebine 3 milyar doları koymuşlardı. Şimdi bu dolarlar Irak ve Ortadoğu halklarının kanlarına bulanarak kat be kat kendilerine dönmeye başlamıştı.

Patris Lumbeo kara yüzünün ışıldayan aklığıyla birden bana döndü:

- Bunları anlatmakla seni sıkıyor muyum? diye sordu... Ama buraya toparlayıp getirdiklerimizin içyüzünü görmeni istiyorum. Sıkılırsın diye bir bir anlatacak değilim... Örneğin şu ünlü otomotiv sanayinin, Volkswagen'in sahibi Bernd Pischetsrieder'in Alman Hıristiyan Demokrat Parti'nin başbakanı Kohl ve IG Metal Sendikasının başkanı ile Alman işçisine ve Avrupa direniş hareketine oynadığı oyundan, insanları nasıl hiç zam yapmadan 3 yıl boyunca çalıştırdığından... Ya da şu gördüğün Fransız Renault otomobillerinin üreticisi Louis Schweitzer'in kendi çalışanlarını kapı dışarı ederken Japon Nissan fabrikasını ele geçirip Taylor sistemini bile aratan uygulamaları ile Japon işçileri arasında harakiri girişimlerine neden olduğundan falan söz etmeyeceğim...

- Ama asıl tiksindiklerimden söz etmeme izin ver. Patris Lumbeo bana birkaç fotoğraf gösterdi.

- Şunlara özenle bak, dedi...

Fotoğraflardan dünya burjuvazisinin önde gelenlerinin katıldığı bir partinin görkemli, ışıl ışıl yansıyan zenginliği taşıyordu. Patris Lumbeo 500 kişilik bu akıl almaz zenginlikteki görkemli partinin Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Putin'in Karadeniz kıyısındaki Soşi'deki rezidansında çekildiğini söyledi. Ve fotoğraftakileri bir bir gösterdi ince parmaklarıyla. Kimilerini ben de tanı-

yordum. Putin'in görkemli gecesindeki partide kimler yoktu ki... Başkan Bush'un babası George Bush, karısı şişman Barbara Bush, Filistin halkını buldozerlerle ezen eski İsrail başbakanlarından Şimon Peres, Avrupa Birliği Anayasası'nı hazırlayan Valery Giscard d'Estaigne, Rusya Federasyonu başkanı ev sahibi Putin, Sovyetler Birliği'ni tüm Doğu Avrupa ile birlikte Alman Şansölyesi Helmuth Kohl'a bir gecede birkaç milyar marka satan Mikhail Gorbaçov, İngiltere Muhafazakâr Parti'nin eski başkanı ve de başbakanı John Major, ünlü "Condor" planı ile Latin Amerika'da, Arjantin'de, Bolivya, Brezilya, Şili, Paraguay, Uruguay'da 40 bine yakın insanı işkenceler içinde boğan Henry Kissinger... Ve dünyanın en önde gelen petrol şirketlerinin sahipleri ile büyük işletme sahip ve borsa spekülatörleri... Ayrı bir fotoğraf karesinde, 1993 yılının Ekim'inde Moskova Parlamentosu'nu topa tutturarak 1.500 direnişçiyi öldürtüp Rusya'da kapitalizmin restorasyonunu başlatan Boris Yeltsin, Amerika'nın ve dünyanın en büyük petrol Conglomerat'ları Chevron ile Texaco'nun patronlarıyla kristal şampanya kadehlerini tokuştururken görülüyordu. Her fotoğraf karesinin kenarına incecik bir yazı ile partinin verildiği gecenin tarihi de yazılmıştı: 15 Eylül 2003, Soşi Rezidansı.

- Bu fotoğraflarda gördüğün partinin verilmesinin nedenini biliyor musun, diye sürdürdü konuşmasını Patris Lumbeo... Tüm dünya burjuvazisinin Soşi rezidansında toplandığı bu gecede dünyanın en genç milyarderi Mikhail Khodorskovski'nin dev petrol şirketi Yukos'un hisselerinin %25'inin Texaco ve Chevron şirketlerine satılmasının gerçekleştirilmesi nedeniyle... Piyasa değerinin çok altında yapıldı bu satış ve başkan Bush'un babası George Bush'a bu hisselerden hiçbir karşılık alınmadan bir pay verildi.

- En tiksindiklerim işte bu genç Rus milyarderleri. 70 yıllık Sovyet halklarının tüm birikimine hiçbir katkıda bulunmadan el koyuverdiler. 10 yıl gibi kısa bir sürede, hiçbir yatırım yapmadan böylesine zenginliklere kavuşabilen başka bir yeryüzü ülkesi yok. Bu yağmacıların hepsi de Komünist Parti'nin en önde gelen sorumlularıydı. Örneğin Roman Abromovitch. Komsomol'un en önde gelen yöneticisiydi. Devrim öncesi kişisel varlığı 8 milyar 300 milyon dolardı. İngiltere'de futbol takımı bile satın almıştı. Mik-

hail Fridman: Alfa grubunun patronu. Bu açgözlü adam ABD'nin Carly grubu ile birlikte Sovyet halklarının birikimine bir vahşi, yırtıcı hayvanın saldırısı gibi saldırarak tüm ekonomik zenginliklerin büyük bir bölümünü pençesi altına almıştı. Biz devrimi gerçekleştirmeden önce Alfa grubunun oligarkı Mikhail Fridman, bankacılıktan petrole, petrolden telekomünikasyona dek Rusya Federasyonu'nun tüm parasal ağını ele geçirmişti. Bunu da Pentagon'la içli dışlı olan ABD'nin Carly grubu ile gerçekleştirdi. Devrim sonrası ele geçirdiğimiz belgelerde ihanetin hangi boyutlarda olduğunu kanımız donarak öğrendik. Doğrusu ya insanın soysuzlaşmasının insanın düş gücünü bile aşan bir güçte olduğunu hiç düşünememiştik: Fridman, Duma'daki halkın temsilcilerinin en önde gelenlerinin 60'ını maaşa bağlamıştı. Aralarında komünist milletvekilleri de vardı. Ve de asıl ağırlığı onlar oluşturuyordu.

Patris Lumbeo bir an durdu. Pırıl pırıl ak gözlerindeki derin hüznü, acıyı gördüm.

- 21. yüzyılda hiçbir yüzyılda görülmeyecek ölçekte ihanet erdemleştirilmişti... dedi. İhanet tapılan puttu. Partilerin verildiği, politikacıların, sözde insan hakları konvansiyonlarını hazırlayanların pay kapmak için koşuştuğu Rusya'da zenginlikler böylesine har vurulup harman savrulurken yalnızca Rusya Federasyonu'nda 33 milyon insan açlık sınırının altında yaşıyor, çalışıp da iş bulabilmişlerin eline ayda yalnızca 180 dolar geçiyordu. Rusya'nın geniş bölgelerinde, Sibirya'da işsizlik oranı %30'ları aşmıştı. Rus halkının o güzelim çocukları Batı pazarlarında satılıyor, eğitim görmüş nice genç kadın, ailelerinin aç karnını doyurabilmek için Batı pazarlarında fahişelik yapıyorlardı. Ve Çeçenistan'da insanlar katlediliyor, genç kızlar, genç erkekler Moskova'da, öteki büyük metropollerde intihar saldırıları düzenliyorlardı.

İkimiz de derin bir sessizliğe gönüldük. Tahta kaplarda yemeklerini sakin sakin yemeye çalışan 358 dolar milyarderine baktım. Birden içlerinde bizimkilerden bazılarını gördüm. Adlarını sana yazmaktan kaçınıyorum. Aralarında ülkemde darbe yapmış bazı generaller de vardı. Ama hepsinin o tanıdığımız yere göğe sığmaz koçluklarından eser kalmamış, Hacivat çenelisi ve yoksul

ülkemizin İngiltere kraliçesinden bile en zenginin Hacivat çenesi gelip burnunun üzerine oturmuş gibiydi.

Patris Lumbeo'nun derinden gelen konuşmasıyla toparlandım:

- Bunların böyle şimdi sakin sakin bir arada oturduklarına bakma, dedi. Devrim öncesi kendi aralarında müthiş bir kavga, savaşım veriyorlardı. 21. yüzyılda dünya devletini 50 Conglomerat üzerine kurmayı planlayanlar korkunç bir savaş başlattılar aralarında. Ulussuzlaşmanın tüm boyutlarını en geniş biçimde gerçekleştirirken, firmalar 50 şirkette kalabilmek için birbirlerine saldırıyı gündeme getirdiler. Bir bankacı kendi bankasını almak için saldırıya geçenleri şöyle nitelendiriyordu: "19. yüzyılın banka kasasına gelip silahını dayayan soyguncusundan daha korkunç bir soygun ve saldırı ile karşı karşıyayız. Şimdi hiç haberimiz olmadan tüm bankamız bir gecede başkalarına geçiveriyor." Dünyanın en ünlü bankacılarından ve dünyanın birçok köşesinde ağı bulunan bu Fransız bankacı, borsada bir gecede hisse senetlerinin Paribas dünya bankasınca satın alınıvermesi karşısında cascavlak ortada kalmaktan bu yakarışına karşın yine de kurtulamadı. 1997 yılında Conglomerat'ların birleşme savaşımında (dostça ya da düşmanca) borsalarda harcanan para 1 trilyon 400 milyon dolardı. 1998'de bu satın alma savaşının maliyeti 2 trilyon 800 milyar dolara çıktı ve 20. yüzyılın bitiminde de 3 trilyon doları aştı.

Şimdi Guantanamo'da böyle kuzu kuzu birlikte yemek yemeleri sakın seni aldatmasın... Devrim öncesi kendi halklarına karşı da, dünya halklarına karşı da acımasız olan bu adamlar birbirlerinin de gözlerini oyuyorlardı...

***

Orada ne kadar kaldığımızı anımsamıyorum. Dünyanın en güzel, en lezzetli likörlerinin yetiştirildiği bu bölgede her şey inanılmayacak kadar doğaldı. Bir an her şeyi unutur gibi oldum. Atlantik Okyanusu'ndan gelen serin, arınmış havanın baş döndürücü sakinliğine bırakıverdim kendimi ta ki Patris Lumbeo'nun:

- Duruşmalar başladı... Duruşma salonuna gidelim, diyen uyarısına dek...

Kendimi Devrimci Halkların duruşma salonunda buldum. Salon tıka basa doluydu. İnsanlık suçu-jenosid gerçekleştiren siyasi tutukluların hepsi oradaydı. En ön sıralarda Başkan W. Bush, Başkanın yardımcısı Dick Cheney, savaş bakanı Rumsfeld, Paul Wolfowitz, Richard Perle, Michael Ledeen, Colin Powell, Condoleeza Rice yer almışlardı. En ön sıradakilere Tony Blair, başdanışmanı Alastair Campbell, İngiliz savaş bakanı Geoff Honn, dışişleri bakanı Jack Straw, İngiliz istihbarat bakanı John Scarlett de katılmıştı. En ön sırada bulunanların arasında tanıyamadıklarım vardı. Ama yine de Hans Blix'i tanımakta zorluk çekmedim.

Onların hemen arka sırasında generaller bulunuyordu: John Abizaid, Ricardo Sanchez, genelkurmay başkanı Richard Myers ve Afganistan savaşının öteki generalleri. Onların arasındaki bazı sivilleri tanımakta güçlük çekmedim: Henry Kissinger, Brzezinski gibi... Bu arka sıradakiler arasında hiç tanımadığım bazıları vardı.

Hepsi de ayaktaydılar. Dünya Halklarının Devrimci Halk Mahkemesi'nin yargıçlarını bekliyorlardı. Bush ayakta zor duruyordu. Düşecek gibi olduğunda Rumsfeld'in koluna girip yeniden dik durmasını sağlamaya çalıştığını gördüm. Dick Cheney'se ikide bir oturuyor, Colin Powell'in yardımıyla yeniden ayağa kalkıyordu.

Az sonra Dünya Halkları'nın Yargıçlar Kurulu içeri girdi. Kürsüde onlar da kısa bir süre ayakta kaldıktan sonra oturunca salondakiler de yerlerine oturdular. 10 yargıçtan oluşturulmuştu yargılayıcılar kurulu, tüm dünya halklarını oluşturan temsilcilerden. Rengarenktiler. Sarı renkten, kara, beyaz, kızıl, esmer renkten olan Dünya Halkları Devrimci Yargıçları.

Birden en ortada oturanını tanır gibi oldum. Başyargıç görevindeydi. Daha dikkatlice bakınca heyecanlandım, boğazım düğümlendi.

- Ali bu, dedim. Iraklı Ali...

Adını Patris Lumbeo'ya heyecanla yinelemek için döndüğümde Patris Lumbeo yanımda değildi.

Iraklı Ali büyümüş genç bir delikanlı olmuştu.

Ali, devrimci dünya halklarının insanlık suçu-jenosid ve savaş suçu işleyenler için kurduğu mahkemenin duruşmasına başlıyorum... dedi.

Ve takma kollarını öteki yargıçların yardımıyla çıkarıp kürsünün üzerine koydu. Yalnız omuzları kalmış o güzel bedeni ve kara gözleriyle karşısında oturanlara bakmaya başladı. Kara gözlerinin iriliğindeki güzellikte yalnızca derin bir hüzün vardı. Ve ben bu hüzne gömülüp gittim. Ve Ali'nin gözlerindeki derin hüznün acısıyla yeryüzü gerçeğine gözlerimi açtım.

Sana 21. Yüzyıl Raporumu Sunuyorum, s.252-256
El Yayınları, Kasım 2005

1 Mayıs'ını Kutluyorum Senin

Genç yoldaşım 1 Mayıs'ını kutluyorum senin. Kimsin, neredesin, ne yapıyorsun şimdi, bilmiyorum ama 1 Mayıs'ını kutluyorum tüm inancımla. Belki 1.000 tepeli Ruanda'dasın... Ve bir tepede güneş yanan gözlerinde katliamları düşünüyorsun derin derin. Belki Igmond dağında sivil savaşın nasıl önlenmesi gerektiğini tartışıyorsun yoldaşlarınla... Ve Bolşevik devrimin deneyimlerini gözden geçiriyorsun belki de. Ülkemdesin belki. Bir tutukevinde ya da ülkemin o güzelim dağlarında yarınların kardeşliğinin hangi gerçek yapılanmalardan geçtiğini, geçmesi gerektiğini sorguluyorsun kendi kendine... Fransa'dasın. Renault Fabrikaları'nın geçen yılki silahlı direnişe dek uzanan savaşımından sonra, komünist partinin sapmalarından nasıl arındırılabileceğini tartışıyorsun yoldaşlarınla daha da deneyimli olarak; ve belki de geçtiğimiz yıllardaki Fransız köylüleriyle tüm Avrupa kırsal kesiminin komünarları aratmayan direnişindeki, Elysée'nin yüreğini ağzına getirişinin coşkusunu nasıl yeni bir yörüngeye oturtmak gerektiğini düşünüyorsun.

Moskova'dasın yoldaşım. Ve anımsıyorsun o görkemli 1 Mayıs kutlamalarını. Politbüro üyelerinin Kızıl Alan'da önünden geçen asker ve işçileri, kolhoz çalışanlarını selamlayışlarındaki o hiç yenilmezmiş gibi görünen yere göğe sığmaz büyüklüklerini. Ve şimdi 1 Mayıs'ta düşünüyorsun nasıl iskam-

bil kağıtları gibi devrildiklerini ve düşünüyorsun Moskova'da parlamentoyu topa tutan gerici Yeltsin güçlerinin zaferini. Düşünüyorsun büyüye büyüye gelen ihanetin, ikiyüzlülüğün, insanoğlunun en güzel düşünü elinden hoyratça, acımasızca çekip alanların iğrenç satılmışlıklarını...

Latin Amerika'dasın yoldaşım. Ah Latin Amerika... Orada direnenlerin büyük öyküsünün süren örnekleri var hala. Ama şimdi seni çok daha başka bir şey ilgilendiriyor, biliyorum: Nasıl yenildik Nikaragua'da? Daha üç gün önce nasıl oldu da düştü solcu direnişçilerin Peru'nun 3 bin metre yükseklikteki Ayacucho dağındaki direnişi? Ve El Salvador'daki yenilginin bize düşen faturası ne?

Ve sen Çin'desin bu 1 Mayıs günü yoldaşım, biliyorum... 1 milyar 200 milyon insanın sorumluluğu senin sırtında, senin omuzlarında. Önemli gelişmeler ağzının suyunu akıtırken batılıların, nasıl olup da çıkarabileceğini düşünüyorsun azgın pazar saldırılarının içinden toplumunun inancını sosyalizme daha da yoğunlaştırarak ve hiç kimsenin burnunu kanatmadan. Ah yoldaşım gücümün yettiğince izliyorum seni Pekin'de, Tayvan'da, Hong Hong'ta...

Ve yoldaşlar hepinizin 1 Mayıs'ını yitirdiğimiz tüm devrimcilerimizin anısı önünde saygıyla eğilerek kutluyorum.

Genç yoldaşım, her zamankinden daha çok gereksinmemiz var sana. Komünistsiz bir dünyanın nasıl yuvarlanıp gidiverdiğini gördük kendi yurttaşlarının kanı içine. Nasıl yuvarlanıp gidiverdiğini görüyoruz dünya insanlarının üçte ikisinin 1 dolara avuç açan dilencilere dönüşüverdiğini ve izliyoruz insan onurunun nasıl Brüksel Komiserleri'yle IMF ve Dünya Bankası'nın bürokratlarının ayakları altına alındığını. Ve 2 milyon çocuğun iç savaşlarda öldüğünü, 20 milyon insanın evlerinden yurtlarından olduğunun tanıklığını yaşıyoruz 3 yıl gibi kısa bir süreçte sosyalist devletlerin çökertilmesinden bu yana... Dünyamız şimdi en çok komünistlere muhtaç. Yani sana...

Kuşkusuz çok zor işimiz. Çok zor ve de alabildiğine yoğun. Komünizmin yeniden doğuşunu sağlayabilmek için önce kendimizden başlamak gerektiğini düşünüyorsun, biliyorum.

Hangi örgütte olursan ol, dünyanın neresinde olursan ol şu soruyu sor kendine ve yoldaşlarına: Nasıl oldu da yenildik? Nerede yaptık o bağışlanmaz hatayı? Sapma neredeydi? Sana kolaycı yanıtlar verilmesine izin verme. Devrimci kahramanlıkların ardına sığınıp küçük hesapların peşinde olanları bağışlamana olanak yok artık. Devrimci konformizmin tembelliğine seni yeniden çekip almalarına izin veremezsin ağırlaşan sorumluluklarınla. Örgütünü sorgulamaktan kaçınma. Onun oportünizme düşmesine izin verme. Ve sor devrimci yoldaşım: Dünya burjuvazisinin yeni nitelikleri ne? Kolektivist sistemin kolaycı olmayan yeni politikası nasıl oluşturulacak bundan böyle? Ve dünya burjuvazisinin yozlaştırdığı işçi sınıfını ve tüm emekçileri içine düşürüldükleri oportünizm sayrılığından yeni ilkelerimizle, daha da Bolşevikleşmiş yorumlarımızla nasıl kenetlendireceğiz öncünün mücadelesine? Ve bundan sonra nasıl yaratacak öncüyle birlikteliğin dünyayı arıtan yeni büyük yaşamı? Ve genç yoldaşım bunları, daha nicelerini bir bıçak gibi dayatırken kendine ve örgütüne hiç unutma sakın: 70 yıllık sosyalizm uygulamasındaki tüm yanlışlıklara karşın elde edilen o eşsiz başarıları. Onlardan birini bile gerçekleştiremedi dünya burjuvazisi 200 yıldır. Başarmasının olanaksızlığı her geçen gün daha da iyi kavranıyor. 1793'e ihanet etti dünya burjuvazisi. Sosyalizm genç yoldaşım, 1793 ilkelerini, bayrağını alıp taşımaktır dünya halklarının burçlarına...

Yoldaşım; sakın kendine şunu sorma: Bu yıl bizde kaç kişi katıldı 1 Mayıs kutlamalarına diye... Görsellikle değil savaşımımız. İğrenç bir görselliğe ve aptalca bir hedefe dönüşüyor 1 Mayıs'ta şurada burada, hele de işçi sınıfını yozlaştıran konfederasyonların yanında bayraklarımızı açmaya çabalayışımız. Aldırma sen onlara. Senin işin daha derin, daha sorumlu ve daha özverili. Unutma, Bolşevikler yalnızca bir kez yasal biçimde kutlayabildiler 1 Mayısları'nı. Ama ortaya çıktıklarında artık kitlelerle birlikte devrimi yapmış olarak kutluyorlardı. Ve Bolşevikler artık 1 Mayıslar'ı işçilerin, köylülerin, kent yoksullarının hemen yanı başlarında diz dize, omuz omuza kutluyorlardı; kitlelere anlatarak, öğreterek, patırtı gürültü etmeden. Ve Lenin

1918'in ilk devrim 1 Mayısı'nda metalurji işçileri önünde inançlarını şöyle belgeliyordu: *"Torunlarımız kapitalist çağın kalıntılarıyla belgelerini büyük bir merakla izleyecekler: Nasıl olur da özel kişilerin ellerinde bulunabilir yiyecek, içecek maddelerinin alım satımı? Fabrikalar ve işletmeler nasıl olur da özel kişilerin elinde bulunabilir... Bir insan başka bir insanı nasıl sömürebilir; çalışmadan nasıl sırtüstü yaşayabiliyordu birtakım insanlar? İşte tüm bunları kafalarında canlandırmakta zorluk çekecek torunlarımız..."*

Ve biz şimdi çok daha vahim bir dünya ile karşı karşıyayız. Ve seni tükenmekte olan bir dünyayı yeniden yaratmak görevi bekliyor. Sevgili yoldaşım, bir genç yoldaşımın bir gece yüreğime yağmur gibi yağan şu sözlerini sana ileterek 1 Mayıs'ını kutluyorum ve böyle bir dünya için uğraşında sana başarılar diliyorum: *"Bizi kendinden mahrum etme... Sana gereksinmemiz var."*

Yeni Politika (1 Mayıs 1995)
Yeni Dünya Gerçeği, Ceylan Yayınları, Eylül 1996, s.343-346

Güncelerden....

Çift Yıldızlı Bir General'e Raporumdur:

15 Şubat 1981
(O gün ben şunları gördüm)

Tam tarihini şimdi anımsayamıyorum. Hangi gündü gördüklerim? Belki iki ya da çok çok dört-beş gün önce. Bugünkü gibi hava karlı değildi. Bıçak gibi bir soğuk insanların orasını burasını kanatacak kadar şurasına burasına sokulup canını yakmıyordu. İşte bunu anımsıyorum. O gün gördüklerimin başlangıcını bahardan kalma bir havanın güzelliği oluşturdu.

Çok önemli şeyler gördüğümü söyleyemem generalim. Bir gün boyunca, pek de ne yaptığını bilmeden dolaşmam sırasında şurada, burada gördüklerim, göz ucuyla bakıp geçtiklerim... Hepimizin yaşamaya alıştırıldığımız ayrıntı olayların belki işinize yarar diye bir raporumu sunuyorum size.

O gün sabah erkence sayılabilecek bir zamanda evden çıktım. Hava çok güzeldi. "Bahardan kalma" deyiminin betimlenmesine olanak yok. Güneş böyle bir zamanda -Şubat'ın ortalarında- insanı daha bir güzel ısıtıyor. Giyinik olduğumuz için de olmalı. Ne de olsa aldanmamalıyız bu geçici güzelliğe. İşe gitmek için -benim işim serbest generalim- Göztepe'den Kadıköy'e dek yürümeyi yeğledim, bu güzel günde. Ah söylemesi ayıp, içimde yaşama sevincine benzer bir şeyler vardı. Bu sevinçten kaygılandım. Ger-

çi Milli Güvenlik Konseyi'nin buyrultularında "yaşama sevincinin" bundan böyle yasaklandığını, bu tür bir ilişkiyi kuranların gözaltına alınacaklarını, "daha yaşama sevinci belirtisi gösterip" de bunları görenlerin, bilenlerin, saklayanların tıpkı bu sakıncalı durum içinde olanlar gibi suçlu sayılacaklarını açıklayan bir yasaklama yoktu ama ben yine de -sorunu temelinden kavramış olduğum için- bu güzel gündeki yaşama sevincimden derin bir kuşkuya tutuldum. Bunu apaçık raporuma yazmakta yarar görürüm generalim. Benim için bunun şu önemi var: bugün ülkemizde izlenmekte olan genel tutum, ABD'nin genel politikasına bağlı olarak, tüm kültürü, tüm sineması, tüm kuruluşları ile yaşama sevincinin, yani insanın her zaman kendisine dolu dolu güvenmesinin ve de bu dürtüyle sakıncalı bir takım girişimlerde bulunabilmesinin varsayımına karşı geliştirilmiş bir karşı oluşumu içermektedir. Ah, yani korku. Korku benim gözümde yaşama sevincinin karşıtıdır. İnsanların yaşama sevinçlerini içlerinde ışıyan gün gibi tutabilmeleri bir bakıma bu düzene karşı gelmek, temelindeki eğilime karşı düşmek demektir. Bunu siz generalime arz etmek isterim. Yanılıyor muyum, bilmem?

O günün öyküsünde kendimi önce ortaya koyuşum raporumun ne denli içtenlikle hazırlandığını gösterir sanıyorum generalim. Bir şeyi bu arada başaramadığını da belirtmeliyim. O da şu: içimdeki bu duygunun başkalarınca görülüp belirlenmemesi için gösterdiğim çaba öyle pek önemli bir çaba olmadı. Yüzümü kararmaya çabalamama karşın bir de baktım ki... başkalarının da yüzü içlerindeki yaşama sevincini dışarıya vuruyor. Ve bunu görünce ben de sanki artık siz yokmuşsunuz gibi makaraları koyuverdim. Bir ıslık çalmadığım kaldı. Daha da ileri gittim: sendikalarını kapattırdığınız, yöneticilerini içeriye attırdığınız çöpçüler tam köşede, trafik ışıklarına varmadan, İstasyon Caddesi üstündeki ilk sağ köşede, büyük arabalarıyla çöp bidonlarını alıyorlar, çöpleri boşaltıyorlar. Hepsine birden:

- Kolay gelsin dostlar, dedim.

Başlarını kaldırıp pırıldayan gözlerle:

- Sağolasın, dediler. Tam arabanın köşesinden dönecektim ki, -araba köşeyi kapamıştı çünkü- birinin; (Sağol) demekle yetinmeyip; ayrıca:

- Sana da kolay gelsin arkadaş, dediğini duydum.

Önce dondum kaldım. Biri "arkadaş" diyordu. Bunun yoldaş anlamına geldiğini bilmeyen mi var generalim? Başımı çevirip baktım. Arabasından inmemiş, ama açık penceresinden selamlaştığımızı duymuş olan şoför söylüyor bunu. Adamın kocaman bıyıkları vardı. Gözleri pırıldıyordu. Onun ne anlamda "arkadaş" dediğini anlamamak için insanın çılgın olması gerekirdi. Beni asıl yadırgatan: çöp arabasının bu sürücüsünün kendine duyduğu güveni görmem oldu. Benzetmek gibi olmasın ama generalim - tıpkı ordular kumandanı gibi- bir edası vardı. Sendikalarını kapattığınız, yöneticilerini aylardan beri sorgusuz sualsiz içerde tuttuğunuz bu adamların ne yaşama sevinçlerini, ne o aptalca kendini beğenmişliklerini, belki de kendilerine güveni söküp alamamışsınız generalim. Kendisine baktığımı görünce öyle derin bir gülümseme içinde başını öyle bir salladı ki bunun ne anlama geldiğini kestirmemek için adamın gerçekten budala olması gerekir. Bu baş sallamanın, bu bir şeye küfredermiş gibi, alttan bakarak başını oynatmanın halkımızın dilinde bir tek anlamı vardır: "Gün ola harman ola arkadaş..."

Tanıklık etmem gerektiğinde belki böyle, sözlü olarak bir şey söylemediği savını ileri sürecektir çöpçülerin sürücüsü ama kendisi sıkıştırıldığında bu baş sallamanın ne anlama geldiğini de kolay kolay yadsıyamayacaktır. Eğer o çöpçü bulunur da karşınıza çıkarılırsa ben onun nasıl bu düzene küfredermiş gibi başını salladığını, onun gibi yapmaya çalışarak betimleyebilirim. Ah generalim, siz yeter ki o çöpçülerin sürücüsünü bulunuz. Elleri eldivenli çöpçülerin yeterince tanıklık edeceklerini sanmıyorum. Çünkü onlar da tıpkı sürücüleri gibi kocaman kocaman bıyıklıydılar ve bana "Sağol hemşerim" derlerken gerek seslerinde, gerekse bakışlarında suçluluk durumları, yani yaşama sevinci içinde oldukları besbelliydi. Onlara güvenebileceğini hiç sanmıyorum. Trafik lambalarının bulunduğu yol kavşağına tam ulaşmaktaydım ki "Haydi çööööp... çöpçüler" diye haykırışlarındaki gür ses ta kulaklarıma dek çalındı. Düşünün ta köşeden kavşağa dek olan yere... Evlerinde oturan nice kişi bu haykırıştaki coşkuyu, uslanmak bilmez saygısızlığı, "biz buradayız, her zaman da olacağız" deyişe benzeyen tehdidi çok iyi duyarlamışlar-

dır. O bölgede oturan emekli subaylardan birini ya da hanımını bulabilirseniz benim bu görüşümü, o güzel gündeki haykırışı anımsayıp son derece yetkin tanıklıklarda bulunabileceklerdir.

Tüm aksiliklerin o gün havanın güzel olmasına bağlanabileceğini de söyleyebilirim. Ama havaları güzelleştirmek ya da kötüleştirmek sizin elinizde değil ki generalim. Ama havaların böyle güzel olmasının sizin işinize gelmeyebileceğini göstermek istiyorum. Nitekim ben...

Trafik lambalarının bulunduğu karşıya geçince... orada çocuk bahçesinin ve belediye fidanlığıyla çiçek yetiştirme alanının kenarında coşkuyla... denizden esen lodosu içime çeke çeke yürümeye başladığımda... işte o zaman: siz yönetime geçtiğinizde, Kadıköy'den geliş yolunun sapağında kurduğunuz askeri denetim kulübesinin az gerisinde, elinde otomatik tüfeğiyle bekleyen eri gördüm. Açıkça söylemem gerekir ki generalim: erin bakışlarında yaşama sevinci yoktu. Ama kötümserlik de yoktu. Derin bir şaşkınlık vardı. Derin bir şaşkınlıkla bir yere bakıyordu sürekli. Onun bakışlarındaki değişiklikten ötürü ben de merakla onun baktığı yere baktım ve onu şaşırtan şeyin ne olduğunu gördüm: görmemle birlikte durumu kavramam bir oldu.

Erle benim aramda, askeri denetim kulübesinden benim bulunduğum yere 30-45 metre bir uzaklık vardı. Bu ikimizin arasındaki uzaklığı biri benim tarafımdan, ötekisi de erin bulunduğu taraftan gelen iki kadının birbirlerine gittikçe yaklaşan varlığı noktalıyordu. Şimdi durumu bir kez daha anlatmalıyım:

Elinize bir kağıt ve ince uçlu bir kalem alınız generalim ve becerebilecekseniz bu kağıdın bir köşesine bir çocuk bahçesi çiziniz. O durumu, o günü iyi saptamamız için gerekli bu. Bir generalin çocuk bahçesi çizmesi olağan değildir ama benim tanıklığımı size dillendirebilmem için de başka bir çıkar yol da yoktur. Bir başkasından isteyemeyiz bunu. Rapor iki kişi arasında olmalıdır. Güvence açısından. Yoksa yeterince muhbir bulamazsınız sonra... Öyleyse hadi generalim, hadi bir çocuk bahçesi çiziniz. Zorunlusunuz buna. Size bir işkence gibi mi geliyor bir çocuk bahçesi çizmek... ağaçları, kaydırakları, çitleri, salıncakları bir bir yerine oturtmak ve onların hepsinin üstüne kocaman pırıl pırıl bir güneş koymak... Kuşları unutmamalısınız generalim. Orada bir çam ağacı var ki hep yeşil kalmayı becerir utanmazcasına... o gün serçe

kuşlarıyla kaplıydı tüm dalları. Onun önünden üç ya da iki banktan sonra turunçgillerden bir ağaç topluluğu var ki... onun çevresinde biz kızımla birlikte -o küçükken- koşmaca oynar dururduk. İlerisindeki bank korunma alanımız olurdu. Birbirimizi yakalamaya çalışırdık. Sıkıştık mı da kapağı o banka atardık. Çığlık çığlığa sevincimizde hiç kaygı yoktu o zamanlar. İşte o ağacı da çizmelisiniz. Orada benim kızımla üç dört yıl önce sevinç sevince oynadığımızın tanıklığını yapmak için değil generalim, o zaman insanların sizsiz daha mutlu olabileceklerini vurgulamak için de değil... şu nedenden: o yeşil ağaç kümesinin hemen önünden başlayan çocuk bahçesinin giriş kapısının resmini çizebilmeniz için. İşte ben tam bu kapının önündeydim ki... sizin denetleme istasyonundaki erinizi öyle şaşkın bakışıyla uzaktan gördüm. Şimdi bu bahçe kapısından erin bulunduğu yere dosdoğru bir çizgi çiziniz generalim. Bu çizginin bittiği yere erinizin resmini koyunuz. Silahı koltuğunun altında. Karşı ucunda da ben. Benden 10 adım ileriye bir kadın resmi çiziniz. Eri bulunduğu yerden de bana doğru 10 adım sayarak, tam 10 adımın bittiği yere bir başka kadın resmi yapınız. Kadınlar orta yaşlı. Kürklü mantolarını giymişler. Bu kadınlar ellerinde zarif iplerini tuttukları köpekleri gezdirmeye, havalandırmaya çıkmışlar.

Şimdi tüm bunları çizdikten sonra hepsini birbirine doğru yaklaştırmaya başlayınız generalim. O zaman şunlar oldu: ben önce erin şaşkın bakışlarını gördüm. Onun bakışlarından neye baktığını anlamak için kadınlara baktım. Alışık olduğum bir görüntü benim için sabahın hayrında köpeklerini havalandırmaya çıkan kadınları görmek. Ama eriniz alışık değil generalim. Kimbilir hangi köyden... dağ, çoban köpekleriyle büyümüş bu köylü delikanlısı bu son derece zarif hayvanlara hayretle bakıyor. İşte o zaman ben gülümsedim. Hiç kuşkusuz benim gülümseyişimi çizemezsin generalim, tıpkı erinizin bakışlarındaki şaşkınlığı çizemeyişiniz gibi. Artık buncasını istemeye hakkım olmadığını biliyorum. Köpekler giydirilmişti. Cinslerini bilmiyorum bu köpeklerin. Öyle değişik türdeki mübarekler... aklımda tutmam olası değil ama şunu biliyorum: insanın bakışı bir kez takıldı mı kolay kolay alamıyor kendini onlardan.

Özel berberlerinin kırptığı bu hayvanlara -o gün güneşe karşın- yine de zarifliklerinden, inceliklerinden kaynaklanan bir nedenle üşürler diye mantoları giydirilmişti, bileklerine dek aşağı yukarı. Hanımlar birbirlerine yaklaştıkça köpekler kulaklarını dikip birbirlerine bakmaya, küçük küçük sevimli sesler çıkarmaya başladılar. Köpekleri gezdiren hanımları bulup çıkarman için size şöyle tanımlayayım generalim: ikisi de şişman. Biri daha şişman da, öteki onun yanında şişmanlığını gizler gibi kalıyor. Ah işin şaşırtıcı yanı şu: ikisi de öyle çok özenle taranmış, takıp takıştırmış değiller. Hele birinin -şişman olanının- saçları sanki yataktan yeni kalkmış gibi. Sırtında kürk mantosu olmasa, ayaklarındaki onbinlerce lira değerindeki çizmeleri insan görmese belki de yanılıp bir zengin evinin orta işler uşağı sanabilir. Bu kadınları şöyle de tanımlayabilirim: hani evlerinde gün boyu sıkıntıdan ne yapacaklarını bilemeyen kadınlar vardır, pencerenin yanında gün boyu sigara tüttürüp dururlar... onların çamaşırlarını başkaları yıkar, yemeklerini başkaları yapar. Yine onların el ve ayak tırnaklarını önlerinde diz çöküp başkaları keser. Saçlarını yine başkaları tarar. Bunca başkalarıyla uğraşmaktan olmalı bu kadınlarımızın -ne yazık- yine de gün boyu sıkıntıdan canları burunlarında solur dururlar. Ve belki de generalim şöyle dediklerini duymuşsunuzdur:

- "Ah bu başkalarıyla uğraşmak... Öldürecek bizi."

İşte bu iki kadın canları sıkılan kadınlarımızdan. Can sıkıntılarını dağıtmak için herkes nasıl işine giderse -örneğin siz ordularınızın başına, patron işçilerinin başına, fabrikatör fabrikasının, topraklı toprağının, müteahhit inşaatlarının başına- nasıl giderse bu iki hanım da tıpkı -benzetmek gibi olmasın ama- öylesine bir ciddiyetle ve derin bir sorumluluk duygusuyla köpeklerinin başına gidip onları alıyor, böyle işte sabahın hayrında onları havalandırmak için: düşününüz generalim, üstlerine başlarına çeki düzen bile vermeye olanak bulamadan kendilerini sokağa atmak zorunda kalıyorlar. Öyle sanırım ki tek yapabildikleri şey, geceden yağlı kalın kremlerin, pudraların içine gömüp dinlendirdikleri bakılası yüzlerini şöyle bir yıkayabilmek... Bigudilerini şöyle yarım yamalak çözebilmek.

Şimdi resmini yaptığımız çocuk bahçesinin şirin giriş kapısından 15-20 adım ötede köpekler şöyle bir olay çıkardılar ve o kadınlar da şöyle konuştular. Er de onlara doğru yaklaştığından -bunun nedenini bilemem, bir gizi kavramak dürtüsüyle mi, yoksa onlara kimliklerini sormak istediği için mi, bunu bilememerimiz de, yanlarına yaklaştığından köpeklerin çıkardığı olay yüzünden iki kadın arasında geçen konuşmayı duymuş olabilir. Ama doğrusu bundan yüzde yüz emin olduğumu söyleyemem. Raporumda hiçbir şeyin gerçek dışı olmamasına özen göstermek zorundayım.

Köpekler zaten insanın koynunda yitip gidecek cinsten, ama biri az daha kabaca. İkisi de tam o sırada köpeklik etmezler mi generalim? Çiçek bahçesinin ya da dikmeliğin bulunduğu setin üstündeki ağaca gelince ikisi de kulaklarını dikip birbirlerine baktılar. Sonra o daha az küçük olanı -ne üstüne, ne başına, ne giydirilmiş değerli mi değerli mantosuna, ne bir gün önceden berberinin tüylerini kesip biçimlendirilmesine, ne tırnaklarının törpülenmesine, hiçbir şeye, ama gerçekten hiçbir şeye aldırmadan- o ağacın dibindeki su birikintisine boylu boyunca köpeksi özgürlüğüyle yatıvermez mi? Yatıp arka ayaklarını kaldırıp sevinçle suyun içinde tepinmeye başlamaz mı? "Köpekteki yaşama sevincine bakın siz, nasıl da köpekliğini tümüyle dışa vurduruyorlar." dedim ben kendi kendime... Şimdi o böyle yapınca öteki ne yapsa beğenirsiniz? O da hanımının elinden -kurtulmadı da ip uzun olduğundan- su birikintisi içindeki köpeğe erişip bir güzel sarılıverdi mi ona? Suyun içinde hırlaşarak -doğrusu kendilerinden hiç beklenmeyecek bir terbiyesizlikle, tıpkı tıpkısına, hiç hilafım yok, *sokak köpekleri* gibi- o güzelim giysileri içinde sarmaş dolaş olmazlar mı? Aman tanrım ne sarmaş dolaş... ne hırlaşıp koklaşmalar... başını kaldırıp da erin bu görüntüye nasıl baktığını saptayamadım. Nedeni: ben de daldım bu cilveli, küçük küçük haykırışlarla birbirlerine sarılıp sarılıp koklaşan, koklaştıkça birbirlerini ısırmaya çalışan iki varlığın sevinçli boğuşmasına.

Kadınlardan önce şişman olanı küçük bir çığlık attı:

- Ayyy.

Öteki de tıpkı onun gibi yaptı; küçük bir eklentiyle:

- Ah ayy...

Çok da yaklaşamıyorlar. Köpeklerin şehvetli boğuşmalarında tepişmesinden su sıçrıyor üstlerine. İplere asılıyorlar. Ama boğulacak gibi de olsalar birbirlerine sarılıyorlar, yenileyerek atılımlarını köpekler. Onlar da bu nedenle olmalı öyle pek kuvvetli çekemiyorlar ipleri. Bu soylu hanımların *acıma* duygularına saygı duymamak olanaksız.

Başa çıkamayınca, o zaman çamurlu sevişmelerine izin verip, yaramazlık yapan çocuklarını azarlar gibi davranışçıklarla sürdürdüler aralarındaki konuşmayı. "Belki de dedim, biri ötekini akşam 5 çayına davet eder." Sanmıyorum biri, kaç gündür (köpeğinin adını söyledi ama generalim, doğrusu aklımda kalmadı; insanın dili de varmıyor bu yaratıklara *köpek* demeye, nasıl zorluk çekiyorum bilemezsiniz onlardan söz ederken raporumda) ah işte ikide bir ipini çektiği bu sevimli yaratığın kaç günlerdir *keyifsiz* olduğunu (bu sözcüğü çok iyi anımsıyorum. Çünkü şöyle dedi aynen: -Günlerdir keyfi yoktu... xxx'nıcığımın), düzenli bir biçimde ilaçlarını içirmekte son derece güçlük çektiğini, bugün havayı güzel bulunca işte gezmeye, dolaşmaya *"şöyle birlikte bir hava almaya"* çıktıklarını güzel güzel, ah generalim, ağzından bal damlarcasına öyküleştiriyordu ki... ben erin yanına vardım. Konuşmaları yan kulakla dinleyen ere işte o zaman (yeni yanına varıp da yanından hiç duraksamaksızın geçtiğim süreçte) şu akıl almaz kabalıktaki tümceyi söyledim:

- Görüyorsun, ha, tuzu kuruların derdini?

O da generalim -benimkinden bile- kaba bir yanıtta bulundu:

- Hah vallah...

Şimdi düşününüz generalim; ya da izin verirseniz birlikte canlandıralım gerçeğin zorbalığını kafamızda. Çünkü nedenini pek açık seçik kestirememekle birlikte bu gerçeği önlemek, oluşumunu kısırlaştırmak, bu bize bir gün soluk aldırmayabilir gerçeğin hayalarını bükmek zorundayız. Kavramak için düşününüz generalim pırıl pırıl bir güneşli günü. Güneşli pırıl pırıl soğukla yunmuş bir günde çocuk bahçesinin şirin, sevimli tahta kapısının az ötesinde, ah yani: dikmeliklerle, fidanlıkların bulunduğu o yemyeşil güzelliğin içinde -pek zarif olmasalar da- iki hanımefendinin kendilerinden bile güzel iki köpeği gezdirirken çizilmiş bir res-

min ya da bir fotoğrafın altına şu iki tümceyi alt alta yazınız generalim:

- İşte tuzu kuruların derdi.
- Hah vallah...

İşte generalim tablonun görüntüsüyle altındaki yazıların üstünde durulması gerektiğini sanıyorum. Biliyorum, kendiniz çizdinizse çocuk bahçesini ve iki köpekli hanımla hemen onların yanındaki eri, şimdi tüm kurmaylarınızla eğilmişsinizdir bu resmin üstüne ve altındaki iki tümceye. Bu bütünlükte birbiriyle çelişen, kurulu düzenimiz için, sizin için, ABD'nin yaşamsal çıkarları için önlenmesi kaçınılmaz bir tehlike varmış gibi geliyorsa da bana hiç kuşkusuz sizin gibi, kurmaylarınız gibi net bulup çıkaramıyorum bu sakıncayı. Açık seçik kavrayamadığım bir şeyin, bir sakıncanın tehlikesini duyuruyorum size generalim. Çöpçü arabasının palabıyık sürücüsünün "Sana da arkadaş..." deyişindeki kestirilmesi gerekli anlamdan sonra, erin bu "Ha vallah"ı üstünde gerekli duyarlılıkla duracağınıza inanıyor ve bu iki kişiyi size *ihbar* ediyorum. Yani: Çöpçü'yü ve eri.

Köpeklerini gezdiren kadınları bulursanız erin "hah vallah..." deyişindeki anlamı, başlarını çevirip baktıklarında *zebellah* gibi adamın elinde silahıyla kendilerine kötü kötü baktığını, o nedenle konuşmalarını yeterince uzatamadıklarını söyleyip tanıklık edeceklerdir size.

***

"Ne ki... pısırıklığımın soluk aldırmaz mutsuzluğunun tam orta göbeğinde bir güzel gün yine de çok güzeldi." KANT'ın bu tümcesi bir ıslık gibi kafamda, beynimin kıvrımlarında çınlayıp dururken işte seninle hiç beklemediğim bir biçimde, orada, Fenerbahçe'ye giden yolla, Göztepe'ye giden yolun birbirinden kesik bir pasta diliminin sivri ucu gibi ayrıldığı, oduncunun az ilerisindeki depo durağında karşılaştım. Beni anımsaman için kendimi tanıtmalıyım: tanımını yaptığım yere gelince birden düdükler içinde buldum kendimi. Önce Kant'ın tümcesinin kafamdan fırlayıp tüm sokakları böyle ıslık ıslık doldurduğu, güneşe, insanlara,

gelip geçen arabalara doğru fırladığını, oralardan evlerin en yüksek katlarına doğru notalar biçimde tırmandığını sandım. Korkuyla kafamı iki elimle tuttum ve şöyle dedim:

- Ah kafam, türkülerini ve umutlarını böyle sokaklar boyu başıboş kapıp koyuveremezsin; hava güneşli, insanlar kıvançlı ve umutlu olsalar bile... yaşadığımız günler o günler değil... Ah kafam, yaşadığımız günler tuzaklarla dolu...

Ama yanıldığımı hemen anlayıp ellerimi kafamdan indirdim. Sokaklar boyu çınlayan düdükler trafik lambalarının bulunduğu iki anayol kavşağındaki erlerle polislerin boyunlarına sık bir kordonla bağlı düdüklerini hızla, dehşetle üflemelerinden çıkıyordu. O zaman erlerin ortasında kaldığımı gördüm. Yolum gereği yürüyüşümü sürdürebilmem için benim karşı yola, yani Fenerbahçe tarafının ana kaldırım yoluna geçmem gerekiyordu. Oraya geçebilmek için Göztepe'den geldiğim yolu terk etmem, o yol boyunca dizilmiş erlerin arasından geçmemden başka bir çarem yoktu. Birdenbire bu erlerin arasında çığlık çığlığa düdüklerle kalınca ilk aklıma gelen düşünce işte şu oldu: "işte anarşistler yine çıktılar hortlak gibi ortaya. Ve şimdi bir çatışma başlayacak. Arada ben gideceğim güme." İnanın böyle düşündüm generalim ve böyle düşündüğümü apaçık yazmada bir sakınca görmüyorum. Ama kısa bir süre sonra "Anarşistlerle savaş düdük çalarak mı olur?" diye düşünüp aklımı başıma devşirmekte de gecikmedim.

"Ah tanrım, dedim kendi kendime, görüyor musun şu başıma gelenleri? Beklenmedik bir biçimde ortaya çıkıveren güneşten hep bunlar işte. Önce kafamdaki düşüncelerin türküleştiğini sandım. Sonra da hızla düdüklerini öttüren bu erlerle polislerin anarşistler karşısında bir savaşıma geçeceklerine inandım, saf saf... üstlerini başlarını toplarken böyle telaşlı telaşlı..."

***

İşte generalim böyle düşünürken ben, kara, kapkara bir araban hemen önümde durdu süt mavisi sabahın o saatinde. İçinde seni gördüm. Sen de beni. Yol boyunca selam duran erlerinin a-

rasında omuzundan askılı çantası, başında kasketi bu sivile şöyle baktın.

Önce bıyıklarını gördün. Uzun ve büyük. Onlardan hiç hoşlanmadın. Bakışından anladım bunu. İçinden geçeni düşüncemde somutlaştırdım. "Hala şu çirkin görünümü söküp atamadık, insanlarımızın suratından. Biz yüklendikçe onlar uzatıyorlar bıyıklarını. Kaba ve çirkin... Sanki bıyıklarında umutları bu kendini bilmezlerin..." Ve sonra bakışlarımız karşılaştı birbiriyle. Sen bende donup kalmış o sabahın maviliğini, güzelliğini, umudunu gördün... tiksinerek... ben de sendeki onulmaz kini. Ve ben öyle kalakaldım sen kininle birlikte çekip gidince... selamlar arasında ve düdükler içinde. Zaten araban durmamıştı. Yol kavşağı olduğu için duraklamıştı. Ama tüm bunları iki adımlık uzaklıkta birbirimizden iyice görüp kavradık.

Sen kininle birlikte, ardında uzun namlulu silahlarıyla seni koruyan erlerin arabası... kara, kapkara bir akrebe benzeyen kadillağınla yitip gidince gözden... ben donuklaşan maviliğimle geçtim karşı kaldırıma. Ve işte o zaman şunları gördüm: çakı gibi kasılan erler sen gözden yiter yitmez bir sıkıntıdan kurtulmuş gibi gevşeyip hemen yaktılar cigaralarını birbirlerinin. Çözdüler yaka bağırlarının düğmelerini. Ve kazık gibi çakılıp kalan o güzel gün parçası o yolda yine kendi doğasallığına kavuşup sürdürmeye başladı yaşamını. Bunu belirtmeliyim general. Yani senin arabanın penceresinden görüp anladığın gibi değil her şey. Sen gider gitmez bir gevşeme, bir umursamazlık, -üstüme iyilik sağlık- bir utanmazcasına yaşama sevinci, bir boş verme kaplayıveriyor sokakları bir boydan öbür boya.

Kızıltoprak'ın oraya bir telefon, bir telsiz istasyonu koydurmuşsun ya... işte oraya gelince bir erin geçen arabalar, geçen güzel kızlara baka baka türkü bile söylediğini gördüm. Oysa tam o sırada sen belki de daha Salı Pazarı'nın kurulduğu yola bile girmemiştin.

İşte telsiz istasyonunda nöbet tutan erin o türküsü bende donmuş kalmış tüm duyguları birden öncekinden daha büyük bir eyleme, daha umutlu bir kıpırdanışa dönüştürdü. "Ah dedim kendi kendime... elinde silahıyla şuradaki er... bu yanık yanık söylüyorsa türküyü... ağzından söküp alamadıysak onun köyünden, Ana-

dolu'sundan kaynaklanan söyleyişine işiniz çoookkk zoorrr sizin generalim... Çoook zor daha bu türküler bu erlerin dudaklarındaysa daha..." Türkülerini söküp alabilecek misin onların? Gerek yok mu buna? Ah gerek var generalim gerek var, tam kestiremiyorsam da nedenini yine de gerek olduğuna inanıyorum. Bu türküler onların ağzındayken, yeterince köleleştirmemiz olanaksızmış gibi geliyor bana onları. Türkülerinin doğrultusunda bilinci bir gün her şeyi apaçık söyleyiverirse ona, birden açılıverirse gözleri fal taşı gibi... elleri silah tutan bu erlerin nasıl bir tehlike oluşturduğunu düşünün siz kurulu düzenimiz için... sizin için... ABD'nin bölgedeki yaşamsal çıkarları için... "Türkülerle çıkarları karşılaştırmakla çok mu vesveseli davranıyorum?" Belki... ama ben raporumda belirtmeliyim sezinlediğim tehlikeyi. Önlem almak, değerlendirmesini yapmak size düşer. Ama duysaydınız siz de benim gibi o türküyü geçerken erin önünden... şöyle yarın yamalak da olsa... içindeki öfkeyi, ezilmişliğe başkaldırma eğilimini, derin umudu ve sevinci hiç kuşkusuz benden daha iyi kavrar, daha iyi yorumlardınız generalim.

***

O gün gün boyu gördüklerimi kısa kısa şöyle özetlerim sana generalim: işe geldim saat 11 sularında. Bizim çarşıda bir adam var gençten. Pek yaşını göstermiyorsa da sanırım 35-40 aralarında. Mağazaların camlarını siler. Öyle güzel ki sakalı hani tüm kıl düşmanlığına karşın yine de senin bile durup bakmamazlık edemeyeceğini sanırım. Kestane renginde bir sakal. Ve de öylesine bir tonda ki sanki deniz köpüğü gibi kendi içinde dalgalana dalgalana tüm nüanslarda kıvrımlaşıyor. Hep bildiğimiz gibi gericilerin bir beresi başında. Ama bir iki tümce alış verişinde bu adamın kaba saba bir gerici olamadığını hemen anlamak olası. Artık gericilik de Kemalist anlayışın dışında yeni boyutlarını oluşturuyor general gerek ilericilerin kafasında, gerek gerici dediklerimizin kafasında... solculuğun boyutları değişik görüntülerle oluşurken.

Ben bu adamın bir kez olsun "Efendim..."siz konuştuğunu görmedim. Kaç yıldır tanırım ve kendisine karşı derin bir sevgim, saygım olduğunu gizleyemem. Bunun yalnızca görünüşünden kaynaklandığını söyleyemem. Sanırım bundan bir yıl önce kendisiyle bir kez konuşmuştum. Durumunun olağanüstü değişikliğini sezinlediğimi hafifçe vurgulayarak "niçin böyle bir iş, yani mağazaların cam siliciliğini" yaptığını sormuştum kendisine. O zaman hiç unutmayacağım şu yanıtta bulunmuştu bana:

- "Efendim buyurduğunuz gibi başka işler yapmam mümkün. Benim Fatih'te bir küçük tuhafiye satış dükkanım vardı. İyi iş yapardı. Ama devrettim o dükkanı... Nedeni şu efendim: İş yaşamı -insana ister istemez- kendisinden başka şey düşündürtmüyor. Ben ibadetimi bu yüzden aksatır oldum. Sadece ibadetimi değil efendim... yeterince din ulularımızı okuyup öğrenemez de oldum. Bendeniz evli değilim efendim. Yaşlı bir annem var.

Şimdi yaşlı annemi ve kendimi kimseye muhtaç etmeyecek bir biçimde çalışıyor geri kalan zamanımı ibadetime ve okuyup öğrenmeye harcıyorum..."

Bugünkü gibi anımsıyorum: sakalları kestane renginde kıvır kıvır bu güzel adamı bu seçmesinden dolayı derin bir biçimde kıskandım. Kendisine duyduğum ilgi o zamandan bu yana derin bir saygıya da dönüştü. Benim yapamadığım bir şeyi açık seçik bir yalınlıkla o kendi yaşamına koymuştu.

Kovası, süpürgesi, silici bez ve çuvallarıyla adını bilmediğim bu adam hiç kimseye askıntı olmaz, yalnızca "Camekanlar oldukça kirlenmiş efendim... Allah kısmet ederse yarın onları bir silelim" demekle yetinirdi. Çarşıdakiler de ya "hoca daha kalsın... biz haber veririz" derler ya da "peki hocam, sen nasıl istersen" derlerdi. "Biz haber veririz..." diyenlere gerçekten de onlar haber verinceye dek bir kez daha sormazdı.

Ama o gün, yani "bir günün raporunun" yazıldığı gün ilk kez ondan gelen bir üstelemeyle karşılaştım.

- Efendim camlarınızı silebilir miyim? Çok kirlenmiş.

- Kalsın hocam... dedim... ben haber veririm...

- Çok kirli de...

Yüzü kıpkırmızıydı bu ikinci tümceyi söylediğinde. Kendisine baktığını görünce; işte o zaman apaçık:

- İhtiyacım var efendim... izin veriniz sileyim, dedi.

- Buyur hoca geç sil, dedim...

Uzun zamandır sildirmediğimiz için ücreti sordum. "Bin lira efendim..." dedi. Ve işe koyuldu. Bizim camlar büyük... arka ve ön camlar. Hiç kuşkusuz hocanın ücreti de düşük değil.

İşini öyle güzel, öyle özenle yapıyor ki... içeriye kim girerse girsin bu kendi kendine ibadet edermiş gibi çalışan adama başını çevirip de bakmamazlık edemiyor. O ise hiçbir şeye aldırmadan abdest alırmış gibi sıvadığı kollarıyla işini koyulaştıra koyulaştıra çalışıyor.

Bu arada dost müşterilerle güncel olayları konuşuyoruz. Bu küçük esnaf, bu konfeksiyon atölyesi işleten, büyük tüccara parça başı iş yapan adamların sözcüğün tam anlamıyla "içleri kan ağlıyor", çoğu da pek öyle okuma yazma konusunda ileri olmadığı için yeni vergi uygulamalarından iyice ürkütüye düşmüş... kaygılarını, sıkıntılarını dile getiriyorlar. Ama general hepsi bir şeyi çok iyi biliyor: kendilerinin piyasadan silinmesi için alınan önlemler hiçbir zaman büyüklerin çıkarına aykırı düşmeyecektir. Ve de ülkeyi artık dışarıdan IMF'nin, OECD'nin ve öteki dış kaynaklı banker kuruluşlarının yönettiğini -okuma yazma bilmemelerine karşın- apaçık bir uyanıklıkla bilip söylüyorlar.

Hoca'nın tüm bunları duyduğunu biliyorum. Ben de bu yakınmalara daha geniş boyutta eklentiler getirerek katılıyorum. Hoca bir aralık yanımıza geldi.

- Efendim, dedi... izin verirseniz eve gideyim. Annem yemeği hazırlamıştır. Bekler. Namazımı da kıldıktan sonra... kaldığım yerden başlarım...

- Nasıl isterseniz hocam, dedim...

Birden gözümde küçük pazar çevresindeki ahşap evlerden biri canlandı ve yaşlı bir kadının fukara sofrasını hazırlayıp oğlunu beklediğini görür gibi oldum.

Hoca öğleden sonra işini bitirdi. Giderken parayı verdim. İnsan bu adama para verirken bile bir ezikliği duymaması olanaksız. O bunu önlemek istermiş gibi her zaman:

- Allah razı olsun, der içten bir biçimde.

Bu kez de öyle dedi. Ama şu eklentiyi yaptı:

- Çok ihtiyacım vardı efendim...

- Ah hocam, dedim... işler iyi olsa da en az ayda bir kez camlarımızı silmenizi sizden rica edebilsem...

O zaman hoca şöyle dedi:

- Konuşmalarınıza ister istemez kulak kabarttım efendim. Umutsuzluğa düşmeyiniz. Allah'ın büyüklüğünü unutmamalıyız. Bakınız siz benim ihtiyacımı nasıl gördünüz, o da kullarının ihtiyacını görecektir.

Sadece, inanmazlığımı da gizlemek istermişçesine:

- Ah... dedim... inşallah dediğiniz gibi olur...

- Size şunu söyleme izin veriniz efendim diye sürdürdü konuşmasını. Her şeyin bir vakti zamanı vardır. Ama her şeyin... Bu millet süngü korkusuyla yaşayamaz.

Başımı kaldırıp kendisine baktım. İşte ilk kez yaşamımda bir insanın gözlerinde hemen derin bir öfkenin acımasızlığıyla derin bir sevginin yan yana nasıl parıldadığını böylece görmüş oldum. Hocanın gözlerinin akında derin bir öfke kendini zor tutarmış gibi, göz kapağının engellemesiyle karşı karşıyaymış gibi bıçaklaşmış bir parıltıdaydı. Ürktüm. Ama gözbebeğine bakınca, gözbebeklerinde derin bir sevgi, bağışlayıcılık, umut dolup taşıyor gibiydi. İkisi de birbirlerinden çok iyi saptanmış bir uzaklıkta duruyorlardı. Hoca gözünün akındaki bıçak gibi parıldayan öfkesiyle konuşmasını sürdürdü:

- Biz dedi, tüm öteki Müslüman ülkelere öncülük etmişiz. Bizim köleleştirilmemiz, süngü zoruyla yaşatılmamız çok güç. Ama her şeyin bir zamanı var. Bu millet bu köleliği, bu zorbalığı kabul etmeyecektir...

Bakınız efendim dedi, göz bebeklerindeki sevgiyle, nasıl ben size şimdi dilimi çözüp konuşuyorum, yarın siz de bir başkasıyla öyle konuşacaksınız... o başkası ötekiyle... ve hepimiz böylece vakti zamanı geldiğinde... birbirimize ve bizi yaratan yüce tanrımıza sığınıp, sırtımızı dayayıp gerekeni yapacağız. Bundan kuşkuya düşmeyiniz...

Ve hoca bunları söyledikten sonra kovasını, temizlik sopalarını, bezlerini toplayıp gitti.

***

Akşam iş dönüşü Kadıköy'de insan kuyruklarından başım döne döne kendimi bir otobüse atabildim. Ayakta sıkış sıkış giderken ve herkes birbirine... "az daha yürüyün" diye bağırıp dururken birden seslerin kesildiğini, herkesin eğilip eğilip otobüsün penceresinden dışarıya baktığını gördüm. Ben de baktığımda şunu gördüm: Bir adamı, orta sınıftan olduğu besbelli bir adamı iki polis kıskıvrak yakalamış döve döve götürüyorlar. Ama yalnızca onlar değil, iki üç bekçi... ve onların yanında iki er... Erler vurmuyor. Yalnız arkadan gelen bir inzibat çavuşu elindeki copu acımasızca uzanıp uzanıp adamın kafasına indiriyor. Adamın yüzünden akan kanlar bu copun vuruluşundan mı kaynaklanıyor, yoksa daha önceki bir dayaktan mı bilemiyorum.

Tam Yapı Kredi Bankası'nın önünde oluyor bu. Dikkatimi nedense hep o coplayan er çekiyor. Her copu vuruşta üstünü başını düzeltiyor, palaskasının altından çıkan gömleklerini içine yerleştiriyor ve sonra yeniden copu yetişip adamın kafasına indiriyor. Bu arada polislerden birinin de hem adamı sürüklediğini hem de arada bir tokat attığını izleyebiliyorum. Tüm bunlara karşın zavallı orta yaştaki bu adam kendisini götürenlere... dövmelerine, coplamalarına, belki de küfür etmelerine karşın... yine de hiçbir şey yokmuş, patlayan kaşından akan kanları görmüyormuş gibi... çevresindekilere dikile dikile, ya da dikilmeye çalışa çalışa bir şeyler anlatmaya çalışıyor... zaman zaman bunu başarıyor da. O zaman bir göz açıp kapayıncaya dek hepsi duruyorlar. Sonra durmanın öfkesini çıkartmak istercesine adam daha bir coplanıyor, daha bir tokatlanıp sürükleniyor...

Bu arada bankanın önünde yaşlı bir kadının ağladığını gördüm. Başı yaşmaklı... elinde filesi var. Besbelli alışverişten geliyor Kadıköy pazarından. Bankanın tam köşesindeki direğe sırtını dayamış iri mi iri, şişman mı şişman bir adamın "Allah kimsenin başına vermesin" der gibi bir şeyler anlattığını sezinledim.

İçimde sabahki güneşli günün sevincinden eser kalmadı. Birden derin bir sıkıntı boğazıma sarıldı. Otobüsün en hareketsiz yani orta yerinde olmasaydım ilk durakta inip yürüye yürüye eve dönecektim. Ama ne ilerlememe olanak var ne de otobüs zaten duraklarda durmuyor, yolcu almasına olanak olmadığından.

General: iki köpekli kadınla karşılaştığımız Göztepe durağında otobüsten indim. Kadınlar ve onları izleyen er orada mı diye baktım. Ama hiçbiri yoktu. Başlarında bir teğmen birkaç er bir arabayı çevirmişler denetimden geçiriyorlardı. Akşam karanlığında yine de içimde bir kıpırdanış birden canlandı. "Ah dedim kendi kendime, böyle umutsuzluğa düşmeme gerek yok. Böyle bir umutsuzluğu yaşayacak kadar nesnel koşullardan yoksun değiliz hiçbirimiz. Nasıl unutabilirim sabahki sevincimi ve o erin (hah vallah) deyişindeki gerçeği... O iki köpekli kadını nasıl unutabilirim..? Er'in şimdi o iki cici mi cici, mantolu, ilaçlı mı ilaçlı köpeği düşünmediğini nasıl aklımdan çıkarabilirim..? O er şimdi karavanının başında şunu düşünmüyor mudur acaba? "Bu sabah gördüğüm o iki köpek bize verilen bu yiyeceği yeseler bir daha iyileşmemecesine ölüp giderler. Onların yediklerini biz ne köyümüzde yedik, ne er ocağında... Onlardan yalnızca birinin bakımı belki de bizim tüm yaşamımız boyunca harcamalarımızın birkaç katıdır..."

Er böyle düşünüyor şimdi karavananın başında. Çöpçüler onların palabıyık sürücüsü... "... gün ola harman olanın..." gittikçe dayanışma bilincinde... şimdi sofralarında tutuklu siyasi ve sendika liderlerini düşünüyorlar. Hoca şimdi yoksul anasıyla oturdu sofrada bugüne şükürler ediyor ve bunları bulamayanlara derin bir merhametle... -göz aklarındaki bağışlamaz öfkeye karşın- ılık ılık dua ediyor...

Ve tüm bunlar gittikçe oluşa oluşa içimizde gürüldüyor general, gürüldüyor.

Ve ben bundan 3 ya da 4 yıl önce Şehir Tiyatroları'nda oynanan YİTİK KÖPEK adlı oyunumun finalini, gelip geçen arabaların gürültüsü, insanlara çarpa çarpa yeniden yaşayarak sevinçle kapımı çalıyor ve kızımı kucaklıyorum:

YİTİK KÖPEK
"FİNAL ŞARKISI"

1. İŞSİZ
(Sahnenin önüne gelerek, izleyicilere)
GERÇEKLERE UYGUN BİTTİ OYUNUMUZ

2. İŞSİZ (O da aynı biçimde sahne önünde)
Evet tıpkı tıpkısına...

3. İŞSİZ (Aynı biçimde)
Yaşanan neyse ona uygun...

4. İŞSİZ (Aynı biçimde, sahnenin önüne gelerek)
Gerçeklere uygun bitti oyunumuz.
Gördüğünüz gibi.

2. İŞSİZ
Ne eksik... ne fazla.

1. İŞSİZ
Gerçeklere uymayan neydi, söyle öyleyse bana..?

3. İŞSİZ
Gerçeklere uymayan mı dedin..?
2. İŞSİZ
Gerçeklere uymayan, her şeyi altüst eden: Düşümüz.

1. İŞSİZ
Dev gibi gücümü gördüm.

2. İŞSİZ
Dev gibi gücüm bana dönük.

3. İŞSİZ
Kendimi gördüm ortasında her şeyin.

4. İŞSİZ
Kopuk kolumu gördüm sanki...
Kopuk... ama yabancı değil bana.

HEPSİ (Birlikte)
Değiştirmişim kaderimi, insanca yaşamalara...

1. İŞSİZ (Başı önüne düşerek)
Gerçeklere uygun bitti oyunumuz.

ÖTEKİLER
Evet. Tıpkı tıpkısına. Ne eksik ne fazla.

1. İŞSİZ
Gördüm madem düşümün gerçeğinde...

ÖTEKİLER
Düşümün gerçeğinde... oyyyyy oyyyyyy.....

1. İŞSİZ
Bende olan yaratıcı beni...

HEPSİ
Öyleyse umutsuz değil dünya
Düşmeyin siz de umutsuzluğa
Nasıl umutsuz olur dünya heeyyyy, nasıl..?
Bir sokak köpeği bile umut taşır
Zamanında insanlara.

1. İŞSİZ (İzleyicilere doğru eğilerek)
Bakın çevrenize; taşa, toprağa...

2. İŞSİZ
Bakın çevrenize: ağaca, kuşa.

3. İŞSİZ
Bakın çevrenize: gepegenç mezarlara.

4. İŞSİZ
Bakın çevrenize: insana.

HEPSİ (oynayarak)
Nasıl umut taşıyor
Yeni, haklı bir dünyaya.
Bir köpek bile umut taşırken insana.
Kurulacaktır mutlaka ve mutlaka

1. İŞSİZ (Tek başına. Kollarını zafer biçiminde kaldırarak)
AÇLIĞIN VE SEFALETİN BİTTİĞİ BİR DÜNYA

2. İŞSİZ (Aynı biçimde)
AÇLIĞIN VE SEFALETİN BİTTİĞİ BİR DÜNYA

3. İŞSİZ (Aynı biçimde)
AÇLIĞIN VE SEFALETİN BİTTİĞİ BİR DÜNYA

4. İŞSİZ (KOPMAMIŞ TEK KOLUNU KALDIRARAK)
HAKLILARIN YÖNETTİĞİ BİR DÜNYA...

Generallerin Zabıt Varakaları 1-2. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu, Ocak 2009, s.91-104

2 Şubat 1982

İKİ GÜNDÜR koyu bir kış yaşıyoruz. Soğuk ağır bir yük gibi abandı doğaya. Gece yarısından sonra rüzgarla inim inim inliyor. Burkarak ve kanıtarak... sanki evleri, ağaçları kökünden kazıyıp atacakmiş gibi... Toprağın derinliklerine sızıyor soğuk...

Ama karlı bir İstanbul'un görüntüsü her zaman güzel... Bir deniz kentinde her zaman da güzel olacak aklara bürünmüşlüğün koyu gri sulara yansıması.

14 Mart 1982

ONİKİ PARMAK'da ülser... Geçen hafta saptandı. Kanser Araştırma Merkezi'nde yapılan sağlık yoklamasından sonra doktorun istediği araştırmalar sonucu oniki parmak bağırsağımda ülser... Nasıl özen göstereceğim içimdeki küçücük bir yaraya bunca uğraşlar, kaygılar, didinmeler içinde... beni asıl sıkan bu. Bir de ikide bir kendime, içimdeki o küçücük yaraya kulak kabartmak zorunda kalışım. Ama çok kez o bana kendini yaman bir biçimde duyarlatıyor zaten... Onunla uğraşmaktan utanır gibiyim ama yine de doktorun dediklerini yerine getiriyorum. Örneğin bir haftadır ağzıma içki koymadım. Oysa canım şu sıralarda bir de rakı istiyor ki...

***

BİR AYI aşkındır günceme yazamıyorum. Kendimi gittikçe kendimde salıverir gibiyim. Oysa yoğun olaylar yaşıyoruz. Yaşadığımız yoğun olaylar yazgımıza boyun eğmeyi buyuruyor sanki... Yine de oyunumu yazmayı sürdürüyorum zaman zaman... Ama öylesine keyifsiz yazıyorum ki... Bunun asıl nedeni, bir türlü çalışmamı yoğunlaştıramamak... İşler... tümüyle anlamsız bir biçimde zamanımı alıyor. Artık açlıkla, yoksullukla, iflasla karşılaşmamak için yaşıyorum. Yalnızca ısınmak, karnımızı doyurmak için yaşıyor gibiyiz. Hiçbir ereğimiz falan kalmadı...

Oysa kendi kendime şunları söyledim: "Çok zor koşullar içinde yaşamadı mı insanların çoğu... Kendini neden kapıp koyuveriyorsun... Şimdi şu anda örneğin tutukevlerini düşün. Onbinlerce kişi en zorba ve en zor koşullar içinde yaşama sevinçlerini dimdik ayakta tutmasını biliyorlar... (Evet biliyorlar diye karşılık veriyor içimdeki başka biri... çünkü onların savaşımlarında bir bütünlük bir birliktelik var... Tutukevinde oluşları kendilerini adadıkları yaşama biçiminden ayrılmış koparılmış değil... Yine dostlarıyla, yine yoldaşlarıyla birlikte arı erekleri belli bir yaşamın içinde yalın türküler söyleyebilirler... Benim gibi sabahın bilmem kaçında tedirginlikler içinde uyanıp ödenmesi gereken çekleri, gelmesi gereken malları, ya da atölyedeki dört arkadaşın geçimleri için yeterince sipariş alıp alamamanın bunaltıcı, sıkıcılığını çekmiyor onlar...)

O zaman kendi kendime hesaplaşmam acımasızca sürüyor.

- Utanmalısın, diyorum kendime böyle düşünmekle nasıl yanıldığını bir düşün. Neredeyse tutukevlerindekilerin bayram düğün içinde olduklarını söyleyeceksin...

- Onları kıskanıyorum... ne yalan söyleyeyim. Tek bir seçmenin içinde yalın bir yaşayış biçimi var... Hiçbir zaman dışarıdakilerin bir takım bunalımları onların dünyasında yok... Tutukevine girmeyi istediğim oluyor...

-Tutukevine girmeyi istemen kendin için...

- Evet doğrusu kendim için... Kendimi yenilemem için...

- İşte onların senden en büyük ayrıcalıkları... Onlar böyle özentiler için girmiyorlar içeri. Böyle özentiler için çekmiyor-

lar dayanılmaz işkenceleri... Başkaları için ve inandıkları, savaşım verdikleri örgütleri için. Sense hala bireysel kaygılarından, tedirginliklerinden kurtulamadın.

- Bu koşullar içinde yaşadığım sürece de kurtulmam olanaksız... Oyunumu bile doğru dürüst sürdüremiyorum, görmüyor musun? Oysa biliyorum, yazınamı yoğunlaştırdığımda "Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor" iyi, sağlam dokulu ve yaşadığımız olayları irdeleyen bir yapıda olacak... Güncemi bile doğru dürüst tutamıyorum. Güncel olaylarda ipin ucunu kaçırmaya başladım artık... Kaç parçaya parçalanacağımı bilemez oldum. İşe mi, başlı başına bir uğraş olması gereken yazıya mı, inceleme ve okumaya mı? Hangisine? Ayrıca bunların içinde aslında hangisi benim kendim için, kendi çıkarın için bir şey istemek anlamındadır, söyler misin? Yazı yazmak da başkaları için değil mi?

- "Bir Gün Bile Yaşamak" adlı romanı Havas yayınlarına gönderdin. Bir haber çıktı mı?

- Hayır hiçbir haber yok.

- Yayınlamayı göze alırlarsa sen bunun getireceği sıkıntıları iyice gözden geçirdin mi?

- Hiçbir şeyi gözden geçirmek istemiyorum. Yayınlarlarsa bana getireceği tehlikeler ne olursa olsun bunu göze alacağım. Yazdığımı savunamazsam içtenlikle neyi savunabilirim sonra? Kendime karşı dürüst davranmakta zorluk çekmez miyim? Yayınlamalarını sevinçle karşılarım.

- Belki tutukevine de koyarlar seni... Böylece tutukevinde yaşama sevincini yeniler durursun... fena mı?

- Yanılıyorsun. Ama kim bilir belki de doğru söylüyorsun. Öyle bir yaşam biçimi içinde öyle sorumluluklarla yaşıyorum ki kendimi bundan kendim çekip çıkarma gücünü artık bulamıyorum. Belki de onlar bana yardım etmiş olur. Tek sorun kızımın geleceği... okulu. Öğrenimi... Notre Dame de Sion'u ne olursa olsun, hangi koşullar içinde bulunursak bulunalım mutlaka okumalıdır. Birçok şeye bu nedenle katlanmıyor muyum?

- Doğrusu katlandıklarını son zamanlarda pek abartır oldun...

- Belki ama yine de düşün... Beni seven, beni anlayan bir karım yok. İki çocukla birlikte yaşayıp duruyorum yalnızca... Evin tüm harcamalarını ben karşılamak zorundayım. Çalışan bir karım olabilirdi ve o hiç olmazsa evin mutfak harcamalarına az da olsa bir katkıda bulunabilirdi... Benim yazıcılığıma inanmış olabilirdi. Bu konuda bir kadının özeni, titreyen sevgisi yazar için çok kez yaşamı, yazmayı, sorumlulukları kolaylaştırmıştır... Tüm bunlardan yoksunum ben. İş'te de yalnızım. Bir yardımcım yok. Bir yardımcı alacak kadar işler tıkırında değil çünkü. Onunla da ben uğraşmak zorundayım. Ve yalnız kaldığım sürece de yazmaya, okumaya çaba gösteriyorum...

- Dinle beni; kendi kendine bir insan daima haklı özürler bulabilir. Söylediklerinin hepsi doğru olsa bile ne çıkar bundan? Yani sonunda şunu mu söylemek gerekir sana: Eh dostum, madem böyle yoksunluklar içindesin, yükünün hafiflemesi için yazmaktan cay. İşine gücüne bak... fırsatını kolla, iyice bir nasip çıkarsa evlen mi demek gerekir yani...

Bu öğütlerin yaşamın için gerçekçi bir yaklaşım olduğunu sansaydın şimdiye dek kendin uygulamaya kordun. Hem pek de zorlukla karşılaşmadan... bir bakıma kendiliğinden... Demek ki özürlerine temelde kendin de inanmıyorsun. Ya da en azından gerçekçi bulmuyorsun...

Yaşadığımız koşullar bu. Sen bu koşullar içinde yapman gerekeni yapmak zorundasın. İş'de yalnız mısın? Evet yalnızsın, ama yine de okumak için zamanın oluyor. Hem de bazen çok... Kendin işi o nedenle büyütmekten hep kaçınmadın mı? Ta önceden beri... Yaşadığımız koşullar bu işte: vapurda düşünmek zorundasın... Uykunda... Tenha bir köşe buldun mu çıkar kağıt kalemi yaz hemen... Kral Oidipus'u yeterince yazamadığın için kıvranıp duruyorsun... görüyorum görüyorum... Ama olsun, aldırmadan sahne sahne yaz... Sonra kendin için bir süre tanı, bu sahneleri birleştirebilirsin... Ama ardına düşmekten kaçınma. Başka seçenek yok. Sen böyle yaparsan bak neler kurtulur: Sevgili kızın yaşamın en coşkulu yerinde yapayalnız kalmaz okulunu sürdürür... Öğrenmesini, yabancı dilini temellendirir. Hüsna coğrafya fakültesini rahat rahat bitirir güven içinde...

kimseye muhtaç olma korkusu taşımadan... Sen açlık ve yokluğu kendi yaşamından çok iyi bilirsin. O koşullar içinde insan bırak yaratmayı, doğru dürüst düşünemez bile. Uyuşur kalır. Şimdi her şeye karşın o koşullar içinde bulunmadığını unutmamalısın.

Bir *makine* gibi kendini en verimli kılmakla sorumlusun. Böyle yenilgin zamanlarımızda kendimize daha bir çekidüzen vermek zorundayız. Tutukevine girmeni sen kendin özenlerinle saptamaya kalkma. Eylemin neyse o saptasın bunu. Yaşama biçiminden koparılıp alınacağın için bunun daha iyi olabileceği savını sürüp durma kendi kendine. Örneğin romanın yayınlanırsa yayınlanmasına karşı çıkma. Bu nedenle tutukevine mi koyacaklar seni. O zaman düşün onu. Varsayımlarla değil... eylemlerin getirdiği netliklerle düşün... Belki girmemen gerekir tutukevine... belki de kaçman gerekir... Şimdiden saptayabilir misin bunu? Kaldı ki şimdilik, böyle bir dönemde hiç kimse de "Birgün Bile Yaşamak"ı basmayı düşünmeyebilir. Olsun, onlara hak ver. Böyle bir yapıtın bugünkü parasal gerekliliği 1 milyon lira. Hiçbir yayıncı ertesi gün toplatılabilecek nitelikte bir yapıta 1 milyon lira harcayıp da kendini feda etmez. Bunu bildikten sonra için rahat olmalı. Yayınlanmıyor, yazdıklarım... öyleyse yazmanın artık ne anlamı kaldı deme... oyununu yazmayı sürdür. Yarını düşünmek zorundayız biz. Tıpkı kendi romanında dediğin gibi öyle zamanlar olur ki "Bir gün bile sağ kalışımız yarını belirler". Öyle bir ortamın içinde değil mi ülkemiz? Öyle bir ortamın içinde işte. Öyleyse bu sızlanmaları bırak ve haydi bakalım aç birikmiş gazeteleri, güncele, yarın neler yaşadığımızı iyice düşünebilmeleri için insanlarımız, tarihi sırasıyla bir bir aktarmaya başla. Böyle bir ayı aşkın yığılmalar da yapma bir daha... Olayların önemini yitiriyorsun bilinç düzeyinde... Bir örnek vereyim: Başbakan bir gazeteye verdiği açıklamada "Kadınlarımız pahalanan şeyleri boykot etsinler. O şeyin fiyatı kendiliğinden düşer... İngiliz kadınları böyle yapıyor..." diyordu. Onu yeren bir taşlama yazmıştın aklında iki gün... hani nerde şimdi? Zamanında oturup yazamadığın için şimdi sana yavan, tatsız tuzsuz geliyor...

Yaşamaya mahkumsun. Yazmaya. Yetiştirmeye. Öğrenmeye. Öğretmeye. Eleştirmeye. Eleştirilmeye. Özgürsüzlüğe. Savaşıma. Özgürlüğe. MAHKUMSUN.

Nice mahkumlar faşist çizmeleri hücrelerinin önünde rap rap geçerken yazmalarını sürdürdüler.

Haydi çalışmaya ve yaşamaya... Haydi.

(...)

Generallerin Zabıt Varakaları 1-2. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu Ocak 2009, s. 283-286

16 Mayıs 1982

ÖLÜME MAHKUM DUDU GÜL'ün öyküsünü okuyorum üç gündür gazetelerden. Dudu GÜL şimdi 24 yaşında bir çingene kızı. Cana yakın, sıcak, sevgi dolu bir çingene kızı. Hele bugünkü Hürriyet gazetesinde Celalettin Çetin'le Ölüm Hücresinde yaptığı konuşmadaki boydan boya fotoğraflara bakınca insanımızın yazgısını hiç kaçamaksız insan çok daha iyi -hem de kendi kendinle hesaplaşırcasına- kavrıyor. Ölüm hücresinde Dudu GÜL... Hürriyet'in yazarı ile yatağının üstünde yan yana oturmuşlar. Kol saati ilk dikkatimi çeken şey oldu. Nedenini kestiremiyorum. Belki de kayışının erkeklerin kullandığı türden kalın bir kayış oluşundan. Sonra entarisi... Renkleri öylesine canlı ve sıcak ki... Hiç kuşkum yok... yeldirmesinin oya işlerini kendisi oya tığıyla örmüştür. Yanında naylon torbalar var. Büyücek... besbelli içinde orlon türünden iplikler var. Dudu GÜL bunlarla kimlere nice hırkalar, kazaklar, yelekler, çoraplar örmüştür.

Dudu GÜL... bir siyasi idam mahkumu değil. Adi mahkum. İki erkek kardeşi Doğan ve Duran, bir de amcaoğlu Hakverdi ile birlikte Konya'nın köylerinde yaşlı iki dilenciyi evlerine girip öldürmekten suçlu. İki yaşlı dilenci de çevrenin en sevilen iki insanı. Kasabaya inip dilendikten sonra tek odalı barakacıklarında gelen giden konuklarını sevecen bir tutumla ağırlıyorlar. Kadın dilencinin adı Fatma ARAP. Erkek dilencininkiyse Mustafa KIYAK. Karı-koca olmamalarına karşın yine de birlikte o-

turuyorlar. Anlayabildiğimce, Konya gibi tutucu olarak bilinen bir bölgede bu yaşlı iki kişinin karı-koca olmadan birlikte yaşamalarına hiç kimse karşı çıkmamış. İşte bu zavallı iki kişiyi öldürmüşler Dudu GÜL'le kardeşleri ve amcaoğlu. Cinayeti işledikleri zaman kardeşleri 15 yaşından küçük. Amcaoğlu da öyle. Yalnız Dudu 18 yaşından gün almış. Cinayet 28 Mart 1978 yılında işlenmiş. Dudu şimdi 21 ya da 22 yaşlarında.

Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada ağır ceza başkanı Şemsettin Çopuroğlu idam kararını bastırmış. Bir kez Yargıtay'dan dönmüş. ÇOPUROĞLU yeniden idam vermiş. Ötekilerine de verecekmiş ama yaşları tutmuyor. Cumhuriyet muhabiri ile yaptığı konuşmada buna benzer bir şeyler söylüyor ÇOPUROĞLU. Ve de Konya'nın bu ağır ceza reisi şimdi avukatlık yapıyor.

Dudu'yu ve suç ortaklarını savunan hiç kimse yok. Yani hiçbir avukat yok. Paraları yok ki tutsunlar zavallı çocuklar. Okuma yazmaları da yok. Kendi kendilerini savunmaya çabalıyorlar. Dudu cinayet işlendiği gün kendisinin Konya'da bir otelde çalıştığını, temizlik işlerini yaptığını söylüyor. Konya'dan otelin sahibi, katibi, bir de kendisi gibi otel hizmetçiliği yapan bir başka kadın DUDU'nun cinayetin işlendiği gün ve saatte adı geçen otelde olduğunu, işinin başında bulunduğunu söyleyip tanıklıkta bulunuyorlar. Ağır ceza reisi "Siz yalancı tanıklıkta bulunuyorsunuz" diye üçünü de tutuklatıyor. Ertesi gün yeniden mahkemeye çıkan zavallı tanıklar bu kez ifadelerini değiştirip "Hayır" diyorlar. Ve de tutukluluk durumları ortadan kalkıyor. Ceza reisi ŞEMSETTİN ÇOPUROĞLU da bu tanıkları salıveriyor.

Böylece tümden savunmasız, kanlı cinayetleriyle baş başa kalan çocukları, -Ağır ceza reisi Baro'dan bir avukat isteme hakları olduğunu kendilerine hiç ama hiç anımsatmaksızın- Dudu'yu *ölüme* ötekilerini de 25 yıla mahkum ediyor.

Hakverdi'yi Eskişehir cezaevine göndermişler gazetelerin yazdıklarından öğrendiğimce. Orada iki yıl kalmış. Dudu'ya gönderdiği haberlerden tutukevindeki yaşamından memnun olduğu anlaşılıyor. "Burada ağabeyler var diyormuş... bana okuma

yazma öğretiyorlar... Dudu abla daha çok şeyler de öğreniyorum. Hem okumayı-yazmayı ilerlettim, hem de öğrendiklerimden çok kıvanç duyuyorum..." Ama Hakverdi birden ölüvermiş. Hiç kimse nedenini bilmiyor. Hangi hastalıktan, ya da herhangi bir olaydan mı olduğunu hiç mi hiç belirtmiyor hiç kimse. Eskişehir cezaevinden Konya'nın çingene ailesine şu mektup geliyor. "Hakverdi GÜL hapishanede aniden ölmüştür. Gelin alın."

Konya'nın köylerinden Eskişehir tutukevinden bir ölüyü alıp gelmek başlı başına bir sorundur yoksul kişiler için. Bunu nasıl başarabildiklerini düşünüyorum. İşin içinden çıkamıyorum. Mühürlü, özel tabut isterler adamdan. İçi çinko kaplı olacak. Daha nice masraflı formaliteler.. Çingene ailesi henüz 17 yaşına yeni basmış çocuklarını tüm bunları gerçekleştirip de köylerine alıp götürmüşler midir, yoksa oracıkta, Eskişehir'in yoksullar, kimsesizler mezarlığına mı gömüvermişlerdir? Satırların arasında bocalayıp duruyorum bu gerçeği öğrenmek için. Öğrensem bu gerçeğin neyi çözümleyeceğini de bilmiyorum. Ama nedense aklım bu konuda tuhaf bir direnme gösteriyor. "Birçok şeyi öğrenmekten" kıvanç duyan HAKVERDİ'ye tutuklu ağabeyleri 54/1 diye ad takmışlar. Hakverdi Türk Ceza Yasası'nın 54'e 1. maddesine göre yargılanıp hüküm giymiş çünkü. Anladığım kadarıyla kendisine yaşamın gerçeğini öğretmeye çalışan bu ağabeyler politik tutuklular... Bir gün içlerinden biri bu ölüm nedenini açıklayacaktır sanırım.. 17 yaşındaki bu delikanlıyı bir gün anımsamak durumunda kalınca...

DUDU'yu Akşehir Kapalı Cezaevi'ne koyuyorlar. Ölüm hükümlüsü olarak 4 yılını orada geçiriyor işte. Şimdi de -yani bugünlerde- kendisini ayrı bir hücreye alıyorlar. Çünkü ölüm cezası Danışma Meclisi'nde de onaylandı. Şimdi Generaller'in konseyinde. Yani Milli Güvenlik Konseyi'nde. Orada da onay görürse Dudu'yu asacaklar... Ama ben DUDU'nun bağışlanacağını sanıyorum. Yani Konsey Dudu'nun ölüm cezasını ömür boyu tutukluluk cezasına dönüştürecek. Nedenleri üstünde durmadan Cumhuriyet muhabirinin Dudu'yu idama mahkum eden, şimdi serbest avukatlık yapan Şemsettin ÇOPUROĞLU ile yaptığı konuşmadan bir iki alıntı yapmak istiyorum. "Daha

önce İnebolu'da da iki idam vermiştim. Ancak Yargıtay bozdu. İpten kurtuldular. İnfaz edilecek ilk kararım Dudu ile gerçekleşecek." İşte böyle diyor yargıç Çopuroğlu. Öldürülmekten, asılmaktan kurtulmuş iki insan için *"ipten kurtuldular"* diyor. Hayıflanıyor açıkçası. Dudu'nun asılmasıyla da kararının yerini bulacağından bir sevinç duyuyor gizli gizli. "İlk başarım" der gibi. "İnfaz edilecek ilk kararın" diyor. Ah Çopuroğlu, ah acımasız ve Dudu'yu asacak bir Çingene'nin yüreğinden daha acımasız, daha karanlık bir vicdanın olduğunu nasıl kendi kendine ele veriyorsun. Dudu zengin olsaydı, önüne gelip paraları dökseydi onu ipten kurtarmak için kim bilir neler yapmazdın. Şimdi bu işleri pek güzel becerdiğine göre artık kendi kendinle övünebilirsin. Bu yargıcı yakasından yakalayıp sorguya çekmeli. "Niçin Dudu'lara Baro'dan avukat isteme hakkınız var. Kendinize avukat isteyin. Yasa size ücretsiz avukat tutmakla zorunlu" demedin? Neden anımsatmadın bunu?. Onlarla istediğin gibi oynayabilmek için. Ağır ceza reisliğinin idam verme şerefini tadabilmek için. Ünün artsın diye... Böylece serbest avukatlığa geçtiğinde de bu ününden yararlanmayı kafana soktun... Onları, zavallı çocukları karşında avukatsız, savunmasız bırakıp bir an önce sonuca gittin. Böylece Yargıtay'dan da öcünü aldın. Daha önce iki kez idam kararını bozmuş olan Yargıtay'dan. Şimdi işte noksansız, tamtamına koşullara uygun bir idam kararı verdim ve onaylattın üst yargıçlarına da. Kıdem almışsındır kuşkusuz... ya da öteki bozulan kararlardan dolayı tehlikeye girmiş olan kıdemin Dudu'nun ölümüne karar verişinle paçayı kurtarmıştır. Yüzünü ak etmiştir... Ama yine de şunları söylemeden edemiyorsun. "Yanlış bir şey yapmadığımı biliyorum. Ama Danışma Meclisi'nden geçtiğini duyunca *biraz tuhaf oldum.* Ne de olsa üzülüyor insan."

Biraz *tuhaf* olduğun şey var ya Çopuroğlu... gittikçe büyüye büyüye seni ölümüne dek rahatsız edecektir. Belki mezarında bile seninle birlikte aşağıya inecek ve orada 24 yaşındaki gepegenç Dudu seni ak vicdanıyla yargılayacaktır.

Şimdi Akşehir kapalı cezaevindeki hücresinde generallerin ölümüne ya da yaşamasına karar vermelerini bekleyen Dudu

GÜL, Hürriyet yazarı Celalettin Çetin'e şunları söylüyor; daha doğrusu gördüğü düşü anlatıyor ve bu düş Çopuroğlu'nun mezarına süzülüp giren bir akrep gibi vicdanına hiç farkına varmadan süzülüp giriyor olmalıdır kesinkes.

"Gece yarısı, aha bu demir kapı açılıyor birden. Kapının şangırtısından birden sıçrıyorum. İçeriye bu gardiyan abla ile bir jandarma giriyor. Daha doğrusu benim yanıma geliyorlar. Haydi kalk bakalım, toparlan bakalım diyorlar. Korkuyorum, titriyorum. Çabuk ol, çabuk diye bağırıyorlar. Alıp götürüyorlar sonra beni. Meydana götürüyorlar. Orada darağacı varmış... Darağacını görüyorum. Anam, kardeşlerim de gelmişler. Anam bağırıyor ağlayarak (N'olur onun yerine beni asın) diye bağırıyor anam. Dinlemiyorlar. Sonra sehpaya çıkarıyorlar beni. Gün yeni ağarıyor. Kara yüzlü bir adam boynuma ipi geçiriyor. İşte o sırada bir atlı görünüyor bize doğru gelen. Atın üstündeki bağırıyor (Duruuuuunnnn... asmayın onu, asmayın onuu...) Herkes o tarafa bakıyor. Bize yaklaşıyor atlı. Koşuyorum, anam da koşuyor. Ayaklarına kapanıyoruz. Öpüyoruz öpüyoruz; ağlıyoruz sevinçten. Sonra uyandım... Bir düşmüş gördüğüm..."

***

Bugün 16 Mayıs. Dudu GÜL asılacağı sayılı günlerini bekliyor. Milli Güvenlik Konseyi'nden onayına yönelik bir bekleyiş. Ama Dudu GÜL bağışlanacak. Bu şimdiden belli oldu. Asmayacaklar Dudu GÜL'ü. Öteki asılmaların etkisini silebilmek için Cunta Dudu GÜL aracılığıyla halkın psikolojisi üzerinde bir oyun oynuyor. Gazeteler Dudu GÜL'le ölüm hücresinde konuşmalar yapıyorlar. Fotoğraflar çekiliyor. Türkiye'nin en büyük gazetesi Dudu GÜL'ün ölüm hücresine dek girebiliyor. Şimdiye dek hiç görülmemiş bir şey bu. Zavallı DUDU'nun anası kızını son bir kez daha görebilmek için başvurmuşken bu başvurusu Akşehir savcılığı tarafından geri çevriliyor ama ülkenin en büyük gazetesi, nasıl olduğu, nasıl gerçekleştirildiği bir türlü bilinmez bir *yasa dışı* uygulamayla Dudu'nun ölüm hücresine alınabiliyor. Annelerine, babalarına, en yakınlarına bile gösterilmeden, hatta

haber bile verilmeden asılıvermiş politik suçluların ülkesinde bu uygulamanın nedeni üstünde uyanık bir biçimde durmak gerek.

Gazeteler bununla da yetinmiyorlar. Zavallı kızın genelevler semtinde oturan ailesini bulup onlarla röportajlar yayınlıyorlar *tefrika* biçiminde. Bu da yetmiyor. Halk arasında anketler düzenleniyor. "Sizce Dudu asılmalı mıdır, yoksa bağışlanmalı mıdır?" Halk büyük ölçüde bu soruşturmaya katılmaya çağrılıyor. Belki sonuçta ikramiye bile dağıtmaya başlarlar.

Ayrıca Danışma Meclisi'nin kadın üyeleriyle konuşmalar açıklanıyor. Bu kadın üyelerin hemen hemen hepsi Dudu'nun asılmasına karşı oy kullandılar.

Tüm bütün bu çabalar tek bir amaca yönelik: Halk Dudu GÜL'le öyle bir acıma ve merhamet duymaya başlayacak ki, bu duygunun en uç noktaya vardığı yerde cuntacı generaller Dudu GÜL'ü bağışlayıverecekler. Ve böylece de nasıl haksever, adil olduklarını kanıtlayacaklar.

Burjuvazinin merhametindeki ikiyüzlülük Dudu GÜL olayında kendini tümüyle ele veriyor. Dudu GÜL olayıyla şimdiye dek asılmış gençlerin ve insanların, şimdiye dek öldürülmüş yurtseverlerin kanını ellerinden temizlemek istiyorlar. Dudu GÜL'e duydukları ikiyüzlü merhamet (?) duygusuyla gerilerinde asılı darağaçlarının acımasızlığını, faşizmin bağışlanmazlığının kanlı yüzünü maskelemeye çabalıyorlar.

Zavallı Dudu GÜL, yaşamanı yürekten diliyorum. Yaşaman gerek sana oynanan oyunu anlaman için. Hakverdi'nin ölümündeki gerçeği kavraman için. Seni bu duruma getiren koşullara hiç ses çıkarmadan, onları ortadan kaldırmak için hiçbir çaba harcamadan, vurdumduymaz bir biçimde yaşayıp gidenlerin, nasıl olup da sen darağacına bir adım atmışken yanına koştuklarını, seni ipten kurtarmak için bunca gayrete düştüklerini iyice kavrayabilmen için yaşaman gerek Dudu GÜL bacım. Yaşadığın her gün geride seninle maskelenmek, gizlenmek istenen darağaçlarının varlığı sana gösterilen ikiyüzlülükle daha bir bütünleşip kendini belirleyecektir. Ve sen asılan, senin koşulların değişsin diye savaşım veren gençlerin mezarlarına herkesten daha çok saygı ve gerçek bir merhamet duyacaksın... günü geldi-

ğinde. Gerçekleri yaşayarak öğrendiğinde. Yeter ki yaşa Dudu bacım. Yeter ki asmasınlar seni...

***

Bugün 17 Mayıs Pazartesi:

GAZETELER yine seninle dolu Dudu Bacı. Hücrende seni avutmaya çalışan kadın gardiyanla diz dize çekilmiş fotoğraf Türkiye'de en çok satılan gazetenin ön sayfasının üçte birini kaplamış. Kadın gardiyanın dudaklarındaki kırık dökük gülücükten kestirebildiğim tek şey: aklı senden çok gazetede çıkacak fotoğrafında. Ah bacı insanı idama götürürlerken bir gülücük, bir hiç önemli olmayan davranışçık, her şeyi apaçık ele veriverir. Kadın gardiyanın giysilerine dikkat ettin mi? Nasıl tören günlerinin giysileri içinde... ya da savcı, daha başka yetkililerin cezaevini teftiş ettikleri gün dolaplardan çıkarılıp giyilen giysilerden. Bunu mutlaka cezaevi yönetimi son derece büyük bir önemle düzenlemiştir. Ülkenin en büyük gazetesinde hiçbir şey kusurlu, noksan görünsün istememişlerdir besbelli.

Fotoğrafında ağlıyorsun Dudu bacı. Yoo gerçekten ağladığına inanıyorum. Ne ki avutmak için yanına oturtulmuş gardiyan kadın elleriyle gözyaşlarına dokunmuyor. Dokunuyormuş gibi yapıp... işte böylece poz verdiriyorlar sana da, ona da. Ah çingene bacım, ölüme giderayak çevrende oynanan oyuna dikkat etmeni istiyorum. Ölüme bitişik ikiyüzlülük kadar hiçbir şey iğrenç değildir çünkü.

GARDİYAN kadınla birlikte ölüm hücrende çektirdiğin bu fotoğrafın altında büyük puntolarla senin şu sözlerini yazmışlar. *"BENİ BU HALLERE BABAM DÜŞÜRDÜ."* Ve bu büyük puntolu yazının altında da babanla ananın fotoğrafı basılmış. Dikkat ettim sen daha çok anana benziyorsun. Çıkık elmacık kemiklerin, toplu bir yüzün var. Sanırım, sezinleyebildiğim kadarıyla, vücut yapın da tıpkı anan gibi. Babansa öyle değil... Baban beni çok ama çok şaşırttı bacım. Neden mi? Bir kez hiç çingeneye benzemiyor. Hele bıyıklarının yanaklarından bile taşan gürlüğü

öylesine güzel ki. Gözlerindeki parıltı nasıl insan sevgisiyle dolu... Belli ki koyu kara gözlü değil senin baban. Son derece yakışıklı bir adam. Ellerinin ince uzun zarif yapısından, belki de bir zurnayı en iyi sizin köyde babanın çaldığını düşünüyorum. Elini nasıl tam bir düzgünlükle ananın omzuna koymuş.

Gazetede söylediklerini okuduğum zaman bu adamın neden sana böyle davrandığını, fotoğrafıyla bu çelişkiyi kavramakta güçlük çektim. Şöyle diyorsun Hürriyet'in yazarına: "Beni bu durumlara babam düşürdü. Çünkü dünyanın en zalim, en gaddar, en acımasız babasıydı o... (...) çalışmazdı. Çok içerdi. Oradan buradan bulduğunu içkiye verirdi. Kendi babasını öldürdüğü için 15 yıl hapis yedi. 8 yıldır da içeride." Bu koca bıyıklı, sevecen, gözleri ışıl ışıl adam demek kendi babasını öldürmüş... Yani senin dedeni. Hürriyet gazetesi bu konuda sürdürdüğü yazı dizisinin bir yerinde olayı şöyle açıklıyor: Deden, şimdi oturduğunuz evi mi, yoksa bir başka evi mi, onu bilemiyorum... bir türlü babanın üstüne yaptırtmadığı için baban bir gece, çok içkili olduğu bir gecede, "bana iki göz odayı çok gören adam benim babam değildir" deyip çekip vurmuş dedeni.

Yani Dudu bacım, baban da tıpkı senin kendisinden şikayet ettiğin gibi kendi öz babasından şikayetçi. Hem de öyle ki, nefreti öldürmeye dek varmış. O da tutuklu, sen de. O da tıpkı senin gibi cezaevinde şöyle diyordur şimdi: "Beni bu durumlara babam düşürdü." Ya da "Bizi bu durumlara düşüren kendi öz babam oldu."

Ah Dudu bacım düşün. Sen kendi babandan, o da kendi babasından şikayetçi. Oysa babalarınızdan değil tüm başınıza gelenler. Babalarınızın içinde yaşadığı, kurbanı oldukları yoksulluk ve sömürü düzeninin sonucu tüm bunlar. Kuşaktan kuşağa bir miras gibi aktarılan. Ölümüne belki de günler, saatler sayılıyken bu gerçeği anlaman ne denli iyi olurdu senin için. İnsan nefretle değil, sevgiyle ölebilmeli çünkü. Ölümü kolaylaştırır sevgi. Biraz dikkat etsen, ah bacım biraz dikkat etsen, babandan çok kimlerden nefret etmen, seni asıl *temelde bu durumlara* kimin düşürdüğünü çok net bir biçimde kavrarsın. İşte bak, hemencecik kanıtlayayım sana bunu: Elinde tuttuğun Hürriyet var ya... ona özenle bak... Kendi fotoğrafını ve senin için yazılan yazıları görünce kendini

tutamayıp gözyaşlarına boğulduğun o gazetenin en altında, ama en altında küçücük bir şeyler yazıyor. Gözyaşlarının buğusundan belki göremiyorsundur bacım... Büyük puntolarla "Seni bu duruma düşürenin kim olduğunu" açıklayan o iri iri kara yazılardan gözünü alıp da o mini minnacık harfciklerle yazılı yazıyı göremiyorsundur. Görsen bile sökemiyorsundur. Bak ne diyor o yazıcıkta: "Dudu GÜL ile ilgili yazı ve fotoğrafların her hakkı Hürriyet'e aittir."

Ne demek mi bu? Bu şu demek: Zenginlerin zengini, basın tröstü Hürriyet senin ölümünden para kazanacak. Senin hücrene dek sokuluşu boşuna değil. Senin için biri bir şey yazmak isterse Hürriyet'e para ödemek zorunda. Ölümünden bile nasıl para kazanmak istediklerini görüyor musun? Yanında o üzgün yüzle oturan yazarın nasıl yapmacıklı bir sıkıntıyı yüzüne bir maske gibi geçirdiğini kavrayabiliyor musun? İşte seni *"bu duruma getiren"ler* asıl onlar. Onların ikiyüzlü, acımasız düzenleri. Düşün bacım anan, Konyalılar'ın bile adını doğru dürüst bilmedikleri genelevler mahallesine bitişik, yıkılacakmış gibi iğreti iki gözcük odasında senin için ağıtlar yakar dururken... tüm yalvarmalarına karşın savcıdan seni son bir kez görebilmek için izin alamadı. NEDEN?

NEDEN seni son kez kucaklamak isteyen anana verilmeyen izin, tröstlerin milyonlara yakın basan boyalı basınına tanınıyor? NEDEN? Ah çingene bacım, gerçek hem öylesine yakın, hem öylesine uzak ki... Tıpkı ecel gibi. Gören göz için, soru sormasını bilen için gerçek, bir gazetenin, elinde tuttuğun gazetenin hemen bir köşeciğinde küçücük harfciklerle ama *kocaman*... Görmeyen içinse büyük puntoların düşlerinde yitip gidiyor gerçek...

Yine de seni asmayacaklarını sanıyorum bacım. Bunu öyle istiyorum ki... Bu acımasız düzenin acımasız yöneticileri seni asmayıp kamuoyunda itibar kazanacak bile olsalar... varsın kazansınlar... yeter ki sen sağ kal. Yaşadığın zaman şimdi yanında cirit atanların hiçbiri görülmeyecek. Ömür boyu yaşamı tek başına omuzlayıp götüreceksin. Anacığın o çingene mahallesinin yoksulluğu içinde yuvarlanıp gidecek. Kardeşlerin, ötekiler yine büyük kentlerin çöp bidonlarında, kentin artıklarında paslı tenekeler, a-

tılmış şişeler, naylon torbalar toplamayı sürdürecekler... Ve senin için şimdi bir şeyler yaparmış gibi görünenlerin aslında ölümün eşiğinde bile seni sömürdüklerini kendi yapayalnızlığın içinde daha iyi görüp anlayacaksın.

***

OYSA TEMELDE yalnız da değilsin. Siz asılmayasınız diye asılanların varlığı hemen yanı başınızda bacım. Örneğin AHMET ERHAN... O da kim diyeceksin biliyorum. O da senin gibi idamı için onay bekleyenlerden. Hem de gerçekten haksız ve tümden gerçek dışı bir suçlamayla ölümünü bekliyor o da ölüm hücresinde. Ama hiç kimse ondan söz etmiyor. Boyalı basın girmiyor onun hücresine... Kendisiyle uğradığı haksızlık konusunda bir konuşma yapmıyor. Adı ancak sıkıyönetim duruşmalarında geçiyor Ahmet Erhan'ın. Nedeni şu Dudu bacı: Çünkü *o bu düzenin değişmesini* isteyenlerden. Politik suçlu yani. Kendisi için değil, başkaları için yola çıkmışlardan... Zengin basın ağaları ondan nefret ediyorlar. Sizin istediğiniz cinayetler bile onların keselerini doldururken, bu cinayetlerin fotoğraf ve yazı haklarını kendilerinde saklarlarken nasıl zenginliklerine zenginlik katıyorlarsa, Ahmet Erhanlar da bunun tam karşıtı, bir gün onların bu insan kanı emerek şişen varlıklarının köküne kibrit suyu dökecek olanlardan... O nedenle Ahmet Erhan'ın semtine bile uğramıyorlar. Gizli bir beklentiyle asılmasını onaylıyorlar.

Senin peşinde, ölümüne karşı çıkar görünen bu ikiyüzlüler sen kadın olduğun için, o nedenle sana ilgi gösteriyor da değiller. Gerçek apaçık ortada: Cumhuriyet kurulduğundan bu yana, yani 51 yılda tam 14 kadını asmışlar. 1930 yılında Fatma Ana, (20'lik bir altınla zengin bir kocanın kandırıp kendi karısını öldürttüğü) yoksul Fatma Ana... İlk asılan kadınımız. 1934 yılındaki Lüleburgazlı Sadberk, Muğla köylerinden Ümmühan, 1937'de Ayşe, 1939 yılında tam 4 kadın (Didar Savaş, Huriye Şenel, Fatma Satılı, Fatma Yıldırım hepsi de köylü kadınlarımız), 1942 yılında Bacı Ayhaner, Gülsüm Kotanak... 1942'de Adıyaman köylerinden Hanım Kuzu, 1944'de Emine Altın, 1957'de Trabzonlu Üm-

mühan, 1971'de Kadriye Partici... Ve şimdi sen... asılması beklenenlerden. Burjuvalarımız için senin bir 15. sayıyı oluşturmanın hiç ama hiç öyle büyük bir önemi yok. Seni de 15'inci yapıverir.

Asılanların çoğunun altında kimlerin imzası var biliyor musun? "Başvekil İsmet..." Ondan sonra, O'nun başbakanı "Refik Saydam..." sonra "Celal Bayar..." ve "Süleyman Demirel..." Son ikisi yaşıyor. Ötekiler astırdıklarıyla birlikte şimdi. Oradaki yargılamanın nasıl olacağını bilemeyiz. Belki de asılanlar kendilerini astıranları yargılıyorlardır.

Bu asılan kadınlarımızın suçu mu ne? Zamansız aşkları. Bir ikisinin dışında bu asılan kadınların hemen hemen hepsi kendilerinden çok küçük, bazen yarı yaşlarındaki köy delikanlılarıyla sevişmişler. 40 yaşlarına geldiklerinde ya da yaklaştıklarında birdenbire sevdalanmaya, sevgiyi ve ilk kez cinsel duyguyu bu genç delikanlılarla duymaya başlamışlar. Önlem alamadıkları bu sevgileri onları kocalarını öldürtmeye dek işi götürmüş. Ama şimdi senin çevrende sana ikiyüzlülükle merhamet gösterisinde bulunanların sınıfı hiçbir zaman onları bağışlamak için hiç şöyle düşünmemiş örneğin, soruna şöyle yaklaşmamış: "Bu zavallı kadınların hepsi küçük yaşta, çocuk denecek yaşta kocalarına, kendilerinden kat kat yaşlı kocalarına satıldılar. Tıpkı bir köle gibi. 12, 13 yaşında evlendirildiler. Kocalarının koynuna girmekten korktular da, eğer insaflıca bir eve düşmüşlerse aylarca kaynanalarının koynunda yattılar. Böylesine şanslı olmayanıysa azgın bir boğanın altına çekilirmiş gibi çekildi dövüle sövüle kendilerini satın alan kocalarının altına... Ve evlilikten, sevgiden, cinsellikten hiçbir şey anlamadan yaşayıp gittiler... Ta ki bir gün tutku birdenbire bir genç delikanlının altın göğsünde bir çiçek açar gibi açıp kendilerinin başını döndürene, kendilerinde afyonlanmış gerçek sevgi ve cinselliğin patlamasına neden oluncaya dek...

Ondan sonra artık gözleri hiçbir şey görmedi."

İşte senden önce 14 kadını asanlar hiç böyle düşünmediler bu zavallılar için. Kölelerini asmakla yetindiler yalnızca. Onları suça iten nedenleri kaldırmak yerine... acımasızca astılar onları.

Şimdi seni asmıyorlarsa sana acıdıklarından değil bacım. Seninle, bu kez senin asılmamanla bu düzenin sürgitliğine yara-

rı dokunacağını kafalarına soktuklarından. Politik suçluların darağaçları gerilerinde dizi dizi... Onlar; seninle örtbas edeceklerini sandıklarından Dudu GÜL...

Ah DUDU GÜL... yaşaman gerekli. Tüm gerçekleri kavraman için. Babanı bağışlaman için. Hakverdi'nin ölümünü kavraman için. Ananın ağıtlarının sana dek uzanamamasındaki nedeni bulup çıkarman için... "Yayın ve basım haklarının" neden onların elinde senin ölüm hücrene dek kendilerini sihirli bir anahtar gibi yanına sokuluşlarını kolaylaştırdığını bilebilmen için.

Tüm bunlar ve avluda görebileceğin bir avuç gökyüzü adına yaşaman gerek bacım. Seni asmalarıysa ikiyüzlülüklerinden de öte bir cinayet olacaktır. Öldürdüğünüz zavallı iki dilenci ihtiyarcıktan alabildiğiniz 300 lira, bir küçük tüp gaz, hasır ve lime lime kilimler düşlerinde yuvarlanıp duracaktır onların; kendi hırsızlıkları ve asıl çaldıkları büyük şeyler yanında. Sana idam cezası veren şimdi avukatlık yapan yargıcın vurdumduymaz vicdanının duvarlarını çatlatana dek tüp gaz tüpü, üç yüz liracık ve lime lime kilimler uçuşacak, gelip gelip çarpacak o sağır duvarın örgüsüne ve inan bana bacım bir gün mutlaka o duvarı çökerterek içeriye doluşacaklardır. Ah Dudu bacı, işte o zaman -inan bana, seni teselli etmek için söylemiyorum- o kişinin ölümü seninkinden çok daha ağır, çok daha zor, çok daha çırpına çırpına, boğula boğula olacaktır...

***

İşte Bacım senin ölüm hücrende böylesine ikiyüzlü bir oyun tezgahlandığı günlerde idamı istenen sendikacılardan Abdullah Baştürk sıkıyönetim yargıcı Binbaşı Güvener karşısında -aslında senin yazgınla doğrudan ilişkin- sorgulaması sürüyordu.

(...)

Generallerin Zabıt Varakaları 1-2. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu Ocak 2009, s. 365-373

Seçim Sonuçları Üstüne Karşılıklı Konuşma:

9 Kasım 1982

Devrimci savaşımında, tutuklu bulunduğu cezaevinde beni acımasız bir eleştiriyle izleyen, zaman zaman karşımda, düşümde, en umulmadık, en kendimi kaygısız bırakıverdiğim yerlerde birden genç bir insanın çizgilerinde, bir işçinin konuşmasında, yorgun argın dönen işçi kadınların bakışlarında belirginleşen Dürtüm seçim sonuçlarını benimle iki gündür, uykumda, uyanıklığımda, işimde gücümde tartışıp duruyor. Sorular yöneltiyor, kendisi birtakım yanıtlar veriyor. Sıcağı sıcağına günceme aktarıyorum.

Karşımda görüşümle birlikte dikkatimi çeken ilk özelliği yüzünün solukluğu oldu. Ayak ayak üstüne atmış beni izliyordu.

- Böyle bir sonuç beklemiyordun, dedi.

- Beklemiyordum. Siz de beklemiyordunuz?

- Çeşitli yorumlar vardı. Her siyaset kendi doğrultusunda bir varsayımda bulunuyordu ama hiçbirimiz generalin böylesine büyük bir zafer elde edeceğini sanmıyorduk. Küçümsenecek bir başarı değil bu. Cuntanın hazırladığı yeni Anayasa, 1961 anayasasının tüm demokratik haklarını ortadan kaldırışına karşın halkımızın %90'dan daha çok bir onay aldı.

- Öyle.

- Nasıl açıklarsın bunu? Sen dışarıdasın. Biz içerde tutuklu olduğumuz için cuntayı beklenmeyen bir başarıya ulaştıran oylamaya hile karıştırılıp karıştırılmadığı konusunda kuşkularımız var.

- Kesinlikle hayır. Hiçbir hile yapmadılar. Oylama tam bir düzen ve özgürlük içinde gerçekleştirildi. Gece kalktım oyların sayıldığı sandıkları da gezdim. Çoğunluğu öğretmenlerden oluşan görevliler gerçekten sandıktan ne çıkarsa geçiyordu yazaklarına. Oy atma sırasında ne bir polis, ne bir kolluk kuvveti sandık başlarında, ya da okul çevrelerinde gözüküyor değildi. Yani kısacası bu seçimin hileli seçim olduğunu söyleyemeyiz. Bu kendimizi aldatmak için ya da avutmak için uyduracağımız bir yalan olur.

İzlediğimiz sandıklardan hep %10'un altında red çıkıyordu. Türkiye genelinde de benzer, hem de şaşılası benzer oy oranı gerçekleşti. Kafamı kurcalayan da bu ya... Sanki halk her kesimde ağız birliği etmiş gibi aynı doğrultuda oy kullandı. Cunta bu oranı %80 varsayıyordu. Onların bu varsayımı yaparken hangi ölçekleri kullandıklarını bilmiyorum. Ama gerçek şu ki: onların ölçekleri bizimkinden daha gerçekçi çıktı. İşte bunu anlamaya çalışıyorum.

- Hiç kuşkusuz yanılgımızı kesinlikle bulmalıyız.

Bir süre konuşmadık. Çekip gitmesinden kaygılandım.

- Aklım hep sizdeydi, dedim, içeride durumu nasıl karşıladığınızı merak ediyorum.

Başını kaldırmadan ayaklarının ucuna bakmasını sürdürdü. Yine aynı biçimde hafifçe kaşlarını oynatarak, yani sıkılmış bir insanın her zaman yaptığı gibi, kendi dalgınlığı içinden çıkmayarak konuştu.

- İçeridekiler, dedi... sonra bir süre sustu. Ben bir başka soruyla onu düşüncelerinin yoğunluğundan çevirmeyi düşündüğüm bir sırada, birden başını kaldırıp gözlerimin içine bakarak: İçerdekiler, toplumun kendilerini terk ettiğine inanıyorlar. Toplum çocuklarına sahip çıkmadı. İdam sehpalarının askeri mahkemelerde gölgelendiği bir zamanda toplum bize, kendisi için savaş ve-

ren çocuklarına, asıl evlatlarına sahip çıkmadı. Terk etti onları. Ne askeri yargıçlar, ne işkence odalarında uğradığımız işkenceler, ne sorgusuz sualsiz öldürülen arkadaşlarımızın arkasından duyduğumuz anlatımı güç o sızı, bunların hiçbiri ama hiçbiri, şimdiki kadar, cuntanın böylesine onaylanarak yasallaştırılması kadar bizi yalnızlığa itmedi. Azgın bir hayvanın önüne atılmış gibiyiz. Kafes üzerimize iyice kapandı. Artık her şeyi yapabilirler.

Başını kaldırıp yeniden boylu boyunca yüzüme baktı.

- Evet toplum bizi terk etti. Anayasa oylamasının bir sonucu da bu. Cunta sadece yasallaşmakla kalmadı, ama toplum yaşamımızı bir halı gibi ayaklarına serdiğimiz o toplum, tümüyle bizimle ilgisini kesti. Zorba yönetimin vereceği mahkeme kararlarından daha ağır bir karardır bu bizim için.

- Anlıyorum, dedim. Seçim sonuçları belirlenmeye başlar başlamaz ilk aklıma gelen de bu oldu.

- Asıl canımı sıkan birşey daha var... Belki sen de duyarlamaya başlamışsındır.

- Ne gibi?

- Şimdi terörizmin tüm günahı da bizim üzerimize yığılacak. Küçük burjuva solcularının üstünkörü yargılamaları sonucunda şu anlamsız ve budalaca yargı göğüslerimize bir yafta gibi asılacak: "Halk maceracı girişimleri onaylamadı. Teröristlerle ilgisini kesti."

- O zaman işte en büyük korkumuzu yaşayacağız: Toz dumanda kimse kimseyi görmeyecek. Kimse silahlı eylemlerin üzerinde gerçek yapısıyla durmayacak. Silahlı eylemlerin sol kanat içine nasıl girdiğini gerçek verileriyle çıkarmaya hiç kimse yanaşmayacak. Hadi onun üzerinde durulmasın. Barışçı girişimlerde, yasal düzenlemeler içinde savaşım vermiş olanların yazgısı üzerinde de durulmayacak. Barış Derneği'nin üyeleri, DİSK üyeleri, TİP'deki arkadaşlar ve öteki yasal kuruluşlarda çalışanlar... Örneğin bir Ahmet İsvan'ın yani halkın seçtiği bir Belediye başkanının da içerde bulunuşunu hiç gözetmeden yığınlayarak yargılamalarda bulunacaklar. "İşte sol böylesine maceracı girişimlerde bulunduğu için halkından koptu ve içeride yalnızlı-

ğına terkedildi" denecek. Oysa maceracı da yatıyor, maceracı olmayan da. Kendini savunmak için silaha sarılanla, ajan provokatörlerin oyununa gelerek ya da geldiğini bilmeden silah kullananın yanında, bir iki satırcık yazı yazdı diye Lenin'in şöyle ya da böyle düşüncelerinden söz etmeye kalkmışsa, Marksçı teoriyi anlatmaya çalışan kalemlerin 7,5 yıl, 15 yıl gibi cezalar yediği kişiler hepsi aynı kaba dökülecek.

Hiçbir silahlı eyleme karışmamış sendikacıların idam istemiyle yargılandığı unutulacak. Yalnızca sendikacılar mı? Onlarla birlikte "işçi eğitimi yaptıkları" gerekçesiyle 20 aydının da idam istemiyle sıkıyönetim mahkemelerinde yargılandıkları... hepsi hepsi unutulacak ve şabloncu bir yargılamanın potasında eritilecek.

Ama bence bunların üzerinde sonra duralım. Sen bana cuntayı başarıya götüren gözlemlerini anlat. Ya da yalnızca gözlemlerini.

- Çok kişiye sormaya çalıştım bu başarını nedenini. Onların üzerinde ayrıntılı bir biçimde durmadan genel gözlemimi söyleyeyim istersen önce: halk %90 gibi bir oranda onayladığı yeni anayasayı ve onunla birlikte seçtiği, daha doğrusu Devlet başkanlığından Cumhurbaşkanlığı'na dönüştürdüğü cuntanın başına, hani öyle büyük bir coşkuyla, oyunda belirttiği gibi büyük bir sevgi ve sevinç göstermiş değil. Halkın yüzü asık. Karamsar. Gözleri dalgın. Hani ne beklenir, %90 gibi bir oy patlamasıyla onayladığı yeni Anayasa ve Cumhurbaşkanlığı kurumu karşısında en azından bir sevinç belirtisi, gözlerinde bir kıvanç falan beklenir değil mi? Hiç yok. Bunu sana kesinlikle söyleyebilirim. Halk istemediği kocaya varmış genç kıza benziyor.

Dürtüm hafifçe gülümsedi.

- İstemediği kocaya varan genç kızın istemeyeceği, çok kez gönülden sevemeyeceği çocukları olur. Bizim gibi. Sonra da onları en kısa zamanda terk eder. Bizi terk ettiği gibi. Bu oportünistçe evlilikten başka ne beklersin ki?

- Seni ya da kendimi avutmak için söylemiyorum, bir gerçeği saptamaya yardımcı olur mu diye söylüyorum: *korku* bu seçimde bence etkin oldu.

- Nasıl, neden korku? Adamların hiçbir şey yapmadıklarını az önce sen söylemedin mi? Neden korktular peki? Sandık başlarını tomsonlu askerler mi çevirmişti? Yoksa kapalı oy verme yerinde gizli ajanların yerleştirildiğini mi sezinletmişlerdi? Hangisi?

- Gerçi bunların hiçbirini yapmadılar ama örneğin mavi red oyları sarı zarflardan pekala ta uzaktan ayırt edilebilecek biçimde görünüyordu. Bu etkinliği bir kenara itemeyiz.

Cumhuriyet okuyan demokrat bir yakınım şunları söyledi: "Heyecanım geceden başladı. N'olduğunu ben de iyice kestiremiyordum ama sanki oy kullanırken başıma bir olay gelecekmiş gibi bir duyguya kaptırdım kendimi. Bir türlü de yakamı kurtaramıyordum. Sonuçta kendi kendime şöyle dedim: "Sen bu anayasaya karşı mısın?

- Karşıyım.

- Öyleyse oyunu *red* olarak kullanmak zorundasın. Başka hiçbir seçeneğin yok." Böyle bir karar ya da kendi kendimle konuştuktan sonra rahatladım ama gel gelelim sandık başında heyecanım yeniden, öncekinden de beter depreşti. Sıramı beklerken sandık kurulundaki adamların bakışlarından kuşkuya kapıldım. Dikkat ettin mi insana nasıl bakıyorlardı? Hani insanı *süzer* dedikleri türden. Kapalı odaya girdiğimde bir de ne göreyim. Tüm sarı zarflardan içine konan oy pusulası apaçık dışarıdan belli olacak biçimde görünüp duruyor. Bir çok zarfı değiştirdim ama nafile... İşte neredeyse orada Kabul'ü dayanacaktım. Bereket versin akşamki kendi kendimle konuşmamı anımsadım birden de, şöyle bir yüreklenip kapalı oy verme odasından çıktım, oyumu kullandım."

İyi bir başka tanıdığım, hem de işçi kesiminden genç bir sendikacı şunları söyledi. Sana onların söylediklerini aktarırken şunu da düşünmeni, aklından çıkarmamanı isteyeceğim: Bu genç sendikacı oy verme gününden bir ay kadar önce tutukluluktan çıkarılmıştı öteki yönetici arkadaşlarıyla birlikte. Suçları da DİSK'in tüzüğüne benzer bir tüzük hazırlamış olmaları, böylece *ihtilalci sosyalizmi* savundukları gerekçesiyle savcının ileri sürdüğü deli saçması savlardı. Ağabey, dedi, oy verme ye-

rine yaklaştıkça içimdeki heyecan arttı. Beni orada birşeyin beklediğini sanmaya başladım. Neyse, ben red oyumu kullandım ama karım zarfı boş attı. Çünkü içindeki oyun görüldüğünü dehşetle sezinlemişti. Zaten korkuyordu karım. Çekiniyordu. "Seni yeniden tutuklayabilirler diyordu, beni de mimleyip tutuklama yoluna giderlerse kim bakar çocuklarımıza". Bizde zorlama yok ağabey... ama onu inandırmaya çalıştım. İnanır gibi de olmuştu. Red oyunu kullanacaktı, ne ki içeride oyların zarfın üstünden göründüğünü anlar anlamaz, içine hiçbir şey koymadan atıverdi zarfı sandığa, boş olarak."

MSP'li tanıdığım da General'in başarısının nereden geldiğine yönelik soruyu şöyle yanıtladı: "Bizimkiler Evren'in Eskişehir konuşmasına değin kesinlikle red oyu kullanacaklarını söylüyorlardı. Ama Eskişehir konuşmasında durum değişti. Bizim hocadan (Erbakan'dan bile) ileri sözler söylemeye başlayınca red eğilimleri kabule dönüştü. ((Birden anımsayamadığım için Eskişehir konuşmasında generalin neler söylediğini sordum.)) "Milli bir eğitim uygulanacağından, çocuklarımızın islam kültürüyle ve anne babasıyla bütünleştirici bir terbiyeden geçirileceğinden söz etti. O zaman bizimkilerin kararı şöyle oldu: "Biz paşaya evet diyelim. Yarın bir gün söylediklerinden yan çizmeye başlarsa, konuşmasını yüzüne dikip: Gel bakalım buraya paşa, bize ne söylemiştin, şimdi ne yapıyorsun diye yakasına yapışabilelim..."

Dürtüm birden kahkahalarla gülmeye başladı:

- Paşa'nın yakasına yapışacaklarmış ha... "Gel bakalım buraya paşa, sen bize ne söyledin, ne yapıyorsun?" diyeceklermiş ha? Korkularını böyle bir kabadayılığın ardına gizlemek istemiş olmalılar... Paşayı nasıl bulup da yakasına yapışacak? Kim gidip de yapışacak? Hey tanrın hey...

- Bilmiyorum. Bana söylenenleri aktarıyorum sana yalnızca. Hiçbir yorum yapmadan.

- Başka kimlerle konuştun?

- Yemek getiren delikanlı da şunları söyledi: "Başka ne yapacaktık ki? Mecburen verecektik. Madem ki zaten verilecek, öyleyse hep birlikte verelim bari dedik..." Bir tanıdığım ailenin anası

da şunları söyledi: "Hiç olmazsa oğullarının can güvenliği var. Sokak ortasında öldürülmeyeceklerinden eminim."

Oğlu tutuklu ailelerin bile cuntanın başına oy verdiklerini biliyorum. Bu çelişik, birbirini tersleyen durumu iyi kavramak gerek.

Dürtüm'ün gözleri daldı gitti, uzun süre konuşmadık:

- Oğulları bile tutuklu insanların cuntanın hazırladığı anayasaya olumlu oy kullandıklarını düşünürsek... Durdu, başını kaldırdı, kararlı bir bakışla o zaman dedi, devrim için gerekli nesel koşulların varlığından söz etsek bile besbelli ki *subjektif* koşullar tümüyle hazır değil, yeterli değil, insanlarımız direnemedikleri sürece bizim hiçbir şey yapmamıza olanak yok. Yaptığımız, yapacağımız her şey bizi kendi yalnızlığımıza götürüp bırakıyor.

- Böyle karamsar düşünme, dedim.

- Karamsar maramsar değilim, dedi. Sendikacı'nın karısı boş zarf atarsa, demokrat nitelikli adam korku içinde bütün gece tir tir titrerse, karnı yarı aç yarı tok lokanta çırağı işi net biçimde kavramadan sorunun yanından böyle geçiverirse, toplum olarak, birey olarak daha çok işimiz var demektir.

İktidarı almak için kararlı insanlar değil bizimkiler. İktidar kesinkes kendilerinin ellerinde olsun istemiyorlar. Kendi iktidarları için ölümü bile göze alabileceklerin toplumunda ancak devrim gündeme gelmiş demektir.

- Belki, ama bizim de bu durumda kendi olanaklarımızı en iyi biçimde kullanacağımızı, ya da ne biçimde bu olanakları geliştirip geliştiremeyeceğimizi tartışırız.

- Oy sandıklarının açıldığı gece ne okuyordun anımsıyor musun?

Birden anımsayamadım. "Ne okuyordum?"

- FADEEV'in "Udege'lerin Sonuncusu" adlı yapıtını.

- Ah evet anımsadım.

- Uzakdoğu'da Çekler'in süngüleri altında Amiral ve Kolçak'ın Sovyet hükümetlerine başkaldırdığı bölgede geçen romanın konusunu özenle izlediğini biliyorum. İşte bu bölgelerin birinde yapılan seçimi sendika listesinin baştan aşağı silme kazandığı zaman işçilerin sandıklarına nasıl sahip çıktıklarını okumaya

başladığın bir sırada başını kaldırıp saatine baktın ve kendi kendine şöyle dedin: "Sandıklar açılıyor, gidip gözleme görevimi yerine getirmeliyim." Okuduğundan esinlendin. Yaşadıklarından değil. Orada, Kolçaklar'ın yabancı Çek süngülerinin altında kendi listelerini kazandıran işçilerin kendi yönetimlerini isteyişlerindeki kararlılığın yanında bizimkilerin sinmiş pısırıklığı, korkusu, kendi oğlu içeride olanla, korkudan tir tir titreyen sendikacıyla karısının gerçeğini bir düşten uyanır gibi apaçık görüp kavradın.

- Bir düşten uyanır gibi diye mırıldandım kendi kendime...

- Kendi idam fermanlarına kendi boyunlarını uzatıyor bizim insanlarımız.

- Görünürdeki gerçek bu... Elle tutulabilir ilk gerçek. Ne ki bunun ardındaki gizli, asıl diyalektik gerçeği görmezlikten gelemeyiz.

- Nedir bu diyalektik gerçek?

Tam söze bağlayacaktım ki birden bir şeyi anımsatmak ister gibi konuşmamı kesti.

- Beni avutmak için konuşma, dedi. Avutulmaya hiçbir gereksinimimiz yok. Sıkıyönetim mahkemelerinin, darağacı sehpalarının gölgesindeyken bile avuntuya değil, ama kesinkes gerçeğe gereksinimimiz var. İçeridekiler onurlarını dimdik ayakta tutabilecek, yalnızlıklarını düşmanlarının karşısında göstermeyecek kadar bilinçli ve erdemli kişilerdir. O nedenle:

Halkımıza cunta yönetimini ve onun baskıcı, gerici anayasasını onaylatan nedenler konusunda sorumlu bir insan gibi apaçık, gerçekçi bir biçimde konuş.

***

- Dinle güzel Dürtüm, dinle benim akıllı Dürtüm: Türkiye'mizde yepyeni bir yöntem uygulandı. 1. Dünya savaşının soğuk savaş tırmanışında gittikçe belirginleşen, son zamanlarda Amerikan CIA elemanlarınca iyice geliştirilen bu yöntemin ilk uygulama alanı somut bir biçimde bizim ülkemiz, bizim insanımız oldu. Kuşkusuz bu yöntemin ilk kez bulunduğunu söylemek olası değil. Ne ki yeni bir yorumla ele alınıp değişik bir

biçimde kullanılışının ilk kez olduğunu söyleyebiliriz. Bu yöntem terörizm'dir.

Terörizmin nasıl etkin bir araç olduğunu tarihteki dayanaklarıyla da bir iyice görüp öğrendim. Peleponnes Savaşı adlı ölümsüz yapıtında Thukydides bu yöntemin nasıl geliştirilip kentlere yerleştirildiğini bize gösterir. Hiç kuşkusuz bunu emperyalist bir eğilimin uzantısı olarak değil, çok kez insan doğasının doğal bir sonucu olarak görüp öyle değerlendiriyordu. Ya Oligarklar'ın ya da Demokratlar'ın o kentteki taraftarlarının yönetimi ele geçirmek için Atina ya da Isparta güçlerini yardıma çağırışı, kent kapılarını açıp kentlerin ele geçirilişinin bir sonucu olarak belirliyordu terörizmi.

Ortaçağda kilise terörizminin egemen güçlerin elinde nasıl aristokrasinin sürdürülmesi konusunda etkili olduğunu biliyoruz. Bolşevik devriminden önce de Çar yönetiminin soluk aldırmaz Yahudi soykırımları, kitleleri sindirmek için kullanılan başlıca etkinliklerin başında geliyordu. Ünlü devrimci, sonradan gerici Savinkof da tarihe geçmiş ünlü teröristlerden. Kim bilir nice teröristler daha var adını bilmediğim.

Ve ikinci dünya savaşı öncesinde önce kendi içinde, sonra uluslararası nitelikteki Nazi terörizmi. İşte çağdaş terörizm kesinlikle Nazi terörizminden kaynaklanıyor. Terörizm kesinkes emperyalist bir devletin yöntemidir. Ve bireyci ya da dar bir kadrolaşmanın sonucudur. Kitlelere karşıdır. Kitleler de kesinkes terörizme karşıdırlar. Ülkemizde olanları bir kez gözden geçirmeliyiz Dürtüm. Türk halkı terörizmi ne 1940'lı yıllarda ne 1950'li yıllarda ne 1960'lı yıllarda böylesine yakından tanımıyordu. 1960'lı yılların ortasından sonra terörizmin uygulamaya başlandığını görürüz. Bu dönemse Türk halkının ve işçi kesiminin uyanmaya başladığı yıllar. Bir başbakanın, iki bakanın asıldığı yılların hemen ardından gelen yıllar. Aslında başbakanla iki bakanın asılması da terörizmin kendisidir. Bir ülkede başbakan, iki bakanla birlikte asılıyorsa terörizmin temel düşünce olarak o ülkeye kaydırıldığını görebiliriz. Bu, ardından da başka, geliştirilmiş yöntemler daha çok monte edilecek demektir.

Amerikan Emperyalizmi DP yönetimini bir kenara böylesine kanlı bir biçimde ittikten sonra, bu kez kendisine karşı uyanacak karşıtçılığı da aynı yöntemle eleyebilmek için alabildiğine özen gösterecekti. Türkiye'de en güçlü örgüt ordudur. Ve terörizm bu yabancılar eliyle ordunun içine yerleştirilmiştir. 1974'lerden başlayarak uyanan halkımızın devrimci istemlerini sindirebilmek için bir bir cinayetler işlenmeye başlanmıştır. Ve de generaller kollarını madalyalı göğüslerinde kavuşturmuş, terörizmin gittikçe tırmanmasını izlemişlerdir. Sivil yönetimler bunu bildikleri halde hiçbir şey yapamamışlardır. Sıkıyönetim uygulamışlar ama yine de Türkiye'de gizli, açık cinayetlerin işlenmesini durduramamışlardır. Yakalanan katiller gizli ellerce askeri tutukevlerinden gizlice salıverilmiştir. Bana söyler misin: Mehmet Ali Ağca'yı tutuklu bulunduğu Maltepe askeri cezaevinden ordunun içine yerleştirilmiş terörist güçlerden başka kim kolunu uzatıp da çekip alabilirdi. Tel örgütlerinin, zırhlı birliklerin, süngülerin içindeki tek kişilik hücresinden Mehmet Ali Ağca'yı çekip alan güç, ona yurtta birkaç cinayet daha işletmiş, sonrada adam elini kolunu sallaya sallaya Avrupa'da dolaşarak gidip Papa hazretlerini vurmuştur.

20 kişinin bir günde öldürüldüğü bir ülkede insanlar evlerinden dışarıya çıkamaz olmuşlardır. İktidar boşluğu doğmuştur. Bu iktidar boşluğunu ya devrimci güçler doldurabilirdi kesinkes ya da bir general. Sonuçta bu iktidar boşluğunu Generaller Cuntası doldurmuştur. İki yıl boyunca bilim adamlarının, sanatçıların, işçilerin, kahvelerdeki vatandaşların öldürülmesini soğukkanlı bir biçimde, hem de sıkıyönetim varken ve askersel sorumluların idari yönetimi ele geçirdikleri bir zamanda cinayetleri soğukkanlı bir biçimde izleyen generaller, artık zamanın geldiğini Amerika'dan aldıkları buyrukla anlayınca politik iktidarı da ele geçirmek için eyleme geçmişler ve 12 Eylül 1980 darbesini yapmışlardır.

Kendilerini iktidara getiren terörizmden sonuna dek yararlanmak için acımasızca her şeyi uygulamışlardır. Terörizm yeni bir biçimde gelip iktidara geçmiş, ötekini, sokaktakini silip götürmüştür. İktidarda kalabilmek için de yani kendini yasal-

laştırmak için de terörizmden sonuna dek yararlanmıştır. Cuntanın başı, eleştirisi komitece yasaklanan konuşmalarında hep şunu söylemedi mi: "Biz gidersek can ve mal güvenceniz kalmaz. Terörizm yeniden gelir."

Bu şu demektir Dürtüm: "Terörizmi ben denetliyorum. Terörizm benim dizginlerimde. Siz beni istemezseniz biz de terörizmi yeniden salıveririz. Ve terörizm kapınızı yumruklamaya başlar." İşte böyle bir baskı ve tehdit altında tek başına yapılan seçimin yasal bir seçim olduğunu söyleyebilir misin? Gerçi halkımız sandık başında çok somut bir baskıyla karşı karşıya kalmadı belki, ama hiç kuşkusuz iyice terbiye edildikten sonra sandık başına gönderildi.

Ayrıca geçen günler içinde bir takım gerçekleri öğrenmeye başladık: çok yere mavi red oyları konmamış bile. Köylerde uzatmalı muhtarlar halka beyaz oy kullanma konusunda topluca tehdit dolu konuşmalar yapmışlar. Bence bu seçim ne anayasayla ne de cuntasıyla, ne de yeni cumhurbaşkanıyla yasal değildir. Tek bir yarışmacının katıldığı bir seçimden söz edilemez aslında.

- Yine de halk böyle bir oranda onun söylediklerini onaylamamalıydı. Baksana şimdi nasıl konuşuyor; Fatsa'da ne dedi: "Madem buradaki yerel, halk komitelerinin yönetiminden bu halk memnundu da neden bizi %94'ü aşan bir oyla destekledi?" Ya Kars'taki konuşmasında: "Hani burası devrimcilerin kalesiydi? Öyleydi de neden Karslılar bizi %97 oyla onayladılar. Bizi ve yönetimimizi?" Böyle demedi mi dün gece televizyonda? Hem de Cumhurbaşkanı seçilmesine karşın yine de askersel, general giysileri içinde halka karşı yaptığı konuşmada? Böyle dediğini sen de duydun...

- İşte işin gizi burada yatıyor Dürtüm. Özen gösterilmesi gerekli yer burada. Ya da diyalektik gerçeği işin bu noktada. Şimdi gerek Fatsa gerek Kars'ta yaşayan insanlarımızın yüzde yüze yakının gerici bir yönetimden yana olmadığını biliyoruz. Burada yaşayan insanlarımız en azından CHP'nin solunda idiler. Oy potansiyelleri hep bunu gösterdi. Ne oldu da birdenbire cuntayı destekleyiverdiler? Yalnızca korkuları... Aslına bakar-

san halk oyuyla şunu söyledi: "Bana dokunma da ne yaparsan yap. Benden oy mu istiyorsun, al sana istemediğin kadar oy. Yeter ki bana bulaşma. Benim seninle bir ilgim yok." Yani bu kadar çok ve yığınsal oyun aslında bir tepki oyu olduğunu söylemek olası. Halk kendisine hiçbir şeyin buluşmamasını sağlamak için oylarının ardına gizlendi.

Gerici yönetimlerin çok kez referandumlardan böylesine büyük oy patlamalarıyla çıkmasının toplumsal psikolojik nedeni bu. Terörizmle sindirilen, korkutulan halk kendini oyunun ardına gizleyip bir kez daha sindi. Bir kez daha sindirildi.

- Gerçek böyleyse bunun kime ne yararı var?

- Zaman gerçeğin böyle olup olmadığını gösterecek. Ama bunun aslında ne halkımıza ne de generaller cuntasına bir yararı var. Generaller halkın kendilerini desteklediği savıyla hiçbir şeye aldırmadan bir sürü yanlışlıklar yapacaklar. Ama halk da kendini zamanında bir tehlikeye karşı net ve akıllıca koruyamadığı için bunun sonuçlarına, bu uygulamaların kendi yaşamına yansımasına sesini çıkarmayacak kolay kolay...

- Bu son dediğine katılıyorum, dedi Dürtüm. Bak işte Anayasa onaylamasından bu yana neler olup bitti: Barış Derneği'nin üyeleri Maltepe Askeri Cezaevin'den Sağmalcılar Cezaevine gönderildiler. Başları kazındı. Tek tip yeşil giysiler, mahkum giysileri sırtlarına geçirilip öteki suçluların koğuşlarına dağıtıldılar. Baro başkanları, dekanlar, bilim adamları, ressamlar, tiyatrocular, ozanlarla eğitimciler, mimarlar, yurtsever vatandaşların başları kazınıp atılıverdiler. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kurulma işlemi hızlandırıldı. Sıkıyönetimin askeri mahkemelerinin yerini alacak olan bu mahkemelerin kurulma hazırlıklarının hızlanmasıyla birlikte yeni tutukevi yapımının hızlandırıldığını Adalet Bakanı'nın açıklaması boşuna değil. Yeni askersel operasyonlarla tutuklamalar hızlandırıldı. Gün geçmiyor ki yeni yeni insanlar içeriye alınmasın. Askeri savcıların idam istemleri daha bir kabardı.

Ve Dicle ırmağı'nda 10 gencin cesedi bulundu.

- Ah nasıl? Bunu bilmiyordum.

- 20 Kasım 1982 tarihli Hürriyet gazetesindeki şu haberi aynen okuyorum sana. Biz içeridekiler için bu tür haberler son derece büyük önem taşır. Siz çok kez ayrıcalığını kavrayamazsınız güncel yaşamın hayhuyu içinde. Ama bak haber ne diyor: "SİLOPİ (Mardin): Türkiye-Irak sınır boyundan geçen Dicle ırmağında 10 militanın cesedi bulundu. APOCU oldukları ve Türkiye'den Irak'a ya da Irak'tan Türkiye'ye geçerken suda boğuldukları sanılan militanların üzerinde çeşitli silah mermi ile yasak yayın bulundu. Olay bir süre önce taşan ırmağın yatağına çekilmesi sonucu cesetlerin karaya vurması üzerine ortaya çıktı. Dicle'nin bir kolu olan sınır boyundaki *Hezik* çayında cesetleri bulunan ve Apocu oldukları sanılan militanların üzerinde 10 el bombası, 2 adet Kalaşnikof diye tanımlanan Çin yapısı otomatik silah 8 şarjör, 2 bine yakın mermi bulundu.

Türkiye'den Irak'a ya da Irak'tan Türkiye'ye geçmek isterken suda boğuldukları anlaşılan militanların 7'sinin Türk uyruklu olduğu, bunlardan birinin de sünnetsiz olduğu, bu nedenle Ermeni olabileceği sanılıyor."

İşte haber bu. Biz içeridekiler böyle kurmacza düzenlenen haberlerden neyin gizlenmek istendiğini çok iyi sezinleriz. Bir kez Sıkıyönetim'in bu konuda en küçük bir açıklaması yok. İkincisi militanların adları belli değil. Üçüncüsü ve asıl önemlisi şu: Diyelim ki gazetenin öne sürdüğü varsayım doğru. Yani bunlar Irak'tan Türkiye'ye ya da Türkiye'den Irak'a geçerken boğuldular. Ama bir üçüncü varsayım daha var: ya öldürülüp Hezik suyuna atıldılarsa? Bu varsayım da en az ötekiler kadar geçerli. Bizce belki daha çok geçerli. Çünkü geçmekte olan insan yanında yasaklanmış yayın bulundurmaz. Belki silahını bulundurur da yasaklanmış yayınla ırmağı aşmayı düşünmez. Ne denli hafif olursa karşıya geçme süresinin o denli kısa ve daha az sakıncalı olacağını bilir.

- Anlıyorum.

- Halkımız onayının sonuçlarına kendi adına ve çocukları adına katlanmak zorundadır artık. Sen ne dersen de bu böyle olacak. İşte Amerikalıların geliş gidişleri daha bir hızlandı. Uçak alanlarının Doğu'ya yapılmasında ilginç gelişmeler söz

konusu. Alman dışişleri bakanının Amerika gezisinden hemen sonra Ankara'ya ayağının tozuyla gelmesi ve de Amerika'da Başkan Reagan'la birlikte alınan "Türkiye'nin desteklenmesi" konusundaki kararı ivedi bir biçimde görüşüp, iletmesi emperyalizmin ağzının kulaklarında olduğunu gösteriyor.

Yoo halkımız senin dediğin gibi olsa bile, bilinçli ve uyanık bir biçimde anayasa oylamasında karşı çıkınamanın sorumluluğunu ve cezasını çekecektir. Başka hiçbir çıkar yol göremiyorum.

- Belki, ama benim sana anlatmak istediğim şey, yani halkın oylamadaki baskıyla hangi boyutlarda karşılaştığını anlatmamdaki ve üzerinde durmamdaki neden çok başka. Bunu iyi kavramazsak işimiz daha çok sürecek. Bu adamlar yani generaller ikide bir halkımızı terörizmle korkutacaklardır. Terörizmin kamçısını ikide bir sıkıştıkça yüzünde şaklatacaklardır. Bunun yeni bir yöntem olduğunu söylüyorum ben. Bu yöntemi önce bizde uyguladılar ve Amerikan emperyalizminin işbirlikçi generallerine ülkeyi sıkıca takıp bağladılar. Dümen suları da kendi ellerinde. Şimdi bu yönetimin denenmiş başarısını öteki ülkelerde, giderek gelişmiş ülkelerde de kullanacaklar, kullanmaya başladılar bile. Ağca'nın Papa'yı vurması boşuna değil. Mitterand'ın iktidara gelmesinden bu yana 16 kişinin terör olaylarıyla canını yitirmesi boşuna değil. İspanya'da seçimleri kazanan Sosyalist Parti'nin daha iktidarı teslim almadan ordunun en önde gelen generallerinden birinin öldürülmesi hiç boşuna değil. Faşizmin ayak sesleri Avrupa'da gezinmeye başladı. Bir generale ya da generaller yönetimine iktidarı teslim edecek olan bu ayak seslerinin çok uzakta, derinden derine gelmekte olduğunu sanıp da aldanmamalı. İşte Türkiye örneği. Kitlelerin desteğinde generaller faşizminin iktidara gelmesinin artık gerçekten olanaksız olduğunu bilen kapalı kapılar ardındaki acımasız örgütler, şimdi Türkiye'de denenmiş, başarısı görülmüş bir uygulamanın: gizli cinayetler işleyerek ve bu cinayetlerin sayısını her gün tırmandırarak insanları sindirme, sokaklardan çekme, iktidar boşluğu yaratıp iktidara oturma eğilimlerini bilinçli bir biçimde apaçık uygulamaya koymaktadırlar. Tüm dün-

yayı böylesine bir tehlike bekliyor. Bizim edinimimiz acı ve kanlı yoğrulu. Generaller en akıllı, en verimli insanlarımızın cesetleri üzerine basa basa iktidarlarını aldılar ve iktidarlarını onların cesetleri üzerinde yasallaştırdılar. Dünyanın başka yerlerinde de bu aynı olacaktır. Daha değişik değil. Allende'nin Şili'de öldürülmesinden sonra benzer yönetimle bir kez daha sonuç alamayacaklarını bilenler, şimdi artık daha akıllı, daha kesin sonuçlu bir yöntemi: kitleleri terörizmin kırbacıyla kırbaçlaya kırbaçlaya demir kafesler içinde tutsak ederek generallere iktidarı teslim etme yöntemini geliştirmektedirler.

İşte bunu bilirsek o zaman generallerle savaşımımızın yöntemini daha iyi kavrarız. Yeni kurtuluş ipuçları elde edebiliriz.

Anayasa oylamasından sonra sana söyleyebileceklerim bunlar benim güzel Dürtüm. Yalın gerçekçiliğin ve özverinle beni yalnız bırakma. Sana her zamankinden daha çok muhtacım.

(27 Kasım 1982'de yazımı bitti)

Generallerin Zabıt Varakaları 3. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu Ocak 2009, s. 49-59

Lodoslu Bir İstanbul Gecesinde Sokakları Dolaşa Dolaşa Düşündüklerim

17 Aralık 1982

İçimden Günce'me yazmak gelmiyor artık. Canım yazı yazmak istemiyor. Açık bir gerçeği buraya apaçık geçirmeliyim: "Halk oylamasından bu yana direncim kırıldı." Cunta yönetimine karşı kendi kendimde yarattığım direnç, tıpkı sırtımı dayadığım bir ağaç gövdesinin birdenbire devrilivermesi gibi beni de yuvarladı. Yıktı. Ya da azgın bir denizin ortasında sımsıkı sarıldığım tahta parçasının kollarının arasından yitivermesi gibi kendimi azgın dalgaların karanlık uçurumunda buluverdim. Yapacak hiçbir şey yok artık. Dalgaların beni alıp götürmesini izlemekten başka. Yazgım buraya dek dayanmakmış demek ve ondan sonrasını bırakmak.

Umutsuzluk doluyor içime, denizde boğulurmuşum gibi. Hiçbir şey yarın için aydınlık görünmüyor. İlk kez bir gerçeği kendime kabul ettirmeye çalışıyorum: "Generaller gitmeyecek. Generaller yönetimi iyice oturtuldu. Hiçbir güç onları yerlerinden edemeyecek. Halk miskin ve tembel yaşamının yorgunluğu içinde tıpkı koyunlar gibi sürüleşerek generalin ardından o ağıldan bu ağıla, bu ağıldan öteki ağıla sürüklene sürüklene yaşayacak. Her ağılda daha da sağılarak. Çünkü, anayasa oylamasıyla kendisinin sağılmasına izin verdi."

(Günlerdir dalgın bir acılığın içinde böyle yaşıyorum işte. Dün akşam kendimi Moda burnundaki bir meyhanede buldum. Kimseler yoktu ben gittiğimde. Oradan ayrılırken baktım tüm masalar dolmuş. Benim masamda bile birileri var. Ve hiç bilmediğim bir dilden kıvançla konuşuyorlar. Bana bakışlarındaki garipliği sezinlediğim zaman sokağa sızdım yavaşça. Meyhanede kendi kendime sürdürdüğüm konuşmayı denizin eteklerinde dövündüğü lodoslu bir gecenin yapayalnız sokaklarında sürdürdüm.)

"Gerçeği söylemek hiçbir yüzyılda bunca imkânsızlaşmamıştı." Gerçeği düşünmek ve yakalamak bunca zorlaşmışken, bir de onu hiçbir kaygıya kapılmadan doğrudan doğruya, apaçık söylemek olanağı tümden elden çıktı artık. Yazdığım roman köşesinde duruyor boynu bükük aç bir çocuk gibi. Oysa BİR GÜN BİLE YAŞAMAK'ın şimdiye dek boy atması gerekirdi. Yine de yenilmedim. Güncelerimi tutmayı sürdürdüm. Ama onlar da öyle işlevsiz durup duruyorlar. Ve son yazdığım KRAL OİDİPUS YAZARINI YARGILIYOR'u da artık benim gözümün gördüğü yok. Gözümde olan, Bolşevik devrimini anlatan romanımla generaller cuntasını her gün izlemeye çalışan GÜNCE'lerim.

Yoksa dışarıya gitmenin zamanı mı geldi? Günlerdir bunu düşünüyorum işte. Dışarıya... Dışarıya... daha özgür ortamlara, daha özgür savaşımlarda sonuçlanmaya mı gitmek gerek...

Dışarısı ama neresi? Hangi dışarı? Fransa mı? Mitterand'ın Fransa'sı... Ünlü yazarlarımızın ödüllendirildiği özgürlük ülkesi... öyle mi? Orada Günce'min ya da romanlarımın basılıp yayınlanması Batı kamuoyunun Türk yöneticilerine kendi yöneticileri aracılığıyla baskı yapmasına neden olabilir mi? Zulmün yavaşlamasına hiç olmazsa... Ama hiç sanmıyorum. Mitterand yönetimi hiçbir zaman buna olanak tanımak istemeyecektir. Türk halkının yeniden demokratik haklarını elde etmesine yardımcı olmayı düşünmesi gereken insanlar böylesine umursamaz, vurdumduymaz bir tınmazlığın içinde yaşamlarını sürdürüp giderlerse,

dışarıdan ne bekleyebiliriz gerçekçi bir biçimde? Üstelik Mitterand değil mi geçenlerde OAS'ın (1962 yılında Fransa'da demokratik yaşama son verip askeri bir yönetim kurmayı amaçlayan ve bunun için terörizmi de içeren tüm yöntemleri kullanan Gizli Ordu Örgütü), militanlarını onurlandıran, onlar için yasa çıkaran Mitterand'ın kendisi değil mi? Kendi ülkende kaçtığın generaller çizmesinin mahmuzlarının şakırtısını uzaktan uzağa Fransa'da duyulmuyor mu? Ve OAS'ın (Gizli Ordu Örgütü) öldürdüğü Yarbay Pierre Rançon'un dul eşinin Mitterand'a yazdığı mektuptaki "Kocamın kanı generallerin ellerinde... Neden kocam işkenceyi açığa çıkardı? Neden peki kendisine teslim edilen silahların halkına karşı kullanılmasına karşı çıktı?" yollu can alıcı soruları en az, ama gerçekten en az kendi sorunlarım gibi okuyup *Mme. Rançe*'un yalnızlığına, acısına ortak olamadım mı?

Gerçeklere karşı yalnızlık dünyanın her yerinde birbirine ne kadar benziyor tanrım. Darbeci generallere meslekleri iade edilirken daha dün gibi gerideki kısa bir zaman diliminde öldürülmüş olan yarbayın karısı Legion d'honneur nişanının kendisinden alınmasını, kocasının adının listeden silinmesini isteyecek kadar derin bir yalnızlığın ve çaresizliğin içine itiliyor. Tıpkı kendi insanım gibi. Gerektiğinde, bu gerekliliğe yalnız generallerin kendisi karar verebilir, bir gün Mitterand'ı derleyip toparlayacak olan bir güce insanın şimdiden böyle olumlu bir onay göstermesi aklın alacağı, usun kavrayacağı bir iş değil. Belki de bizim usumuzun kavraması olanaksız. Çünkü biz terörizmin yiyip bitirdiği, kendine göre yepyeni bir düzen kurduğu ülkenin insanlarıyız. Ondan öğrendiğimiz çok şey var. O şimdi Türkiye cephesindeki işini bitirdi, onu gerisine alıp şimdi batıya doğru gidiyor başarısına, uygulamasındaki örneğe güvenle. Bu oyunun mutlaka bozulması gerek.

Yooo, geride bıraktığım terörizm Fransa'da karşıma daha büyük boyutlarla çıkabilir. Öyleyse Fransa'yı düşünme.

İngiltere mi? Dilini bilmem. Tümüyle yabancı insanlar bana. Üstelik şimdiden terörizmin evlerine mahpusladığı insanlar ülkesi...

Belki Almanya denebilir. Nazi putlarının yeniden görünmeye başladığı Almanya. Olsun. Orada milyona yakın yurttaşımız var. Yine de oraya yerleşmeyi düşünemem. Beni ürküten bir yapısı var Almanya'nın. Yalnızca yaşamak için didinilen, yoğun ağır bir biçimde çalışan insanlar ülkesi. NATO'nun en önde gelen burçlarından biri.

Öyleyse Doğu Blok'u? Örneğin Bulgaristan... Hem ülkene yakın hem düşüncelerinin uygulandığını sandığın bir ülke. Ama yooo... Onlar da Bir Gün Bile Yaşamak'taki düşünceleri paylaşmayabilirler. Ve yayınlatmayabilirler romanı. Troçkist bulabilir. Troçkist olmadığım halde, şabloncu bir görüşle öyle sanabilirler. Oysa belki de hiçbir yapıtta Troçki böylesine doğru eleştirilmedi.

Öyle sanmasalar bile resmi *Bolşevik* değerlendirmeleriyle benimki arasındaki çelişkiyi görmezlikten gelemezler. Bilmiyorum ama böyle bir kaygı beni böylesine çılgınca kuşkulara götürüyor.

Dünya ne kadar daraldı tanrım ne kadar? Herkes kendi gerçekleriyle dünyayı parsellemiş, başka türlü, bağımsız yaşamak isteyene çok az yer var. Üstelik Bolşevik geleneğinin tarihsel kökenleriyle sarmaş dolaş olmuş, yepyeni bir ahlakın ve yaratıcılığın tomurcuklarını atmayı kendinde görev bilen onca insan için *bağımsız, bireysel* demek ne kadar yanlış.

Tutukevlerimizi dolduran insanlarımız...

İdamlarda astıklarımız...

Terörizmin acımasız eliyle öldürttüklerimiz. Hepsi hepsi tarihsel bir misyonun kendi sırtlarına yüklediği görevi, dayanışma içinde alıp götürmeye çalışan insanlardı.

Mme Rançon'u hiçbir zaman göremeyeceğimiz kuşkusuz. Ama acısı, yalnızlığı yüreğimde atıyor. Tıpkı ülkesinin halkı için yola çıkan kendi insanımın gizli örgütlerce öldürülmüş dul kadınları gibi.

Şimdi öldürenler onurlandırılıyorsa resmi ellerce, yeniden derlenip toparlanmanın, yeniden güçlü değerlendirmelerin yapılmasının artık tam zamanıdır.

***

(Sonra nasıl oldu bilmiyorum bir kahvede buldum kendimi. Kirli yeşil çuhaların örttüğü masalarda yüzlerinden ne yaşları, ne uğraşları, ne de düşünceleri hiç belirsiz bir takım insanlar oyunlarını sürdürüyorlardı aldırmasız bir biçimde. Örneğin dışarıdaki lodosa hiç aldırmamaları çok şaşırttı beni. Oysa deniz kentin altını oyacakmış gibi uğulduyordu. "Ah dedim kendi kendime bu kahve içindeki insanlarıyla birlikte az sonra denize yuvarlanıp gidecekler. Bu umursamaz rahatlıkları nereden kaynaklanıyor."

İki çay içtim üst üste. Televizyonda bir kadın her tarafı hastalıklı bir titreme ve dalgalanma içinde hafif batı müziğinden şarkılar söylüyordu. Parkinson hastalığına yakalanmış yaşlı bir adama genç ve güzel karısının nasıl yıllar yılı hiç gocunmadan baktığını düşündüm. Kadının yalnızlığı ve adamın bencilliği televizyondaki kadının şarkılarında somutlaştı sanki. Bir süre sonra yine dışarıya çıktım. Hiç kimseler yoktu. Lodostan korkmuş gibi herkes evlerine çekilmişlerdi. Düşüncelerimi yapayalnızlığımda sürdürdüm...)

Her şey nasıl silik... Her şey kişiliği olan bir şeyi, bir var'ı öldürmek, ortadan silmek için görevlendirilmiş sanki.

Tanıklığımın önemine inanıyorum. Tanıklığımı önemsetmeyi becerebilmeliyim. Kendi bireysel yaşamımla da ilgili bu sorun. Savaşımın yeni oluşumlarının ipuçlarını yeniden kendi kendimde tomurcuklandırabilmeliyim. Ama öylesine zor ki bu... Çok yorgunum. Çok. Yaşamaktan yorulmuş gibi... Ya da küçücük bir kayıkta azgın dalgalarla boğuşan bir adamın artık kürekleri bırakışı gibi bırakıyorum her şeyi. Küçücük kayığıma dolan dalgalardan elim yüzüm, her tarafım ıslak... gözlerim yamyaş. Ve gittikçe tüm sesleri geride bırakarak gittikçe daha derinlere, daha büyük sessizliklere doğru denizin diplerine dalan bir balık gibi her şeyden uzaklaşıyorum.

İstanbul ne kadar güzelsin... Siyah bir kadife giymiş kadının boynundaki elmas taşlarından gerdanlık gibi karşı kıyılar. Bu benzetmeyi kim yapmışsa en iyisini yapmış. Onun yerine daha iyisini kesinkes bulamam. İstanbul'u elmastan bir gerdanlığa benzetmekten daha güzel bir anlatım biçimi ne denli zorlarsam zorlayayım kendimi bulamıyorum. Ama bu gerdanlığı takan kadının yüzünü betimleyemiyorum kendi kendimde. Yüzü yok bu kadının. Yüzü koyu bir karanlık. Denizin koyu karanlığı gibi. Karanlıklarda eriyor, karanlıklarda yoğunlaşıyor karanlığı bu yüzün... Oysa en çok avuçlamak istediğim de bu. Duru bir yüz. Duru, ak, sakin, içiyle dışı bir yüz olsun istiyorum avuçlarımdaki...

Sevinç ve yaşamak varken bu zulüm, bu işkence niye? Evlerinde televizyon başlarındakiler, kahvelerin yeşil çuhalı masalarında iskemlelerine insanın içine intihar edecek kadar acılar dolduran vurdumduymazlığıyla kurulanlar, size bağırıyorum lodosun kıyılarda yaklaşan gümbürtüsü ve uğultusu içinden: yaşamak bunca güzel ve sevinçliyken niye yapayalnızım sokaklarda ben?

Benim yalnızlığımdan siz sorumlusunuz, evet siz. Kendim için bugüne değin ne istedim ki? Açıkça söyleyin kendim için? Kendimi hep görev adamı bildim. Size karşı görevli bildim kendimi. Ama işte yapayalnızım sokaklarında İstanbul'un. Yapayalnız bıraktınız beni. Yalnızca beni mi? Beni mi? Sizin için darağaçlarında gencecik yaşamlarını bir bayrak gibi dalgalandıran insanları, tutukevlerinde işkence görenleri, saçları kazınan baro başkanlarını, dekanları, şairleri. Ve idamı istenen sendikacıları. İdamı istenen demokrat aydınları... Sizin, dünyayı değiştirmeniz için sizin yanınızda yer almaya çalışan aydınları... hepsini hepsini yapayalnız bıraktınız. Gecenin bu ileri saatinde bir idam mahkumunun bir kulağı lodosun uğultusunda, bir kulağı senin yüreğinde oysa. Lodostan çok senin yüreğinin dalgalanmalarını, öfkesinin uğultusunu duymak ister gibi. Oysa bomboş senin yüreğin...

Yooo, yoooo böyle giderse çıldırabilirim. Aklımı başıma toplamam gerek hiç kuşkusuz... Aklımı başıma toplamam gerek. Soğukkanlı bir biçimde olup bitenleri düşünmem gerek. Aptalca bir öfkenin saçmalığı içinde değil... Zor günlerde yaşamı daha da zor-

laştırmamalıyım. Üstelik sen iyi günler de gördün. Sen 8 yaşındayken Elif'in yalnızlığını, küçücük koyu gözlerine bir duman gibi gelip yerleşen buğuyu hiçbir zaman yaşamadın.

Öyleyse şu ağacın dibindeki banka oturup Elif'i düşünmek gerekiyor. Şimdi nereden çıktı bu? İşte çok kez artık böyle oluyor; farkında olmadan, yaşadığım bir olay birdenbire kendi somut gerçeğinde çatlayarak karşıma en umulmadık yerde çıkıveriyor.

Tam yemeğe oturacağımız bir sırada çaldı telefon. Telefonun öbür ucunda Elif'in annesi. Gülmeye çalışan sesiyle "Bizimkiler orada mı?" diye sordu. Ve sonra Elif'le konuştu.

Minik Elif'in annesinin nerede olduğunu bilmiyoruz. Koskoca kentte kaçak yaşıyor. Bir dergide yazdığı yazıdan ötürü 9 yıl ağır ceza yedi. Ve tutuklama buyruğuyla birlikte geldi mahkemenin kararı. Oysa temyiz aşaması vardı daha. Ve Elif'in annesi evden çıktı. Elif iki yıl önce de annesini polisler aldığında arkasından böyle iri iri gözlerle bakmıştı.

Elif'in babası da yok. Babası da kaçak... Almanya'da. Politik mülteci. Öğretmendi babası. Ama ondan kartlar alıyor zaman zaman...

Ne konuştu telefonda annesiyle duymadım. Ama onu bir süre sonra fark ettiğimde işte o zaman kızının kucağında, başını dayamış, derin ve dalgın bakışlarla bakmakta olduğunu gördüm. Hiç kimse bu çocuk kadar güç harcayamazdı ağlamamak için. Gözyaşlarını göz çukurlarının kıyısında tutabilmek için öylesine kımıltısız, derin bir dalgınlığın içine çekip almıştı kendisini, anlatmak olanaksız. "Ah dedim çocuklarımız acılarını gizlemekte nasıl ustalaşıyor... Nasıl hepimizin utanması gereken bir beceri kazandırıyoruz onlara..."

Ve işte durup dururken birden Elif'in gözleri karanlığın içinde simsiyah bir parıltıyla karşımda belirginleşiverdiler böyle...

Generallerin Zabıt Varakaları 3. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu Ocak 2009, s. 72-76

Uzaktaki Dost'a Mektuplar:
1. Mektup

23 Nisan 1984

Dün birden seni düşündüm. İçimin sıkıntısı içinde boğulup gideceğime, artık hiç kimsenin de beni kurtaramayacağına kesinkes inandığım bir zamanda -işte böyle bir zamanda: kendi yalnızlığımda köprü altında mıydım yoksa İstanbul'un adını sanını anımsayamadığım bir köşesinde mi, neredeydim... İşte birden seni düşündüm... Bir umut değildin benim için. Kim olduğunu bile bilmiyordum. Ülkeden kaçmış, bir başka ülkeye sığınmış bir politik sığıntıydın. Ne yüzünü, ne yaşını, hiçbir şeyi bilincimde çerçeveleyemem senin için. Çerçeveleyebildiğim tek bir şey vardı: sen de benim gibi yalnızdın şimdi. Ben kendi ülkemde, sen başka bir ülkede... Dilini bile doğru dürüst bilmediğin insanlar içinde...

O zaman şunu düşündüm: kim bilir nasıl özlemişsindir İstanbul'u... insanlarımızı... konuşmalarını, küfürlerini, budalalıklarıyla, akıl almaz akıllılıklarını... rakıyı, sarımsaklı cacığı... Gençsen annenin sana yaptığı börekleri, yaşlıysan akşam üstü batan güneşe karşı kurulan çilingir sofracığını...

İşte o zaman senin özleminle İstanbul'a yeniden bakmaya başladım. Sana buradan mektuplar göndermeyi, İstanbul'u... insanlarımızı anlatabilmeyi düşündüm... Bu ara öykülerimde de senin özlemlerini, bir güneş gibi yanan hasretini, bir yürek gibi

çarpan düşünceni temellendirmeyi kendi kendimde kuramladım.

Sana küçük küçük mektupçuklar atacağım... özentisiz. Nerede bulunursam, oradan, içimden geldiği gibi... Bunlara mektup bile denmez. Sözcük kartpostalları... Senin için elimde kara kalem insanların içinde kıyıda köşede, küçük küçük resimler çizen birine benzetmeye başladığımdan beri kendimi biraz daha yaşamak için hafiflemiş buldum. Çevreme yeniden bakmaya başladım. Senin için, ülkesinden uzak, derin hasretlikler, derin kanamalar içindeki senin için... Beceremediklerim için beni bağışla.

Kaç gündür hava kapalı... İstanbul'un bu kapalı, soğuk, yağmurlu havaları hiç çekilmez bilirsin. İçimdeki derin sıkıntıyı nerelere taşıyacağını bilemiyordum. Kalktım Kartal'a gittim. Ben trendeyken bir sis tabakası gibi yığılmış bulutlarda güneş ışınları bir su gibi yayılmaya başladı.

Trenin hemen en önündeki yük vagonuna bindim. Bu vagonlar dardır. Yalnızca karşılıklı kısa bir sırayla tam onun ortasında bir başka sıra vardı. Yani oturacak kişinin sayısı 9 kişiden öteye gitmez. İçeride hep sakallı yaşlı insanlar vardı. Dinç yaşlılarımız... Başlarında örme serpuşları, gür sakalları ve bastonlarıyla... Belki de o nedenle içeriye girer girmez "Selamünaleyküm" demek gereğini duydum. Selamımı alıp almadıklarını bilmiyorum. Duymadım. Suadiye'de süt güğümleriyle, bidonlarla köylü giysileri içinde bir kadın bindi. Yorgunluğunu gördüm. Yer verip vermemeyi kendi kendimde tartışırken biri kalkıp yer verdi. Zavallı kadın oturur oturmaz uyuklamaya başladı. Ayağında yün çoraplar vardı. Yan gözle izlediğimde yaşının en çok 25 olmasına karşın 40 yaşında, belki de daha çok gösterdiğini gördüm. Yaşlı adam daha iyi uyuması için kalktı kendi yerini ona verdi. Derin bir acı vardı kadının yüz çizgilerinde. Ciddi ve acılı bir durgunluk, yaşam kavgasındaki yorgunluk tüm yaşamına sinmişti. Yaşlılar bunu anladılar. Onların ellerine baktım... hele birininki öylesine iri iriydi ki "işte, dedim kendi kendime... bir Pazar günü dinlenen eller... soluk soluğa dinlenen eller... Bu yaşta insanlarımız inşaat işlerinde bile çalışmıyorlar mı?"

Kartal çok cicili biciliydi. Artık bahar hazırlıkları sahil kahvelerinde rengârenk açıyor. Kareli kırmızı örtüleriyle, tertemiz masaları, iskemleleri ve iyot kokan deniziyle... Kartal'da balıkçılar hemen kahvelerin önünde mezgitleri, sardunyaları, mürekkep balıklarını kayıkların kıç tarafındaki genişliğe tabla tabla yaymışlar bağırtı çağırtı içinde satıyorlar. Kartallılar da rıhtım üstünde tablalarda oynayan bu balıkları özenle izliyorlardı... Arada bir alan da oluyordu. Balıkçıların hemen hemen hepsi genç ve güzel insanlar... Ama bir yaşlısı vardı ki sarı muşambaları içinde küpeşteye yaslanmış: "İşte benimkiler... haydi benden bu kadar..." der gibi duruşuyla göz alıcı bir güzellikte, delikanlılıktaydı... Akşam onun yakaladığı balıkların şöyle en iyisinden bir ikisiyle küçük bir rakıyı ağır ağır, yorgunluğunu çıkara çıkara yudumladığını düşledim...

Böyle düşlemekte yanılmadım. Çay içmek için oturduğum masanın hemen yanındaki masada yüzünü göremediğim -Pendik koyundaki balıkçı tekneleri görebilmek için sırtımı onlara dönmüştüm- sesinden genç birini konuşmasını kulak ardı ede ede dinledim. Bir olay olmuştu da besbelli arkadaşları onu analattırıyorlardı kendisine. Kısa bir süre sonra ne olduğunu kavradım: -Birden ipe sarıldım, diyordu genç balıkçı... ama sersem Rıza şaşkınlıktan, beceriksizlikten ipi çekiverdi... Motor gidiyor... ben kendimi denizde buldum... Suyun üstünde durmakta zorluk çekiyorum... İpi at diyorum şaşkınlıktan atamıyor... Başladı bağırmaya "baba denize adam düştü adam düştü..." diye... Hüsnü Dayı döndü... ama beni göremez... Eyvah dedim, gidiyoruz... bu beceriksiz baba oğlun beceriksizliği yüzünden boğulup gideceğim... Aptallar zaman zaman üstüme geliyorlar... Ezecekler arkadaş... parçalayacaklar... Bir kezinde öyle yakınımdan geçtiler ki yan halatlardan birine sarıldım... Tutundum... Ne ki gittikçe kuvvetim kesiliyor... Aptallar bir motorları durdursalar da nerede olduğumu bir anlasalar ya sesimi duyup. Bunu nice sonra akıl ettiler. İyi ki akıl ettiler... O zaman moturun bordosuna son gücümle vurunca, bunlar şaşırdılar... Burada burada, diye bağırıp çektiler aldılar beni denizden... Ölümden döndüm... Eve geldiğimde baktım bizimkiler dırdır edip duruyorlar... Be-

nim geldiğimi gören bile yok. İndim iskeleye yeniden... Nedim'in meyhanesinde gece ikiye dek içtim... Kendime gelir gibi oldum işte o zaman... Sonra da çıkıp eve kafayı vurdum... Yalnız büyük oğlan, 10 yaşındaki uyumamış... beni beklemiş...

- N'oldu baba... dedi...

- Denize düştüm, dedim... Sarıldı. İçimden kaldırıp karıyı bir güzel pataklamak geçti ama... Bunlar da, dedim, bütün gün bitmeyen dırdırlarıyla kafa ütülüyorlar be oğlum.

- Sen onlara aldırma baba dedi... Eksik etek değiller mi?

- Eksik etekler... Bir süre sustuk. Ekmek davamıza az kalsın bu gece boğulup gidiyorduk be evlat dedim...

Oğlanla koyun koyuna uyuyakaldık sonra...

(...)

2. Mektup

29 Nisan 1984

Bir yanda idamlar, bir yanda varımız yoğumuz yabancılara satılık... Neler mi satıyoruz: tam 4,5 trilyonluk bir satışla ülkenin tapusunu artık resmen yabancılara vermeye hazırlanıyoruz. Peki neden bağımsızlık savaşı yaptı bu ülkenin insanları? Ne anlamsız, ne saçma bir savaş bu...

Dün "Yabancı Sermaye Dairesi"nce hazırlanan "Uluslararası Para Piyasalarında Türkiye" adlı seminere katılan Özal hükümetinin koltuksuz bakanlarından, giderek bakanlarından da yetkili *müsteşarlar*'ının katıldığı seminerde yabancı dış finansman kaynaklarının seçkin temsilcilerine satın almaları ya da ortak olabilmeleri için tam 73 dev proje sunuldu. Karlılıkları uzun uzun açıklandı, anlatıldı. Dış bankaların seçkin yetkilileri hükümetin temsilcilerine meclisteki karşıtçı partilerin bile soramadığı soruları yönelttiler... Örneğin Hazine Dış Ticaret Müsteşarı Pakdemirli, *Montreal* Bankasından D'A VILLIS'in "Bankaların donmuş kredilerinin ne ölçekte olduğu" sorusuna yanıt vermede alabildiğine zorluk çekti: "Donmuş krediler ekonominin kaldıramayacağı düzeye gelmedi. Bunlar toplam kredilerin yalnızca %8'ini oluşturuyor." dedi.

Montreal Bankası'nın kurt yöneticisi D'A Villis'in bu geri dönmeyen batak kredilerin içeriğini daha da kurcalayan sorularına öteki yabancı banka yetkilileri de katılınca -Dost, sen şimdi Türkiye'de en çok tartışılan konulardan birinin bu donmuş krediler denilen batak paralar olduğunu bilmiyorsundur belki de: kısaca bir açıklama getirip yazımı sürdüreyim. Henüz kanıtlanamayan bir sava göre Türkiye'deki tüm bankaların iflasın eşiğinde olduğu söyleniyor. Bankaların toplam 700 milyar TL'lik bir parayı kredi açtığı müşterilerinden geri alamadığı savı gün geçtikçe daha büyük bir önem kazanıyor. Maliye Bakanı da adı olayın büyüklüğü, getirebileceği sonuçları gözleyebilmesi için *donmuş krediye* çıkarılan bu batak paraların bankaları tıpkı Kastelli imparatorluğunu uçuruma yuvarlayıp sürüklediği gibi iflasa götürebileceğini kestirdiğinden bankalardan açıklama beklediklerini bir özel seminerde belirtti. O zaman çok büyük bir bankamızın yetkilisinin verdiği yanıt tıpkı şöyle oldu: "Biz böyle bir açıklama yapamayız. Bankalar yasasının 86. maddesi bunu engeller. Hükümet kendine güveniyorsa bu maddeyi kaldırır. Biz de o zaman batak paraların kimlerde olduğunu açıklar, kamuoyu da böylece adı sanı pek bilinen büyük holdinglerin nasıl hala ayakta kalabildiklerini öğrenmiş olur..." dedi.

Yani dost, IMF'nin sıkıştırmasıyla açıktan bankalara gözdağı vermeye çalışan Özal hükümetinin kartını bankalar gördü. Ve de "paçan sıkıyorsa kaldır 86. maddeyi, biz de gerçekleri açıklayalım" dediler. Soyguncular, halkımızı sömürenler arasındaki bu dövüş, bir alıp-verme kavgası, uyanık güçler tutukevlerine tıkıldığından, idamlarla halkımız bir güzel yeniden sindirildiğinden beri apaçık sürdürülüyor... utanmazlıklarını gizleme gereksinimi hiçbir zaman duymuyorlar. Kırk Haramiler mağarasındaki bu pay bölüşümünün kavgasını soyulmuş olanlar tutsak, yenik olduklarından, bir çeşit kazığa bağlandıklarından ağızlarını açıp da en küçük bir şey diyemeden izliyorlar... Ne ki Montreal Bankası'nın yönetmeninin ipi bağlı değil... O nedenle, dış bankaların öteki yetkilileri de bu konuda Pakdemirli'yi sıkıştırınca...

... bu kez bay Pakdemirli'nin yardımına Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 'nin Merkez Bankası Başkanı Yavuz Canevi yetişti ve şu tümcelerle, iflas etmekte olan Türkiye bankalarıyla onlara bağlı Holdinglerin içyüzünü dış haramilerden gizlemeye çalıştı: "Donmuş krediler 24 Ocak kararlarına ayak uyduramamış şirketlerin bankalara borçlarını ödememelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak biz artık iflas etmiş üç bankanın kurtarılması dönemini geride bıraktık. Söz konusu girişim bize tam 100 milyar liraya patladı."

Ve *"Satış Listesi"* yabancılara dağıtıldı. Satış listesinde yer alan bazı önemli kuruluşlarla, projeler şöyle: 2. Boğaz Köprüsü ile buna bağlı çevre yolları, İskenderun ve Karabük Demir-Çelik İşletmeleri, Atatürk Barajı, Soma ve Zonguldak Maden Yatakları, Afşin-Elbistan Termik Santrali, Adıgüzel, Altınkaya, Karakaya Barajları, Seyitömer Termik Santrali, İpraş-Haramidere Boru Hattı..."

"Uluslararası Para Piyasalarında Türkiye" seminerinde ilk güzel açıklamayı da Arthur Andersen Muhasebe ve Müşavirlik Şirketi'nin Türk genel müdürünün, Irwing Trust ve Chemical Bank Of New York'un ülkemizde şube açma yetkisi aldığını açıklaması oldu...

Sevgili dost ülkemiz bize nasıl yabancılaştırılıyor görüyor musun? Yabancı bir ülkede politik bir sığıntı olduğuna üzülme. Kendi ülkende kendi ülkene yabancılaştırıldığını bilmen insanı daha umarsız acılara götürüyor...

Sana güzel şeyler de yazacağım... Güzel şeyler bazen öylesine gözden kaçan ayrıntılarda kendini belirliyor ki zaman zaman bunları bugüne değin görmemiş olmama -onlarla bu kadar iç içeyken ben bile şaşıp kalıyorum...

22 Mayıs 1984

Çarşı
Aynı Gece:

Bunca telaş, bunca bunalım içinde denizin maviliğini birden fark edemedim. Fark ettiğimde de şaştım. Kabuk değiştiren

bir yılan gibi deniz kış maviliğini atmış, süt mavisine bürünmüştü. Kısacık baktım ve kalabalıkların içine yeniden daldım.

Topkapı-Maltepe'sindeki yeni iş yerine göçmeye hazırlanıyorum. Minibüslerle, kamyonların aralarında insanların karınca gibi kaynaştığı bir bölgede işi yeniden düzenlemekle uğraşıyorum. Minibüsçülerin arabesklerini dinliyorum. Kök salmamış, oturuşmamış bir toplumun en kıpır kıpır kesiminde demir atmaya çalışıyorum. Buralar daha ucuz. Tek şey beni şimdilik avutuyor: Halkın içine alabildiğine daha çok dalmış olmak. Gözlemlerimi yeniliyorum. Ne ki kuşku beynimi ve yüreğimi tırmalıyor, ince çelik olta ucuyla beynimin kıvrımlarını kanırtıyor: "yitirdiğim zamanı, değerlendirmediğim zamanı *halkımın içine* dalmış olmakla mı örtbas etmeye çalışıyorum?"

Böyle zamanlarda her zaman yaptığım gibi okumada yoğunlaşıyorum. Balzac okuyorum örneğin. Bazı yapıtlar insanı kendinde bile değişikliğe uğratabilirler. Örnekleri var bunun. Bazı yapıtlarsa insanı böylesine bir etkilemeden çok *bilgilendirirler*. Öğretir, eğitirler. Balzac bu ikincilerden. Ondan Fransız burjuvazisinin ve aristokrasinin restorasyon dönemindeki oluşumlarını, insanları oluşturan koşulları ve uyanık bir eleştirinin nasıl yönlendirildiğini öğreniyorum. Bilincin uyanıklığında gün ışığı gibi *aklın tat alışıdır* bu. Öğrenmek, yani aklın tat alışı nedense hep göz ardı edilmiştir. Oysa tüm kalıcı yapıtlarda temelde aklın tat alışını görürüz. Balzac'ın "Une Tenebreuse Affaire" adlı romanını okurken işte bu tadı duyumladım yapıt boyunca. Bence çok ender politik romanlardan biri. Seçkin örneklerinden biri. "La Cousine Bette"yse şaşırttı beni. Robert Kempt'in bir sözünü anımsarım zaman zaman. Doğru bir beğeniyi kültürel bir birikimiyle sağlamasını bilmiş olan bu Fransız eleştirmeni sanırım yıllar önce şöyle demişti: "Antik çağ edebiyatıyla çağdaş edebiyatçılar arasındaki ayrım şu bence: Grekler olmamış şeyleri olmuş gibi anlatırlardı. Çağdaş yazarlarsa olmuş şeyleri olmamış gibi anlatıyorlar"... La Cousine Bette'yi okurken işte Robert Kempt'in bu sözünü anımsadım yeniden. Gerçekten Balzac'ın yazdıkları oldu mu? İnsanlar bunca dar ve doğrudan çok yakın ilişkilerde bunca entrikalar oluşturabilir mi?

Elbette bir süre sonra bu şaşkınlığımı atmakta güçlük çekmiyorum. Özellikle bu döneme yönelik Marks'ın ve Engels'in yapıtlarını düşününce. Ne ki yine de zaman zaman bunca acımasız entrikaların, çıkarcılığın, bunca acımasızlığı, yeni yeni doğmaya başlayan bir tanrının zorbalığı yani *para'nın* zorbalığı yönetiminde Cousine Bette'ki insanlar bana kapalı bir kutuda birbirlerini yiyen çok ayaklı böceklerin vahşetini izliyormuşum ürpertisini verdi.

- Doğru değil bu, dedim, Balzac sanatının işlevini doğru yönde kullanmıyor. Buncası olamaz. Balzac sanatçılığının ustalaşmışlığında olmamış şeyleri gerçekleştiriyor...

Oysa okurken düşündüklerimle bitirdiğim zaman düşündüklerim arasında birbirini zıtlayan yargılar var. Kuşkusuz Balzac La Cousine Bette'deki insanla-insan arasındaki ilişkilerin çok katı, somut bir gerçeklikte yalın doğrularla verilişini değil, bir dönemin, gelişmekte ve egemenliğini kurmakta olan burjuvazinin kendi toplumunu nasıl yaratmakta oluşunun o eşsiz diyalektiğini vurgulamaktaydı. O nedenle Fransızlar'ın Balzac karşısında bir çeşit *kompleks* duyabileceklerini sanıyorum. Kendi toplumlarının, bugün içinde bulundukları toplumun nasıl oluştuğunu dedelerinin hangi acımasız savaşımların, yarışmaların, para'nın egemenliği altında çirkinleştiğini onlar kadar hiç kimse belki de doğru biçimde kavrayamaz. Bugün içinde bulundukları koşullarda o izleri bulmaları da olası. Belki de o nedenle Balzac'a Fransızlar hem yaşamı süresince hem de şimdi haksızlıklarını sürdürüyorlar. Balzac yaşamı sürecince burjuva kültür kurumlarının hiçbirine seçilemedi. Hiçbir zaman ödüllendirilmedi. Paranın boğucu baskısı altında, örneğin bir Hugo gibi bağımsız yaşam koşulları kendisine oluşturulmadı. Oluşturulması da beklenemezdi zaten. Gelenekçi, daha doğrusu feodal ahlaksal ilkelere bağlılığı hiç kuşkusuz burjuvalarla liberallerin hiçbir zaman hoşnut olmadıkları bir şeydi. Constitutionnel'de yazması da onun böyle bir yargılanma biçimi içinde ele alındığını bize düşündürebilir. Oysa Balzac'ın bir bakıma feodal ahlakın altyapısını oluşturan eti kemiğiyle yaşayan aristokratlarla da pek arası iyi değildi. Ne ki yine de hiçbir zaman ne Simoncular'la ne de Prudhoncu akımlar-

la yani sosyalizm bilimselliğinden uzak bu akımlara karşı bir eğilim içinde değildi.

Yaşadığı topluma karşı çok dikkatli oluşu Balzac'ı hiç kuşkusuz kurtarmıştı. Öğreticiliğinin ölümsüzlüğü bilimsel sosyalizmin kurucularına zaman zaman kaynaklık bile etmiştir. Marks bir çok kez burjuva tipinin ilkel dönemindeki acımasız tiplemeleri Balzac'dan örneklemiştir. Diyalektiği bir yaşam olarak kavramasını bilmişti Balzac.

Ben yine de zamanım olsaydı örneğin STENDHAL'ın halk tipleriyle Balzac'ın bu tiplerini ölçümlemek isterdim. Stendhal'ın bu konudaki eşsiz başarısının hiç kuşkusuz sosyalizme yönelik bilgilenmelerden kaynaklandığına inanıyorum. Ayrıca ürke ürke kendime şunu soruyorum: Niçin Stendhal'ın tiplemeleri daha belirgin, daha çağını irdeleyici? Julien Sorel ya da Fabrice del Dongo çağını çok doğru bir biçimde eleştirmiyorlar mı? Bu güç sınıfsal katmanların çok doğru bir biçimde belirlenmesinden gelmiyor mu? Balzac'a saygısızlığa düşmeden bu sorunun yanıtlanması gerekir. Aynı soru biçimini Tolstoy için de yönlendirebiliriz. Prens Nekludof ya da Anna Karanina ya da Savaş ve Barış'taki tiplerin çağını tüm politik oluşumlarıyla ortaya çıkarışı ve onlara kesinkes bağlı bireysel dramlarının vurgulanmasındaki ölümsüz başarı, toplumsal sınıfların karşılıklı çatışmalarındaki oluşumda biçimlenmiyor mu? Shakespeare'in çağdaşlığının gizi bu değil mi? Onun bağımsız düşünceyi bu sınıfsal karşıtlar içinde yalın bir kıvılcım gibi yakalayabilmesindeki ustalık diyalektiği, eşsiz sezgisi ve toplumuna olan derin dikkatliliğinden kaynaklanmıyor mu? Ancak bu ölçülerle açıklayabiliriz ölümsüzlüklerini üstün yetenekleri yanında. Yoksa şöyle bir kaba soruyla karşı karşıya kalan eleştirmen nasıl yanıt bulup verebilir:

- Sayın eleştirmen bana söyleyebilir misiniz? Stendhal, Shakespeare, Balzac giderek Tolstoy bilimsel sosyalizmi doğru dürüst izlemedikleri halde böylesine üstün yapıtlar nasıl verebilmişlerdir?

Biliyorum böylesine kaba çizgili bir soru çok kişiye aykırı, budalaca gelir. Ama verilecek yanıt konusunda başlayan saçmalıklar giderek bizi doğru arayışlara da yönlendirir.

Balzac değişikliğe uğratmaz insanı. Onu değiştirmeden öğretir. İnsanları değişmez Balzac'ın... bir gelişim içinde değillerdir. Çok azdır değişim... O da olumlu değildir örneğin. İdealist ilkelerle yola çıkan gençlerin çoğu Balzac romanlarında topluma ayak uydurarak sonunda PARA'nın birer kulu olurlar... Toplumlarının tutsaklığını düzene ayak uydurmayı becererek sağlarlar. Oysa bir Julien Sorel böyle değildir. Hamlet de böyle değildir... Nekludof'sa bu değişimin eşsiz başyapıtlarından biridir.

Neden? İşte yanıtı yukarıdaki çok kişiye kaba, budalaca gelebilecek yanıtı araştırmakla başlar sanıyorum...

***

(...)

Burada kaldıkça kendi çıkmazımızı daha da yoğunlaştırmaktan başka hiçbir şey yapamıyoruz. İşte bunun son örneği dün gece televizyonda "İdamlar"dan, "Af"tan, "Özgürlükler"den, "Faşizm"den ağız dolusu söz eden cunta başkanı Evren'in konuşması oldu. Nasıl bir diktatorya ile karşı karşıya bulunduğumuzu bir kez daha anladık. Tutsaklığımızın boyutlarını gördük.

Sanırım bir ay ya da 20 gün kadar önceydi. Birkaç gün önce kamuoyuna "1265 aydının bildirisi" adıyla sunulan bildiriyi imzalamıştım. Cumhuriyet gazetesi bu bildiriye imza atanların adlarını bir liste biçiminde vermiş. Bu gazeteyi artık almadığım için görmedim ama dostlarım bu listede adımın bulunmadığını söylediler. Ben imzaladım, görevimi yerine getirdim. Adımın geçmemesini önemsemiyorum. Belki adımın olmasından çekince duymuş olanlar olabilir. "Öldükleriyle Kalmadılar" yazarının anarşist nitelikli ya da aşırı solcuya çıkmış adından -kendilerince- kaygı duyanlar olabilir. Adımı basına ya da Cumhurbaşkanlığı yüksek makamına bu nedenle iletmemiş olabilirler. Ya da imza listeleri ellerinde geç toplanmış olabilir... Böyle ayrıntılarla varacağımız hiçbir şey yok. Önemli olan yaşadığımız günlerde -ne denli zor olursa olsun- insanın kendine karşı dürüstlüğünü, düşünceleriyle eylemi arasında doğabilecek çeliş-

kiyi, uygunsuzluğu olabildiğince kaldırma çabası göstermesi... becerebildiğince içtenlikle davranması.

Oysa bildiriyi imzaladığım zaman içim tam tamına hiçbir zaman da rahat değildi. Adnan Cemgiller'deki konuşmamızda Cemgiller böyle bir bildiriye şu nedenlerle karşı çıktıklarını ve de bu nedenlerle de imzalamayacaklarını söylemişlerdi: "Bu bildiri kime veriliyor. Bu bildiri Cumhurbaşkanı'yla, Meclis Başkanı'na veriliyor. Cumhurbaşkanı denilen kişi aslında cuntanın başı. Zorla yönetime geçmiş bir zorba. Cumhurbaşkanlığı seçiminden tut da partilerin oluşmasına dek her şey anti-demokratik yöntemlerle gerçekleştirildi. Bu bildiriye imza koymak bu iki aslında yasadışı kurumu yasallaştırmak, benimsenmemesi gereken bu kuruluşları benimsemek anlamına gelir. Hesap vermesi gereken insanların karşısında bağış dileğinde bulunulamaz. Böyle bir konumda bulunmak istemiyoruz. Dirseklerine dek kana bulanmış insanların karşısında onları yumuşatacak, onları yasallaştıracak yöntemler oluşturmak, hala onların zorbalığında inim inim inleyen insanlara karşı derin bir haksızlık olur. Bu bildiri onlara verilemez. Ne ki bu hiçbir şey yapmayalım anlamına da gelmez. Bir bildiri yayınlanır. Kimler imzalayacaksa imzalar... ama bu bildiri Türkiye halkına ve dünya halklarına diye başlar... yasadışı kurumlara önü ilikli düğmelerle götürülüp verilmez de, örneğin köşe başlarında, evlerin altına atıla atıla dağıtılır. Yapılacaksa böyle bir şey yapılsın. Ben de dağıtmazsam o zaman suçlanayım..."

Ulusumuzun yetiştirdiği ender sanatçılarımızdan Ruhi Su ve Eşi Sıdıka Su bu görüşe karşıydılar. Ruhi bey anımsadığımca şöyle diyordu: "İdamların kalkmasını, demokratik hakların gerçekleştirilmesini, işkencelerin ve devlet terörünün bitmesini isteyen her bildiriye imzamı seve seve, isteye isteye atarım..."

Olayı özetliyorum. Ben de imzalanacak bildirinin peşine düştüm ve sonunda Sıdıka hanımın da yardımıyla bildiriyi bularak okudum ve imzaladım. Ne ki içimde de o kurt kemirisini bir türlü kesmek bilmedi. Benimsememesi gereken kuruluşları benimsemiş, artık onları *olağan, doğal* olarak görmeye mi başlıyorduk... ya da tutsaklığımızın başka hiçbir çıkar yolu kalma-

mış mıydı? Bize hiçbir seçenek bırakmıyorlar mıydı kendilerinden başka? Biz de bu seçeneği kabullenmeye mi başlıyorduk? Çirkinliği, haksızlığı, cinayetleri *yavaş yavaş içimize mi sindirmeye başlamıştık?* Bu sorulara yanıt bulmaya zaman kalmadan dün akşam Cumhurbaşkanı (?) bu bildiriyi bir güzel yanıtladı:

Cunta'nın başının dün Manisa ve ilçelerinde yaptığı konuşmayı buraya içinde yaşadığımız günlerin çarpıcı bir örneği, Generallerin Zabıt Varakası'na yeni bir eklenti olarak alıyorum. Tutsaklığımızın boyutlarını, zorba yönetimin kendini göstermelik bir demokrasi maskesi ardında zaman zaman gizlemesini ve bu maskesini zaman zaman da nasıl öfkeyle indirdiğini göstermesi bakımından *Özgür Tutsaklığımıza* bir kanıt olarak belgeliyorum. Gelecek kuşaklar... bu acımasız adamın yönetiminde nasıl kendi kendimizde açmazlara düştüğümüzü görün... Bu kaba saba adamın nasıl hoşgörüsüz, nasıl düz bir kafa içinde her şeyi ezip geçtiğini, mezarlardaki ölümsüzlerimizden nasıl "vatan haini" diye söz ettiğini öğrenin...

Ondan öğreneceğimiz çok şey var yine de. Umutlarımızı nereye yönlendireceğimizi öğrenebiliriz en azından...

"... Aziz hemşehrilerim; bu arada aydınlar konusuna da değineceğim. Kendine aydın diyen çevreler var. Biz çookkk aydınlar gördük. Vatan hainliği yaptılar. Bazı şairler vardı, yurtdışına kaçtılar. O aydın değil miydi? Ne yapayım ben öyle aydını? BU MİLLETE HÜKMETMEK İÇİN AYDIN OLMAK GEREKMEZ Kİ?. Son padişah Vahdettin de aydındı. Ama memleketi düşmanlara teslim etti. (...) Ben bu aydınları çok iyi bilirim. (...) memleketi 12 Eylül öncesi döneme götürmek isteyen aydınlar olmaz olsun... (...)

Generallerin Zabıt Varakaları 3. Cilt
Devrimci 78'liler Federasyonu Ocak 2009, s. 169-176

Ana

"Özgür Tutsak" notlarımdaki 15 Kasım 1985 tarihli yazımı hiç değiştirmeden onlara ithaf ediyorum:

"12 Mart 1971 generaller muhtırasının nasıl verildiğini, hangi generallerin, kurmay albayların haksızca emekli edildiğini, içlerinden hangilerinin Ziverbey Köşkü'nde sorguya çekildiğini, tüm bu acımasız haksızlar üstüne günlerdir *Cumhuriyet* gazetesinde çarşaf çarşaf açıklamalar, tartışmalar yapan sayın yazar Uğur Mumcu, hava kuvvetleri komutanı muhtıracı Orgeneral Muhsin Batur ve emekli general Celil Gürkan'a:

Ben gidip görmedim, adını duydum ilk kez: Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan 12 Mart muhtırasından sonra asılıp oraya gömüldüklerinde; mezarlığın adı Ankara Karşıyaka Mezarlığı.

Görenler anlattılar, kendisiyle konuşan yakın bir tanıdığım anlattı: Dini bayramlarımızda halkımız önce sabahtan mezarlıklara gider; ölmüş büyüklerini, tanıdıklarını, sevdiklerini ziyaret ederler. Bu yılın Şeker Bayramı'nın birinci günü, yani sizlerin 12 Mart Muhtırası'nı sözüm ona tartıştığınız günlerde, Ankaralılar ya da Ankara'nın Karşıyaka Mezarlığı'nda sevdiklerini gömmüş olanlar her zamanki gibi yine ellerinde çiçeklerle, ibriklerle, su testileriyle "canlarından aziz" bildiklerini ziyarete geldiler.

Yakınlarının, sevdiklerinin mezar başlarında dualarını ettikten, topraklarına sular döktükten sonra ayrılırlarken, aralıklı bir biçimde gömülü üç gencin mezarlarına da ellerindeki son karanfilleri, gülleri, kasımpatılarını bıraktılar sessizce. Testilerinde ayırdıkları suları gömütlerinin toprağına boşalttılar.

Ben görmedim; görenler anlatıyorlar: İşte orada, üç gencin mezarı başında dolaşan bir kadın varmış. 70 yaşlarında. Yoksulluğu giysilerinden, göçmüşlüğünden besbelliymiş. İki büklüm, yüzü buruş buruşmuş... Deniz'in Hüseyin'in, Yusuf'un mezarına çiçek atan, su döken herkesin yanına sokuluyor, derin derin mezarlara baktıktan sonra soruyormuş:

- Benim oğlumu da tanır mıydınız?

- Senin oğlun kimdi ana, diye soruyorlarmış ona...

- Oğlumun adı Hüdai Arıkan.

- Ah... Hüdai Arıkan... Kızıldere'de öldürülen genç teğmen...

- Öldürülmeden bir yıl önce görmüştüm en son oğlumu. Benden sonra son gören kim...? Benden sonra görenleri arıyorum, deyiverirler mi bana: Nasıldı? Sağlığı iyi miydi? Neler dedi?

Bir süre susuyormuş. Sonra bakışlarını mezardan ayırmadan: *"Bana oğlumu anlatır mısınız? Çok özledim onu? Kokusunu, beni öpüşünü..."*

Görenler anlattılar: Kutsal günlerimizin bitimindeki her bayramda Hüdai Arıkan'ın anası Denizler'in mezarı başına gidiyor, mezarlıktan el ayak çekilinceye dek, orada, oğlunu en son kimlerin gördüğünü, çiçeklerin, kasımpatıların arasında sorup soruşturuyor, sonra...

Sonra artık hiç kimsenin gelmediği, tüm ziyaretlerin ardının kesildiği saatlerde, gözleri karanlıklarla dolu, kucağında oğlunun arkadaşlarının mezarından kucak kucak topladığı çiçeklerle, kalın postallarını sürüye sürüye mezarlığı terk ediyor, kentin ışıkları yanmış gürültüsünde eriyip gidiyormuş...

Sayın Mumcu, sayın Batur, sayın Gürkan, siz nasıl olsa kendi aranızda bir çözüm bulursunuz.

Bazukalarla ölüsü paramparça edilmiş bir ananın oğlunu en son görmüş olanı ya da görmüş olanları bulabilirseniz ona deyiniz ki:

"Hüdai Arıkan'ın 70'lik anası her bayram sabahı elinde çiçeklerle seni Ankara'nın Karşıyaka Mezarlığı'nda, Denizler'in yattığı gömütlerin başında özlemle, umutla, sevinçle bekliyor... Ona oğlunu en son nerede gördüğünü, neler konuştuğunuzu, sağlığının nasıl olduğunu anlat bir bir:..

ANLAT..."

Öldükleriyle Kalmadılar, Ceylan Yayınları,
6. Baskı, Ekim 1999, s.20-22

İlk Sorgulama Günü

16 Ekim 1989

SİRKECİ'nin o ara sokağına sapmak nereden aklıma geldi? Belki de Cağaloğlu'na tırmanan yokuşun, bir savaşta birbirleriyle boğuşan, birilerinden kaçıp ötekileriyle adeta kucak kucağa düşen o karmakarışık kalabalığından kurtulmak için başımı çevirip bir soluk almak istemiş gibi sağıma soluma baktığımda işte *o sokağı,* yağmur altında kendi yalnızlığında sakin, tedirginsiz, sonbahar ağaçlarıyla uzanıp gittiğini gördüm.

ANAYOL'un tüm gürültüsü, biribirlerini kollarından tutup tutup fırlatan, kafa kafaya, omuz omuza çakışan, arabaların altından, pencerelerinden insanlar fırlayan uğultusu sokağa sapmamla birlikte eriyip gitti. Derin bir şaşkınlık içindeydim. Bu sokağın böyle kalabilmesine, kendini koruyuşundaki güzelliğe, ona sanki bir türbeymiş de onun için kendine dokunulmazmış izlenimi veren gizemine kendimi böyle kaptırışımın sevinci damladı yüreğime!

Sanırım arnavut kaldırımlıydı, ya da bana öyle geldi. Her iki yakasının kaldırımlarındaki çınar ağaçlarının yaprakları hızla yağan yağmur altında küçük bir ırmağa kendini kaptırmışlar gibi yerlerde, kaldırım yükseltisinin kıyısında akıp gidiyor; sonra ayağının altından kesilip gidiveren bu dereciğin kendisini terk edişine üzgün sokağın ortasında kalıveriyordu. Çınar ağaçların-

dan dökülen bu yapraklar bu köşede suların mazgal deliklerinden kanalizasyona karışmasıyla yığılıp kalmışlardı. Sağıma soluma baktım, hiç kimse görsün istemiyordum: Bu yığın sarı yaprakları o köşede bir güzel çiğnedim. Beni yine de bir taşra hanına benzeyen iki katlı otel kapısının saçağına sığınmış, beti benzi sapsarı, incecik ceketinin içinde ıslak bir genç adam gördü! Bir çocuk gibi, kaldırımı bırakıp sarı çınar yapraklarını çiğneyen beni süzüşünde ne olduğunu bilmiyorum.

Nedense birden yağmurun dinmesinden korktum. Sanki yağmur dinerse Anayol'un yumak yumak biribirlerine girinmiş insanlarının buraya uğuldaya uğuldaya yuvarlanacağını sandım. Ama yağmur öylesine sakin öylesine kendini kendine kaptırmış yağıyordu ki... "ah dedim kendi kendime, tıpkı büyük bir iç kasırgadan sonra şimdi köşesinde sakin sakin ağlayan bir kadın gibi!"

***

BİR KADIN GİBİ yağmurun arnavut kaldırımlarına ağladığı sokağın bir köşesinden birden baldırı çıplak bir delikanlı fırladı. Yalınayak yağmur birikintilerini tuz buz ederek börekçi dükkanlarından birinin içine daldı. Az sonra önünden geçerken buğulu camdan onun üstünün de yarı dekolte olduğunu gördüm. Büyük bir olasılıkla fırın işçisi olabileceği izlenimini edindim. Güzel yüzünün birkaç günlük sakalı bana ortaçağdan kalma bir köy yaşantısının geniş rahatlığını soluklandırdı.

***

Buğulu vitrinlerin, ıslak camların gerisinde insanlar sabahın bu erken saatinde kahvaltı ediyorlardı. İşkembeci dükkanının kapısının açılmasıyla birlikte işkembe kazanının buharları sonbahar yağmurlarının içinde gözgözü görmez bir yoğunlukta sokağa yayıldı. "Bu insanları biliyorum. Anadolu'nun küçük esnafı. Gecenin geç bir saatinde inmişlerdir Sirkeci'ye! Sınıfı mınıfı belli olmayan bu otellere yerleşmişlerdir. Yanlarında ta-

şıdıkları para küçük bir torbacıkla uzun, ta bileklere dek inen donlarının uçkuruna bağlıdır. Az sonra bu sokağın az ilerisindeki Sultanhamam toptancılarını fır fır dolanmaya başlayacaklardır. Ve de ikide bir Sultanhamam tüccarlarının helalarına girişleri, donlarının uçkurlarına bağlı para kesesinden gerektiği kadarını çekip almak içindir." Kendi kendime gülümsedim. Kendi kendime gülümsediğimi az önce beni izleyen bakışların görüp görmediğinin derin kaygısıyla başımı çevirip baktım. Islak ceketinin içinde yamyaş duran adam uğultulu ana caddeye bakıyordu. "İyi dedim, bu kez hiç olmazsa kendi kendime güldüğümü görmedi."

İşte tam sağa sapacağım sırada köşede, çocukluğumun o görkemli yapısıyla burun buruna geldim! İNCİ PALAS OTELİ! Şimdi bambaşka birşey olmuş ama yine de kendi yaşanmışlığım, daha ilk okuldayken sayrılığım nedeniyle her yıl beni İstanbul'a doktora getiren anne-babamla bu otele yerleşişimizi, onların ortasında şimdi yeniden kapıdan çıkışımı gördüm. Kendimi elimden tuttum ve birlikte Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden içeri girdik.

***

Mermer basamaklarda kırmızı halılara basa basa yanımızda polisler ikinci kata çıktık. Bir kapıdan içeriye girdiğimizde...

Geniş bir odanın iki köşesinde iki adam oturuyorlardı. Biri kitap okuyor, öbürü yanındaki küçük masa üzerindeki yazı makinasının tuşlarına vuruyordu.

İkisi de başlarını kaldırıp bana ve yanımdaki, o köşedeki otelden kapıp geldiğim çocukluğuma hayret dolu bakışlarla bakmaya başladılar: "Onları şaşırttık dedim, yağmurlu köşeden çıkıp benimle gelen çocukluğuma! Baksana sana nasıl hayretle bakıyorlar... Belki de Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne bir çocuğu getirişime kızabilirler. Hadi sen otele dön... Yağmurda yolunu bulabilecek misin?"

- "Otelde kimse yok ki dedi. Babam geçen yıl öldü, unuttun mu? Annem de şimdi nerede bilmiyorum. Sinirleri iyice bozuk bu kadının yanına da dönmek istemiyorum."

Beni sorgulayacak savcının masası yanındaki maroken koltuğa oturduğumda savcının yukarılara, arkasındaki demir parmaklıklı pencereye dek yukarıya çekildiğini gördüm. Beni görmek için zaman zaman eğilip bakıyordu. Oysa ben yanımdaki çocuğu hiç kimseye çaktırmadan dışarıya çıkarıp, savcılık koridorunda beni beklemesini sıkı sıkıya tembihleyerek bırakmıştım.

Şimdi tam karşıma düşen öteki savcının hangi kitabı okuduğunu açık seçik görebiliyordum: NAZIM HİKMET'in yeni, özenli bir basımı: 835 Satır!

Bu bir türkü
toprak çanaklarda
güneşi içenlerin türküsü...

Savcıya baktım. Rengi müthiş soluktu. Sanki hummalı bir sayrılıktan kalkmış gibi. Toprak çanakta güneşi içenleri virgül virgül, harf harf izliyordu o solgun balmumu yüzünde en küçük belirti, kımıltısız..! En çok buna hayret ederken benim savcım yukarılara çekilmiş masasından sarkarak sordu:

"10 Eylül dergisinde Eylül 1989 tarihinde yayınlanan yazınızda 'Kürt halkına işkencenin, zorbalığın yaptıkları kurumuş dere yataklarından cesetlerin çıkarılması, öldürülenlerin yakılması boyutuna ulaşmıştır' diyorsunuz. Böylece: ayrı bir halkın Kürd adı altında var olduğunu ve bu halka o nedenle ayrıca büyük işkenceler yapıldığını söyleyerek milli duyguları küçük düşürmüş bulunuyorsunuz... Ne diyeceksiniz?"

"Kapı önüne, kimseye çaktırmadan koyduğum çocuk bunları duymasın diyecektim... Korkar, ürker..."

***

DIŞARIYA çıktığımda küçük çocuk yoktu... "Zaten sayrılığı vardı diye düşündüm... Beni beklemekten yorgun düşmüş olmalı! Kuşkusuz otele dönmüştür."

- "Yoo buradayım" diyen sesini duydum. Çevreme baktım göremedim. Savcılık koridorunun uzaklaşan boyutlarında polis-

ler değişik görünümlerle gidip geliyorlardı yalnızca! "Neredesin dedim; göremiyorum."

- Buradayım işte, dedi. İyice baksana; tam karşında!

Tam karşımda yaşları 25 gösteren iki genç vardı yalnızca! Uzun boylu, zayıf, iri iri açılmış gözleriyle bana bakan! Besbelli ki onlar da benim gibi Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısınca sorgulanacaklardı:

- Oynama benimle diye yankılandım kendimde; gidiyorum. Neredeysen çık hadi!

- Tanrım, dedi, nasıl olur da tam karşında bana bakarken beni göremezsin? Çıldıracağım.

Karşıma baktım. Yalnızca sorgulanmaya gelmiş, bende örneğin gün boyu simit satan iki genç izlenimi uyandıranlar vardı.

- İyice bak... iyice; göreceksin.

İşte o zaman savcılık kapısı önünde çağrılmayı bekleyen o iki gence özenle baktım. Beni özenle izleyen bakışlarının tam gözbebeklerinde, otel odasının sıcaklığına gömülmüş gitmiş çocukluğumu gördüm. Bir şeyi en iyi emanet edebileceğim bir yer bulmuş gibi birden rahatladım. Tüm gerginliğim orada, savcılık kapısındaki gözbebeklerinin iri iri açılmış asıl sorgulamasında dağılıp gitti.

Onları kıvançla selamladım. Beni selamlayışlarındaki "kaygılanma" uyarısını içime kimseye çaktırmadan sızdırmalarındaki ustalıklarına da derin bir hayranlık duydum.

Serin bir ormana benzeyen yanaklarından öpmemek için kendimi zor tuttum.

(İlk defa yayınlanmaktadır)

Generaller Kışında
Yaşam Kaynakçaları

Not: Bu bölümdeki dört öykü, ilk olarak "Generaller Kışında Yaşam Kaynakçaları" adıyla Mayıs 1989'da Bibliotek Yayınları'ndan çıkan kitapta yayımlanmıştır.

KAYNAKÇA, çoğu kez üzerine çizgi çekilmiş dipnottur, kendisine başvurulan bir açıklamadır. Kaynakçanın kendisi, üzerindeki metinle hem ilişkilidir, ama çoğu kez de bağımsızdır, zaman zaman da karşıttır ona.

Danışma Meclisleri, Sıkıyönetim Mahkemeleri, Anayasaları ve öteki apoletli korporasyonlarıyla Generaller Yönetimi'nin oluşturduğu yeni yaşam metinlerinden ayrı, üzerlerine kalın bir çizgi çekilerek dibe itilmiş bu yaşam kaynakçaları, insanlarımız, diptekiler, masa başı işlerinde, görüşlerdeki süngülü askerler karmaşasında, hastahane koridorlarında doktorlar ve hemşirelerle iç içe, kendi odalarındaki dört duvar yalnızlıklarında dolup dolup boşalırken, hem birbirlerinden kopukmuş gibi görünen yazgılarını, hem de üzerlerine bir mezar taşı gibi atılmış o kalın çizgiyi etkilemeyi hiç aralıksız sürdürdüler. Çizginin altındaki bu korkunç devinim tarihin her sürecinde üzerindeki çizgiyi ittire ittire yukarılara sürmüş, çoğu kez de kendi üzerinde tek satırlık bir tümce bırakmıştır. Ve tarihin çevrilen her sayfasında da, hem de hiç beklenmedik bir biçimde, üzerlerindeki bu tek satır kalmış çizgiyi bir omuz vuruşuyla silkip atmışlar, artık kendileri metinleşmişlerdir. İşte onlardan, hem kendilerini, hem üzerlerindeki kalın çizgiyi dehşetli etkileyen çeşitli kesimlerden alınmış ve birbirlerinin içinde sonsuz balıklar gibi devinimlerini sürdüren yaşam kaynakçalarımız.

Bir Küçük Burjuvanın Tanığı Olduğu Olaylar

"Masalcı, her akşam köye dönüşünde çocuklara o gün ormanda, deniz kıyılarında, dağ doruklarında cinlerle perilerin nasıl oynaştıklarını, o eşsiz güzel oyunlarını, kendisine neler anlattıklarını, uçan şehzadelerin doruklardan bulutlara nasıl aktıklarını güzel güzel anlatırmış. Bir gün yine akşam saatlerinde köye döndüğünde, çocuklar her zamanki gibi çevresini sarmışlar: 'Anlat masacı' demişler, 'bugün neler gördün yine?' Masalcı son derce üzgün ve bitkin ağır ağır kulübesine doğru yönelirken: 'Ne yazık, çocuklar' demiş, 'bugün hiçbir şey görmedim... hiçbir şey.' Çünkü masalcı o gün çocuklara anlattığı her şeyi, ormandaki cinlerle perileri, dağ başlarında doruktan doruğa uçuşan şehzadeleri gerçekten görmüş."

Oscar WİLDE'den özetçe

ÖYKÜMÜZ'deki olayların hiçbiri günlük gazetelere yansımadı. Yansıyacak kadar önemli de değillerdi belki. Ama yine de bir küçük burjuva için ağırlıklı ögeler taşıdığından üzerinde durulmasında yarar umulabilir. 26 Şubat 1983 günü Ali'nin hiçbir zaman beklemediği biçimde başlayan olaylar, şaşırtıcı bir biçimde ertesi günü de sürdü ve Ali bu iki günkü yani: son kırksekiz saatlik olayların etkisinde bir bakıma anlaşılması gerçekten zor bir değişim geçirdi.

Kuru soğuk bir ayaz, insanın soluğunu kesiyordu 26 Şubat sabahı. Deniz koyulaşmış bir maviye dönüşmüştü. Tam Haydarpaşa mendireğinin önünde yoğun mavilikteki, lacivertleşmiş denize kendilerini bırakıvermiş olan martılar patlak mısır taneleri gibi boydan boya mendirek önüne serpilivermişlerdi. Ali kendi kendine: "Güzel bir gün, dedi. Her şeye karşın böylesine net bir görünüm insanın yaşama sevincini yeniliyor." Karşı kıyılara baktı. Elini uzatsa dokunacakmış gibiydi. Ahırkapı önleriyle, Yenikapı sahili. Ve ilk kez gördüğü manzara karşısında şaşırıp kaldı. Ayasofya'yla Sultanahmet Camii sanki denize düşeceklermiş gibi karşı kıyılarda; içbüküm bir aynanın içinden yansırcasına denize yansımışlar, hani insan biraz daha özen gösterse, soğuktan beton kesmiş denizde onların gölgelerini bile görebileceğine inanabilirdi. "Ne perspektif" diye geçirdi Ali içinden... "Doğa sanki bu dondurucu kış sabahında her şeye sırtını dönmüş de İstanbul'un yüzyıllar gerisindeki bu yapıtlarıyla şaşılası bir oyuna kalkışmış...." "Belki de böyle düşünmekte haksızım.. Bu iki yapıtın ustaları doğanın oyunlarını özgün yapıtlarında belirleme, yansıtma becerisini bizim kavrayamayacağımız bir büyüklükte başarmışlar..."

Ali genç bir mimardı. Bir büyük mimarlık bürosunda ünlü bir mimarın yanında çalışıyordu. Kendisiyle beş mimar daha çalışıyor, ayrıca teknik ressamlarla birlikte büroda çalışanların sayısı onbiri buluyordu. Ali de öteki tüm mimarlar gibi Mimarlar Odası'na kayıtlıydı ama son iki yılda Oda'nın uğradığı değişiklik Ali'nin iyice tadını tuzunu kaçırmıştı. Birçok gerçekleri şimdi daha yakından görmeye başlamıştı. Örneğin Oda'nın kendi meslek'leri açısından bunca önem taşıdığına hemen hemen ilk kez tanık oluyordu. Mimarlar Odası'nın bir çok yöneticisi tutuklandığından ya da haklarında koğuşturma açıldığından, denebilir ki, kendi seçtiklerinin kendilerinden böyle kopartılarak uzak düşürülmesi, yerlerine atamayla getirilen yöneticilerin kendileriyle doğrudan ilişki kurmamaları Oda'yla kendisi arasında -tıpkı öteki arkadaşları gibi- büyük bir soğukluk getirmiş, bir zamanlar kendilerinden olan kuruluş şimdi tümüyle onlara yabancılaşmıştı. İçlerinde tutuklu olan arkadaşları vardı. Neden tu-

tuklandıkları konusunda kesin bir açıklama, ne askersel yönetimce, ne de Sıkıyönetim ilgililerince bugüne değin yapılmamış, kendisi de gerçekten saygı duyduğu bu yönetici ağabeylerinin tutukluluklarını açıklayabilecek hiçbir gerekçeyi kendi kendisinde bulamamıştı. Sanki bu durumdan kendi sorumluymuş gibi durumlarını içi yanarak izliyordu.

Küçük bir kızı vardı Ali'nin ve Anadolu yakasındaki bir lisede İngilizce öğretmenliği yapan karısı. Kiraya ayırdıkları paranın dışında küçük Sevgi'nin yuva parası da çıkınca, geçim sıkıntısına düştükleri oluyordu ama doğrusu öyle pek de kemiğe dayanmış cinsten olmuyordu bu sıkıntı. Böyle durumlarda özellikle karısı Jale'nin anası-babası pek ustalıklı bir biçimde imdatlarına yetişmeyi beceriyorlardı. Ayın ortalarından sonraki günlerde Jale'nin annesi çok kez, yakınlarında kurulan pazar'dan doldurduğu fileyle onlara geliyor, evin hemen hemen bir hafta, on günlük sebze, meyve gereksinimini karşılıyordu. Zaman zaman Sevgi'ye alınan giysiler de bu desteğe eklenince doğrusu Ali'nin öyle yaşamsal bir sıkıntı içinde olduğunu söylemek söz konusu değildi. Ali'nin bu konudaki tek sıkıntısı, içinden bir türlü söküp atamadığı "kız tarafından" yardım görmüş olmak düşüncesiydi. Kendi ailesi Kütahya'da kendisine muhtaç bir durumdaydı. Ali zaman zaman karısının da onayını alarak onlara parasal yardımda bulunuyor, bu durum, özellikle, "Jale, kendi anne babasının yardımını benim anne babama aktardığım düşüncesini taşır mı?" kaygısı kendisini gerçekten zaman zaman bunaltıyordu.

Ali bir süre vapura binmedi. Şimdi yalnız Eminönü vapurlarının kalktığı eski iskeleyle yeni iskele arasındaki rıhtımda bir süre dolaştı, görünümü izledi.

Vapurun içinde, kalorifer sıcaklığının rahatlığında, o adamın yüzün görünceye dek de ne düşündüğünü doğru dürüst anımsayamadı Ali. İçindeki sıkıntının nedenini de öyle uzun boylu düşünmemeye alıştırmıştı kendisini. Belki de o nedenle adamın yüzünü görmesiyle birlikte geriye doğru kendi kendinde yapmaya çalıştığı dönüşümle o anda neyi düşündüğünü bir türlü bulup çıkaramadı. Bunun nedenini az çok biliyordu. Her

gün okuduğu gazetelerdeki can sıkıcı olaylar, önlemler, yasaklar, idamlar gittikçe silikleşen, rengini yitiren, kişiliksiz bir görünüm, her şeyin bir kışla disiplini içinde tek bir hizaya çekişinin her yörede, yaşamın her alanında kendini somut bir biçimde duyarlatır oluşu yaşamının canlılığını, atardamarını gittikçe donduruyor, bir kalıplaşmanın içine girmenin boğuntusunu taşıyordu. Örneğin o günkü gazetelerin hemen ilk sayfalarında - tutumlarına göre değişik de olsa- şu haberler ardarda sıralanmıştı:

-MF'nin yine kapısındayız.

-Houston (ABD): Birleşik Devletler'de tepeden tırnağa bakıma alınan Turgut ÖZAL, doktorların gözetiminde tam 25 kilo verdi. Özal gazetecilere Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı açıklamada: "Politikaya atılmak için artık her şeyin tamamlandığını" söyledi.

-BİR GENÇ KIZ KENDİNİ UÇURUMDAN AŞAĞI ATTI (Antalya): "Antalya Kız meslek Lisesi'ni yeni bitiren Gülseren Aksu adlı genç kız bugün kendini İnönü parkının uçurumundan aşağı attı. 19 yaşındaki genç kızın işçi olan babası Antbirlik Aksu fabrikasındaki olaylarda bir süre önce öldürülmüştü. Ölümüyle sefaletle karşı karşıya kalan ailenin geçimini karşılayabilmek için Gülseren Aksu'nun bundan üç gün önce Devlet hastanesine giderek 1500 liraya kanını sattığı öğrenildi. İntihar girişiminden bir gün önce yine hastaneye giden genç kızdan yeni kan verdiği gerekçesiyle kan alınmayınca çok zor durumda kalan genç kız düştüğü bunalımın etkisiyle 10 metre yükseklikteki uçurumdan kendini aşağıya attı...

-ÜÇ KARDEŞİN İDAMI DANIŞMA MECLİSİ'NDE ONAYLANDI.

-GAZİANTEP'TE BİR İDAM CEZASI YERİNE GETİRİLDİ. İdamı gerçekleştirilen gencin adı: Ahmet Kerse.

-FATSA DEV-YOL DAVASINDA 759 TUTUKLUDAN 268'İNİN İDAMI İSTENDİ.

-İZMİR TARİŞ DAVASINDA 4 KİŞİ ÖLÜME, ÖTEKİ TUTUKLULAR 20 YILA MAHKUM EDİLDİLER. (Ölüme mahkum edilen Tariş işçilerinin adları şunlar: Osman Menemencioğlu, Yaşar Piliç, Eyüp Gökdağ, İbrahim Koç).

Kuşkusuz Ali'nin işini daha az sevmesine, ayaklarının geri geri gitmesine tek nedenin gazetelerde her gün bu ya da buna benzer haberleri okumasıdır denemez. Böyle bir savın gerçekçi olduğunu söylemek olanaksızdır. İşin kendisinde gittikçe artan sorunlar Ali'nin işten soğumasına, ülkeyi terk etmeyi düşündürmesine asıl temel nedenleri oluşturuyordu. Müteahhit Mimar ... çalıştırdığı bürodaki tüm mimarlar üstüne hem baskıyı hem de angaryaya varacak ölçüde yoğunlaşan işleri iyice yığınaya başlamıştı. Ünlü bir zenginimizin Yeniköy sırtlarında yaptırdığı dillere destan köşkünün tüm planlarını büro üstlendiğinden bu yana müteahhit-mimar patronun hem sinirliliği daha çok artmış hem de sömürüyü olabildiğince en son boyutlara vardırma eğilimini en küçük bir biçimde saklamak ya da yumuşatmak gibi bir çekinme ve saygı duygusunu tümden portmantoya bırakılıveren bir palto gibi umursamasızca bırakıvermişti. İçlerinden biri -aslı aranırsa Ali'nin nedense öteden beri içinin ısınmadığı- bir mimar arkadaş, patronun bu gittikçe artan baskısına karşı direnmek istemiş, adam daha o gün bu kendini bilmezin işine son verivermişti. İşin asıl can sıkıcı yanı o gün akşam üstüne doğru Mimarlar Odası'nın yeni yöneticilerinden birinin genç bir mimarı işinden kovulanın yerine tutup getirmesi, arkadaşlarının kül tablasında söndürdüğü sigaralarının daha izmaritleri atılmadan, onun koltuğunda işe başlamasıydı. Ali'yi hiç kuşkusuz iyice etkileyen olaylardan biri de buydu işte. "Ülkeyi terk etmek" son zamanlarda iyice kafasına yerleşir olmuştu. Libya'daki yapımlarıyla ünlü bir yapı firmasıyla ilişki kurması için kayınpederinin yakın arkadaşından ricada bulunmuş, ne ki büyük patron o sıralarda Suudi Arabistan'da olduğundan kendisiyle bu ilişki bugüne değin kurulamamıştı. Ali'nin "Libya işi" mimarlık bürosunda çalışan ötekilerin de düşü olmuş, her gün kendisinden bu konudaki gelişmeleri öğrenmek için sık sık aralarında konuşur olmuşlardı. İnşaat sektöründeki durgunluk, işsizlik, her gün işten atılan mimarlar ve iş bulamayan arkadaşlarının öyküsü bir rutubet gibi sinmişti içine. Ve "Libya işi" bu rutubetin nemini alan sıcak bir melteme benziyordu. Ali bir yıl ya da iki yıl Libya, ya da neresi olursa olsun, Arap ülkelerindeki şantiyelerde çalışacak, ka-

rısını yanına aldırtmayacak, ondan sonra da yurda, belki de büyük bir olasılıkla Batı Avrupa ülkelerinden birine kesinkes yerleşeceklerdi. Hangisine karar vereceklerini zaman ve bu zamanın akışı içinde gerçekleşecek olaylar belirleyecekti.

Ali ve karısı işlerinden olmuş mimar arkadaşlarının ailelerine yardım ediyorlardı ama bu yardımın gittikçe daha azaldığını, bu insanların sefalete gittikçe daha çok gömüldüklerini de görmezlikten gelemiyorlardı. Birçoğu evlerini değiştirmiş, kimi ana-babalarının yanına yerleşmiş, kimileri de kirası daha az olan kent dışı yerleşme bölgelerine taşınmışlardı. Hemen hemen her ay değer yitiren para karşısında kendilerinin de yardım etme gücü gittikçe zorlaşıyor, bu insanların gittikçe azgın sulara doğru çekildiklerini, onları tutmaya çalışan ellerin gittikçe daha çok zayıfladığını sezinliyordu Ali. Bu durum duyarlı yapısında bir iç kanama gibi derin sızıntılar vermeye başlamıştı.

Vapur artık tam Karaköy iskelesine yanaşacakken, işte o adamın yüzünü gördü. Kendisi pencere kenarındaki iki kişilik kanepede oturuyordu. İnsanların yüzüne çok kez bakmaktan kaçındığı için başını gazeteye gömmüş, vapur iskeleye gelinceye dek de okumasını sürdürmüştü. Vapur önce iskeleye hafifçe vurdu ve açıldı. Ama daha sonra tümden yanaştı. Yolcular yavaş yavaş çıkmaya hazırlanırken Ali gazetesini dürdü ve çantasına yerleştirdiği bir zamanda hemen ayak ucundaki adamın yüzünün şaşkınlıkla büyüdüğünü, koca koca gözlüklerinin sanki pençeleşmiş gibi boyutlarını yitirdiğini gördü.

-Biri kendini vapurdan attı, diye seslendi adam, sanki yanındakine söylermiş gibi. Ama bunu çevredeki herkes duydu. Ve herkes camlara yöneldi.

Ali başını çevirip baktığında buzlaşmış, mavi betona benzeyen denizde bir gencin Sarayburnu açıklarında sulara dalıp dalıp çıktığını gördü. Vapur gencin yanından 300-350 metre açılmış, Kadıköy'e doğru gidişini kesintisiz sürdürüyordu. Yanından uzaklaşan vapurun dalgaları zaman zaman sulara batıp çıkan genci tümüyle yutuyor, hiç kimse kendini göremiyordu.

Ali olayı hem izliyor, hem de gözlüklü adamın söylediklerini dinliyordu:

-Şimdi en üst kattan attı kendini, diyordu adam... Gördüm. Balıklamasına fırlattı kendisini... Kaptan köşkünün en üstünden... İşte ordan...

Eliyle gencin uzaklaşan vapurdan kendini attığı yeri gösteriyordu yanındakilere.

-Belki de düştü, dedi biri...

-Yoo, dedi bir başkası, belli ki intihar etmek istiyor...

-Çok genç olduğu belli, diye ekledi hemen onun yanındaki... Yüzmeye çabalamasından besbelli...

-İntihar etmek istese niye yüzmeye çabalasın? Baksanıza vapura doğru yöneldi. Vapurun ardından yüzmeye başladı... bakın işte bakın... Yüzüyor.

Gençten biri olduğu belli olan kişi gerçekten de yüzüyordu. Buna doğru dürüst bir yüzme denemezdi ama doğrusu suyun üstünde kalmasını beceriyordu. Ne ki vapur, sanki hiçbir şey olmamış gibi, Saraybumu açıklarına doğru gidişini hızını hiç kesmeden sürdürüyor, vapurun içindekilerde de en küçük bir kıpırdanış ya da telaşa benzer bir şey sezinlenmiyordu. Ali o zaman buz gibi sularda akıntının alabildiğine yoğun olduğu bu bölgedeki adamın yalnızlığını sezinledi. Adam sağına soluna bakınıyor, ne yapması gerektiğine bir türlü karar veremediği belli oluyordu. Bir aralık suları yara yara giden vapurun ardından yüzmekten caydı ve Karaköy iskelesine doğru yöneldi.

Bir başkası:

-Beyefendinin hakkı var, dedi. Bu bir intihar girişim olamaz. Kendini öldürmeye kararlı bir insan böyle çabalayıp durmaz. Verir kararını, bitirir işini o kadar...

Nerden geldiğini kestiremediği bir ses tane tane şunları söyledi öfkeli sese:

-Buz gibi sulara dalınca insan can havliyle öyle bir fırlar ki, ölümü mölümü unutur... Ölmek o kadar kolay bir iş değil...

Böyle bir açıklama getiren adamı görmek için Ali başını çevirdi ama bu sözleri söyleyeni değil de:

-Siz haklısınız bence, diyen eli James Bond çantalı adamı gördü. İşsizlik, yoksulluk öylesine aldı başını gidiyor ki, bu genç adam canına kıymayacak olsa neden böylesine soğuk bir havada taa kaptan köşkünün bulunduğu en üst kata çıkmış olsun...

Hiç kimse bu kez bu sava karşı bir yanıtta bulunmadı.

Ali yeniden başını çevirdiğinde bu kez genç adamın artık umutsuzca Karaköy iskelesinin bulunduğu yere doğru yüzmeye çabaladığını gördü. Gücünün kesildiği belli oluyordu. Omuzlarına dek suyun üstünde durabilen adam şimdi boynuna dek sulara gömülmüş... denetiminden çıktığı belli olan kulaçlar atmaya başlamıştı. Buna kulaç atmak bile denemezdi aslında. Suya, denize tutunmak ister gibi... çırpınıyordu.

İşte bu sırada içten motorlu bir balıkçı motoru, daha doğrusu içten takma sağlam yapılı bir balıkçı teknesi, iskeleye tümüyle yanaşmış olan vapurun kıç tarafından pat pat geçip rıhtıma yöneldi. Kırçıl uzun sakallı yaşlı bir balıkçı sarı muşamba giysileri içinde kayığın kıç tarafında ayaktaydı. Eli dümende ve sırtı kazanın olduğu yere dönük, gözleri rıhtımda öyle geçip gidiyordu. Vapurdakiler bağırıp çığırmaya başladılar ama içten takmalı motorun gürültüsünden yaşlı balıkçıya ne seslerini duyurabiliyor, ne de adam başını çevirip yolcularını boşaltmakta olan vapura bakıyordu.

Sarayburnu açıklarındaki gencin artık yavaş yavaş su yutmaya başladığını duyarladı Ali. Nedenini kestiremeden kalktı, vapurun kıç tarafına geçti. Şimdi buradan daha rahat, daha net bir biçimde görüyordu. "Göz göre göre boğulacak", diye geçirdi içinden... "Hepimizin gözleri önünde boğulacak..." Ve, genç adamın kendini attığı vapur öylesine uzaklaşmıştı ki Ali kendi kendine şu zamanlamayı yaptı: "Şu anda gitmekte olan vapur durumu görse, dönse, kendisine yanaşıncaya kadar bu genç adam sulara gömülüp gider. Biz kendisine bu durumda daha yakınız ama iskeleye bağlı vapurun yarısını boşalttığı yolcuların hepsini boşaltması, palamarını çözmesi ve iskeleden kalkması ötekinden daha uzun bir zaman alır... Tek kurtuluş, 200-300 metre öteden geçmekte olan bu balıkçı teknesinde ve de bu yaşlı balıkçıda... Ancak bu adamın mucizesiyle kurtulabilir bu genç adam..."

Gerçekten de bu mucize oldu. Yaşlı balıkçının nedense, sanki bir rastlantıyla ya da bir vapur gelip gelmediğini anlamak istermiş gibi başını kazanın olduğu yere doğru çevirdiğini gördü

Ali. Başını çevirir çevirmez de balıkçı denizdeki adamı gördü. Yüreği ağzındaydı Ali'nin. Ama yaşlı balıkçı hiç telaşlanmadan, denizdekine bir işarette bulundu. Denizdeki bu işareti gördü. Bu işaret her şey'di. Balıkçı elini ona doğru sallayarak: "Dur acele etme, geliyorum" diyordu. Son derece ustalıklı bir biçimde gencin bulunduğu yere doğru teknenin burnunu kırdı. Artık ayakta değildi, oturmuştu. Genç de ona doğru yönelerek daha bir canlı suyun içinde durma gücünü göstermeye başlamıştı. Çenesine dek gömülmeye başladığı sulardan yeniden omuzlarına dek çıkmaya ve kayıkçıya doğru dikilmeye başlıyordu.

Ali öteden beri denizden -çok iyi yüzme bilmesine karşınçekinirdi. "Bu yaşlı adam nasıl çekip alacak peki denizdekini? Ya kayık devrilirse?" Derin bir kaygıya kapıldı.

Sanki böylesine bir varsayım yüzde yüz gerçekleşecek bir olguymuş gibi Ali'yi derin bir umutsuzluğun içinde düşürmesine karşın gördükleri, yani gerçekte olanlarsa başkaydı: yaşlı balıkçı büyük bir ustalıkla adamın yanına yanaştı. Yanaşmadan önce çevresinde bir ya da iki tur attı. Sonra birdenbire motorunu stop etti. Öylesine ustalıklı bir biçimde genç adamın yanına yanaştırmıştı ki kayığını, kendisiyle denizdeki arasında ancak bir küreklik bir uzaklık kalmıştı. Önce küreğini uzattı. Kendisini de kayığın devrilmesine karşı ağırlıklı bir biçimde dengeleyerek, şaşılası bir beceriyle küreğe tutunmaya çabalayan denizdekine doğru kollarını uzattı ve adam ondan da becerili bir biçimde balıkçının kendisine uzattığı küreği terk ederek balıkçının kollarına sarılıp kendini kayığın içine doğru çekti. Ali kurtuluşun bunca kolay gerçekleşmesine neredeyse inanamayacaktı. Ya da provası yapılan bir çekimin birkaç kez yinelenen çekim sahnesini gözümlüyor olduğu sanısına kendini kaptıracaktı.

Balıkçı, teknenin burnunu kırıp yeniden iskeleye doğru, daha doğrusu Galata köprüsünün altındaki kahvelere doğru yöneldi. Köprü altındaki bu balıkçı kahvelerine yanaşabilmesi için kayığın kesinkes Karaköy iskelesine yakın bir noktadan geçmesi gerektiğini sezinlemekte Ali güçlük çekmedi. O zaman vapurdan çıktı ve iskelenin kalorifer dairesinin bulunduğu en uç kısmına geldi. Balıkçı motoru buradan geçerken kendini denize

atan adamı görebilecek en yakın noktada olacaktı. Ayrıca onların hangi kahvenin önünde duracaklarını da buradan rahat rahat izleyebilirdi. "Ya Haliç'e bakan köprü altı kahvelerinden birine yanaşırsa... işte o zaman alt geçitten geçmeden köprü üstünden fırlar aşağıya öyle inerim ve de hangi kahveye girdiklerini onlar içeriye adımlarını atmadan görürüm..." Ne yapıp edip bu adamı yakından görmek, kendisiyle konuşmak gereksinimi duyuyordu. Kendisine bir yardımda bulunup bulunmayacağı aklını şimdiden kurcalamaya başlamıştı.

Balıkçı teknesi gerçekten de Ali'nin varsaydığı gibi, iskeleye iyice yanaşıyordu. Çevresine bakındığında iskele görevlilerinin iskelenin kendi bulunduğu en uç kısma doluştuklarını gördü. İçlerinde sivil giyimli yalnızca kendisi vardı. Görevliler de ona: "Ne işin var senin burada?" demiyorlardı. Hepsi yaklaşmakta olan teknеye gözlerini dikmişlerdi.

Yaşlı balıkçıyla kazazede iskelenin uç kısmına iyice önünden geçecekleri bir sırada görevlilerden biri düdük çaldı. Başını çevirip kendisine bakan kırçıl sakallı balıkçıya: "Getir onu buraya" diye bağırdı. Balıkçı hiç ses çıkarmadan, söyleneni yerine getirirken, teknesinin burnunu şöyle hafifçe kırıp iskeleye doğru yanaşmaya başladığında... işte o zaman kendisini denize fırlatan adamı tümüyle gördü. Çok gençti. Yüzü balmumu sarısından da sarıydı. Ali'yi şaşırtansa daha başka bir şey oldu: Hiçbir tarafından sular süzülmüyordu genç adamın. Güzel bir kazağı, iyi bir parkası vardı. Uzun burunluydu. Bu burun yapısının doğululara özgü olduğunu bildiğinden içinden "Kürt mü?" sorusu geçti. "Ne ki Karadenizli yurttaşlarımızın da böyledir burun yapıları... Yooo, onların pek böyle değildir, uzunluğu yanında hafifçe kavislidir de onlarınki..."

Balıkçı iskeleye iyice yanaştığında genç delikanlı kendisine uzatılan kollara hiçbir şey demeden, yalnızca yazgısına boyun eğmiş bir insan gibi uzanarak, ellerini uzattı ve iskeledekiler kendisini çekip aldılar. Almalarıyla birlikte göz açıp kapayıncaya dek kendisini kalorifer dairesine sokuverdiler. Ali kalorifer dairesinin kapısı önünde, görevlilerin genci hemen soymaya başladıklarını gördü. Ve kapı yüzüne karşı kapandı.

İskelede tek başına kalmıştı. Dönüp balıkçıya baktı. Yaşlı balıkçı hiç de olağandışı bir davranış göstermemiş gibi, sanki bu işleri her gün yaparmış ya da bir insanın yaşamını kurtarmanın öyle pek de büyük bir önemi yokmuş, bunun bilincinde değilmiş gibi, vapurdan düşen bir paketi alıp getiren birinin umursamazlığı içinde yeniden kayığının burnunu kırıp iskelenin ucundan ilk gitmekte olduğu yere doğru uzaklaşmaya başladı.

Ali omuzundan askılı çantasını düzelte düzelte iskelenin başına doğru çıkış kapısına yöneldi. İçinde, genç adamın denizde boğulmaktan kurtarılmasına karşın yine de derin bir keder ve hüzün vardı. Bunun nedenini de ancak öğleye doğru bulabildi. Bir görevi yerine getirememenin sıkıntısıydı bu, ya da olayı tümüyle en doğru biçimde öğrenememenin... Kim olduğunu, gerçekten yaşamına son verip vermek istemediğini ya da bir kaza sonucu mu denize düştüğünü bile öğrenememişti... Oysa kendisinin de nedenini bilmediği bir dürtü, bunları öğrenmesi gerektiğini söylüyordu kendisine... Ne işe yarayacağını bilmese de...

***

O GÜN her şey gözüne alabildiğine çirkin gözüktü. Çirkin ve dayanılmaz biçimde boğucu. Bir aralık gazeteyi hızlı hızlı açtı. Kendini Antalya'da uçurumdan aşağı atan Gülseren Aksu'nun resmine bir şeyler bulup çıkaracakmış gibi uzun uzun baktı... Hangi ilişkinin yaşamın gerçeklerinde bu iki olayla somutlaştığını bir türlü kafasını toparlayıp da bulup çıkaramadı. Ama sanki kendisine öyle geliyordu ki: Denize kendini atan, bugün gördüğü genç delikanlıyla gazetede fotoğrafını gördüğü bu genç kız arasında ve her ikisiyle de kendisi arasında somut bir ilişki vardı da o bunu bulup çıkaramıyordu. Bu ilişkiyi çözebilse belki de yarım kalmış bir iş gibi, ya da yarım bıraktırılmış bir çalışma gibi böylesine canı sıkılmayacaktı.

Genç adamın yüzü gözünün önünden bir türlü gitmek bilmiyordu. İskeledeki görevlilere kollarını uzatışı, yaşlı balıkçıya doğru yaşama, kurtulma tutkusuyla yönelişi, küreğe sarılışı... hepsi bir bir, daha da ayrıntılarda şaşılası biçimde zenginleşerek

gözünün önünde yeniden yeniden canlanıyordu. Arkadaşlarının hiçbirinin konuşmasına dayanamayacak kadar kendini bunalmış, dar bir yere sokulmuş gibi duyarladığı anda yardımına öğle paydosu yetişti. Şirketin kendilerine abone kuponu verdiği lokantaya değil de ilerideki, öğleleri içki de içilebilen Urfa Kebapçısı'na kapağı atmayı yeğledi.

* * *

İŞ DÖNÜŞÜNDE Karaköy iskelesinin kalorifer dairesine yöneldi. İçinde bir duygu: "Bu insanın, bu genç adamın intihar etmek için kendini denize atmadığını, kaptan köşkünden denize düştüğünü" kesin bir biçimde söylüyordu. Karnı doyan her insan gibi lokantada en iyimser düşüncelerle şöyle bir değerlendirme yapmaya başlamıştı: "Şimdi düşünelim bakalım, bu genç doğulu bir gence benzemiyor muydu? Evet benziyordu. Bunun başlıca kanıtı uzun burnu. İstanbul'a ilk kez geldiğinden çevreyi, boğazı, Kızkulesi'ni, Ayasofya'yı karşı kıyıları tüm güzellikleri içinde görebilmek için kaptan köşkünün bulunduğu en üst kata çıktı. Bu soğukta insan hiç kaptan köşkünün ayazına çıkar mı? diyen adam insan doğasını tam anlamıyla kavrayamadığı için haksız. İnsanlar illa intihar etmek için kaptan köşklerine çıkmazlar hava ne denli soğuk olursa olsun. Üstelik buradan karşı kıyılar, örneğin Harem, Kızkulesi, Boğaziçi tüm yalınlığıyla tam bir güzellik içindedir... Ya Boğaz Köprüsü'nün görünümüne ne demeli? Evet evet, bu genç hiç kuşkum yok, 'Boğaz'ın Gerdanlığı'nı görmek için oraya çıktı...en üst kata. Belki de ozansı bir yanı vardı. Doğulu olması hiç kuşkusuz ozansı bir yanı olmadığını göstermeye yetmez...

İşte böyle, Boğaz Köprüsü'nü, Kızkule'sini, Salacak sahillerini sigarasının dumanında derin derin soluklandırırken belki de denizin en güzel mavisini görebilmek için (bu birinci varsayım), belki geminin suları nasıl yara yara gittiğini izleyebilmek için (bu ikinci varsayım), belki kendisini son derece şaşırtan arabalı vapurları daha yakından görebilmek için (bence bu üçüncü en doğru varsayım), eğildi... eğildiii ve tepetaklak denize düş-

tü... İlla kötümser nedenler bulmamız gerekmez. İnsanların en beklenmedik duygularla, ozansı coşkularıyla ya da esinlerle davranabileceklerini anlayabilmek için kuşkusuz biraz ayrıcalıklı olmak gerekiyor..."

Oysa kalorifer dairesinin uzun boylu, burma bıyıklı bıçkın delikanlısı hiç de ayrıcalıklı özellikler taşımıyordu ama anlattıkları gerçeğin ta kendisiydi.

-Kendisini iyice kuruttuk gazeteci ağabey, diyordu. (Omuzdan askılı deri çantası nedense bu kanıyı vermişti pazuları dövmeli delikanlıya ve sanki dışarıda ayaz yokmuş gibi pazularını şişire şişire halatların bağlandığı iskele babalarından birinin üstüne oturmuştu.) Kendini öldürmek için kendini denize atmış. Tabanca aramış günlerce kendi söylediğine bakılırsa... Tabanca bulamayınca işte aklına o zaman gelmiş tutup kendini denize fırlatmak. Ama dedi kendisi, silahsız bu işi beceremeyeceğimi biliyordum. Tabanca alışık olduğum bir şey... Tek bir kurşunla beynimi dağıtabilirdim. Boynuma ip atmaksa ürküttü beni. Ölmek istemesinin nedenini sordun değil mi? Anlatayım: Ölmek istemesinin sebebiyeti işsizlik. Evet evet, düpedüz işsizlik. Bize kendisinin kendi ağzından söylediği bu. Daha başka nedenler var mı, yok mu onu bilemem. Askerliğini de ancak 7 ay yapabilmiş. Çürüğe ayırmışlar kendisini. Hangi sayrılıktan çürüğe ayrıldığını söyledi ama aklımdan çıktı. İstersen içeriden arkadaşlardan birini çağırayım, yazımın için çok gerekliyse sayrısını da öğreniriz... Peki nasıl istersen... Dayısının yanında kalıyormuş. Dayısı bir süre sonra demiş ki –"Şimdi bende yok, sende yok.. Nasıl olacak bu iş? Bende ayrıca 4 çocuk var... Sen bizden çıksan iyi olur." Kendisini almaya gelen deniz polislerinden tek bir istekte bulundu: "Tüm bu olup bitenlerden dayımın duyuntusu olmasın."

Dayısının kendisini evden çıkarmasından sonra Küçükpazar'daki bitli ve pireli otellerden birinde yatıp kalkmaya başlamış. Ne ki hem otelciye borcu çoğalmış, hem de iş bulma gücünü tümden yitirmiş... günlerdir de kursağına bir lokma girmemiş. Kala kala bir yol kalmış önünde apaçık: işte kendini öldürmek. Hayır Kürt değil, Kars'lı... İçinden mi, kazasından mı söyledi ama aklımda kalmadı. İstersen onu da öğreniriz...

"Hangi gazetede çıkacak bu? Alalım..."

Ali kendisine bu öyküyü anlatan, kendine güven dolu, pazuları yürek çizgisiyle çizilmiş bu genç kalorifer işçisinin şimdi Beyoğlu birahanelerinden birinde kendisine gazeteci zannıyla bunca çene yormasına ana avrat küfredip kahkahalar patlattığını düşledi vapurun pencere kenarında. Camın öteki tarafından arjantinini kendisine doğru köpük köpük kaldırdığını görür gibi oldu. Yüzünü vapurun içindeki insanlara doğru çevirdi.

* * *

EVE geldiğinde hiç kimseye bir şey demedi. Yemekten sonra karısının bulaşıklarına yardım etti. Giderek şakalaştı bile... Kızıyla birlikte "Uykudan Önce"yi izledi. Sonra kızını yatırarak yeniden salona döndü. Karısı Ali'nin dalgınlığını, canının bir şeylere sıkıldığını anlamakta gecikmemişti.

-Aklın Libya işinde mi? diye sordu. Yeni bir gelişme var mı? Karısı ikinci kez soruyu yinelemek zorunda kalınca kocasının kafasının iyice dalgın olduğunu daha yakından kavradı. Ali ona "kendini öldürmek isteyen bir gencin bugün denizden nasıl boğulmaya ramak kala kurtarılıp çıkarıldığını" kısaca anlattı. Karısı bir süre sesini çıkarmadı. Yazılı notlarına başını eğerek okumasını sürdürdü. "Kime yetişeceğimizi bilemiyoruz... ne yapabiliriz? Herkes kendine terk ediliyor... Dayısı bile gepegenç bir adama sahip çıkmazken sen kendini nasıl sorumlu tutabilirsin?" Oysa Ali sorumlu sözcüğünü hiç mi hiç kullanmadığını çok iyi anımsıyordu. Ne ki karısı Ali'nin durumundan, içinden geçenleri çok kez doğru tahmin edebildiğinden bu sorumlu sözcüğünü bilerek, belli bir amaca yönelik vurgulayarak kullanmıştı. Karısının bu ya da buna benzer avutucu, gerçek payı da olan sözlerini Ali bir süre dinledi. Kısaca: "Haklısın," diye yanıtta bulundu. "Bu gece erkenden yatmak istiyorum. Sen de geç kalma. Allah rahatlık versin." Karısı başını yine yazılı ödevlerden ayırmadan. "Sana da" dedi. "Yatmadan Sevgi'nin odasına baksana. Üstünü açıyor..."

Ali ne kadar süreyle yatakta uyuduğunu ya da uyanık bir dalgınlıkta kaldığını bilmiyordu ama gözlerini iyice açtığında karısını yanında buldu. Karısı derin bir uykunun içinde hafif hafif soluyordu. O zaman yavaşça kalktı. Salona geçti. Salonun tek lambasını yaktı.

Ve işte gece yarısından çok sonra, iskeleden en son ayrıldığından bu yana kafasını kurcalayıp duran bir soruyu apaçık, yapyalın bir biçimde yanıtını bulabilecekmiş gibi yüksek sesle birine sorarmış gibi soruverdi:

-İnsanlarımız bir bir kendilerini öldürüyorlar. Şizofren bir toplumun bireyleri miyiz? Ve sıra ne zaman bana, karıma, kızıma gelecek..?

Ve bu soruyu birkaç kez büyümüş gözleriyle yineledi: "Sıra ne zaman bana, karıma, çocuğuma gelecek?"

Bu ilk sorudan sonra da öteki sorular ardı ardına sıralanmaya, birbirlerinin içinde yite yite dökülmeye başladılar:

"Bir toplum bu kadar vurdumduymaz olabilir mi?"

"Hasta bir insan sefil bir otel odasında açlığa ve yalnızlığa nasıl bırakılır?"

"Dayısı aç, işsiz, soğuktan tir tir titreyen bir insanı evinden, kolundan tutup da nasıl sokağa fırlatabilir?"

"Kimse kimsenin yardımına koşamayacak kadar çözülmeye mi başladı insanlarımız? Nerede kaldı bize öğretilen sevgiler, yardımlaşma duygusu, dayanışma gücü?"

Elini masaya bir yumruk gibi indirdi: "Böyle bir dünyada yaşamak ne kadar zor."

İkinci kez masayı yumruklayıp adeta "... yaşamak ne kadar zor" diye bağırdığında karısını salonun eşiğinde görür gibi oldu. Zavallı genç kadının gözleri korku ve hayretle büyümüş gibiydi ama durumu yine de belli etmemeye çalışıyordu. Ali'nin zaman zaman bir çocuk gibi nasıl coşkun bir duyarlılık gösterdiğini biliyordu. Özellikle kendi dışında, kendisi için söz konusu edilmeyecek olaylarda bir çok şeyi kendine nasıl dert edindiğini bilirdi. Böyle zamanlarda kocasını yatıştırmanın en iyi yolunu onu görünürde bile olsa iyice dinleyerek ve de yargılarına büyük ölçüde katılırmış gibi görünmede bulmuştu. A-

ma doğrusu kocasını ilk kez böyle görüyordu. "Yaşamak ne kadar zor..." diye masayı yumruklayışından öylesine büyük bir kaygıya kapıldı ki, geceliğinin darmadağınıklığı içinde her şeyi unutarak Ali'nin yanına koştu. Kocasına sarıldı: "Ali kendine gel, yalvarırım kendine gel..." diye inledi. Ali eli masada yumruklaşmış, bir yerine kramp girmiş gibi hareketsiz, soluksuz öylece kalakalmıştı. Derin bir acı sivri saplı bir bıçak gibi yüreğine saplanmıştı. Karısının tüylerini diken diken eden Ali'nin durmadan "Yaşamak ne kadar zor... böyle bir dünyada" sözünü yineleyişiydi. Kendini toplamaya çalışıp yeniden daha güçlü bir biçimde kocasını sarsarak:

-Ali yalvarırım kendine gel... dedi.

İşte o zaman Ali başını çevirdi, karısını gördü.

-Git yat sen, dedi. Git yat. Bir şeyim yok...

Karısı hiçbir şey demeden kocasının beline öylece sarıldı kaldı. Bir süre sonra Ali kendi kendine mırıldanırcasına: "Az sonra beni bir bir dinlemeye başlayarak beni kendi kendimde yatıştıracağını biliyorum." dedi. "Bu gece bu yöntemin tuzağına düşmeyeceğim. Hiç olmazsa bir acıyı ikiyüzlü davranmadan kendi kendimde sonuna dek yaşamama izin ver. İzin ver diyorum, duyuyor musun? Hadi git yat sen..."

Jale birden ağlamaya başladı. Korkuyla, şaşkınlıkla dolu dolu ağlıyordu: "Her şey üst üste geldi, biliyorum" dedi. "Son zamanlarda yaşadığımız olaylar, her şey sinirlerini iyice bozdu. Bugün tanığı olduğun intihar olayı bardağı taşıran damla oldu Ali..."

Ali derin bir soluk alıp verdikten sonra karısına döndü:

-Böyle bir dünyada yaşamak istemiyorum, dedi... Daha küçücükken aldatıyorlar bizi... miniminnacıkken... okullarda ettiğimiz yeminlerde aldatılıyoruz. Kızımız da aynı yemini edecek, anasını, babasını aldatan, yaşama yanlış başlatan, ikiyüzlülükle dolu yemini edecek o da gelecek yıl... Küçüklerimi sevmek, büyüklerimi saymak. Sen de ben de öylesine inandık ki buna, kızımızın adını bile "Sevgi" koyduk. Sevgi...

Yüzü birdenbire kıpkırmızı kesilerek haykırdı:

-Sevginin hiçbir şeye yetmediğini görüp yaşıyoruz şimdi.

Acımasızlığı, kabalığı, vurdumduymazlığı insanların her sabah kalkışlarında giydikleri bir giysi gibi örtünüp çıktıkları bir dünyada yaşıyoruz. Aslında hep böyle olmuş ama şimdilerde artık iyiden iyiye ortaya çıkmasına kimsenin aldırdığı yok.

Bir arkadaşımız kulağından tutulduğu gibi işinden atılıyor, sokağa, yoksulluğa. Hiçbirimizin kılı bile kıpırdamıyor. Yüzümüzün sararmasıyla kalıyoruz yalnızca... Ya da sinekler gibi... hani kışa doğru kanları gittikçe donan, yapışıp kaldıkları duvarda gittikçe uyuşan sinekler gibi... İntihar etmek için kendini denize atan genç adamı yolcu kadınların nasıl iştahla izlediklerini gördüm. Hele bir tanesi, orta yaşlı bir kadın, yaşına başına bakmadan, bir hindi gibi kıpkırmızı boyalı yüzüyle vapurun kıç tarafından zavallı gencin buz gibi soğuk sularda gittikçe batışını izlerken keyiften kalın gözlüklerinin altında gözleri şeytanca bir kıvancın parıltılarını yansıtıp duruyordu. Çalçene "şükürler olsun"lu bir mutluluk içinde bugün gördüğünü konu komşusuna nasıl ballandıra ballandıra anlatıp durmuştur kimbilir... Onun az ötesinde, uzun boylu, kır saçlı bir adam duruyordu. İnsan ilk bakışta bu "Beyefendi"nin duygularının da en azından görünümü kadar düzenli, ciddi ve temiz olduğunu sanır. Ama yine münasebetsiz bir şey görmüş olmaktan dolayı yüzünü buruşturdu, piposunun külünü boşaltıp vapurdan elindeki kibar çantasıyla birlikte kusursuz bir aldırmazlık içinde uzaklaşıp gitti. Fotoromanından başını kaldırabilmiş genç kızsa çiğnediği çikleti bile ağzından çıkarmayı şuncacık akıl etmedi boğulmakta olan bir insan karşısında. Ve belki de kendini denize atan genç kadar sefalete en yakın olan.vapur yolcularından bir genç, koltuğunun altında kabanın kabası bir güldürü dergisi, olayları izleyenlerin yüzüne yılışık yılışık bakmaya başladı: "Bizden birinin marifetini izleyin işte" der gibi...

Kimde sevgi? Gözlerinin önünde bir insan sulara gömülüp giderken gerçekten duyarlı kaç kişi vardı bilmiyorum, kaç kişi? Böyle bir toplumda yaşamak istemiyorum artık... Nerede olursa olsun yaşayabilirim, ama böyle duyarsız, silik, nasırlaşmış bir toplumda kesinlikle yaşamak istemiyorum. Anladın mı Jale, kesinlikle...

Birden karısını bileğinden yakaladı, küçük Sevgi'nin yatak odasına sürükledi. Sevgi yatağında mışıl mışıl uyuyordu hiçbir şeyden habersiz. Bir çocuğun uykusunda kendisini izleyenleri çok kez sakinleştirmesine, yüreklerini en yumuşak duygularla doldurmasına karşılık, Ali'nin öfkesini kendi kızının bile yatıştıramamış olması, içinde bulunduğu bunalımı apaçık ele veriyordu ama bunu ne kendisinin, ne de karısının soğukkanlı bir biçimde kavramalarına olanak yoktu artık.

-Bak şu kitaplara, dedi... bak. Daha okuma yazma bilmeyen kızımıza aldığımız şu kitaplara bak bir. Gelecek yıl okumaya başlayınca, hani şu yeni yayınevinin çocuk dizisini bulamayız diye kaygılanıp da edindiğimiz şu kitaplara bak...

Sevginin kitaplığından rastgele bir kitap çekti:

-Bak, nasıl ünlü bir yazar bu yazar... Sevgi'nin her şeyi çözmeye yeteceğini anlatıyor kitabında ballandıra ballandıra...

Kitabı yere fırlatarak: "Yalan, kocaman bir yalan bu" diye bağırdı. "Besbelli ki büyükler için uydurduğu masallardan ünü piyasalaşınca bir de çocuk piyasasından parsasını toplamak için sıvamış kolları..."

"Yalanlarıyla para kazanıyor bu utanmaz herifler... Küçük büyük demeden herkesin ırzına geçen bir ahlaksızın da ahlaksız bunlar... Hiç olmazsa o, ırzına geçtiklerinin bir de kandırıp paralarını almıyor..."

Karısı Ali'nin koluna yapışarak odadan çıkarmak istedi:

-Ali yalvarırım gel... Sevgi uyanacak. Gel salona geçelim.

Karısının kolundan silkinerek kurtulan Ali kitaplıktan bir başka kitabı çekip aldı. O da ünlü bir yazarımızın çocuklar için, adı geçen yayınevine yazdığı bir dizi çocuk kitabından biriydi. Ali kitabın kapağını, kapaktaki resmi ve ünlü yazarımızın adını göstererek çılgınca bir kahkaha attı:

-Şuna bak, şu yalancının, şu ikiyüzlünün kitabına bak. Nasıl paylaşım duygusuyla insanların tüm zorlukları yeneceklerini anlatıyor. Kendi yalanına kendisi nasıl inandı acaba? Her dönem, her sıkıyönetim döneminde bir on yıl önce söylediklerini, yaşadıklarını son derece usturuplu bir biçimde yadsıyan bir adam kızıma hangi paylaşımın erdeminden söz edebilir? Hep-

si yalancılıklarıyla köşebaşlarını tutmuş bu adamlar... Utanmazlar, yalancılar...

Kitaplıktan çekip aldığı kitapları bir bir tekmelemeye başladığı bir sırada artık Jale kendini tutamayarak ağlamaya, kocasının tekmelediği kitapları yerden bir bir toplamaya başladı. Bir yandan da "Ali, yapma n'olur..." diye yalvarıyordu.

Tüm bu gürültülerin içinde uyanan küçük Sevgi şaşkınlıkla çevresine bakındı. Kitaplığındaki kitapları yere deviren ve devirdiklerini tekmeleyen babasına baktı. Babası bugüne değin görmediği derin bir öfkenin içinde "Kızımın odasından defolun yalancılar, ikiyüzlüler... alçaklar..." diye bağırıyordu. Annesiyse geceliğinin içinde saçı başı darmadağın, ağlayarak yerdeki kitapları toplamaya çalışıyor, bir yandan da: "Yapma Ali, yapma..." diye kocasının zaman zaman bacaklarını tutmaya çabalayarak ağlıyordu. Ali'nin kuşkusuz kasıtlı olmayan bir biçimde attığı tekmelerden bazılarının annesinin şurasına burasına gelmeye başladığını gören küçük Sevgi korkunç bir çığlıkla ağlamaya başladı. Yatağının içinde oturmuş uyku sersemliği içinde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Jale koşup kızını kucakladı. Başını göğsüne bastırdı. "Bir şey yok yavrum... yok bir şey güzel kızım" diye saçlarını okşamaya, kızının hıçkırıklarını yatıştırmaya çabaladı. Kendi gözyaşlarıysa ırmak gibi akıyor, iki de bir burnunu çekiyordu.

Ana kızı böyle gören Ali bir an kendine gelir gibi oldu. Çevresine şaşkınlıkla baktı. Kocasının bu durumunu gören genç kadın çocuğunun hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak kesik kesik konuştu:

-Kitaplardan ne istiyorsun peki? Üstülük bu kitaplardan çoğu yasaklandı.

Ali derin bir şaşkınlık içinde karısına doğru yöneldi. Yatağın hemen kenarında durdu. Yerdeki kitaplara baktı ve sonra karısına doğru eğilerek:

-Yasaklandı mı? diye sordu... Yani bu kitapların okunması yasak mı şimdi?

-Sıkıyönetim Komutanlığı'nın yasak kitaplar listesinde tekmelediğin bu kitapların hemen hemen hepsinin adı var. Okuma

yazma bilmeyen çocuğumuzun yatak odasına dek girdi yasaklar. Ama ben çocuğumuzun okumasında sakınca görmüyorum. Ve de onları saklayacağım. İnsanoğlunun ender ürünleri olarak görüyorum onları. Ayrıca evde tek bir kitap bulundurulması da suç oluşturmuyor...

Ali birden kafasına balyoz yemiş gibi ayıldı. Hiçbir şey demeden kızının odasından çıktı. Salona gidip oturdu: "Demek yasak... Bu kitapların okunması yasak ha.." diye kendi kendine mırıldandı... "Peki ama niçin? Yalanlı dolanlı bir dünyanın sür gitmesi işlerine gelirken neden peki yasaklıyorlar bu kitapları? Neden peki?"

Sanki yanıt bulabilecekmiş gibi akşamdan uzandığı divanın üstündeki gazeteyi aldı. Anlamsız gözlerle boş boş bakarken birden duraladı. Gözleri altmış yaşlarında köylü giysileri içinde bir kadına takıldı. Sütlaç gibi buruş buruş yüzünde gözleri cin gibi parlıyordu. Ne olduğunu anlamak için bu kez fotoğraf dikdörtgenine daha özenle baktı. Yaşlı kadının çevresini, başları kazınmış gepegenç insanlar tutuklu giysileriyle çepeçevre sarmışlardı. Hepsi de tıpkı altmışlık yaşlı kadın gibi, bir yere doğru yoğunlaşmış bakışlarıyla pür dikkat kesilmişlerdi.

Fotoğrafın altındaki haberi okudu. Bu yaşlı kadının tıpkı kendisinin çevresini saranlar gibi Fatsa Sıkıyönetim Savcılığı'nca idamı isteniyordu. TOPRAK ANA'ya çıkmıştı mahkumlar arasında adı. Asıl, gerçek kimliğine yazılı adı unutulup gitmişti. Savcı bile iddianamesinde kendisinden "Adı TOPRAK ANA'ya çıkmış olan..." diye söz ediyordu. Savcılığa göre idamını gerektiren suçu: yasadışı bir örgütün toplantılarına katılmak, gönüllü para toplamak, bu örgütün bildirilerini dağıtmak ve üyelerini evinde barındırmaktı.

Ali tüm bunları duyguları boşalmış, kendi kendine en küçük bir kıpırdanış duyarlamadan okudu. Toprak Ana'nın gözlerine yeniden baktı. Sanki göz bebeklerine güneş vurmuş da güneş ışınları bir mercekten yansırmış gibiydi. Ya da gece araba farlarının önüne birdenbire fırlayıveren iki hayvan gözü gibi... "Niçin bakışlarını saklamıyor" diye düşündü Ali, "bu bakışlarıyla savcının suçlamalarındaki idam istemini kendi üs-

tüne çekmiyor mu? Böyle bakmasa olmaz mı? "Ama," dedi bir süre sonra kendi kendine, "bir insanın gözbebeklerinde güneş pırıltıları var diye de o insanı asamazlar ya... Ceza yasamızda böyle bir cezalandırma hükmü yok..." "Kim bilir belki de var... bir yetkilisinden sorup öğrenmeliyim... Bakışlarımızın bile sütre gerisine çekilmesi gereken dönemlerdeyken... peki, peki niçin bu yaşlı kadın yine de böyle bakıyor? Sanki yalnızca savcıya değil, tüm ülkeye, tüm ülkedeki idam sehpalarına, Sıkıyönetim mahkemelerine, işten atılanlara bakıyor... böyle bakarken çekilmemeliydi bu kadının fotoğrafı... Bunu çeken gazetecinin iyi niyetli olduğunu söylemek olanaksız..."

Elinden gazeteyi bir türlü düşüremiyor, bir türlü bırakamıyordu. Kendi kendine bu sabah bu resmi göremeyişine şaştı. "Belki de," dedi... "sabahki olayın etkisinde gazeteyi yeterince özenle okumadım. Ya da..." Kendi kendine bir şeyi açıklamaktan kaçınırmış gibi duraladı. "ya da ben artık bu tür haberlere karşı bağışıklık kazandım... Duygularım kabuklaştı..." "Belki de kendi başımın derdine düşeli çevremde n'olup bittiğini yeterince kavrayamıyorum... Her şey durup dururken birdenbire yerlerinden fırlayıp boşlukta hızla dönmeye başladılar... hani uydularda gördüğümüz gibi..." "Ama TOPRAK ANA olduğu yerde sımsıkı duruyor güneşli bakışlarıyla..."

Fotoğrafa bir kez daha baktı. Fotoğraf karesine sıkıştırılmış bu insanların birden kareyi parçalayıp odaya doluvereceklerini sandı. "Yoo, buna izin veremem," dedi kendi kendine... "Gece baskınlarının, ev aramalarının ardı arkası kesilmemişken onların böyle birdenbire fırlayıp evime gelmelerine izin veremem. Hiç kimsenin böyle bir şeyi benden istemeye hakkı olamaz..." Öfkeyle yeniden fotoğrafa baktı divanda bu kez iyice yayılarak. Öfkesine karşın Toprak Ana kendisine şefkatle, tıpkı buruş buruş yüzlü ninesi gibi, derin bağışlamalar içinde gülümseyerek ve bilmediği, kavrayamadığı bir inancın tedirginsizliğinde öylece bakıyordu...

Sesini fotoğraf karesi içindekilere duyurmak ister gibi:

-Toprak Ana, diye fısıldadı...

-Toprak ANA...

Ve bastıran uykusu içinde kendi mırıldanmalarıyla birlikte uğuldaya uğuldaya gömülüp gitti.

* * *

ERTESİ GÜN Ali'nin başına yine şaşılası olaylar geldi. Daha önceden bilseydi ne gibi önlem alırdı bilemem. Belki de o gün sokağa çıkmaktan cayardı. Ama bu öyküyü size, en doğru, en yalın biçimde anlatmaya çalışan bana kalırsa Ali'nin o gün başına gelecekleri bilmeden sokağa çıkışı, işine gidişi bence çok iyi, yerinde bir şey oldu. Düşümüzde yaratıp duracağımız olayları, gerçeğin kendi koşulları içinde yaşamak hiç kuşkusuz daha iyidir. Ertesi gün Ali'nin yaşadığı olaylar yaşamının yol ayrımlarından birini oluşturdu ve Ali yalnızca kendisinin görüp sezinlediği bir seçmeyle artık daha önceki yoldan ayrılarak yeni yolunda yürümeye başladı. Onu tanıyanlar önceki yolunu sürdürdüğünü sanırlardı ama Ali gerçekte, bu görüntünün yanılgısına karşın sessizce, derin ve anlaşılır bir biçimde öteki yolda önünde beliren yeni yolda kendi değişimiyle birlikte yürümeye başladı. Bu kapalı sanılabilecek tümcelerin somuttaki olayıysa şöyle gerçekleşti:

Karısı akşamki olaylara karşın hiçbir şey olmamış gibi yine erkenden kalkmış, kızını daha bir özenle, daha bir severek hazırlamış, kapıya dek gelen kreşin arabasına bu kez kendi kucağında sevgi ve öpücüklerle teslim etmiş, kendisi de okula yetişmek için her günkü gibi tam zamanında evden ayrılmıştı.

Ali için kahvaltı masasını da mutfakta hazırlamış öyle gitmişti. Ali salondaki divan-koltukta uyandığında zamanın hayli ilerlemiş olduğunu gördü. Karısı üstünü battaniyelerle sıkı sıkı örtmüştü. Evden kahvaltı etmeden çıktı. Hava değişmiş, dünün güneşli, kuru ayazının yerini zaman zaman kar serpintili yağışlı bir hava almıştı. Ali İstanbul'un bu havasından nefret ederdi. Böyle zamanlarda yaptığı gibi trenle Haydarpaşa'ya gelmeyi yeğler oradan da vapurla Karaköy'e geçerdi. Aslında sürekli trenle gidip gelse hem kendileri için, hem de zaman bakımından daha kazançlı olurdu ama Ali Haydarpaşa yoluyla karşıya geçen

yolculardan pek hoşlanmıyordu. Çoğunlukla işçi, tezgahtar, pazarcı ya da emekli küçük memurlarla, küçük esnafların gidip geldiği Gebze-Haydarpaşa yolcuları. Özellikle kızların giysilerindeki özentiden dehşetli tiksiniyor, bir de en az onlar kadar evde dar gelirleri içinde bir karın sancısı gibi kıvrım kıvrım kıvranırlarken burada, trenin sıcak rahat koltuklarında şunu bunu almaktan, şunu bunu satmaktan söz eden küçük emeklilerin havalarından dehşetli bir öfkeye kapılıyordu. Hele Flamingo Yolu denen, kendi toplumuna da, dünya toplumuna da yalanların en iğrencini, gizli bir faşizmin son derece usturuplu övgüsünü yapan Televizyon Dizisi'nin öyküsü, o geceki bölümünü bu özentili kızların ağzından yıvış yıvış dinlemek kusacakmış gibi midesini bulandırıyordu. Dizinin o geceki bölümünü tıpkı kendi yaşamlarındaki bir olaymış gibi, mahallelerinde ya da komşularında olmuş gibi anlatan tezgahtar kızın yüzüne bakıyor, bu yüzün yarısı sanki kanla irinle akıyormuş, kanla irinle çökmüş gibi geliyordu kendisine.

Geç kaldığı için olmalı, böylesi münasebetsiz olaylarla karşılaşmadan Haydarpaşa'ya dek gelebildi. Beklemekte olan vapura da bir güzel, itişsiz kakışsız bindi. Deniz gören kanepelerden birine oturdu ve vapurun kalkmasını beklemeye başladı. Geceki olayı durgun bir suya bakarmış gibi anımsadı. Vapur Kızkulesi açıklarına geldiğinde nedenini kestiremediği bir biçimde pencereden iyice sağa sola bakınmaya başladı. Görenler birin arıyor sanırlardı hiç kuşkusuz. Ama hiç kimsenin aklı da denizde birinin arandığını almazdı. Bereket versin kendisine pek dikkat eden yoktu. Ali'nin bakındığı yer, dün kendini denize atan gencin tam denize düştüğü yerdi. –"Eğer o işi bugün deneseydi, kurtulması olanaksızdı." diye geçirdi içinden... "Tipiye baksana göz gözü görmüyor... Yaşlı balıkçının görmesi olanaksızlaşacaktı..." Verdiği yargının doğru olup olmadığını anlamak için bu kez kalktı, pencereden iyice sağına soluna bakınmaya başladı. Kendisini görenler bu genç adamın yoğunlaşan tipiyi merak ettiğini sanırlardı... "Yoo, yanılmıyorum... Balıkçının görmesi olanaksız... 10 metre ilerisi görünmüyor. 500-600 metre ilerisini nasıl görebilirdi ki... ah, doğrusu

adamın gerçekten şansı varmış..." Birden yerine oturdu, oturur oturmaz da yaşlı kırçıl sakallı balıkçıyı kayığıyla birlikte denizde, kendilerinin yanından seğirte seğirte geçiyormuş gibi görüverdi. İçten takma motorunun pat pat seslerini kulaklarıyla duydu. Yerinden kalkıp baktı. Hiçbir şey göremedi. Bu kez büfenin bulunduğu geniş sahanlıktaki kapı pencerelerinin genişliğinden eğilip baktı, yine bir şey göremedi, geçip yerine oturdu. Meşin koltuğa gömüldü. Vapurun kalorifer sıcaklığı da iyiydi doğrusu.

"Evet güven içindeyiz. Kötü, noksan, aykırı hiçbir şey yok... Her şeyin böyle olmaması için de aslında bir neden yok..."

Denizin koyu maviliğine yumulan karı bir süre izledi. Pencerelerin pervazları dıştan kar birikintisiyle buzlanmıştı. Ve bu güzel, içerisi sıcak, dışarısı güven içindeki düzen Karaköy'ün Haydarpaşa iskelesine vapurun yanaşmasına dek hiç aksamadan sürdü. Hatta Ali'nin çıkışına dek diyebiliriz.

Çıkar çıkmaz da CESEDİ gördü. Hemen ilk bakışta değil ama ikinci aşamada gördü. İkinci aşamada görmesinin nedeni, vapurun kahve ocağının bulunduğu bölmede bir süre oyalanması oldu. Bunu neden yaptığını sonradan düşündüğünde bulmakta güçlük çekmedi: Haydarpaşa vapurlarının kahve ocaklarının yaşanmış, eski, güven veren bir havası vardı. Büfelerin şıkır şıkır temizliği, kahve ocağının arkasındaki resimler, büfe bardaklarının altındaki dantel işlemeler öteden beri Ali'ye bir ferahlık, bir huzur verirdi. Çok kez de çocukluk günlerini anımsatırdı. İşte onlarla oyalanıp kalmıştı. Hemen hemen vapurdan inen son yolculardan biriydi.

Vapurun üst çıkışının merdivenlerine doğru yaklaştığında bir kalabalık gördü önce. Geç çıktığı için "vapura binecekler" diye düşündüğünden adımlarını sıklaştırdı. Ama adamların yüzü rıhtım caddesine doğru dönük ve hepsi de hareketsizdi. Belki bir şey izliyorlardı. O zaman caddeye baktı ve bu kez caddedeki kalabalığı gördü. Yığın bir kalabalık değildi ama yine de bir insan birikmişliği vardı. Caddedeki bu insan birikmişiyle birlikte de cesedi. Ama önce hangisini? Ali bunu anımsayamadı.

Ceset Karaköy iskelesiyle Denizcilik Bankası'nın bulunduğu rıhtım arasında, gemilerin yanaştığı ve palamarlarını bağladıkları iki palamar arabasının arasına boydan boya yatırılmıştı. Üstü de gazetelerle örtülmüştü. Daha doğrusu gazeteler yalnızca cesedin yüzünü, az biraz da göğsünü örtebiliyorlardı.

Birden heyecanlandı. Aklına ilk gelen şey dünkü gencin kendini yeniden denize atıp intihar ettiği varsayımı oldu. Özenle baktığındaysa bunun böyle olmadığını anlamakta gecikmedi. Bu başka bir cesetti. Evet başka bir cesetti. Gerek lacivert giysilerinden, gerek yapısından apaçık belli oluyordu bu başkalık. Yavaşça halkın arasına sokuldu.

İskelenin üstündekiler hiçbir şey söylemeden, hiç tınmadan öylece bakıyorlardı. Birçoğu da kollarını iskeleye dayayıp başlarını avuçlarına almışlardı. Hepsinin bakışları donuktu. Ne bir üzüntü... ne bir merak ya da hayret. Hem aşağıdakiler, rıhtımdakiler, hem iskele üstündekiler aynı donuk ve anlamsız bakışlarıyla denizden yeni çıkarılmış cesedi, cesedin başındaki polisleri ve onun, yani cesedin hemen yanı başında duran deniz polisinin motorundan bir rıhtıma, rıhtımdan hemen deniz motoruna atlayan polisleri hep aynı donuk, masklaşmış yüzleriyle hiç ses seda vermeden, soluksuz, tıssız öylece izliyorlardı. Bu kez gördüklerinin hiçbirinde dünkü olayda gördüklerinin kıpırdanışı, canlılığı, karşılıklı konuşması yoktu. Ali cesedi, çekilmiş bir fotoğraftaki gibi donuk izleyenlerin soluk alıp verdiklerinden bile kuşkuya düştü. Boğaz'a doğru dönerek kendisi derin derin soluk alıp verdi. Bu cansız fotoğrafın içinde olmadığına iyice kendini inandırınca birkaç adım daha attı. İniş merdivenlerinin başında durdu, aşağısını daha bir özenle izlemeye koyuldu.

Denizden çıkarılan adamın kaskatı kesilmiş ve de o nedenle gazete örtülerinin dışına fırlamış kollarından birinin elini çok yakından izledi: El inanılmayacak ölçüde şişmişti. Tüm parmakları birinden kopacakmış gibi ayrı ayrı duruyordu. İki renge boyanmış gibiydi bu el: çirkin bir morluk ve dalga dalga yayılan bir kırmızılık. Bazı parmaklarının ucu yokmuş gibi geldi Ali'ye.

Çevrede tek hareketi oluşturan gerisindeki iki kişinin konuşmalarına yanaştı. Bunlardan biri sırtına sivil bir paltoyu o-

muzlamış olan iskele memuru ötekisiyse avurtları alabildiğine çökmüş, paltosuz, ince ceketi içinde titreyen, sakalları en az bir hafta traş görmemiş, ne iş yaptığı ilk bakışta kolayca çıkarılamayan gençten bir adamdı. Ama Ali bu adamın iskele çevresinde gazete toplayan, Japon yapıştırıcıları satan çocukları denetleyen ya da ne bileyim buna benzer işlerden komisyon almaya, avantasını bulmaya çalışan biri olduğunu sezinlemekte güçlük çekmedi.

Ali, elleri ince pantolonunun cebindeki paltosuz adama sordu:

-Yeni mi çıkarıldı?

Paltosuz adam seyrek sarı sarkık dişlerini göstere göstere yanıtladı kendisini:

-Az önce... yarım saat oluyor...

-Dün de, bu saatlerde bir genç atmıştı kendini denize... o olmasın?

-Yok o değil, Olmaz o. Bu en az bir ay kalmış denizde. Kokusundan yanına yaklaşamadı polisler... Denizde cesedin çevresinde dolanıp durdular...

Sonra iskele görevlisine döndü. Görevlinin omuzlarına atmış olduğu sivil kalın paltosuna iki de bir göz ata ata konuştu. O konuşurken de görevli, -nedense, belki de bu paltosuzun sırtındakini kapıp kaçmasından kaygılandığı için olmalı- ikide bir omuzlarından kaymaması için paltosunu omuzlayıp duruyordu.

-Ben kokuya dayanıklı adamın biriyimdir. Yanından geçerken kokudan burnumun direği kırıldı sandım. En az bir ay kalmış bu ölü denizde...

Sonra Ali'nin sorusuyla kesilen tartışmalarını görevliyle kaldığı yerden sürdürmeye başladılar. Görevli:

-Deniz akıntısı Eminönü tarafından anaforlanıp buraya, bizim iskeleye döndüğünden ölü köprünün öteki yakasında kalmış denizde. Haliç tarafında senin anlayacağın. Akıntı birden yoğunlaşınca yapışıp kaldığı dubaların dibinden çekip çıkardı onu ve biz köprüden bir cesedin açığa doğru sürüklendiğini gördük...

Ali:

-Neden peki? diye sordu... Yani belli mi boşta gezdiği?

Bu soruya hem iskele görevlisi, hem rıhtım serserisi şaşırarak baktılar. Ali sorusunun anlamsızlığını anlamakta gecikmedi.

Boşta gezen, bu soruyu hiç duymamış gibi Ali'ye tam bir aldırmazlık içinde, iskele görevlisiyle konuşmasını sürdürdü:

-Yanılıyorsun abicim... olamaz, bu ceset Boğaz'dan geliyor. Kaç gündür karayel esiyor, bilmiyor musun sen? Tam ardı arkası kesilmeden üç gündür sürüyor karayel...

Ali merdivenlerden ağır ağır aşağı indi. Böylece rıhtıma ve cesede daha çok yaklaşmış oldu. O zaman cesette iskele üstünden gördüklerini şimdi daha yakından izleme olanağı buldu. Kaskatı kesilmiş elin değişik tonlarına takıldı gözleri bir süre... El, aya tümseği iğne dokunsan patlayacak kadar şişmişti. Yüzünü göremiyordu. Görmek de istemiyordu. bu yüzü nedense kesinkes balıkların yediğine kendini inandırmıştı.

Ölünün ipincecik iskarpinlerini gördü. Bu iskarpinlerin şaşılası bir biçimde sivri uçlu oluşlarıyla, incecik tabanları adamın zengin biri olmadığı konusunda Ali'ye sağlam ipuçları vermeye yetti de arttı bile. Lacivert giysilerinin bu kış kıyamet gününde böylesine yazlık bir incelikte oluşu bu düşüncesinin doğruluğunu kanıtlar nitelikteydi ama Ali artık daha azla orada duramayarak iskelenin hemen öbür ucundaki gazete satıcısına gitti.

İki günden beri alabildiğine merak ettiği bir konuyu vapur iskeleye yanaşırken birden anımsamıştı. İskele girişinin sağında, balıkçıların tablalarında balık sattıkları rıhtım üstündeki gazete satıcısına dün akşamdan Le Monde gazetesini kendisi için ayırmasını tembihlemiş, Türkiye konusunda Avrupa Konseyi'ndeki tartışmaların sonucunu, gelişmesini kaç gündür ilgiyle izlemeye başlamıştı. Üstelik bu sayısında Le Monde'un aranan özellikli elemanlar duyurusu da bulunuyordu. Ali kendi ülkesinde izler gibi aranan mimar, yüksek mimar, yönetici duyurularını bir düş içindeymişçesine bu yabancı gazeteden izliyor, zaman zaman elinde olmadan da tatlı düşlere kapılıp gittiği oluyordu.

Kalın gözlüklü, yaşlı adam gazeteyi kendisine katlayarak uzattı. Önce "Avrupa" sayfasına baktı. Hiçbir şey yoktu Türkiye'ye ilişkin. Oysa gazete 26 tarihliydi ve Türkiye'nin Konsey'den çıkarılıp çıkarılmaması konusunda sert tartışmaların, karşıt önerilerin verildiği günler içinde yaşanıyordu. Sonra "Diplomasi" bölümüne baktı. Yine hiçbir şeyle karşılaşmayınca gazetenin başını yeniden bulabilmek için sayfalarını yeniden düzenlerken tüm bir sayfayı kaplayan bir resmi duyuruyla karşılaştı. Hiç kuşkusuz Dışişleri Bakanlığı'nın verdiği bu duyuruyu daha rahatça okuyabilmek için iskelenin öteki köşesine, cesedin bulunduğu yere yakın merdiven altına çekildi. Gazete satıcısının bulunduğu yer turnikelere yakın olduğundan vapura bineceklerin koşuşturmalarından ve kalabalığından kendini böylece kurtarmış oluyordu.

İşte Ali denizden yarım saat önce çıkarılmış cesede 5 ya da çok çok 10 adımcık ötede Fransız gazetesine verilmiş duyuruyu tüm duyarlılığıyla tüm özeniyle bir bir okudu:

"TÜRKİYE"
AVRUPA'YLA İLİŞKİ KOPMASI
ONARILMAZ SONUÇLAR GETİREBİLİR

"Bugün Batı Ulusları tarihsel öğretiler üstüne demokrasilerini kuruyorlar. Zira bu uluslardan hiçbiri ötekine gerçekten benzemiyor: her ulus geçmişin demir örsünde dövülmüş olaylarıyla kendi özgürlüğünü ve ayrıcalık özelliklerini koruyor.

Büyük çoğunluğuyla ve sorumluluğuyla bir halk, Türkiye'de kendi çıkarlarını kusursuz bir biçimde kendi buyruğunda odaklaştırarak bu ilkeyi kabul edip onaylıyor. Avrupa Konseyi'ne bağlı oluşu, tüm dış karşı çıkışlara ve rejimi sarsma eğilimlerine karşı, onun yeniden adil ve özgür bir demokrasi kurma yükümlülüğündeki kararlılığını apaçık gösteriyor.

1980'de bile ulusun varlığı bir tehdit altındaydı. Daha sağlam temeller üstüne oturtulmuş bir politik yaşamı yeniden kurabilmek için bir yeniden düzenleme süreci gerekiyordu. Halkıyla tam bir uyum içinde olan Hükümet, ulusal özlemleri yansıtacak çoğulcu bir rejimin kurulmasını kendine amaçladı.

Türkiye yükümlülüklerine saygılı, çıkarlarının bilincinde olacak. Çünkü kendini ilerleme yoluna adadı. Avrupalı dostlarıyla kuruluşlarının da ilişkilerin kopmasında kendilerine yönelik sorumluluğun bilincinde olacaklarını, birlikte ve dostça ilişkilerin sürdürülmesi için diyaloğu açık tutacaklarını ummaktadır.

TÜRKİYE
Anlamak için öğrenilmesi gereken
Bir ÜLKE..."

Cesedin üstüne sürekli kar fırtınası yığınak yapıyordu. Birkaç martı acı bağırtılarıyla cesedin üstünden hızla geçerek tipi içinde gözden yittiler. Uzaktan, derinden kar fırtınasının koyu beyaz perdesinin derinliklerinden gelen ve gittikçe yaklaşan motor sesinden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Cesedin üstünü örten gazetelerden biri uçmuş olmasına karşılık polislerden hiçbiri uçan gazeteyi bulup yeniden cesedin üstüne sermeyi düşünmedi. İnsanlar hep öyle durgun donukluklarında cesede bakıyorlardı.

Yoğun tipinin içinden birden sıyrılarak rıhtımın iki palamar babasının arasına büyük bir deniz polisi motoru yanaştı. İçi muflonlu parkalarının yakalarını kaldırmış iki sivil polis teknenin güvertesinden öteki deniz motorlarına bellerindeki tabancalarını tutarak atladıkları bir sırada Ali yavaş yavaş oradan uzaklaştı, gazeteyi aldığı rıhtımın üstüne geldi. Bir süre balıkçıların şamatalarını dinledi. Kırmızı tablalar içinde lüferler, palamutlar, mercanlar sıra sıra dizilmişler teknenin içindeki balıkçıların bağırtıları, tepelerinde köpek gibi havlayarak uçu-

şan martıların ulumaları içinde rıhtımın üstünde kaynaşan alıcılarını bekliyorlardı. Kırmızı solungaçları kanırtılarak çıkarılmış palamutlar yakalarına kırmızı karanfil takmış afili delikanlılar gibiydi.

* * *

ARKADAŞLARIYLA birlikte bir yirmidört saat öncesinin tam karşıtı son derece kıvançlı bir öğle yemeği yedi. Giderek, büroda dün bir bugün iki yeni işe başlamış mimar arkadaşıyla bile şakalaştı. Bu yeni genç mimarı işten kovulan öteki arkadaşından daha sevimli, daha cana yakın, önyargısız buldu. Ali'yi uzun zamandır böyle kıvanç içinde görmemiş olanlar "Libya işi"nin gerçekleştiğini düşündüler. Ali'ye bunu sorduklarında aldıkları yanıt yarın yamalaktı ama böylesine taşkın bir sevinci Ali'nin uzun zamandır istediği bu işin gerçekleşmesine bağladılar. Ali bu yorumun dışında başka bir yorum aramamaları için birer bardak bira ısmarlamakta kusur etmedi. Öğleden sonra da öylesine yoğun, verimli bir çalışma yaptı ki, hem birikmeye yüz tutmuş işlerin tümü ortadan kalktı, hem de ele alınması daha birkaç gün isteyen işlerin bir bölümüne de şimdiden el atılmış oldu. Ali öteki arkadaşları ayrıldıktan sonra da çalışmasını aynı verimlilikle sürdürdü. İşini bitirdiği zaman sırtını koltuğuna yaslayarak bir süre dinlendi. Kar fırtınası dinmiş, koca bir ay binaların arasından yavaş yavaş sıyrılarak ilginç bir görünüm almaya başlamıştı. Ali işte o zaman: "Yaşamak güzel, dedi... çok güzel..."

Eve döndüğünde evi tümüyle sıcak bir mutluluğun içinde buldu. Gerçekten hem iyi bir eğitim, hem de iyi bir görgü almış olan karısı hiçbir şey olmamış gibi kocasını karşılamak için iyice hazırlanmış, Ali'nin sevdiği yemekleri yapması için anne ve babasını da yemeğe çağırmıştı.

Küçük Sevgi her zamanki gibi kapıda, babasının boynuna sıçrayarak her iki yanağından öptü. Ali salonda kayınpederiyle kayınvalidesini görünce derin bir mutluluk duydu. Bu insanlar hem kendisini oğulları gibi seviyorlar, hem de küçük Sevgi'nin

üzerine titriyorlardı. Sanki tüm pislikler, kötü olan her şey dışarıda, yeniden başlamış olan kar fırtınası içinde eriyip gitmişti. İnsanların birbirlerine sokulmada, özellikle dar aile çevrelerinin bu birbirlerine düşkün yaşamadaki tutumun bencil bir tutum olduğu konusundaki düşüncesini kendisinden kesinkes bir biçimde iteledi:

"Buldum da bunuyorum" dedi...

Yemek masasına oturdular. Belli ki kayınvalidesi daha gündüzden gelmiş, damadının sevdiği yemekleri hazırlamıştı. Babasıyla birlikte birer duble rakının ilk yudumlarını "sağlığa ve mutlu günlere" yudumladıktan bir süre sonra Ali'nin gözleri birden buğulandı. Hiç ilgisiz, kendisinin de şaştığı bir biçimde: rıhtımda şimdi yapayalnız kalmış cesedin başında TOPRAK ANA'yı görür gibi oldu.

Karısı Ali'nin yüzünün değiştiğini, gözlerinin birden buğulanıverdiğini görmekte güçlük çekmedi. Korku ve derin bir tedirginlikle:

-Ali, dedi... bugün kötü bir şey görmedin ya?

Ali buğulanmış gözlerinde birden parıldayan bir sevinç ve öfkenin dürtüsüyle, cinleri, perileri doruklardan doruklara uçan şehzadeleri gerçekten görmüş Masalcı'nın kararlılığı içinde, dişlerinin arasından:

-Yooo, dedi... Yooo, bugün hiçbir şey görmedim. Gerçekten hiçbir şey görmedim...

Görüş

I

SEMT çocuklarının diliyle Şimendifer Amca, Devlet Demir Yolları'ndan emekli Cezmi bey, Ocak ayının bu ilk salı sabahı yığın yığın battaniyelerin, kalın yün yorganın altından uzun süre kalkmak bilmedi. Oysa bir an önce kalkması, hazırlanması, Aksaray'da Yılmaz Bey'in eczanesinde karısını beklemesi gerekiyordu. Ne ki dışarının buzlu soğuğu Cezmi Bey'i yünlerle sarıp sarmalanmış sıcak yatağından bir türlü baş kaldırtmıyor, kış uykusu tembelliğindeki tedirgin bir rahatlığa kendisini çektikçe çekiyordu. –"Ah, diye geçirdi içinden...her salı, her salı... bu dayanılmaz işkence..."

Salı günleri *Görüş* günüydü. Kızı Nuray Metris askeri cezaevinde siyasi tutukluydu. Karısı Lütfiye hanım her salı erkenden Erenköy'den yola çıkıyor, onu öğleden sonraları saat bir buçuk ya da iki dolaylarında Erzincan'dan hemşehrileri rahmetli Cevdet beyin oğlu Yılmaz'ın eczanesinde karşılıyor, birlikte Aksaray'da alışveriş yaptıktan sonra yeniden Erenköy'deki evlerine dönüyorlardı. Eğer Cezmi bey o gün başına gelecekleri bilseydi, hiç kuşkusuz adımını sokağa atmaz, köşedeki kulübeden Yılmaz'a telefon ederek: -"Ben gelemeyeceğim, yengeni sen gönderiver" derdi.

Cezmi bey altı yıldır kızını görmüyordu. Geçen yılın ortalarına dek torununu da görmemişti. Kızını bir çeşit "evlatlıktan ret" etmiş gibiydi. Gerçi bunun adı konmamıştı ama durum bunu gösteriyordu. Nedeni de kızının politik tutumundan kaynaklanmıyordu. Ne ki sonradan bu durum Cezmi beyin kininin yoğunlaşmasına, kendisini bir zırh gibi sarıp sarmalamasına neden olmuştu. Asıl neden kızının istemediği bir gençle evlenmesinden kaynaklanıyordu. Bunun üstüne bir de politik bir suçluluk bininince Cezmi beyin –her babanın kızı için düşleyeceği- bir yuva kurmuş olsaydı... yani: adam çalışıyor, evine bakıyor, evcil kızı da yavrusu Ayşo'nun üstüne titriyor, kocasının mutlu olması için elinden geleni yapıyor, bir dişi kuş gibi yuvasına sahiplenmesini biliyor olsaydı... hiç kuşkusuz bir süre sonra Cezmi bey dargınlığı bozacak ya da en azından bozulmasına rıza gösterecek, torununu dizine oturtup tatlı tatlı saçlarını okşayabilecekti. Elinden gelen her şeyi de yine onlar için yapmaktan geri kalmayacaktı. Bir ölümlü için mutluluğun sınırları bu değil midir? Ama durum doğrusu tüm bunun karşıtı olmuştu: Mimar mimarlık yapmıyordu. Sabahtan akşama akşama dek evde oturuyor, kendi siyasi örgütlerinin dergisine yazılar yazıyor... yine kendisi gibi kılıksız bir takım adamlarla o toplantıdan bu toplantıya zaman öldürüyor, düzensiz bir yaşayışın perişanlığı içinde sürüklenip duruyordu. Nuray'sa sanki o titiz, gelenekçi ananın kızı değildi. Sanki o anadan doğmamıştı. Ne evinde evlik, ne yaşamında bir yaşam, ne sorumluluğunda bir sorumluluk vardı. Evinde her yer her yerdeydi. Lütfiye hanım ayda bir ya da en çok iki gidişinde bu her yer dandini evi köşe bucak topluyor, torununa hiç olmazsa birkaç gün yetecek etli yiyecekler götürüyordu. Cezmi bey tüm bunları gitmemesine, görmemesine karşın avucunun içi gibi biliyordu. Karısının Nuray'a gideceği gün ta sabahtan başlayan hazırlığı, eve dönüşündeki bitkinlik, yorgunluk, mutsuzluk bu geniş sezgili adama her şeyi anlatmaya yetip artıyordu. Cezmi bey o zaman kendi kendine şöyle düşünüyordu: -"En yakınlarına, kendi anababalarına, geçtim ana babalarını, kendi çocuklarına yararı dokunmayanların, başkalarına yararı nasıl dokunabilir?" Başkaları için yola çıktıklarına kimi inandırabilirler?

Cezmi bey bu yargılamanın soluk aldırıcılığında çok sevdiği yaşamını adadığı kızının yokluğuna tam kendini alıştırdığı bir zamanda, Nuray'ın böyle birdenbire tutuklanması, torununun eve getirilmesi, yaranın kabuğunu kaldırmış, küllenmiş sayılabilecek ateşi tüm canlılığıyla ortaya çıkarmıştı. Şimendifer Amca o güne dek, yani torunu eve getirilinceye dek Ayşo'nun yüzünü bile görmemişti. Karısı Lütfiye hanım Ayşo dünyaya gelince bu mutlu olaydan yararlanıp baba-kızı barıştırabileceğini ummuştu. İyice düşünüp taşınıp, kafasında iyice olgunlaştırdığı düzenlemeye uygun, Cezmi beyin iyi bir saatinde hiç beklenmedik bir girişimde bulunuvermişti. Aslına bakılırsa bu girişimi ana-kız birlikte kurnazca düzenlemişlerdi: -"Cezmi Bey," dedi, "torunun adı hala konmadı. Kırkına geldik dayandık. Törelerimize göre kırkı içinde doğan çocuğun adı konur. Damadınla kızın adını senin koyman için torununu alıp sana getirmek istiyorlar... İzin ver efendi... Cezmi beyin iki kaşı çatılıverdi. Zaten alabildiğine ciddi olan yüz çizgilerinin yanında düşünceli bir biçimde de olsa çatılan bu kaşlar insanın girişimini sonuna dek sürdürmesini engelliyordu. Lütfiye hanım girişimini yine de sürdürdü:

-"Bu bağışlamazlığınla Tanrı'ya karşı suç işliyorsun efendi... Torununa ad koymaktan kaçmak büyük bir günah... Yeryüzüne gelmiş bebeye en yaşlı kimse o, sabah vakti ezanında yavruyu kucağına alarak adını üç kez kulağına üflemez mi? Hep böyle görüp, böyle bilmedik mi Cezmi bey? Bağışlamazlığın törelere karşı da suç işletiyor sana... Sen benden iyi bilirsin: bir de insanın adı üç kez ne zaman ünlenir? Yer karanlığına çekildiği zaman. Dışarıdakiler, gün ışığında kalmış olanlar onu, kabrin yalnızlığında baş başa bırakmadan önce eğilip eğilip: 'Huuu Lütfiyeee... Huuu Lütfiyeeee. Hu Lütfiye' diye ünlemezler mi? Ah efendi sen sahiden bir büyük günah işliyorsun..."

Denebilir ki Lütfiye hanımın tüm yaşamları boyunca kocasını suçlayan en ağır konuşma biçimi işte bu oldu. Cezmi bey gözleri buğulu buğulu karısına baktı. Sonra ağır ağır, ağzında yutamadığı lokmalar varmış gibi şunları söyledi:

-"Beni yeryüzüne hoş gelmiş, sefalar getirmiş torunumu kucaklamaktan, ona ezan sesleri içinde adını ünlemekten alakoyanlar utansın. Ayıbı da günahı da onların omzunda olsun."

Böylece bu girişimin ardından tam beş yıl süreyle, ne kızından, ne torunundan bir daha evde hiç ama hiç söz edilmedi, her şey önceki sessizliğine gömülüp gitti.

***

NURAY'ın tutuklanması işte bu beş yıl aradan sonra gerçekleşti ve Şimendifer Amca'nın kendi kendine kurduğu tüm dengeleri altüst etmesine, bir sürü sorunu da beraberinde getirmesine neden oldu.

12 Eylül'den kısa bir süre sonra, damadı nasıl yolunu bulmuşsa bulmuş, Almanya'ya kaçmıştı. Siyasi polisle, Sıkıyönetim görevlileri Nuray'ın kaldığı zemin kata sabaha doğru baskın yaptıklarında artık beş yaşına basmış olan Ayşo'yla anası koyun koyuna sarılmış uyuyorlardı. Ne ki haftalardır Nuray'ın uykusu tavşan uykusuna dönüşmüştü. Her an kendisini alıp götürebilirler beklentisindeydi. Ama hiçbir şey de açıklığa kavuşmuş değildi daha. Bu alıp götürme kendisiyle mi, yoksa kocasıyla mı ilişkin olurdu; işte doğrusu bunu bilemiyor, kestiremiyordu. Oysa bunu şöyle ya da böyle sezinleyebilmesinin davranışlarını, durumunu yeniden saptayabilmesi yönünden büyük önemi vardı. Nuray'ın tavşan kulağındaki uykusuna rağmen Güvenlik Kuvvetleri baskını doğrusu çok büyük bir ustalıkla gerçekleştirdiler. Odaya bir anda doluverdiklerin gördü Nuray... Bir anda, bir salon bir odadan oluşan dairenin içine tomsonlarıyla, çelik yelekleri ve ellerindeki telsiz aygıtlarıyla doluşuverdiler. Nuray aklını başına toplamaya çalıştığı bir sırada tomsonların, uzun namlulu yarı otomatik el tabancalarının üstüne çevrildiğini gördü. Ayşo'yu kucağına alıp doğrulurken ev hallaç pamuğu gibi atıldı, ne sandık, ne televizyonun içi, ne çamaşır makinesindeki çamaşırlar, ne mutfak balkonundaki çöp bidonu, ne çekmeceler, ne yatak altları, ne yatak içleri, yorgan bile lif lif atılarak darmadağın edildi, aranmadık yer bırakılma-

dı. Ayşo uykulu gözleri iri iri açılmış, koca koca adamların sonsuza dek uzayan pergel bacaklarının her yanı dağıtışını, orayı burayı tekmeleyişini, odanın bir köşesinde büzülmüş, öyle izliyordu. Nuray dağıtılanları -bir bakıma şaşkınlıktan, bir bakıma her ev kadınının içgüdüsel davranışı olarak- oradan oraya seğirterek toplamaya çalışıyor, ama hoyrat bir görevlinin, bilerek, acımasızca, örneğin odanın içine boşaltılmış çöp bidonunun içindekileri tekmeleyişiyle her şey öncekinden de berbat bir perişanlığın içine yuvarlanıp gidiyordu. Ayşo'ya büyük dayısının armağan ettiği, yatarken ağlayıp mavi gözlerini kapayan bebek çırılçıplak soyulmuş, çöp artıklarının içinde sırt üstü duruyordu. Nuray bebeği yerden kaldırmak için yöneldiğinde hemen caydı. Görevlinin postallarıyla *bilerek*...bebeği ezeceğini hemen sezinlemişti. Bu sezinlemesi de doğrusu işe yaradı. Ayşo'yu büzüldüğü koltuktan kaptığı gibi kucağına aldı. Ve Ayşo, kaba postallar altında ezilen bebeğin tüm odayı dolduran haykırışını anasının kucağında iri iri gözleriyle baka baka izledi. Tıpkı onun gibi ötekiler de tomsonlarıyla dönüp bu anlamsız biçimde ağlayarak haykıran bebeğe baktılar. Bebeğin karnı, alçıdan göğsü tümüyle parçalanmış ama mavi gözleri alabildiğine açık, alabildiğine tavana dikili öyle kalakalmıştı. Kısa bir sessizlikten sonra görevliler Nuray'a;

-Hazırlan, gidiyoruz, dediler.

Nuray: "Nereye, niçin?" diye sormadı. Kendisini de kızını da hazırlamaya koyuldu. Aklında -anımsıyor- o sıra tek bir kaygı vardı: komşular kızıyla birlikte polis arabasında götürüldüklerini görmesinler.

-Çocuğu götürmene gerek yok, dediler.

Nuray işte o zaman bu kez işinin zor olduğunu, uzun süre gözaltında sorguya çekileceğini anlamakta gecikmedi. Yine de hiçbir şey belli etmedi, Ayşo'yu bırakacağı bir yeri olmadığını söylemekle yetindi.

Küçük Ayşo kucağında, siyasi polisin Gayrettepe'deki merkezine gidildi. Nuray apar topar içeri alınırken Ayşo polislerle bir dar odada yalnız kaldı. Polislerle denemez bile... tek başına yapayalnız kaldı. Yalnızca küçük bir masanın bulundu-

ğu, her yanı kapalı, yalnızca iki kapısı bulunan bu odada Ayşo tahta bir iskemleye oturmuş, sarkan ayaklarına bakıyordu. Polisler bir kapıdan giriyor, öteki kapıdan çıkıyorlardı. Ve çok kez de sanki tüm organları çözülmüş gibi darmadağın, yarı ölü, koltuklarının altından sürüklenerek getirilen insanlar giriş kapısından sokuluyor; Ayşo'nun önünde sürüklene sürüklene annesinin de alındığı öteki kapıdan içeriye çekiliyorlardı. Ayşo bir kezinde iyice sağı solu denetledikten, hiç kimsenin olmadığına aklı kestikten sonra, iskemlesinde bir güzel ağladı. Sonra yeniden sustu. İri kara gözleriyle sarkan ayaklarına bakmasını sessizce sürdürdü. Belki de artık öğleye doğru görevlilerden biri Ayşo'yu fark etti: "Bu küçük kızın burada ne aradığını" sordu. Durum anlaşılınca oturdukları semt karakoluna bir polis jipiyle gönderildi. Ayşo evlerinden bir ya da bir buçuk kilometre uzaklıktaki, -annesiyle bazen bu karakolun önünden birlikte geçtiklerini anımsadı- semt karakolunda bu kez resmi giysili polisler karşısında, kocaman yazı makinesi önünde adının sık sık geçtiği zabıtlar tutuldu, bu zabıtlar yırtıldı. Getiren sivil giyimli siyasi polis görevlisiyle, semt karakolu polisleri arasında tartışmalar çıktı... bir yerlere telefon edildi. Yeniden zabıtlar tutuldu ve akşam üstüne doğru çocuk yanında bir polisle oturdukları apartmana gönderildi. Ayşo tam bu sırada düşünde yatınca ağlayan, kalkınca masmavi gözleri açılan bebeğiyle oynuyor, onu çişe tutuyordu. Önce yarı uykulu gözleriyle annesinin kucağında sandı kendini... zayıf, ince yapılı bir polisin kucağında olduğunu görünce "çok çişi geldiğini" söylemeden edemedi. Helanın yerini sordu. Kapıdan çıkmışken yeniden dönüldü, çiş yapıldı ve sonra polis arabası hareket etti.

* * *

APARTMAN'dan hiç kimse Ayşo'yu kabul etmedi. Bir iki karşılıklı konuşmadan sonra kapıyı polisin de Ayşo'nun da yüzüne kapayıveriyorlardı. Yalnızca apartman yöneticisinin orta yaşlı, başı tülbentli karısı, Ayşo'yu polisle kapılarında görünce bas bas bağırmaya başladı: -"Gel adam gel... adam akşam

demez yatarsın, sabah demez yatarsın... İşte sonunda komünistlerin kızı polisle kapımıza dikildi. Hadi gel de ayıkla bakalım şimdi pirincin taşını..."

Başında gecelik takkesiyle şişmanlıktan löpür löpür bir adam az sonra kapıda belirdi. Önce Ayşo'ya baktı, sonra polise. Gözleri hep Ayşo'da şöyle konuştu: -"Biz bunları atacaktık. Kocasının ne iş yaptığını bile bilmiyoruz. Herif ortalıklarda da görünmüyor... Yönetim Kurulu olarak bunları apartmandan atmak için aramızda konuştuk, yazılı bir karar alamadık. Önce yolunu bulalım, dedik. Ben muhtarla konuştum. Muhtar olmaz, dedi... kayıt silemezsiniz, kuşkulandığınız bir şey varsa polise bildirin... durup dururken ne ben kayıt silebilirim ne de siz tutup bunları kolundan sokağa atabilirsiniz. Aramızdan biri zorla atalım, dediydi ama... (işte bunları söylerken başını kaldırıp polise baktı) o zaman da anarşi vardı... ya kinlenip de gelir bizi vururlarsa diye korktuk doğrusu..."

Sustu. Pijamasının ön düğmelerini ilikledi, sanki bir kadının göğüslerini göstermekten kaçınması gibi... Kapıyı kapamak için hafifçe yarılayarak ittirdi. Polis dayatmak istedi: -"Bu çocuğun bu işlerle bir ilişkisi yok... bu çocuk be amca... görmüyor musun çocuk..." Adam: "Belli olmaz, dedi... sorumlu bir iştir. Üstüme alamam. Yöneticilik görevimizle de bir ilişkisi yok..."

Koridorda yine yapayalnız kaldıklarında Ayşo'ya döndü baktı. İri kara gözleri kendi oğlunun gözlerine ne denli benziyordu. İçi burkuldu. Tüm apartmana ana avrat, tepeden tırnağa sövdü. Yine de tıs çıkmadı. İşte o zaman Ayşo'yu alıp kendi evlerine götürmeyi ilk kez düşündü. Nasıl olsa bu çocuğun bir yakın akrabası, bir yakını bir sahibi çıkacaktı. Ayşo, derin, olgun bir suskunluk içinde polise bakıyordu. Polis son bir umutla en üst kattakilerin zilini çaldı. Karşısına son derece sade, yalın bir genç kadın çıktı. Önce yalın bir duruluk içinde memurun açıklamalarını dinledi. Sonra bu işin kendileri için bir sakıncası olup olmadığını sordu. Genç memur -mesleğinin daha ilk yılındaydı- coşkuyla hiçbir sakıncası olmadığını, arada bir kendisinin bile uğrayıp hal hatır sorabileceğini, bu işin de nihayet

sürse sürse en çok bir hafta süreceğini, ya anası kadının bu hafta içinde döneceğini ya da bir akrabasını kesinkes bulacaklarını kandıra kandıra anlattı. Mutfakta zabıt tutulup karşılıklı imzalandı. Polis ikişer üçer merdivenlerden kendini arabaya attı. "Gazla arkadaşım.... çabuk gazla... çocuğu zor bırakabildim..." Şimdi en çok Ayşo'yu alıp kendi evlerine götürme düşüncesinden korkuyordu.

Polis arabasının uzaklaşmasını çatı katının penceresinden izlen Ayşo'yla Zeynep ablası birbirlerine sarıldılar. Doğrusu Zeynep kendini tutamayıp, Ayşo mutfakta harıl harıl bir şeyler yerken, az buçuk ağladı. Ağlayışını Ayşo görmedi. Ayşo'larla Zeynep'ler tanışıyorlardı. Ne kendisi, ne de özel bir şirketin muhasebesinde çalışan kocası herhangi bir örgüt üyesi filan değillerdi. Yalnızca dürüst, demokrat insanlardı. Her demokrat, her iki yüzlü olmayan insan gibi onlar da *kendiliğinden* sol eğilimliydiler. Nuray kocası Almanya'ya kaçar kaçmaz gelişebilecek olayların varsayımını yapmış, bir takım önlemler almıştı. O nedenle bir gün Ayşo'yu karşısına almış onunla şöyle konuşmuştu: -"Dinle Ayşo... Bugüne değin yüzünü görmediğin dedenden söz açmak gereğini duyuyorum sana, beni iyi dinle bi tanem: deden önce babanla evlendiğim için, sonra da ikimiz de doğru dürüst işlerde çalışmayıp sol eylemlerde bulunduğumuz için bizi bağışlamıyor. Bağışlamazlığını sana dek dayatıyor. Temelde bizi çok sevdiğini biliyorum. Bu katı görünümlü adamın sevecen, pırıl pırıl, herkesin iyiliğini isteyen bir yüreği vardır. Özverilidir Ayşo. Beni okutmak için Anadolu'nun ara istasyonlarında yıllarca hiç dinlence yapmadan çalıştı çabaladı... hani derler ya kızım: yemedi yedirdi, içmedi içirdi... inan bana işte öyle. Dedeni çok sevdiğimi bilmeni istiyorum. onu çok özlediğimi de... Tıpkı senin şimdi babanı özlediğin gibi. Şimdi, asıl özen göstermemiz gereken yanı şu Ayşo'cuk: seninle konuştuk birçok kez, biliyorsun, beni alıp götürebilirler, senin bu durumda neler yapabileceğini öğrendiğine inanıyorum. Ve de sana çok güveniyorum. Beni alıp götürdüklerinde dedenin adresini verir de polisler alıp seni dedene götürürlerse, seni polislerle kapısında gören dedenin çok zayıf olan yüreği tıkanıverir. Ölmesinden korku-

yorum Ayşo'cuk... Kendimi hiç bağışlamam sonra... Onu mutlu edemedim, hiç olmazsa ölümüne neden olmayayım. Ne yapıp edip dedenlerin adresini vermeyeceğiz. Seni Zeynep ablanlar alacak... O anneannenle hemen ilişkiye geçip durumu birlikte saptayacaklar... Sanırım dedeni alıştıra alıştıra gerçeği öğrenmesine yardım edecekler. Sen hiç kaygılanma. Benim dediklerimi yaptığın sürece hiç kaygılanma güzel, akıllı, biricik kızım. Ama ne yap et... polislerle dedenin kapısına dayanma... Göreceksin, dediklerimi gerçekleştirdiğinde hiçbir şey zor olmayacak... Anladın mı kızların en akıllısı?"

Ayşo, iri kocaman gözleriyle, son derece ciddi:

-Anladım, dedi... Sonra bir süre sustu. Annesi kızının bu işi başaracağına yürekten inandığı bir sırada aynı ciddi yüzüyle bu kez şunu öğrenmek istedi:

-Peki diyelim ki dedem beni yine de eve almadı. O zaman beni çingeneler alır. Para vermeden de beni sana geri vermezler... Şimdiden para biriktirmemiz gerekmez mi?

* * *

AYŞO'nun eve geldiği ilk gece dedesi ilk kez gördüğü torununun yüzüne uzun uzun baktı. Hiçbir şey demedi. O gece Ayşo'yla anneannesi koyun koyuna yatarlarken o pencerenin yanındaki sedirde sabaha dek gözünü kırpmadan şöyle düşündü:

-"Nedir tanrım bu başıma gelenler? Sana karşı ne büyük bir suç işledim ki böyle damadım çoluğunu çocuğunu bırakıp başka ülkelere kaçtı, kızım mahpus damlarına düştü, torunum bir karışçık boyuyla polislerin elinde sığınacak bir kapı için ev ev, sokak sokak dolaştırıldı? Ey koca tanrım, nedir sana karşı suçum? Beni hangi suçum için böyle acımasızca cezalandırıyorsun? Bilerek, bilmeyerek işlediğim bütün suçların için tüm kusurlarım için beni bağışla tanrım... bağışla ya Rab...bağışla..."

Ve ağladı. Ağlayınca açıldı. Kalktı kendine bir ada çayı yaptı. Ada çayını yudumlarken bu kez şöyle düşündü: "Tüm

bunlar akılları bir karış havada ana-baba yüzünden. Ya çocuk yapma, ya yaptıysan ona sahip ol. Ya biz olmasaydık? Ya da ikimiz de en azından Ayşo'ya bakacak kadar sağlıklı olmayabilirdik... Onların bize bakması gerektiği bir dönemde biz onlara, onların çocuklarına da bakmak zorunda kalıyoruz. Bu haksızlık değil de nedir? Haksızlığa karşı çıkanlar önce kendi yakınlarına haksızlık etmekten kaçınmak zorunda değiller mi? Nasıl inandırabilirler beni, haksızlığa karşı *savaşım* verdiklerine... Yooo sorumluluktan kaçan bir bahane onlarınki... tembelliklerinin, sorumsuzluklarının günahını işte biz, iki ayağımız çukurdayken, biz çekiyoruz... Bir de iki ayağının üstünde yeni durmaya başlamış bebeleri..."

Düşüncelerinin burasında Şimendifer Amca kendine doğrusu pek acıdı. Tüm yaşamını kızı doldurmuştu. O nedenle sorgulamaya ondan başlaması bir bakıma doğaldı. "Niye peki niye?" diye soruyordu, "yaşlılığımızda, evlat şefkatinden, bakımından yoksun kalmak için onlara karşı ne suç işledik, nelerini eksik koduk? Ne istediler de yerine getirmedik?" "Yooo, diye sürdürüyordu, kendi kendine konuşmasını, "ne ben ne annesi ona karşı en küçük bir kusurda bulunmadık. Öyleyse suç bunda değil... Suç ya onların kendilerinde ya da benim bilmediğim, kestiremediğim bir günahımda. Damadım da, kızım da, torunum da bilmediğim bu günahımın kefaretini ödüyorlar işte. Hepsinin acısı benden çıkartılıyor... Çünkü ben hepsinden çok acı çekiyorum ve hepsinden daha çok yalnızım.

Ah koca tanrı ah, hep bu acıları görüp tanımam için yaşatıyorsan beni... Bir çeşit öç alıyorsun. Kızıma, torunuma kefaretini ödettiğin bu büyük, bağışlanmaz suçum ne...bulmama yardım et bari..."

-II-

CEZMİ BEY bir kış hayvanı gibi dalıp dalıp çıktığı kalın yorganlar, yün battaniyeler içindeki uykusundan sıyrılıp sonunda çıkmayı başardı. Evde her *görüş* gününde olduğu gibi yine hiç kimse yoktu. Her salı olduğu gibi karısı torunuyla bir güzel

kahvaltı ettikten sonra Ayşo'yu üstteki komşuları Suat beylere bırakmış erkenden evden çıkmıştı. Sofrayı temizlemiş, Cezmi bey için yeniden hazırlamıştı. Cezmi bey kalın giysiler içinde bir güzel kahvaltısını etti. Sobanın külünü temizledi. Kovayı aşağıya indirdi. Eve döndüklerinde tutuşturulacak duruma getirdikten sonra ağır ağır, özenle hazırlanmaya başladı. Erzincan yününden takkesini, kalın gocuğa benzeyen paltosunu, içine yün fanilelerini, onların üstüne de gerçek tiftik yününden yapılma kazaklarını giydi. Her yıl Demir Yol'culara verilen gerçek köseleden, gerçek manda derisinden yapılma botlarını ayağına geçirdikten sonra, evin kapısını bir güzel özenle kilitledi. Yün eldivenlerini eline geçirerek ucu çivili yılancık ağacından yapılma bastonuna dayana dayana istasyona doğru yöneldi. Evinden çıkar çıkmaz da kar fırtınası sanki kendisini yuttu.

Vapur sıcaktı. Pencere yanındaki koltuklardan birine oturdu. İnsanların yüzüne bakmayı öteden beri sevmezdi. Bastonuna dayanarak, dışarının, kış kıyamet güzelliğinin deniz üstündeki oyunlarına dalıp gitti. Gerçekten de kar fırtınası, doğayla çılgınca bir oyuna girmiş gibiydi. Birden, hiç beklenmedik bir zamanda birden ortadan çekiliveriyor, pırıl pırıl güneş şaşılası bir parlaklıkla –hani halkımızın dediği gibi- labbadanak oraya çıkıveriyordu. Salacak kıyıları, Kızkulesi yöreleri, taa Boğaz Köprüsü'ne kadar uzanan Üsküdar sırtları birdenbire padişah yüzüğündeki elmas taşlar gibi güneşle yansımaya başlıyordu. Hele martılar... hiç beklenmedik biçimde ortaya çıkıveren güneşten sanki deliye dönmüş gibi haykırışlarla büyük bir telaş içinde kendilerini sıkılmış bir kurşun gibi denize atıyorlardı. İşte bu cümbüşün orta yerinde birdenbire kar fırtınası hiç umulmadık bir yoğunlukta kanatlarını açmış oyun alanına öylesine bir dalıyordu ki ne güneşten, ne martılardan, ne mosmor kesmiş denizden eser kalıyordu. Yalnız kendi çılgın, coşkun, soluk aldırmaz dansıyla her yöreyi, en küçük boşluk bırakmayacak biçimde dolduruyordu. Vapur Karaköy iskelesine yanaşmakta oldukça güçlük çekti. Yolcular telaşlandılar. Ne ki iskeleye çıkmayı başardılar. Vapurlar tipileme yüzünden düzenli çalışamıyorlardı.

İskelenin hemen çıkışına yanaşmış, korsan dolmuşçuluğu yapan halk otobüslerini görünce doğrusu yüreğine su serpildi. Karşı kaldırıma geçmek oldukça güç olacaktı. Yakası bağrı açık korsan dolmuşunun sürücü yardımcıları bir yalaz gibiydiler kar fırtınası içinde: "Haydiii Unkapanııı-Aksarayyy-Topkapııı." Vapurdan çıkan yolcuları neredeyse yaka paça kendi arabalarına atacaklardı. Cezmi bey hemen en öndekine bindi. Onun ardında iki tane daha vardı. Tek tük yolcu da onlarda vardı. Ama öndeki daha bir kalabalıklaşmış, onun kalabalıklaştığını gören vapur yolcuları da bir an önce kalkar düşüncesiyle daha çok ona binmeye başlamışlardı. Cezmi bey inmesi kolay olsun diye en arka sıranın ortasına oturdu. Araba sözcüğün tam anlamıyla *"dökülüyor"*du. Kimi koltukların sırtları bile yoktu. Yanlıca sırtlık demirleri çıplak, soğuk biçimde oturanların iyice kamburlaşan sırtlarını dışarıya taşmasın der gibisinden tutuyordu.

Karaköy rıhtımının karşı kaldırımında buğulu vitrinlerin sıcaklığında nar gibi kızarmış piliçler dönüyordu yağlarını bıraka bıraka... Vitrinlerin hemen önünde soğuktan mosmor kesmiş irili ufaklı çocuklar gelip geçenlere: "Al Japon... Al Japon" diye bağıra bağıra beş ya da altı santim uzunluğunda plastik içindeki "dünyanın 7. harikası" yapıştırıcıyı satmaya çalışıyorlar, kimi ayakkabılara yün keçeler satıyor, kimisi tombala çektiriyor, kimisi de hiçbir şey yapmadan köşe başlarında yanan ateşte ellerini yüzlerin ısıtmaya çalışıyorlardı. Cezmi bey: "İyi ki karşıya geçmedim... dolmuş olup olmadığı belli değil," diye içinden geçirdiği bir sırada derin bir homurtuyla oturduğu yerde sarsıldı. Nuh Nebi'den kalma araba sanki her tarafı dağılacakmış gibi derin bir sarsıntı ve dağınıklık içinde kalktı. Cezmi bey önce saatine baktı... daha sonra da hiç belli etmeden sağındaki solundakilere...

* * *

İŞTE aslında olay bile olmayan, ama Cezmi beyi hiç beklenmedik biçimde etkileyen olay vapur çıkışında bindiği halk otobüsünde patlak verdi. Tümüyle dolan otobüs ayaktaki tıkış

tıkış yolcularıyla birlikte hareket ettikten az sonra Cezmi bey, kızla-erkek karışımı o buluğ çağlarındaki pınar sularının taşlara çarpınca çıkardığı sese benzeyen bir sesin: -"Metris'e nasıl gidilir?" diye sorduğunu duydu. Duyar duymaz da soru sanki kendine sorulmuş gibi kıpkırmızı kesildi. Tüm otobüs yolcularının soru sorana dönerek: -"Bu amcanın karısı her Salı Metris'e gider, ona sor" demelerinden korktu. Yolculardan canhıraş para toplayan iri kıyım genç sürücü yardımcısı soru soranı:

-Metris mi? Metris neresi? Bildiğim bile yok benim hemşerim diye yanıtladı. Soru soran ise o şakıyan sesiyle:

-İzmir'den geliyorum, dedi... Trenden az önce indim. Metris'te askeri cezaevi varmış. Ağabeyim orada tutuklu. Bugün *Görüş* günleriymiş. Onu göreceğim. Mektubunda öyle diyor... *Görüş*'müş bugün.

Cezmi bey dışarıya bakmak için başını çevirdiğinde oturduğu en arka sıranın en dip koltuğunda olduğu için varlığı hiç duyarlanmayan alabildiğine iyi giyimli, omuzundan deri çantalı, gençten bir adamın yanıt vermek için eğildiğini gördü.

-Sen yanlış binmişsin bu otobüse... dedi.

İşte o zaman kendisine yanıt vereni görmek için sahanlıktaki yolcuların arasından soru soran sıyrılınca Cezmi bey henüz 17-18 yaşlarında gepegenç bir çocuk gördü. Kalın giysileri içinde daha da irileşmiş, kendi kendilerinin dışına paltoları, kaşkolları, şapkaları ile taşmış insanlar arasında çiçek açmış bir dal gibiydi. Sırtında çokçası köylü yurttaşlarımızın hoşlandığı cart renklerden bir mintan vardı. İçinde de incecik bir fanila. Ve işte başkaca hiçbir şey. Yaz güneşinde iyice solduğu belli olan kadife ceketi cart mor gömleğinin o acayip morluğunda eriyip gitmişti sanki. Ayaklarındaki incecik köseleli pabuçların dikişleri sökülmüş, pabuçların tek görevi kalmış gibiydi: Tabanıyla yere bastığını gözlerden gizlemek.

Dipteki genç adamı yanındakinden izin alarak genç çocuğa biraz daha sokuldu:

-Karaköy'den Eminönü'ne dek yürüseydin, oradan Sultançiftliği belediye otobüsüne binebilirdin. Yanıltmışlar seni. Şimdi şöyle yapacaksın: gitmek istediğin yer kent dışında. Yani

İstanbul dışında. Çok kişi de bilmez. Biz de bilmezdik ama öğrettiler.

Bu kez sürücü yardımcısına dönerek:

-Konuğumuzu Bozdoğan kemerlerinde indir, diye tembihledi. İner inmez park içinde 150 metre kadar yürü. Karşında trafik lambalarını göreceksin. Onu geçince dur. O anayoldan sürekli minibüsler geçer. (500 Evler) yazılı olanına bin. Son durakta in. İnince askeri kışlayı seni bekler bulacaksın. Nizamiye'den kimlik denetiminden sonra seni içeriye alırlar...

Otobüste herkes sanki oraya kendileri gidecekmiş gibi adamın tanımlamasını can kulağıyla dinliyorlardı. Yolculardan bazıları başlarını çevirip çevirip "siyasi tutukluların yattığı" askeri cezaevini bunca iyi bilen gençten pos bıyıklı adama baktılar. İzmirli genç:

-Sağol amca, dedi. İyiden iyiye anladım. Kaygılanma sen.

Arka koltukların hemen önündeki iki kişilik koltukta oturan genç bir kadın başını kaldırarak aşağı yukarı başucunda duran delikanlıya gülümseyen gözlerle soru yöneltti:

-Suçu neymiş ağabeyinin?

Genç çocuk çok kıvançlı bir öykü anlatıyormuşcasına, durulduğunda çavlayan sesiyle:

-Bunlar, dedi, ağabeyimle arkadaşları postaneden çokça çokça mektuplar atarken böyle böyle... kucak kucak; işte polislerce yakalanıvermişler. Suçları da meğersem neymiş; attıkları mektupların içinde HAYIR yazıyormuş...

Otobüsteki herkes birbirine soru sorarmışçasına:

-Hayır...

-Hayır demeye başladı.

Ne ki, gençten adamın dudaklarının arasından "Anayasa'ya HAYIR" diye mırıldandığını da hemen hemen herkes duydu. Aynı kadın:

-Benim de erkek kardeşim tutuklu, dedi. Küçüğüm.

İzmir'li genç çocuğun sevinci gözlerinden ırmak ırmak taştı:

-Nerede? Metris'te mi? Bizimkinle tanıştırdılar belki. Yok yok tanıştırlar, hiç kuşkun olmasın.

Genç kadın gülümsedi:

-Bizimkisi Alemdağ'da. Çok uzakta. Biri bir yakada, öteki başka yakada.

Bahar dalına benzeyen çocuk daha da yeşeren bir kıvançla karşılık verdi kendisine:

-Hiç belli olmaz, dedi... Biri bir yakada, öteki başka yakada da olsa, kim bilir yine de bir aradadırlar belki... Anamın bazlamalarını birlikte yerler.

Nereden geldiği belli olmayan bir ses korna gibi konuştu:

-Merak etme sen, sıkma canını... onlar birbirlerini çok iyi tanırlar... Tencere kapağından uzağa yuvarlanmaz ya. Anayasaya HAYIR ha? İşte adamın kulağından tuttukları gibi böyle içeri tıkıverirler...

Genç çocuk kuğuya benzeyen narin boynunu yolcular arasından uzatarak korna gibi konuşan sese yöneldi:

-Doğru amca, dedi... hiç kıvancını yitirmeyen güneşli sesiyle... Kulağından tuttukları gibi işte atıverirler...

Bir süre sustu. Kendine gülenlere yanıt vermek istercesine:

-Demek ki iş kırabilme de, dedi... Bizimki kuyruğu kıstırmış. Minareyi çalarken kılıfını hazırlayacaksın, diyor benim ustam. Bunlar kılıfsız yapmışlar bu işi besbelli.

Ne ki genç kadının tepkisi alabildiğine sert oldu:

-Hiç kimse yargıç kararı kesinleşmeden kimseye suçlu diyemez.

-Ben suçlu demedim ki, dedi korna sesli adam. İçeri alırlar dedim. Niye üstünüze alınıyorsunuz hemen...

-Sizin deminden beri yanınızdakilerle nasıl iğneli iğneli konuştuğunuzu duyuyorum. Bugün bizim başımıza gelen -hiç dilemem ama- yarın sizin başınıza gelebilir. Onun için böyle büyük büyük konuşmayın.

Gençten iyi giyimli adamın inmek için hazırlanırken ahenkli, iri sesiyle, Ziya Paşa'dan şu ünlü dizeleri, halkımızın diline persenk ettiği dizeleri vurgulaya vurgulaya bir çırpıda okuyuverdiği duyuldu:

"Kadı ola davacı ve muhzir dahi şahit

Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet..." Hadi hoşçakalın. Konuğumuzu Bozdoğan kemerlerinde indirmeyi unutma. Hadi kardeş, oradakilere hepsinin yanaklarından öptüğümüzü söyle. Bir otobüs dolusu selam götür dışarıdakilerden, oradaki: *İçerdekiler*'e...

Cezmi bey otobüste bundan sonra neler konuşulduğunu hiç de iyi duyamadı. Yalnız, hemen önündeki iki kişilik sırada oturan genç kadının daha da artan coşkuyla konuştuğunu görüyordu. Kulaklarının uğultusunda, iri kıyım sürücü yardımcısının iki de bir çok önemli bir sözmüş gibi az önce inen gençten adamın sözlerini yinelediğini: -"... mahkemenin hükmüne derler mi adalet" dediğini duyarlıyor, iki de bir bu sözcükle genç İzmirliyi kolundan dürtüklediğini, -"ama nasıl...cuk gibi oturttu" deyişini, İzmirli'nin bahar ılıklığında meltem meltem güldüğünü gözümleyebiliyordu.

Ve İzmir'li delikanlı dal gibi inceliğiyle otobüsün sıcaklığından karakışın ortasına indi. Bir an şaşalayarak duraksadı. Yoğun kar yağışından hiçbir şey görünmüyordu. Birden yanında, yol boyunca hiç konuşmadan bastonuna dayalı, ciddi yüzüyle hep dışarısını izlemiş yaşlı adamı görüverdi. –"Sen de mi burada inecektin baba?" diye sordu. Cezmi bey yanıt vermedi. Yürümeye başladı. Başıyla da "Yürü" dedi. Nedenini kendi de bilmeden, kavrayamadan o da inmişti otobüsten. Oysa Atatürk bulvarında trafik düzgün, hiç takılmadan akıp gidiyordu. Birlikte yürüdüler. Genç çocuk: -"Kayarsın, koluna gireyim baba" dedi. Cezmi bey: -"İşte asıl o zaman kayarım" diye yanıtladı kendisini. Çocuk incecik kadife ceketinin yakalarını kaldırdı. Yine de kar tanecikleri göğsünden ta göbeğine dek yuvarlanıyordu. Yanlarından insanlar yarasa karaltısında, kar sisi içinden geçi geçiveriyorlardı.

Cezmi bey tam belediye alt geçidinin üstünde genç çocuğa bastonunu uzatarak ilerideki trafik lambalarını gösterdi:

-İşte, dedi... adamın tarif ettiği yer burası. Unutma (500 Evler) yazılı minibüse bineceksin. Karşıya dikkatli geç.

İkisi de kar içinde kalmışlardı. Genç çocuğun kirpikleri bile kar tutmuştu. Yine de bahar kadar ılık bakışlarıyla Şimendi-

fer Amca'ya: -"Sağol babam," dedi... "Haydi hoşçakal... sen de ağır ağır yürü. Sizin bu karakışınız ağıla dalan kurt gibi..."

Çocuk gözden yitti. Cezmi bey bastonunu indirdi. Ağır ağır Atatürk bulvarından aşağıya inmeye başladı. İnişin buzlu yolunda sağında solunda insanların düştüklerini görüyordu. Yılmaz'ın eczanesine gideceğine, dosdoğru az ilerisindeki büyük kıraathaneye girdi. Önüne getirilen demli çayı buğulu camlar ardında ılık ılık yudumlamaya başladı.

* * *

BU olayın Cezmi bey üzerindeki etkisi hiç beklenmedik biçimde büyük oldu. Bu olayla, Ayşo'nun eve geldiğinden bu yana aklına takılan soru arasında çok sıkı bir bağ olduğunu kestirmesi sezgisi sayesinde pek güç olmadı. Kendi kendine: "Nasıl olur, diyordu... insanlar böyle herkesin içinde nasıl hiç çekinmeden konuşabilirler?"

Gerçekten de Şimendifer Amca'nın bunu anlayabilmesi çok güçtü. Kafası bir türlü almıyordu bunu. Çözülmesi zor bir denklem gibi. Üst kattaki Suat beyin annesine dediği gibi, bir bakıma "Şimendifer Amca kızının askeri cezaevine düşmesiyle kötü yola düşmesini bir görüyor, bir tutuyor"du. Torunun doğuşundan bu yana kızı Nuray'dan yanında söz edilmeyişi en az beş yılı aşmıştı. Oysa apartmanda herkes durumu biliyor, ama Cezmi beyle bu konuyu kesinkes konuşmuyorlardı. Sanki Cezmi beyin Nuray adlı bir kızı yoktu. Hiç doğmamıştı, hiç olmamıştı.

Cezmi beyin aklından günlerce halk otobüsündeki olay bir türlü çıkmak bilmedi. Her geçen gün gittikçe daha da yoğunlaştı. En ince ayrıntıları gözünde yeniden yeniden canlandı. – "Nasıl olur, nasıl olur da kardeşlerinin, çocuklarının tutuklu olduğunu, hapse atıldıklarını böyle uluorta, herkesin içinde, hiç çekinmeden söyleyebilirler? Yanımdaki o gençten adam da kimdi peki? Neden İzmir'li delikanlıya bunca ilgi gösterdi? Neden elinden geldiğince yardım etti çocuğa?.. Ya o genç kadının, hiç kimseden çekinmeden, utanmadan, sanki iftihar edercesine be-

nim kardeşim de tutuklu... deyişi... Utanmazlığın, arlanmazlığın şah damarı mı çatladı tanrım? Üstelik övünürmüş gibi okunan o dizeler...

Kadı ola davacı ve muhzir dahi şahit. Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet?"

Hiç beklemediği bir darbenin şaşkınlığı içindeydi sanki. Özenerek sakladığı, içine gömdüğü duyguların böyle güncel, böyle gelişigüzel halk otobüslerinde birbirlerini tanımayanlar arasında sakınmasızca konuşuluvermesi, birden kendi yabancılaşmasını, çevreye karşı yalnızlığını çok daha yoğun bir biçimde duyarlatıyor, buna karşı çıkmaya çalışıyor, ne ki kaç yıldan beri içine çekilip büzüldüğü çelik zırh sanki ateşten bir yuvarlağın yüreğinin, beyinin içinde hızla, döne döne yoğunlaşmasıyla git gide eriyor, onu kendi kendisiyle yalın çıplaklığında daha çok karşı karşıya bırakıyordu. Gece yarılarından çok sonra, karısı uykunun en aymazındayken, yavaşça yataktan kalkıyor, pencerenin yanındaki divana kuruluyor, sabahın ilk ışınlarına dek kendi kendine konuşuyor, kendi kendinle düşünüyor, ama daha çok, -hem de hiç bilincinde olmadan- kendi kendinle hesaplaşmaya başlıyordu: -"O genç çocuk, bir dal gibi ince, yoksulluğu belki yol parası için bile başlıbaşına bir engel oluşturacakken... taa kalkıp İzmir'lerden kardeşini görmeye geliyor... Ve ben burada, burnumun dibinde kızımı yıllardır görmüyorum. Görmek bir yana adını bile ettirmiyorum. İkiyüzlüce bir suskunlukla her şey herkesçe bilinirken ben bilinmezmiş gibi yaşıyorum... Neden? Herkes tanımadıkları tutuklular için bile otobüs dolusu selamlar gönderirken, onları yanaklarından öptüklerini herkese duyura duyura söylerken, ben kendi kızımın yanımda adımın bile edilmesine izin vermiyorum... yaşarken diri diri gömüyorum onu. Yaşarken öldürdüm onu kendimde... Neden?

Neden peki? Neden? Yoksa tanrım bağışlanmaz suçum, ölüler katında da diriler katında da acımasızca cezalandırılması gereken suçum bu mu?

* * *

BİR gece artık dayanamadı, karısını derin uykusundan dürterek uyandırdı:

-Kalk kadın... seninle konuşacaklarım var.

Lütfiye hanım önce telaşlandı, aklına ilk gelen kocasının kalp yetmezliğinden yine rahatsızlandığı düşüncesi oldu. – "Doktor çağıralım mı Cezmi bey?..." dedi.

-Ne doktoru kadın. Kalk. Oturma odasında bekliyorum. Ilık ya, sen yine de iyi giyin. Üşüme.

Cezmi bey kaç gecedir sabahladığı pencere kenarındaki sedire kurulduğunda düşüncelerinin yoğun dalgınlığı içine gömülüp gitmişti bile. Lütfiye hanımı karşısında bir süre sonra sezinleyebildi. Bulanık bakışlarını karısının üzerine dikerek:

-Kız nasıl? diye sordu.

Zavallı kadın afalladı.

-Hangi kız Cezmi bey?

-Hangi kız mı? Nuray? Nuray nasıl?

Lütfiye hanım kocasına belki de ilk kez yaşamı boyunca bunca uzun gözünü kırpmadan baktı. Hiçbir şey demedi.

-Ne yiyip ne içiyorlar?

-İçerideki arkadaşlarıyla birlikte yiyip içiyorlar...

-Nasıl içeridekilerle birlikte yiyip içiyorlar?

-Aramızda topladıklarımızı görevli assubaya veriyoruz. O da götürüp onlara veriyor...

-Sen kendin kızına ayrıca para vermiyor musun? Öyle şey mi olur? Az vereni vardır, çok vereni...

-İşte onun için ya... adını komün koydukları bir ortak yaşam sürdürüyorlar içeride...

-Nasıl komün?

-Dediğin gibi az vereni var, çok vereni.... Hiç veremeyeni var... her salı görüşte biz ana-babalar ya da tutukluların yakınları, hısım akrabalar kendi aramızda herkes kendi elverdiğince para topluyoruz. Onlar, içerdekiler öğretti bunu bize. Topladığımız parayı içeriye gönderiyoruz. Onlar da cezaevi kantininden bu ortak parayla ortak gereksinimlerini karşılıyorlar. Hiç veremeyen de, az veren de kendi aralarında kendi kendilerine yetmiş oluyorlar...

-Ya?

Bir süre dışarı baktı. Sonra çatık kaşlarının arasından: -"Peki ne zaman çıkacak?" diye sordu.

-Belli değil Cezmi bey, ne zaman çıkacağı...

-Nasıl belli değil? İki yıla yakın tutuklu değil mi senin kızın?

-Daha da uzun süredir tutuklu olup da durumları belli olmayan çok kişi var... Dava bile açılmadı. Çocuklar neyle suçlandıklarını bile bilmiyorlar... Daha doğrusu birkaç hafta öncesine kadar bilmiyorlardı. Bizimkiler için söylüyorum bunu... Ama birkaç gün önce öğrendiğimize göre Sıkıyönetimin askeri savcısı binbaşı Ülkü dosyamızı tamamlamış... Dediğine göre bir aya kalmaz ardından da artık dava açılırmış...

Bir süre sustu: -"Birbirimize muştu vermek ister gibi soruyoruz: dava açılacak mı? diye... Mahkeme önüne çıkarılacaklar mı acaba? diye. Sanırım yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik... İnşallah bir aya kalmaz Sıkıyönetim mahkemesine çıkarılırlar..."

-Kız ne diyor peki?

-Nuray davanın açılmasıyla birlikte salıverilmelerin de başlayacağını söylüyor. Ama son durumu pek bilemiyorum: geçen hafta gidişimde kendisini göremedim. Yalnız ben değil, öteki dostlarımız da çocuklarını göremediler...

-Göremedin mi? O niye peki? Oysa geçen hafta da gittin sen kızı görmeye?

-Görüşe çıkmadılar Cezmi bey.

-Nasıl görüşe çıkmadılar? Ne demek görüşe çıkmamak?

Aslına bakılırsa Lütfiye hanımın aklı başında olsaydı bu konuya hiç mi hiç değinmek istemezdi. Ne ki kocasının ilk kez kızını, böyle gece yarılarından sonra kendisini karşısına oturtup sorgu suale çekmesi karşısında heyecanından kendini denetleyememiş, zar zor bastırabildiği sevincinden boş bulunarak bu sıkıcı, belki de kocasının canını alabildiğine sıkacak konuyu ağzından kaçırıvermişti. Kocasının üzülmesini ya da kestiremeyeceği bir nedenle birden pişmanlık duymasını istemediği için konuyu değiştirmek istedi, ne ki elinde olmayarak kaçınmak istediği şeyi deşeledi:

-Bilmiyorum Cezmi bey, dedi... iki haftadır böyle oluyor. Bekliyoruz, bekliyoruz, sonra görüşemeden geldiğimiz gibi gerisin geri dönüyoruz.

Bu açıklama Cezmi bey'i daha da kuşkulandırdı:

-Bir nedeni olmalı kadın, dedi. Her hafta düzenli düzenli görüşürken, son iki haftadır niye görüştürmediler sizi?...

-Onlara bakarsan bizimkiler görüşe çıkmıyorlarmış...

-Onlar dediğin kim?

-Cezaevi yönetimi.. Subaylar... astsubaylar...

-Neden görüş'e çıkmıyorlarmış?

Lütfiye hanım kalktı, mutfağa geçti. Ada çayıyla naneyi birlikte demledi. Sıkıntılı konuları aralarında konuşurlarken çok kez bu yönteme başvururlardı. Cezmi bey yanıt vermeden kalkışını, ada çayıyla nane, kekik karışımı getirişini sabırla bekledi. Büyük dem bardaklarına boşaltırken ezan sesleri duyulmaya başladı. Salonu kekik, nane kokusu ılık ılık doldurmuştu. Bir süre konuşmadan ezan sesini dinlediler. Erenköy, İstanbul'un camisi en bol semtlerinden biri olduğu için ezan sesleri bitmek tükenmek bilmiyordu. Müezzinin biri ezanın ortasına geldiğinde, bu kez, az ötedeki caminin müezzini ezan okumaya başlıyor, bitirdiğinde bir başkası ezanı ortalıyordu. Gökyüzü yavaş yavaş ağarmaya başladı. Sanki imamların ezan sesleriyle gök perde perde açılıyor gibiydi. Sonunda çok uzakta ince bir ses, sanki suda dalgalanan bir gölge gibi, tek başına dalgalana dalgalana eriyip giderken Cezmi bey'le karısı Lütfiye hanım nane, kekik karışımı ada çaylarını ikinci kez doldurmuşlar, yeniden yavaş yavaş yudumlamaya başlamışlardı.

-İçerde her zaman iyi şeyler olmuyor efendi...

-Anlat bana... nasıl?

-Tutukluları dövüyorlar. Hem de kötü, çok kötü dövüyorlar... Acımasızca.

Cezmi bey'in dilinin ucuna dek gelmesine karşın "Nuray'ı da mı?" diye nedense sormadı, yutkundu. Başını pencereden yana çevirerek kurşun matlığında donup kalıvermiş sabah aydınlığına baktı:

-Nasıl dövüyorlar? diye boğuk bir sesle konuştu... Ne suç işliyorlar ki dövüyorlar?

-Ne suçları olabilir zavallı tutukluların efendi? Tutsak tutsakken nasıl suç işleyebilir? Kağıt kalemleri bile yok. Kağıt kalem bile vermiyorlar.

Karısının böyle kesin kararlı, kesin inançlı bir biçimde konuşması Cezmi bey'i şaşırttı. Karısına baktı. Lütfiye hanım sanki yarasına basılmış biri gibi konuşmasını sürdürdü:

-Asıl suçlu cezaevi yöneticileri... Bizimkiler kendilerini savunmak zorunda kalıyorlar.

Lütfiye hanım bir bakıma *"dünyadan habersiz"* kocasına durumu şöyle özetleyiverdi:

-İlk alıp götürülmede politik tutuklular Gayrettepe'deki siyasi polis merkezine götürülüyorlar Cezmi bey. Paşalar komitesinin çıkardığı buyrultuya göre de, orada, hiç kimseyle görüştürülmeden tam tamına üç ay süreyle, doksan gün boyunca sorgu suale çekiliyorlar. Bu süre, gerekli görülürse Sıkıyönetim komutanlığınca bir o kadar daha uzatılıyor. Bu sözde... Kaç üç aydır içerde olup da öldü mü kaldı mı, kendisinden hiç haber alınamayan bir sürü insan var... Gayrettepe'de olup olmadıkları bile bilinmiyor artık... Tatbikat yapacağız diye alıp götürdükleri tutukluları "kaçıyordu" deyip vuruyorlarmış... Korkun söylentiler efendi... korkunç, insanın tüylerini diken diken eden... Her neyse, ifadesi alınan, sorgulanması Gayrettepe'deki siyasi poliste biten, bu kez tutuklu olarak askeri cezaevlerinden birine gönderiliyor. Bir süre sonra da askeri savcının karşısına çıkarılıyor. Askeri savcı siyasi poliste alınan ifadeyi bu kez kendi önünde sanığa okuyor. Kabul edip etmediğini soruyor. İşte iş burada çatallaşıyor Cezmi bey: Politik tutukluların hemen hepsi MİT'te akıl almaz işkencelerle alınan ifadelerini reddediyorlar.

Lütfiye hanım kocasına baktı. Kendisini özenle dinliyordu.

-Sana siyasi polisteki o işkenceleri anlatamam efendi... Ne akıl almaz şeyler... ama bak efendi, senin karşında hiç böyle konuşmadım, tanığı olduğum şeyi söylememe izin ver: şimdi

artık suçu olmadığı anlaşıldığı için altı aydır dışarıda olan tanıdıklarımızdan birinin gül fidanı gibi güzel narin kızı tam altı aydır, bu işkenceler sonucu adet görmüyor. Bakmaya kıyamayacağın genç kız aybaşlarını görmüyor, yitirdi bunu...

Ağladığını göstermemek için çaydanlığı topladı. Mutfağa gitti. Sonra dönüp önceki yerini aldı. Konuşmasını bıraktığı yerden sürdürdü:

-Askeri savcı kendi önünde, MİT'teki sorgusunu geri çeviren suçlunun bu sözlerini yazıya geçirteceğine, bu kez, hiç olmaması gereken bir şeyi o yapıyor: -"Alın götürün bunu," diyor... "Sorgulaması yeniden yapılsın..." Jandarmalar sanığı askeri cezaevine geri getirdiklerinin ya ikinci ya da en çok üçüncü gecesi, tüm tutuklular uykudayken, siyasi polis ekipleri, bir baskınla, sorgulamasını geri çeviren tutukluyu yeniden apar topar arabalarına atıp yeniden kendi işkence merkezlerine, yani MİT'e götürüyorlar. Yeniden işkenceye yatırıyorlar. "Askeri savcı önünde polisteki sorgulamamı aynen kabul ediyorum" dedirtebilmek için bu kez, birincisinden de acımasız, vahşi işkenceye çekmeye başlıyorlar. Zaten birincisinden yarı sakat şöyle böyle canlarını kurtarabilmiş olanların bu ikincisine dayanmaları çok güç. Bunu işkenceciler de bildiklerinden doktor gözetiminde yapıyorlar, doktor gözetiminde gerçekleştiriyorlar ikinci işkenceyi...

Cezmi bey karısına artık gizleyemeyeceği bir hayretle bakıyordu. "Siyasi Polis", "MİT", "Gayrettepe" "Sıkıyönetim askeri savcısı" "İşkence" sözcüklerini karısının böylesine su gibi ardı ardına sıralayıvermesini hayretle izliyordu. "Besbelli," diye geçiriyordu içinden, "karım kızının tutukluluğundan bu yana tüm işlemleri en ince ayrıntılarına dek öğrenmiş, hepsiyle içli dışlı olmuş..."

Geçenlerde tutuklulardan biri, körpecik genç bir delikanlı yeniden işkenceye alındıktan sonra Metris cezaevine geri gönderilmiş. Az sonra da fenalaşmış. Alıp hastaneye götürmüşler. N'olup bittiğini hiç kimse doğru dürüst bilmiyor. Öldüğü söyleniyor. Olaydan birkaç gün sonra, tutukluların bir bölümü mahkemeye götürülmek için zırhlı arabalara bindirilirken, içlerinden bazıları, iki yaşlının, iki yaşlı ana-babanın ağlaya ağlaya Nizamiye ka-

pısından çıktıklarını görmüşler. İkisi de köylüymüş. Ellerindeki tahta bavulu görünce zırhlı arabadakiler bavulu tanımışlar. İkinci sorgulamadan sonra yeniden geri getirilen delikanlının bavulu. İşte o zaman öldüğüne inanmışlar. Mahkeme dönüşü de gördüklerini tüm arkadaşlarına anlatmışlar. O gece olaylar sabaha dek sürmüş. Askerler yer yer koğuşlara girip tüm tutukluları sıra dayağına çekmişler... yer yer tutuklular koğuşlara askerleri, tüm askeri cezaevi yöneticilerini çileden çıkaran yığınaklar yapıp, sloganlar atmışlar, türküler, marşlar söylemişler...

İşte iki haftadır *Görüş*'e çıkmamalarının nedeni bu Cezmi bey. Durumu kamuoyuna anlatabilmek. İçerideki baskının, insanlık dışı koşulların durumunu gözler önüne serebilmek... En önemlisi de: ikinci kez yeniden siyasi polise alınmalarını engellemek. Hiçbir şeye sığmayan bu uygulamayı engelleyebilmek...

Oysa biz dışarıdakilerin de elinden hiçbir şey gelmiyor... Elimiz böğrümüzde bekleyip bekleyip dağılıyoruz. Bu işin sonu nereye varacak bilemiyorum efendi...

Cezmi bey karısının "körpecik delikanlı" sözcüğüyle halk otobüsünde gördüğü, gözlerinin içi gülen, duru, aydınlık genci elindeki naylon torbasıyla yeniden görür gibi oldu. "Ah" diye geçirdi içinden, "İzmir'den boşu boşuna geldi demek... Görüşe çıkmadıkları için kardeşini göremedi. Kalacak yeri var mıydı acaba? Ne yaptı?" Sonra kendisini gördü: yağan kar içinde çivili bastonuyla çocuğa durağı gösteriyordu. Ve delikanlının bahar ılıklığındaki bakışlarını içinde duydu. Karısına döndü:

-Hadi hanım sen git yat artık... dinlen biraz. Ben sobayı temizler, biraz de ben kestiririm. Ayşo kalkmadan sobayı tutuşturuver.

Lütfiye hanım başını yastığa kor komaz, tüm günü yorgunluklar, üzünçler ya da kesik sevinçler içinde geçen insanlar gibi gözünü kapar kapamaz uykusuna dalıp gitti. Gözlerini açar açmaz güncel işlerin peşine düşen doğal insanların, tanrıya şükür, hiç olmazsa uykuları, kısa da olsa tedirginsiz, tam bir dinlenme içinde geçer...

** *

OYSA ŞİMENDİFER AMCA için artık geceleri uyumak hemen hemen olanaksızdı. Sedirin üstünde sabahlara dek kendi kendineydi:

Besbelli iki dünya kurulmuş benim dışında, diyordu kendi kendine... Polisiyle demir parmaklıklarıyla bir dünya ve bu dünyanın baskı altında, işkencede tuttuğu bir başka dünya... Ne oldu da insanlar böyle karşı karşıya düştüler tanrım? Ve ben bu iki dünyayı da anlamaktan ne kadar uzağım... İşkence edeni de, işkencede öleni de... Otobüslerde güncelleşmiş bu olayların ne denli dışındayım... Karımın anlattıklarını çok iyi işitiyorum ama nasıl olduğunu temelden tutup da bir türlü kavrayamıyorum... Örneğin, cezaevi önünde ortaklaşa para toplanmasını bir türlü anlayamıyorum. Benim kızımın olanakları daha çoksa o, o olanaklardan daha çok yararlanmalı değil mi? Hep bu öğretilmedi mi bize? Hep bunu görmedik mi yaşamımız boyunca... Yeni ahlak kuralları mı gelip yerleşti içimize? Nasıl oluyor da olanla olmayan, birbirlerinden en küçük bir kuşku duymadan, acaba o noksan mı veriyor, diye bir tedirginliğe kapılmadan elindekini avucundakini ortaya koyabiliyor? Ya peki içerideki "bizim durumumuz daha iyi, niye ben ortak paylaşıma rıza göstereyim?" haklılığını öne sürmüyor? Bu yeni ahlak kuralını ortadan kaldırmak için mi, sıkıyönetimler, işkenceler, tutuklamalar var? Nedir bu karşı karşıya düşmüş iki dünyanın birbirinden alıp veremediği... Ama kızım bu dünyanın orta göbeğinde işte... Benim anlayamadığım baskı altına alınmış bir dünyanın insanları içinde... Ama karım onu anlıyor. Hem de büyük bir beceriyle o dünyadakilere ayak uydurmuş bile... Peki ya ben? Her şeyin uzağındayım... bir ot gibi. Düşündüğüm, üzerine titrediğim tek şeyse: gururum. Onurum.

Evet evet her şeyi açıkça söylemeliyim kendime: bu boş, anlamsız gururum ve kasıntılı yaşayışım yüzünden, otobüstekilerden, apartmandakilerden, karımdan, kızımdan, torunumdan uzağım. Bugüne kadar hiçbir şeyi doğru anlayıp kavrayamadım. Ve başımıza gelenler işte hep bu yüzden: benim anlamaktan kaçınan, anlamayı karısı-çocuğuyla yüz göz olma sanan o budala, tın tın gururum yüzünden...

Kendisinin suçlu olduğunu belirleyen bu yargılamadan sonra Şimendifer Amca için artık iş çığırından çıktı denebilir. İstanbul'un insanın iliklerini donduran karakış şubatında, erken saatlerde evden çıkıyor, nereye, niçin gittiğini bilmeden, bir otobüse, bir trene, vapura, minübüse biniyor, kendini ya bir deniz kıyısında, ya sıcak bir kahvede, hiç tanımadığı insanlarla birlikte ya da bir parkın uzak yalnızlığında, bir bankın ucunda daha boyutlu yalnızlıklara uzanmış buluyordu: -"Tüm yaşamım göstermelikti. İçtensiz bir yaşamdı benimkisi. Tüm yaşantımın ölçütünü 'başkaları ne der' kaygısı oluşturdu. Neden evlenmelerine karşı çıktım: *başkaları ne der*? korkusuyla... 'Cezmi bey'in kızı kendi bulduğuyla evlenmiş' derler korkusuyla... Aslında kızımı da sevmedim ben... temelde, köklü bir biçimde. 'Okuttu, yemedi yedirdi, içmedi içirdi' desinler diye. Beni beğenmeleri, ardımdan kem söz etmemeleri için yaptım bunu. Beni benim dışımdaki kalıpları yeğledim asıl canlı, gerçek olana. Oysa onlar işte, birbirlerini tüm bu göstermelik kalıplar dışında kendi doğasallıklarıyla seviyorlardı... ilişkileri de öyleydi kuşkusuz. Arı, temiz. Kızım benim göstermeciliğe, başkalarına göre kurulmuş yargılı yaşama biçimime başkaldırdı sonunda. Böyle olması kaçınılmazdı. Başkaldırdı bile denemez... Kendiliğinden oldu bu. Onun doğasallığıyla benim sığlığım, göstermeci ilkelerim artık birlikte yürümedi, kendiliğinden çatıştılar birbirleriyle...

Ve işte ben mezarımın çukurunda böyle yapayalnız daha çok kamburlaşırken kızım demir parmaklıklar arasında işkencede, damadım yuvası yıkılmış yaban ellerde, torunum anne annesinin titrek ellerinde yapayalnız... Yaşam içtenlikle katılmayan kasıntılı sığlığım hepimizi en acımasız yalnızlıklara getirip bıraktı işte böylece. Onların hiçbirini bir çınar ağacı gibi kendi köklerimden, kendi içtenliğimden gelen zenginliklere sarılıp sarmalayamadım. Bir kara çalı bile olamadım onlar için; kimseyi kendi gölgemde soluklandırıp dinlendiremedim.

"Nasıl bağışlatırım bundan sonra suçumu ey koca tanrı?"

Şimendifer Amca gibi yaşamı boyunca alabildiğine ciddi, kendi kendine tutarlı bir adamın "bir ayağı mezarının çukurun-

da"yken kendi kendisiyle yapacağı hesaplaşmada alabildiğince nesnel, dürüst acımasız olacağı kuşkusuzdu. Bunun getireceği sonuçlara da korkusuzca boyun eğeceği apaçık ortadaydı. İşin asıl şaşılası yanı, kim bilir belki de ülkemizde birçok aydın kişinin anlamakta güçlük çekeceği nokta: bireysel boyutlar içindeki nesnel eleştirisinde, hiç ama hiç politikayla ilgilenmemiş, adını "Ustura Cezmi"ye çıkartacak kadar disiplinli bir demiryolculuk yaşamından başını kaldırmamış bu adamın içinde yaşadığı politik oluşumları en can alıcı, en çarpıcı bir biçimde, akıl almaz bir duyarlılıkla yakalayabilmiş olmasıydı.

Son bir olay artık bardağı taşıran damla oldu.

Akşamın el etek çekilmiş bir saatinde Kadıköy rıhtımından Haydarpaşa'ya doğru yürürken küçük bir kız çocuğu gözüne ilişti. Rıhtım buzullaşmıştı. Duraklardaki minibüslerde tek tük yolcular arabanın dolmasını derin dalgınlıkları içinde bekliyorlardı. Rıhtım üstünde en çok 7 yaşlarındaki kız çocuğu yapayalnızdı ama birini beklediği de belliydi. Kolları, etekleri uzun bir mantonun içinde kaybolup gitmiş gibiydi. Ayaklarında lastik pabuçlar vardı. Az sonra bir adam rıhtım çukurundan, deniz kayalarının bulunduğu yerden çıktı, pantolonunun düğmelerini ilikliye ilikleye küçük kız çocuğuna doğru yaklaşmaya başladı. Belli ki çişini yapmıştı. Çocuktan daha da sefil bir görünümü vardı. Simsiyah sakalları bir karış inmişti. Başında yün bir külah vardı. Ceketinin yakasını kaldırmıştı. Elindeki naylon torba, o sıra İstanbul yoksulunun yüzünü güldüren hamsi balığıyla doluydu. Cezmi bey iki kilosunun elli liraya verildiğini anımsadı. "Ama, belki de balıkçılar bu adamın torbasını bedavasına dolduruverdiler..." Ama, bekli de balıkçılar bu adamın torbasını bedavasına dolduruverdiler..." Elli lirayı bile bulup çıkarması olanaksızmış gibi görünüyordu Cezmi bey'e...

Zavallı adam sağ ayağını sürüyordu. Tıpkı belinin yarısı ezilmiş bir havyan gibi... öyle sürüklene sürüklene gidiyordu. Cezmi bey nedenini kestiremediği bir duyguyla, sanki minibüs bekliyormuş gibi üstü kapalı durakta durdu; onları izledi.

Adam kızının yanına varabildi. Kendisinden hiç beklenmeyen bir güçle kızını kucakladı. Yine öyle, boynuna sarılı kı-

zını sürüklene sürüklene Cezmi bey'in az ilerisindeki banklardan birine getirip oturttu. Sonra hiçbir şey demeden küçük kızın karşısında diz çöktü. Lastik pabuçlarını, daha sonra da yırtık parçalanmış çoraplarını ayaklarından, şişmiş bir yaradan sargı bezlerini çözüp alırmışçasına özenle çekip çıkardı. Küçük kızın ayakları morarmıştı. Başından yün takkesini çıkardı, küçük kızın ayaklarını hoh'layarak yün takkesi içinde kurulamaya, ovarak ısıtmaya başladı. Bu işi öylesine özenle, öylesine uzun süre yaptı ki Cezmi bey izlemekten yoruldu.

Belli ki kızı acıyla ağlamıştı yol boyunca... Gözyaşları sanki buz tutmuş gibi yanaklarında donmuştu. Ama babası ayaklarını yün takkesi içinde kurularken, eğilip nefesiyle ısıtmaya çalışırken arada bir başını kaldırıp kızına bakıyor, o zaman her ikisi de birbirlerine tatlı tatlı, sıcacık gülümsüyorlardı. Bu bakışları bir yerden tanıyor gibiydi Cezmi bey... Şakakları zonklamaya başladı. Bu bakışlarla bir yerde daha karşılaşmıştı... birden anımsadı: çivili bastonunu trafik lambalarının kırmızılığına dikmiş yaşlı bir adama kirpiklerinin ucuna dek kara gömülü genç bir delikanlı, işte tıpkı onlar gibi, sıcak, böylesine yumuşak bahar ılıklığında dolu dolu bakıyor, sanki kavrayamadığı bir çağrıyı kulağına fısıldıyordu.

Küçük kız minicik ellerini babasının darmadağın, kirlilikten kaskatı kesilmiş sert saçları içine daldırmıştı. Adam az sonra takkesini başına geçirdi ve titrek elleriyle ceplerini karıştırmaya başladı. Cezmi bey adamın elinde kalın kırmızı çorapları gördü. Gülerek kızına doğru sallıyordu. Kız minicik ayaklarını birbirine sürtüştürüyor, babasına artık Cezmi bey'in duyabileceği yükseklikte kahkahalarla karşılık veriyordu. Adam özenle kızının ayaklarına çorapları giydirdi. Sonra da lastik pabuçlarını. Kızına işaretle bankın üstüne çıkmasını söyledi. Kız bankın üstüne çıkıp dineldi. Adam naylon torbayı kendisine uzattı. Ve banka tutunarak, yaralı bir asker gibi acı içinde sarsıla sarsıla doğruldu. Kızını kucakladı.

Bir süre böyle gittiler. Sonra kızını yere indirdi. Naylon torbayı aldı. Zavallı kızcağız babasına yetişmek için kollarını, eteklerini topla toplaya koşmaya çalışıyordu. Babası zaman zaman eğilip kendisine bir şeyler söylüyor, sonra yine yürümeye başlıyor-

du. Kızı yine geride kalınca onu bekliyor, bazen kucağına alıyor, hem balıkları, hem kendini sürüye sürüye götürüyordu. Bir süre sonra gözden yittiler.

Cezmi bey, bu kez, banklardan birine oturdu. Gündüzün yoğun kar yağışının yerini keskin bir ayaz almıştı. Karşı kıyılar pırıl pırıldı. Deniz rıhtımdan da betonlaşmış gibiydi sanki ağır soğuk altında. Martılar çığlık çığlığaydılar. Denize daldıklarında sanki beton zemine düşmüş gibi ses çıkarıyorlardı. Cezmi bey bir süre daha oturduğu bankta baba-kızı düşledi: -"Şimdi tenekeden barakalarına varmışlardır bile. Mangalın üstüne yerleştirdikleri hamsileri bir bir atıştırmaya koyulmuşlardır. Şimdi boğaz derdinde, birbirlerini görmüyorlardır..." Az sonra baba-kızın koyun koyuna yattıklarını gördü. Baba iki de bir, incecik bir yorganı kızı üşümesin diye kalkıp kalkıp kızının sırtına sokuşturuyordu. En son doğrulmasında Cezmi bey'e baktı. Ve sonra baba –kız nefes nefese uyuyup kaldılar...

-"Hiçbir zaman böyle içten sevmedim kimseyi. Ölümümü bile planlamıştım. Son dakikalarımda Nuray başımda olsun, gerekli hizmetleri yapsın istemiştim. Hiç böylesine sığlıklara düşmemişler koyun koyuna yatarlarken. Ben, işte, her şeyden, sevgiden, kızımdan uzak yapayalnızım..."

Birden atış düşmüş gibi göğsü yandı. Kızı Nuray'ı çok özlediğini duyarlardı. Ve martı çığlıkları içinde gece karanlığının artık iyice bastırdığı, el eteğin çekildiği bir saatte Şimendifer Amca Kadıköy'ün buz tutmuş rıhtımında gözyaşlarını avuçlarının içiyle sildi.

* * *

LÜTFİYE HANIM kocasının günlerdir süren tedirginliğini hiç ses çıkarmadan sessizce izlemesine ve de kocasının önemli şeylere karar vermeden önce hep böyle benzer yalnızlıklara çekildiğini çok iyi bilmesine karşın, yine de o salı sabahı *Görüş*'e gitmek için kalkıp hazırlandığında, kocasını kendinden önce kalkmış, sokağa çıkacak biçimde iyice giyinmiş görünce... doğrusu çok şaşırdı:

-Sen nereye efendi, diye sordu.

-Kızı görmeye.

Doğrusu, Lütfiye hanım işte bunu hiç beklemiyordu. Şaşkınlıktan mı, yoksa saygısını ya da sevgisini belli etmenin başka yolunu bilmediğinden mi ne, bayramlarda, önemli dinsel günlerde yaptığı gibi birden yaklaşıp kocasının elini öptü, başına koydu. Ayşo'yu bu görüntü afallatmıştı. O da anneannesinin yaptığı gibi koştu, dedesinin her iki elinden ayrı ayrı öptü, her iki elini ayrı ayrı başına koydu. Sonra geldiği gibi yıldırım hızıyla koşup büyük annesinin elinden yakaladı. Dedesine bakmaya başladı.

Lütfiye hanım Ayşo'yu yukarıya, Suat bey'lere çıkarıp bıraktı. Her salı olduğu gibi Kadriye hanım Ayşo'yu bekliyordu. Lütfiye hanımı bu kez alabildiğine sevinçli bir heyecan içinde görünce "n'oluyor?" der gibilerden baktı. Lütfiye hanım soluk soluğa:

-Barıştı, dedi... Kızını bağışladı. Cezmi bey benimle birlikte geliyor... Benimle *Görüş*'e geliyor...

* * *

EMİNÖNÜ iskelesinin Sirkeci tarafından kalkan 08.25 Sultançiftliği belediye otobüsünün bu saatteki yolcularının hemen hemen hepsini "GÖRÜŞ"e gidenler oluşturuyordu. 08.25 otobüs seferine "Siyasiler" adı konmuştu. Bu otobüsün tüm yolcuları birbirlerini artık çok iyi tanıyorlardı. Ortak dertlerinin aracılığıyla öteki dertlerinin de ortağı olmuşlardı. "Kırk yıllık ahbaplar" gibiydiler.

Lütfiye hanım'dan baba-kız ilişkisini çok iyi bilen yolcular Cezmi bey'i "Siyasiler"in içinde görünce hem çok şaşırdılar, hem de çok sevindiler. Bunu o günün iyi başladığına, iyi haberlerle döneceklerine yorumlayanlar oldu. Gerçekten de sessiz ve derin bir sevinç tüm otobüste dalgalandı. Cezmi bey karısıyla birlikte yan yana oturmuşlardı. Erken gelmenin yararı bir bu oluyordu, bir de daha çok "dertleşme" – "haberleşme" olanağını bulmalarını sağlıyordu. Yolcular kimin geldiğini, kimin gelme-

diğini de aralarında sık sık denetliyorlar, bazen, çok olmamakla birlikte, kesinkes geleceğini bildikleri bazı arkadaşlarının gecikmesi karşısında otobüsü bekletebildikleri bile oluyordu. Cezmi bey'se çevresinde olup bitenlerden habersiz derin dalgınlığı içinde sürekli dışarıya bakıyordu. Otobüs bir süre sonra kalktı. Yolcular geçen haftadan bu yana olan durumları birbirlerine anlatmaya, aralarındaki konuşmayı daha da yoğunlaştırmaya başladılar.

O gün hemen hemen herkes orta yaşlı bir kadının sorunuyla ilgileniyordu. Bu kadının oğlu iki yıldan beri tutukluydu. Örgüt üyesi olmamasına karşın herkesin dilinde adının bunca çok geçmesine neden, siyasi polisteki insanlık dışı işkenceye kahramanca göğüs gerişi, ne siyasi poliste, ne de askeri savcılıkta kendisinden, kendisini suçlu düşürebilecek en küçük bir ifade alınamayışıydı. Kadının oğlu gerçekten de örgüt üyesi falan değildi. Bir gömlek atölyesinde makineciydi. Ne ki örgüt üyesi olan bir arkadaşı, hem de örgütün oldukça sorumlu bir yerinde polis işkencesine ya dayanamadığı için ya da daha önemli bir arkadaşını gizleyebilmek amacıyla, aranan silahı bu kadının oğluna verdiğini söylemişti. Polisler eve yaptıkları baskında gerçi bu silahı bulamamışlardı ama adı bir kez "örgüt üyesi" olarak fişlendiğinden kendisine bu üyeliği kabul ettirmek için akıl almaz işkenceler yapılmış, birkaç kez Gümüşsuyu askeri hastanesine kaldırılmış, oradan yeniden yeniden merkeze getirilerek işkenceye sokulmuş, yine de bu genç adamın ne örgüt üyesi olduğu, ne de onun ağzından alınabilecek suçlamayla öteki örgüt üyelerinden herhangi birinin adını kanıtlayabilmişlerdi. Hele bir keresinde artık derin baygınlıklar içindeyken, bilincinin yarısı sisler içinde, yarısı derin bir karanlığa gömülüp gitmişken kendisine, mahalleden bildiriler veren bir tanıdığını getirmişler, onun durumundan hiç ayrıcalığı olamayan örgüt üyesi kendisini tanıdığını açıklaması için ona adeta yalvarmış, o yarı baygın, başını kaldırıp uzun uzun bu sevdiği gence baktıktan sonra: -"... beni tanıdığını söyleyen bu salağı alıp götürün de yerine aklı başında birini getirin. Ben bu adamı ilk kez görüyorum" demişti.

Sonuçta işkenceler, sorgulamalar bitmiş, genç adamın ne savcılıkta, ne de siyasi poliste kendisine suç oluşturacak bir ifadesi alınamamasına, kendini suçlayan en küçük bir kanıt bulunamamasına karşın yine de 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin savcı albayı kendisi hakkında "var olan düzeni değiştirip yerine Marksist-Leninist bir düzen kurmak amacıyla yasadışı oluşturulmuş XXX örgütünün üyesi olmaktan" 15 yılla 20 yıl arasında hapis cezası istemişti. O siyasi fraksiyonun duruşmalarına giren savunma avukatları daha ilk duruşmada delikanlının hemen salıverileceğini annesine söylemişlerdi. Herkes de bunun böyle olacağını bekliyordu. Yeter ki, duruşma başlasın... yargıç önüne bir çıkarılsınlar... İki yıldan bu yana tutuklu gencin gerçekten de salıverilmemesi için hiçbir gerekçe söz konusu değildi.

İşte bu beklenen duruşma geçen hafta ortalarında yapılmış, 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin yargıcı avukatların salıverilme istemlerini tümden geri çevirerek, bu genç adamı da öteki tutuklularla birlikte yeniden Metris Askeri Cezaevi'ne göndermişti. İki yıldan sonra, geçen hafta oğluna kavuşması gereken kadıncağız "siyasiler"in arabasında Metris'e oğlunu görmek için işte yine onlarla birlikteydi. Bu durum çoklarının *"moral"*ini bozmadı değil... Buna karşın yine de hem kendilerini, hem de anayı avutmak için ustalıklı sözler bulmakta güçlük çekmediler...

Bir süre sonra, bu kez konuşmalar otobüsteki ana-kıza yöneldi. İkisinin de kocası tutukluydu ve olayı hafife alan bir sevinçleri vardı. Bu otobüste bir ağır keder, bir başka hafif kederle unutuluyordu. Kederle keder avutuluyordu.

Ana-kız bazen nöbet değiştiriyorlar, kız babasını, ana damadını görüyordu. Hem de zavallı babanın tutukluluğu gerçekten bir *"hiç"* yüzündendi denebilir. Adamcağız hiçbir şeyden doğru dürüst haberi olmadan kendini apar topar Metris tutukevinde buluvermişti. Üstelik emekli bir subaydı da... Adı "Bağımsızlar" bölümü konmuş barakada kalıyordu. Damadını gördüğü falan yoktu. Damadı hakkındaki bilgileri ya kızından ya karısından alıyordu. Oysa iki baraka arasındaki uzaklık 100 metre bile yoktu.

Şimdi anasının yanında sevecen sevecen oturan bu kızlarını geçen yıl evlendirmişlerdi. Kızcağız özel bir şirketin -şimdi o şirket iflas edip sahipleri yurtdışına kaçtığından kendisi epeydir işsizdi- işte o şirketin muhasebe servisinde çalışıyordu. Kocası da ülkenin önde gelen bankalarından birinde. Bu bankada çalışanların hemen hemen hepsi Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (DİSK'e) üye olduklarından, kocası işyeri temsilcisi ve üst organlardan birinde de görevli olduğu gerekçesiyle bir gece alınıp götürülmüştü. Aradan 24 saat ya geçmiş ya geçmemiş aynı ekip yeniden eve dönerek, bu kez karısını da alıp götürmüşlerdi. Neye uğradıklarını şaşıran ana-baba ardı ardına gelen bu iki olayın şokunu daha atamadan yeni bir olayla karşılaştılar. Sivil polislerin yeni evlilerin evine "burası gizli örgüt evi olarak kullanıldığı" – "eve gelip gidenleri saptama" bahanesiyle gelip yerleştikleri görüldü. Tam 10 gün süresince... 10. günün sonunda kız salıverildiğinde evi bomboş buldu. Kızın salıverildiği günün sabahı konu komşunun tanımadığı 3 kişi küçük bir kamyonetle gelmişler evdeki yeni evlilerin fırınlarını, buzdolaplarını, çamaşır makinesini, dede armağanı orta boy bir Hereke seccadesini alıp gitmişler, evi tamtakır kuru bakır bırakıvermişlerdi. Tüm bu işler konu komşunun gözleri önünde sabah sabah herkesin işe gittiği bir saatte gerçekleştirilmişti ve işin şaşılası yanı da tüm konu komşunun onların sivil polisler olduğunu sanmasıydı. O güne değin gıkı çıkmayan zavallı kız evini böyle tamtakır kuru bakır bulunca baygınlıklar geçirmeye başlamış, bunu gören babası artık dayanamayıp -besbelli emekli bir subay oluşuna da güvenerek- "Polisler evimizi soydu, polisler hırsızlık yaptı" diye önce semt karakoluna, oradan da Kaymakamlığa, Kaymakamlık'tan Sıkıyönetim'in Selimiye kışlasına gittiğinde... Selimiye kışlasının tam avlusunda bir polis jipi kendisini kaptığı gibi dosdoğru 1. Şube merkezine oradan da Metris tutukevine atıvermişti. Siyasi polisin kendisine "hırsız" damgası vurulması karşısında duyduğu öfke gerçekten de işleri sarpa sardırmış, herkes asıl hırsızları hemen hemen unutur olmuştu. Üç ayı aşkın bir süre sonra askeri savcılık kendisi hakkında "yasadışı örgüte ev kiralamak" suçundan Türk

Ceza Yasası'nın ilgili maddesiyle ceza istiyor... bu ceza 3 yıldan aşağı olmamak üzere başlıyordu. Gerçekten de kızıyla damadına ev kiralarken kendisi kefil olmuştu. Ve kira kontratosunun kefil yazılı bölümünde açık adresiyle kendi el imzası bulunuyordu.

Şimdi ana-kız böyle her salı 08.25 "Siyasiler" otobüsüne biniyor, her ikisi de kocalarını görmeye gidiyorlardı. Askeri tutukevinin geniş bahçesinde birbirlerinden ayrılıyor, görüş bittikten sonra biri babası, öteki damadı hakkında birbirlerine bilgi vere vere evlerine dönüyorlardı.

Cezmi bey yol boyunca çevresinde konuşulanları ne duydu ne de kulak kabarttı. Otobüs artık kentin dışına çıkmış, konuşmalar gitgide durulmaya başlamıştı. Bir süre sonra tek tük konuşmalardan başka hiçbir şey duyulmaz oldu. Herkes bugün nasıl bir durumla karşılaşacağını, yeni aksiliklerin olup olmadığını düşünüyordu. Metris askeri cezaevine yaklaştıkça kaygılar daha da belirginleşmiş bir biçimde tüm yüzlerde okunuyordu. Hiç değişmeyen bir şeydi bu. Her zaman, her *Görüş*'te büyük kaygılarla Metris'te otobüsten inerlerdi.

Bir süre daha derin bir suskunluğun içinde gittikten sonra otobüsten indiler. Erkekler azınlıktaydı. Metris askeri kışlası bir büyük tepeyi tel örgüleri, süngülü erleri, sarıya boyalı binalarıyla tümden kaplamıştı. Otobüsten inmelerine yakın kar yağışı yeniden başladı. Belki de İstanbul'un en yüksek tepelerinden olduğu için günlerdir ardı arkası kesilmeden yağan kar burada büyük yığınak yapmış, yolu açabilmek için erler karı küreleyerek kıyılara yığmışlardı. Tutuklu yakınları kürelenmiş kar yığınlarına sürüne sürüne geçmek zorunda olduklarından, uzaktan bakıldığında bir karaltı gibi kar yığınları içinde ağır aksak geçen bu insanlar Sibirya buzullarındaki kürek mahkumlarına benziyorlardı.

Otobüs durağından Metris Askeri Cezaevi'nin Nizamiye kapısı arasındaki uzaklık 150 metre ya var ya yoktu. Yine de birbirlerine tutuna tutuna yürüyen bu insanlar kapıya geldiklerinde mosmor kesilmişlerdi. Bir elleri makineli tüfeklerin tetiklerinde Nizamiye nöbetçileri tepeden tırnağa kar kesmiş bu

mosmor insanlara giriş kapısını ağır ağır açtılar. İçeriye girenler hem birbirlerine saygılı davranıyor, hem de giriş kapısının az ilerisinde kurulmuş "Denetim" barakasının önünde kimlik işlemlerini yaptırabilmek için ivedi davranıyorlardı. "Denetim" barakasının üç penceresi olmasına karşın yalnız biri çoğunlukla açık olur, kimlik işlemleri bu tek pencerenin iç bölümünde oturan er'in okuma-yazma bilgisine orantılı olarak ya uzadıkça uzar ya da çarçabuk biterdi. İşlemleri bitenler bu kez barakanın içine alınıyorlar, üstleri başları tepeden tırnağa bir güzel arandıktan sonra topluca *"Görüş"* barakasına, tomsonlu erlerle çepeçevre kuşatılmış bir biçimde götürülüyorlardı.

Mahkum yakınları o gün hiç alışık olmadıkları bir durumla karşılaştılar. Denetim barakasının her üç penceresi de açılmıştı. Ve kimlik işlemlerinin daha ivedi bitirilebilmesi için de her üç pencereye de birer er konmuştu. Böylece yağan kar altında beklememiş olacaklardı. İlk kez böyle bir iyiniyet gösterisiyle karşılaşan yakınlar bunu "hayra" yordular.

Ziyaretçiler birer kolla pencereler önünde kuyruk oluşturdukları bir sırada, hepsini ürküten bir haykırış duydular:

-Dur... yoksa vururum.

Sesin geldiği yere doğru korkuyla başlarını çevirip baktılar: Nizamiye erlerinden biri, tek başına aşağıya doğru inmeye başlamış Cezmi bey'e tomsonunu çevirmişti. Kanları dondu. Er hiçbir şey duymamış gibi yürüyüşünü sürdüren ihtiyara doğru sıçrayarak birkaç adım daha attı ve bu kez diz çöküp nişan alarak bağırdı:

-Sana diyorum, dur. Bir adım daha atarsan vururum.

Cezmi bey bu kez başını çevirdi, diz çökmüş, kendini hedeflemiş eri görünce

-Ama niye? diye sordu.

-Olduğun yerde kal. Vururum.

Cezmi bey yine: -"ama niye", diye mırıldandı. Sonra ere doğru yüksek sesle bağırdı:

-Kızımı göreceğim.

Er bu kez daha kararlı, dediğini kesinkes yapacak biçimde gürledi:

-Beni ilgilendirmez. Onların yanına geç...

Cezmi bey başını çevirdi... birkaç adım daha attı. Topluluğun aklı başından gitmiş gibiydi. Ne bir şey söyleyebiliyorlar, ne de koşup Cezmi bey'i alabiliyorlardı. Hepsi de "yasalara karşı gelenlere ateş etme" buyruğunun tüm Sıkıyönetim Komutanlıkları'nca en büyük birimlerdeki erlere dek verildiğini biliyorlardı. Çok değil, bir ya da iki ay önce, bir gece Fenerbahçe'de arabalarında çay içtikten sonra arabalarını süren iki nişanlı, erlerin "DUR" uyarısını duymadıklarından otomatik silahlarla delik deşik edilmişlerdi. İki genç bir hafta sonra yapılacak düğünlerinden sonra taşınacakları yeni evin böyle geç saatlere dek hazırlığını yapmışlardı. Ziyaretçilerin hemen hemen hepsinde, gazetelerde yer alan birbirleri üzerine yığılmış bu iki gencin kanlı, paramparça cesetleri canlandı. İlgili Sıkıyönetim Komutanlığı yayınladığı bir bildiriyle "erlerin suçlu olmadıklarını, dur uyarısına aldırmayanlara karşı silah kullanılacağının çok önceden açıklandığını" kamuoyuna duyurmuş, "bu tip üzücü olayların gerçekleşmemesi için bölge halkının buyruklara tam bir titizlikle uymaları gerektiği bir kez daha" anımsatılmıştı. Siyasi tutukluların bulunduğu askeri cezaevindeyse kuş uçurtulmadığı bir gerçekti. Gözetleme kulesindeki erlerin kuşku üstüne anayoldan geçen arabalara bile ateş etme yetkileri vardı. O nedenle bölge halkı askeri cezaevlerinin bulunduğu bölgelerden el etek çekildikten sonra geçmemek için alabildiğine özen gösteriyorlardı. Halk bunu "kim vurduya gitmemek" için diye yorumluyordu.

Cezmi bey son adımlarını atmadan önce 10 metre ilerisinde diz çökmüş, kendini nişanlamış ere gülümseyerek baktı. Zavallı er korkudan tir tir titriyordu. Yaşlı adamı "kimlik denetimi yaptırmadan" aşağıya bırakırsa başına gelecekleri düşünüyordu. Palaskayla yenen dayak... Katıksız hapis cezaları, yeniden dayak dayak.. dayak... sanki sonsuza dek ölünceye dek, hep dayak yiyeceğini düşünüyordu. Askeri mahkemeye verilip *"askerliğinin yakılması"* bile bir insanın yapısını değiştiren bu dayak kadar gözünü korkutmuyordu. Zavallı korkusundan Cezmi bey'i vurup öldürebilirdi.

Aşağıya doğru inmekte olan Cezmi bey'e bu kez gerçekten can havliyle haykırdı:

-Dur. Vururum.

Ve gerçekten de silahının emniyet pimini açtığı duyuldu.

Tüm bunlar ne kadar sürdü bilinemez. Bir dakikanın içindeki zaman birimlerinde mi, yoksa... hiçbir zaman belirlenemeyecek zaman boyutlarının herhangi birinde takılıp kalmış durağanlıkta mı? Ne ki denetim sıralarının en ön sıralarında olmasına karşın aklını başına en önce devşirebilen yine de Lütfiye hanım oldu. Birden topluluğu yarıp Cezmi bey'le erin arasına girdi. Elini, sıçrayıp sıçrayıp diz çöken ere doğru kaldırarak:

-Yapma, diye bağırdı. Bilmiyor.

Er bu kez daha da kendi kendi denetiminden çıkarak:

-Çekil kadın... dedi. Çekil... seni de vururum...

Lütfiye hanım "kendisinin de vurulacağı" sözünü sanki hiç duymamış gibi, aşağıya inatla birkaç adım daha atmış Cezmi bey'e baktıktan sonra:

-Yooo yapma oğlum, dedi. İlk kez geliyor. Hiçbir şey bilmiyor. Kızını çok özledi...

Sanki anlarsa er niyetinden cayarmış gibi bu kez iyiden iyiye son tümceyi haykırarak söyledi: -"Kızını çok özledi..."

Bereket versin bu sırada, dışarıdaki "şamata"yı duyan güvenlik görevlisi astsubay "Denetim" barakasından çıkmış, daha ilk bakışta n'olup bittiğini kavrayıvermişti.

Cezmi bey bir karısına baktı, bir de yanında yerden biter gibi bitiveren başçavuşa. Karısı Lütfiye hanım bu bakışlardan ürktü. Kocası tüm olup bitenlerden hiç haberi yokmuş gibi derin bir dalgınlığın içindeydi. Çevresinde olup bitenleri görmüyordu sanki. Gördüğü tek şey artık yirmi adım ötesindeki görüş barakasında bekleyen kızı Nuray... Kızı Nuray artık yirmi adım ötesinde...

Başçavuş:

-Nereye gidiyorsun böyle baba? diye sordu. Selamsız sabahsız...

Lütfiye hanım kendini toparlamış bir biçimde telaşla: -"İlk kez geliyor, dedi başçavuşa... İşlemleri bilmiyor. Kimliği bende. Ben şimdi işlemlerini yaptırır getiririm..."

Cezmi bey, yolunu pek akıllıca bir biçimde kesen kolu pazubentli başçavuşa boydan boya baktı: -"Kızımı göreceğim" dedi yalnızca. Başka da bir şey demedi.

-Elbette göreceksin baba... ama böyle selamsız sabahsız kahveye girer gibi girilmez. Sen güngörmüş bir insansın... bunları bizden iyi bilirsin değil mi? Kızının adı ne peki?

Yanıtı Lütfiye hanım verdi.

-Nuray... Başçavuş ne anlama gelebileceği kestirilemeyen bir "hmmmm..." çekti. Sonra Cezmi bey'e dönerek:

-Kızın orada, dedi. Yirmi adım ötesindeki barakayı gösteriyordu. İşlemlerini tamamladıktan sonra kızını göreceksin. Hem bugün şansın varmış 15 dakikalık görüş süresi yarım saate çıkarıldı...

Cezmi bey süngülü erlerin iki sıra kuşattığı barakaya sanki ilk kez dışarıdan görüyormuş gibi baktı. Kalın çizgili yüzü kasıldı. Sonra çatık kaşlarını hiçbir şey demeden başçavuşa çevirdi. Bir şeyleri anlamak istermiş gibi başçavuşa bakıyordu. Denebilir ki Cezmi bey kızının tutuklu olduğun bile unutmuştu. Bir an önce bu yirmi adımı aşıp kendini oraya atmak, kızını kucaklamak, kızının başını tıpkı çocukluğunda yaptığı gibi geniş göğsüne gömmek ve saçlarını okşamak istiyordu. Orada, çevresinde kuş uçurtulmayan süngülerle çevrili barakada sanki kendisini bekleyen sekiz yaşlarında bir kız çocuğuydu.

Cezmi bey'in başçavuşu şöyle tutup geçebileceğini çok iyi kavrayan Lütfiye hanım:

-İzin ver Başçavuşum, diye yalvardı.. ben onunkileri de şimdi tamamlatır getiririm... Dostlar bana öncelik tanırlar... Şimdi, beş dakikaya kalmaz gelirim...

Başçavuş bakışlarını büyülenmiş gibi bir türlü yirmi adım ötesindeki barakadan alamayan Cezmi bey'e baktı. Bir şeyleri çok iyi anlamışçasına başıyla "peki" dedi. Sonra artık diz çöktüğü yerden doğrulmuş, derin bir soluk almış er'e doğru : Hadi tamam, diye bağırdı...sen kulübene dön...

Ve Cezmi bey yanında başçavuş, birlikte, tutukluların bulunduğu barakaya doğru inmeye başladılar.

* * *

SİYASİ TUTUKLULAR'ın bulunduğu baraka 25/30 metre uzunluğunda, yalnızca "siyasiler" için yapılmış ek yapılardan biriydi. Duvarları briketle örülü, üstü lamarinayla kaplı büyükçe bir koğuştu. Bu koğuşun orta yerini insan beline dek yeniden briketle örmüşler, oradan yukarısını tavana dek bir camla ayırmışlardı. Buna *"Tecrit camı"* adı verilmişti. Yalnız camla duvar arasında tutuklularla yakınlarını konuşmalarını sağlayacak kalın tellerle örülmüş bir karış ya da 20 santimlik bir kafes bölüm vardı. Tutuklularla yakınları "Tecrit camı"nın karşısında yarı bellerine dek birbirlerini görebiliyorlar ama ses geçirmeyen cam yüzünden konuşamıyorlar, konuşmak için tel kafese iki büklüm eğildiklerinde bu kez de birbirlerini göremiyorlardı. Herkes de bir ağızdan konuştuğu için tel kafes önünde karşılıklı konuşmaları birbirlerine duyurabilmek için de ağızlarını, kulaklarını tel kafese yapıştırmaları gerekiyordu.

İki haftadır *"Görüş"*e çıkmayan siyasi tutukluların hemen hemen hepsi bu kez *"Görüş"*e gelmişlerdi. Bunun nedeni başlattıkları açlık grevinin üçüncü gününde olmalarıydı. Durumdan yakınlarının hiçbirinin en küçük bir duyuntusu bile olmamıştı. Savunma avukatlarıyla da henüz görüşmemişler, önce kendi ağızlarından en yakınlarına açlık grevine neden başlamak gereğini duyduklarını açıklamayı kararlaştırmışlardı. Durumu onlardan kamuoyuna yansıtmalarını isteyeceklerdi. Açık bir gerçekti: siyasi tutukluların yakınlarından başka kamuoyunda ilişki kurabilecekleri başka dayanakları kalmamış gibiydi. Bir gerçek daha vardı: Açlık grevi, hiç beklenmeyen, belki de umulmayacak bir başarıyla tam bir disiplin içinde uygulamaya konulmuştu. Yalnızca Metris Cezaevi'nin ayrı ayrı barakalarında değil, İstanbul'un birbirinden kilometrelerce uzak semtlerinde, örneğin: Alemdağ'da, Toptaşı'nda, Sultanahmet'te, Sağmalcılar'da, hatta Selimiye'de açlık grevi kararlaştırılan gün ve saatte patlak vermişti. Siyasilerin bu beklenmedik başarısı yöneticilerde derin bir şaşkınlık yarattı. Daha sonra Sıkıyönetim Komutanlı'ğının, belki de ölümle sonuçlanabilecek böyle bir girişimin özellikle dünya kamuoyu önündeki sonuçlarından kaygıya kapılması büyük oldu. Ve de

üç gündür, amansız bir biçimde sürdürülen askeri tutukevlerindeki baskılarda birden bir duralama gözümlendi. Örneğin, hiç olmazsa, *şimdilik* siyasi polisteki işkenceyle alınmış ifadeleri mahkeme önünde reddedişlerinden dolayı yeniden, bir gece apansız adı geçen merkeze alınıp işkenceye yatırılmak için götürülmüyorlardı. Bu mekanizma kendiliğinden duruvermişti. Tek Tip Giysi baskısı da kalkmışa benzer gibiydi. Her gün marşlarla başlatılan, hoparlörlerle sürdürülen Atatürk İdeolojisi eğitimi de üç gündür yapılmıyordu.

Dışarıda "kimlik" işlemlerini "denetim" barakasında yaptırmaya koyulmuş ziyaretçiler ilk kuşkularını almakta gecikmediler. Gide gele onlar da görevlilerin davranışlarından havanın nasıl olduğunu sezinlemeyi öğrenmişlerdi. Bir erbaşın sesindeki ton bile o günkü *"İçerdeki"* barometrenin neyi gösterdiğini saptamaya yetebiliyordu. Gerek ziyaret saatini yarım saate çıkarmalarını, gerekse tutukluların görüşe gelmelerini, özellikle kimlik işlemlerinin böyle kolaylaştırılıvermesini önce *"hayra"* yormuşlar ama az sonra, yani kimlik işlemlerini bitirip üstleri başları aranmak için barakanın içine alındıklarında gerçeği öğrenmişlerdi. İçeride, şimdiye değin alışık olmadıkları bir biçimde bir üstsubay, bir kurmay albay kendilerini karşılamış, tutukluların açlık grevine başladıklarını, bunun gerek Milli Güvenlik Konseyi'nce, gerek Sıkıyönetim Komutanlı'ğınca hiç hoş karşılanmadığını, ülkedeki yönetimi dışarıya *jurnalleme* eyleminin apaçık ortada olduğunu, bu tutumun işleri daha da zorlaştıracağını: -"Engelleyemeyeceğimiz bir takım sıkıcı olayların ortaya çıkmasından kaygılıyız" (İşte en çok bu tümce tutuklu yakınlarının derin bir korkuya kapılmalarına neden oldu), tüm bu nedenlerle şimdi süresi uzatılan bu *Görüş*'te ne yapıp edip çocuklarını sonu ne getireceği belli olmayan böyle bir girişimden caydırmalarını salık verip askerce yürüyüşüyle çıkıp gitti. Kendisine hiçbir soru da sordurmadan...

* * *

CEZMİ BEY yanında astsubay, yalnızca onunla birlikte, siyasi tutukluların bulunduğu barakaya girer girmez derin bir

şaşkınlıkla duraladı. Kolları pazubentli erler cam bölmenin hem gerisinde, hem önünde sık sık aralıklarla kollarını kıçlarının üstünde kavuşturup göğüslerini ileriye fırlatmış bir durumda sıra sıra dizilmişlerdi. Bellerinde lastik copları bir yılan gibi duruyordu. Cam bölmenin ardındaysa bir sürü kalabalık görülüyordu. Cezmi bey yanındaki astsubaya döndü:

-Kızım nerede? diye sordu.

Erler gibi kolu pazubentli astsubay doğrudan yanıt vermedi, başıyla "Yürü" dedi. Cezmi bey içeriye birkaç adım daha attı. Sonra kızı Nuray'ın "Baba..." diyen haykırışını duydu. Hangi yönden geldiğini iyice kavrayamadığından yeniden astsubaya dönüp baktı. Astsubay başıyla yine "yürü" dedi. Önünden geçtiği cam bölmenin gerisi yığın yığın üst üste insanla doluydu. Ama kızını göremiyordu. Artık dayanamadı:

-Nuray neredesin, diye bağırdı.

-Buradayım baba... birkaç adım daha yürü... hemen karşındayım.

Cezmi bey yeniden kalın camlı bölmeye baktı. Yığın yığın insanlar yürümesi için işarette bulunuyorlardı. Ve birden birkaç adım atınca: *"yemeyip yedirdiği – giymeyip giydirdiği – okutup büyüttüğü"* kızı Nuray'ı yıllar sonra karşısında buldu.

* * *

KIZINA büyük bir hayretle baktı. Bir süre sonra ellerinin avuçlarını boydan boya *tecrit camına* dayadı. Nuray da tıpkı babası gibi avuçlarını babasının tecrit camındaki avuçlarına yapıştırdı. Baba-kız tecrit camında öyle avuç avuca bir süre birbirlerine baktılar. Nuray'ın alt dudağı hafifçe titriyordu. Şimendifer Amca bunu gördü. Nuray'ın küçüklüğünden beri ağlamadan önce hafifçe alt dudağı bükülür, sonra ağlardı. Ne ki ağlamadı. İri iri açılmış gözlerinden bir damla yaş düşmedi. Düşman içinde ağlamamak –cezaevi yönetimini böyle nitelendiriyorlardı- yaşam koşullarının bir ilkesi durumuna gelmişti.

Cezmi bey 6 yıldan sonra ilk kez görüyordu kızını. O incecik, ipek gibi kız gitmiş, yerine toparlak çizgili bir kadın gelmiş-

ti. Altı yıl içinde sanki üç kat daha çok yaşamış gibiydi. Darmadağın, özentisiz, uzun saçlarının yarısı ağarmıştı. Üstünde darca, boğazlı bir kazak, onun üstünde de kalın bir yün hırka vardı. Dar kazağın içinde tuhaf biçimde irileşmiş göğüsleri kadınsılığını, yaşlılığını, anaçlığını daha belirgin bir biçimde vurguluyordu. Cezmi bey narin, düz ipek gibi saçları omuzlarında, incecik, yalın giyimli kızının yerine bu kadını koymakta derin bir bunalıma düştü. Boğazı düğümlendi. Yalnız gözleri çocuksu benzerliklerini yitirmemiş gibiydi... bulanıklığı içinde yine de güldüğü zaman ruhunun içi gülen, üzüldüğünde gece gibi kararan iri iri açılmış gözleri... çocuksu benzerliklerini koruyordu. Sevgiyle babasına bakıyordu Cezmi bey avuçları hep tecrit camına dayalı, bir süre sonra: -"Nuray" diye mırıldandı. Ve bu adı birkaç kez yineledi.

Nuray kendisine bir takım işaretlerde bulunuyordu. Cezmi bey anlamadan bakıyordu. Birden kızını gözden yitirdi. Bu kez sesi kulaklarında yankılandı: -"Babacığım hoş geldin... gelmekle beni nasıl gönendirdin bilemezsin..." Nuray'ın görüntüsüz sesi kızının yeniden o hep alışık olduğu biçimde, somuttan da daha gerçek bir biçimde, gözlerinin önünde yeniden canlanmasına neden oldu. Nuray doğrulduğunda, karşısında yine yaşlanmış kızını buldu.

Nuray da, çevresine toplanmış arkadaşları da kendisine eğilmesi için işaretlerde bulunuyorlardı. Cezmi bey az sonra yine gözden yitirdiği kızının sesini duydu: -"Babacığım konuşmamız için önündeki tel kafese eğilmen gerekiyor. Birbirimizi göremiyoruz ama konuşmak için başka çaremiz yok."

Nuray'ın arkadaşları babasıyla kızının ilişkilerinin yıllardan beri kesik olduğunu biliyorlardı. Bu yaşlı adamı böyle, hem de kendileri için çok önemli, yaşamsal bir karar aldıkları bir zamanda karşılarında görüvermek onları da çok duygulandırmıştı. Durumu çok yakından bilmeyenler, orada kısacık öğrenince, içlerinden bazıları sol kollarını havaya kaldırarak: -"Bize karşı olanları bile kazanıyoruz..." gibi sloganlar atmak istedilerse de Nuray'ın arkadaşları bunu hemencecik önlediler.

Şimendifer Amca yine bir şeyler söyledi ama kimse duymadı. Nuray'ın sesi: -"Konuşmak için eğil babacığım, ağzını ve kulağını tel örgüye iyice yapıştır... beni duyuyor musun baba?" diyordu.

Cezmi bey bu kez eğildi ve Nuray'ın dediklerini yaptı. Birbirlerini görmeden konuştular.

-Seni çok özledim Nuray. Beni bağışlamanı diliyorum.

Nuray'ın sesi boğuk boğuk geliyordu:

-Seni nasıl özlediğimi bilemezsin baba... hep düşlerimde gördüm seni... hep...düşlerimde.

-Artık çık buradan Nuray. Artık buradan çıkmanı istiyorum... sana ihtiyacım var.

-Sana hep yük oldum baba... Yaşlılığında bile. Hiç mutluluk getiremedim sana. Oysa yaşlılığında sana hep kendimin bakacağını düşünürdüm. Anamı bile kıskanırdım senden. Söylememe kızma ama, Allah gecinden versin, ölümünde avucun avucumda olsun isterdim.

Doğrulup birbirlerine baktılar. Sonra yeniden eğildiler:

-Beni bağışla baba... beni bağışladığını duymak istiyorum.

-Bugüne değin seninle doğru dürüst ilgilenemedim Nuray. Ölürsem gözüm açık gitsin istemiyorum. Beni bağışladığını ağzından duymak istiyorum...

Cezmi bey kızının gözlerini içini görmek istedi. Kendisini gerçekten bağışlayıp bağışlamadığını anlamak için... Nuray'ın yerinde başka başlar vardı ve kendisine bakıyorlardı. Yeniden eğildi...

-O nasıl söz babacığım, diyordu Nuray'ın sesi hemen kulağında... bir soluk gibi...

-Tüm başımıza gelenler benim yüzümden... benim kasıntılı, içtenliksiz, ikiyüzlüce yaşamamdan...

Bir süre ne birbirlerini gördüler, ne de konuştular. Babakız birbirlerini görmeden yalnızca soluklarını dinlediler. Sonra Şimendifer Amca kızının ılık ılık şunları söylediğini duydu:

-Suç ne senin, ne kimsenin baba... aklımız erer ermez sizin yaşadıklarınız, yaşamın kendisi korkuttu bizi. Haksız, yanlış, sömürü ve eziyetle dolu bir yaşam. Bulaşmak istemedik ona

hiç. Ya değiştirecek öyle yaşayacaktık, değiştiremezsek bu pisliğe bulaşmadan savaşımızı onunla iç içe sürdürecek, bizden sonrakilerle, çocuklarımızla çoğalacaktık...

Yeniden doğruldular. Bu şişmanlamış, saçlarının yarısı ağarmış kadın sanki kendini yaşamın ağır koşullarına mahkum etmiş de ondan yaşlanmış gibi duruyordu. Söyledikleriyle çelişkiyi kavramakta güçlük çeken Şimendifer Amca içinse konuştukça kızı çirkinleşmiş yaşlılığını gittikçe yitiriyor yeniden babasının gözünde, önceki konumuna, yaşamının başındaki yalın, duru, aydınlık güzelliğine kavuşuyordu. Cezmi bey dalgınlıkla eğilmeden: -"Ne zaman çıkacaksın Nuray?" diye sordu. Nuray eğilmesi için işarette bulununca ağzını tel kafese yapıştırarak soruyu kızını kulağına yineledi:

-Buradan ne zaman çıkacaksın Nuray?

-Belli değil baba... Daha yargıç önüne bile çıkarılmadık.

-Ne ceza istiyorlar senin için?

İşte bu soru Nuray'ın yüreğini boğazında düğümledi. Önce geçiştirmek için Türk Ceza Yasası'nın kendisiyle ilgili maddesini söyledi: -"146/1'den ceza istiyorlar..." dedi. Şimendifer Amca hiçbir şey anlamadı. Soruyu yineledi, daha açık yanıt istedi. Aslında Şimendifer Amca'nın öğrenmek istediği şey kızının çıkmasına sayılı kaç günün kaldığıydı. Babasının üstelemesi karşısında o güne değin hiç yalan ya da yanlış bilgi vermemiş olan Nuray ilgili ceza maddesinin ne anlama geldiğini tel kafesinin ardından, babasını görmeden, -görseydi belki de söyleyemezdi-, yutkunarak ilgili ceza maddesini bir sözcükle açıkladı:

-İdam...

-İdam mı?

Şimendifer Amca son tümceyi tecrit camına doğrularak söyledi. Kızı yoktu. Kızının yeri arkadaşlarının arasında boştu. Bu boşluğun dehşetiyle kaskatı kesildi. Nuray bir yerden, çok aşağılardan bir yerden yukarıya doğru havalanıyormuş gibi yeniden dalga dalga karşısında belirdi. Şimendifer Amca yeniden avuçlarını tüm gücüyle tecrit camına dayadı. Ama bu kez yığılıp kalmamak için. Damarlarındaki tüm kan çekilmiş, bir boşlukta yüzüyor gibiydi... Nuray birden babasının kanı çekilmiş yüzünü, boşluğa kayan bakışlarını, avuçlarıyla tecrit camına böyle yıkılırmışçası-

na abanmışlığını görüverince aklı başından gitti. Camın gerisinde çırpınmaya... "Baba... baba..." diye bağırmaya başladı. Camı yumrukluyordu. Yanındaki arkadaşları tel kafesten: -"Eğil baba eğil..." diye bağırıyorlardı. Bu bağırtılardan artık iyice rahatsız olmuş olan Cezmi bey'in yanındaki kolu pazubentli erlerden biri Şimendifer Amca'yı tecrit camına dayanmış kolundan haşin bir biçimde tutup konuşma kafesine doğru çekiverdi. Cezmi bey tüm organlarının boşluğa doğru dağıldığını, derin bir çözülmenin içinde çözüldüğünü duyarlar gibi oldu. Ve öylece tel kafesin önüne yığılıp kalmış bir biçimde kızıyla üç ya da beş santimlik uzaklıkta onu görmeden sesi kulaklarında uğuldaya uğuldaya başı düştü. Nuray babasının hemen kulağı dibinde: -"İdamını askeri savcının istediğini, böyle abartılmış suçlamalarla kamuoyunda kendilerinin nasıl acımasız birer saldırgan oldukları kanısı verilmek istendiğini, idamı istenen çok kişinin yargıç önüne çıkarıldığında salıverildiğini, idam kararı verilenlerin çoğunun kararlarının yargıtaydan bozulduğunu, korkacak ürkecek hiçbir şey bulunmadığını; kendisinin şimdiki asıl kaygısının kesinlikle savcının istediği idam cezasıyla ilişkin olmadığını, içerideki uygulamalardan kaynaklandığını, içeride insanlık dışı uygulamaların, arama yapma bahanesiyle insanların çırılçıplak soyundurulup avlularda dolaştırıldıklarını... işte bu nedenle açlık grevine başlamış bulunduklarını..."

Görüş barakasında çıt çıkmıyordu. Herkes babasının kulağına bir şeyler söylermişcesine konuşan Nuray'ı dinliyordu. Nuray sonunda kendini tutamayarak haykırdı:

-Baba... beni duyuyor musun baba?

Salonun kapısı büyük bir gürültüyle açıldı. Ve içerisi birden patlayan bir gürültüyle doldu. Açlık grevinin bugün üçüncü günü olduğunu az önce yetkili kişilerden öğrenen tutukluların yakınları bu kez bir telaş, büyük bir kaygıyla, herkes kendi tutuklusunu aramanın heyecanında, tutuklular da içeri giriveren ziyaretçilerine bir an önce gerekli açıklamalarda bulunma kaygısıyla ortalık büyük bir gürültüye boğuldu.

* * *

LÜTFİYE hanım barakaya ilk girenlerin hemen en önündeydi. Kocasının konuşma kafesi önünde başının yığılırmış gibi eğilip kaldığını görünce kızı Nuray'a bile bakma fırsatı bulamadan kocasının koluna yapıştı:

-Cezmi bey...

İkinci haykırışı her iki erin de dikkatini çekti. Dönüp baktılar. İşte o zaman her iki er Şimendifer Amca'yı koltuk altlarından tutup sürükleyerek yan yana konmuş yangın kovalarının üstündeki uzun tahtanın üstüne getirip bıraktı. Nuray annesinin ikinci çığlığında artık tüm denetimini yitirerek:

-Baba... diye bağırdı, baba...

Lütfiye hanım kovaların üstündeki tahtaya uzatılan Cezmi bey'e yürek yetmezliğine karşı kullandığı haplardan birini vermek için hızla çantasını karıştırmaya koyuldu. Tecrit camının gerisinde çırpınan kızını görmüyordu bile. Yalnız zaman zaman kızının: "Baba... babacığım" diye tüm gürültüleri bastıran haykırışını duyuyordu. Ama yine de başını kaldırıp kızına bakmıyordu. Erlerden biri su getirmek için koştu.

* * *

GERÇEKTE Şimendifer Amca önce kızının "Baba..." diye haykırışını duydu. Karısının kendisini ünleyen sesiniyse çok gerilerden, gittikçe küçülen boyutlarda yitire yitire duyarlayabildi.

Doğduğu kasabanın Çukur Kahveler mahallesinde kendisini, küçük bir çocuk olarak, dar bir sokakta korkuyla, göğsü tıkanırcasına soluk soluğa koşar gördü. Derinden bir patlama ya da zelzele olmuş gibi kentin tüm sokakları birdenbire gittikçe yoğunlaşan bir karanlığa gömülüvermişti. Çamur fokurdayan çukurlar açılmıştı yarı karanlık sokaklarda. Çirkin kalın kabuklu hayvanlar, yılanlar, sürüngenler, ayakları tüylü böcü börtü yıkık duvarlardan sarkmışlar üstüne sıçramaya hazırlanıyorlardı. Bu iğrenç hayvanların uzun burunlu, iğrenç bıyıklı olanlarının yuvarlana yuvarlana çukurlardan dala çıka peşine düştüklerini sezinliyordu küçük çocuk... Soluk soluğa evlerinin kapısı ö-

nünde durdu. Bir solukta içeriye girer girmez dar koridorun ucunda, merdiven başında annesini gördü.

-Anne ben geldim, dedi. Dışarıda ölüm var.

Dışarının karanlığına, iğrenç hayvanlarıyla fokurdayan dumanlı çöküntülerine karşı ev ışıl ışıldı. Annesi kızıydı. Kendisini kucakladı. Başını göğsüne çekti:

-Korkma, dedi. Ölüm yok.... Başkasını seven için ölüm yok...

-Ama ben kimseyi sevmedim, dedi çocuk başı annesinin göğsünde... Yeniden can alıcı biçimde bir titreme içinde annesine sarıldı. Bu kez iç içe geçen, zaman zaman birbirlerinden ayrılan saydamlardan biri annesinin şişman sevecenliği, anasını son gördüğü duru yüzündeki çizgileriyle belirgin öylece kaldı. Kucağındaki çocuğun sırtını ovdu.

-Sevmesen, hem de özveriyle sevmesen burası, nasıl böyle aydınlık olur... dedi. Sevmek başkasının sorumluluğunu yüklenmektir çünkü.

Küçük çocuk gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü buram buram ana kokusundan kaldırıp boydan boya baktı:

-Ben kimseyi de özveriyle sevmedim ki, diye üsteledi...

Işık içinde, aydınlık yüzüyle anası küçük çocuğun gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü boydan boya öptü.

-Kızın senden öğrendi sevmeyi... sevmenin sorumluluğunu. Şimdi onu kucak kucak başkalarına taşıyor. Çirkin karanlıklardan böyle bir aydınlığa başka türlü nasıl gelebilirdin, düşünsene...

Anasının kucağında gözyaşlarını sevgiyle kurulayan çocuk bu sırada, çok yukarılardan bir ses duydu. "Baba... Baba..." diye bağırıyordu yukarıdaki ses. İlk önceleri bir haykırışa benzeyen ses gittikçe sevinçli, güneş yüklü bir çağrıya dönüşmeye başlamıştı. Annesine:

-Kim var yukarıda, diye sordu.

-Kızın... dedi. Seni bekliyor. Koş hadi... Yukarıda arkadaşlarıyla...

Merdivenleri koşa koşa çıktı... Yukarıda, merdivenin bitimindeki sandık odasına sevinçle daldı. Hiç kimse yoktu. Sandık

odası küçük bir balkoncukla yeşilliklerin kaynaştığı büyük bir ormana açılıyordu. Güneş ışınları yeşilin tüm tonlarını kuş seslerinin coşkun şakımalarında yansıtıyor, nereden geldiğini kestiremediği bir ırmağın mavi yüklü köpük köpük akışı kulaklarında yankılanıyordu. Aradığı bu ölümsüz güzellikte saklanmıştı. Biliyordu ama göremiyordu. Bulmak için büyük bir huzurla yeşille mavinin, güneşle ayın oynaştığı ormana doğru hafifçe eğilerek kendini bıraktı.

* * *

NURAY'a babasının cenazesine katılma izni verilmedi. Ama hemen hemen tüm tutuklu yakınları Erenköy Recep Paşa camiinde bulundular. Ve de politik tutuklular Şimendifer Amca'ın ölümünü, başlattıkları açlık grevinin ilk şehidi olarak ilan ettiler.

Hastahane ya da Sakallı Hurşit

MEMED'in –Mehmet'in adını H'yi düşerek yazışımızın özel bir anlamı ya da herhangi bir öykünmesi yoktur. Sivas ilinin Celalli kasabasının 54 cilt no, 335 kütüğe yazılı kimliğinde adı öyle H harfçiği düşülerek yazılmıştır.- İşte bu H'si düşük Memed'in durup dururken burnu kanadı. Görünürde hiçbir neden yokken de. Ilık bir akıntının önce sağ burun deliğinden süzüldüğünü duyarladı. Ne olduğunu anlamadan elini burnuna götürdü. Eline bulaşan kana bir süre baktı. Sonra öteki, sol burnundan da aynı sızıntının lıkır lıkır gelmekte olduğunu sezinledi. Giriş bölümünde çalışan patronu *Sakallı*'nın yanına gitti. Hela patronunun bulunduğu bölümdeydi çünkü.

-Burnum kanıyor, dedi

Sakallı başını kaldırıp baktı. Çene çukurlarında o kadar kısacık sürede toplanıvermiş kan, çenesinin iki yanından şıp şıp Memed'in göğsüne damlıyordu. Hiçbir şey demeden helaya geçmesi için başıyla izin verdi. Memed avucu kan dolu patronunun yanından geçerek helaya vardı.

-Burnuna iyice çek suyu. Bol bol da hınkır...

Alaturka helanın musluğundan yararlanabilmek için insanın başını hela çukuruna iyice yaklaştırması gerekiyordu. Ne ki, bu hela her zaman temiz, kokusuzdu. En küçük bir kullanımda kova kova su dökerdi hem işçiler, hem de Sakallı'nın

kendisi. Takunyalar sürekli ıslak, havlularsa temiz, kuru ve sabun kokuluydu.

İçeriden bir süre Memed'in sesi duyuldu:

-Usta durmuyor bu...

Sakallı kalktı. Memed'in yanına geldi. Kendi iri avuçlarıyla Memed'in başını muslukta bir iyice yıkadı. Kendi avucundan burnuna su çektirip hınkırttı.

-Çık şimdi. Şezlonga uzan. Başını da geriye yasla...

Memed sırılsıklam ıslanmış başından sular aka aka Sakallı'nın küçük tahta masasının hemen önünde, ona bitişik gibi duran şezlonga uzandı, patronun dediği gibi başını da geriye, boşluğa bıraktı. Az sonra gelen Sakallı, bu kez geriye kaykılmış Memed'in burun deliklerine sıkı sıkı pamuk tomarları sokuşturdu. Geçti işinin başına, çalışmasını bıraktığı yerden sürdürmeye başladı.

Memed uzandığı şezlongda patronun çalışmasını yan gözle izliyordu. Sakallı'ya işçileri –kendine yakıştırmadıkları için mi, yoksa adama bir çeşit haksızlık ederiz kaygısıyla mı ne, patron demezler- usta derlerdi. Bunda bence asıl etken Sakallı'nın çalıştırmak için yanına aldıklarının hepsini işçilerden seçmesidir. Onlara işi küçücükten öğretir, çalışmalarına, yeteneklerine, işe sarılışlarına göre atölyede durumlarını belirlerdi. Örneğin şimdi burnu kanayan Memed, henüz 19 yaşındaydı ve Sakallı'nın yanında 8 yıldan beri çalışıyordu. Şimdi atölye şefi konumuna gelmişti.

Bizans'tan kalma bir Han'ın bodrum katında iplik fabrikaları için kartondan masuralar yapıyorlardı. 10 yıla yakın bu işyerinin açık olmasına karşın henüz çalışma izni alınabilmiş değildi. Aslında, Bizans'tan kalma bu bin yıllık Han'daki işyerlerinin hiçbirini çalışma izni (ruhsatı) yoktu. Özellikle üst katta daha iyi durumda olanların başvuruların bile Belediye geri çevirmiş, çalışma izni vermemişti. Buradaki küçük atölyeler zaman zaman gelen Belediye görevlilerini al altından *görerek* şimdilik durumu idare ediyorlardı. Sakallı kendi işyeri için de başvuruyu düşünmüş, ne ki, işyerini görenler, "hayvanın bile bağlansa duramayacağı" bu yere belediyenin kesinkes izin vermeyeceği-

ni söyleyerek Sakallı'nın hiç olmazsa başvurmak için başvurmuş olmasına bile karşı çıkmışlardı. "Senin bu iş yerini görevliler, kesinlikle rüşvetle bile idare edemezler; durup dururken başını belaya sokma" diye akıl vermişlerdi. Yedi, sekiz metre toprak altındaki bu işyerinin yaz kış horasan duvarlarından sular sızardı. On nedenle de ikide bir talaş dökerek toprak zeminde toplanan su birikintileri alınırdı. Eğer birkaç gün aynı işlem yapılmasın, kesinlikle, 3-5 santimlik bir su birikintisi tüm zemini baştan aşağı kaplar, işçiler bileklerine dek su içinde kalırlardı. Havasızlığıysa, özellikle yaz aylarında dayanılır gibi değildi. Bir de kurutma fırınının çalışmasında, bu havasızlık ikide bir işçileri dışarıya fırlatır, durumu bilen Sakallı da pek aldırış etmez görünürdü. Onun durumu hiç olmazsa havasızlık yönünden, arka bölümde çalışanlara göre daha olanaklıydı. Dışarıdan merdivenlerde inilen kapıyı açık bırakması havasızlığı nisbeten azaltıyordu.

Sakallı masuraların çapaklarını alan traşlama makinesinin başında eli yüzü masuralardan çıkan toz içinde çalışmasını sürdürüyor, Memed var mı, yok mu, unutmuşa benziyordu. Memed kırk, kırkbeş yaşlarındaki bu güçlü kuvvetli adamın traşlanmış ruletleri iri elleriyle küreye küreye çuvallara dolduruşunun, sonra onları sırtlayıp –bir çuvalın en azından 35-40 kilo geldiğini Memed'in kendisi çok iyi biliyordu- beş altı basamak çıkarak giriş kapısının hemen yanındaki kantara götürüşünü tuhaf bir tedirginlikle izliyordu. –"Hepimizden güçlü kuvvetli bu adam. İkimizi üçümüzü sıksa suyunu çıkarır. Şu baldırlarının kalınlığına bak. Onca yük bana mısın demiyor. Eeee, elbette güçlü kuvvetli olurlar. Kötü hiçbir alışkanlıkları yok. Ne sigara, ne içki... ne dert, ne şu ne bu... Yatsı namazından sonra vur kafayı... kalk sabah ezanında... Bunda ayrıca karı dırdırı da yok... Başı da dinç. O sağlıklı olmayacak da biz mi olacağız..."

Sakallı Hurşit merdivenleri çıkıp sırtındaki çuvalı sırtını dönerek kantarın yanına bıraktıktan sonra, bu kez traşlama makinesinin başına geçmeden Memed'in yanına geldi, başına sardığı havluyu aldı; sonra burnundaki pamukları çıkardı. Kanama durmuşa benziyordu. Doğrulan Memed'e:

-Tamam, dedi. Durmuş.

Sakallı yeniden traşlama makinesinin toz toprağı içine gömülürken Memed işçilerin çalıştığı iç bölüme geçti. Ağır demir kapıyı küt diye kapadı.

* * *

MEMED'in burnu gece yarısından sonra yine kanadı. Hem de bu kez insanı ürkütecek biçimde. Tüm kanı burnundan akıp gidecekmiş gibi geldi Memed'e. Alibeyköy'deki gecekonduda birlikte kaldığı, kendisi gibi bekar arkadaşı Cengiz'le birlikte önce Sosyal Sigortalar Okmeydanı hastanesine gittiler. Acilde kendisine iriyarı bir hastabakıcı kanırta kanırta tampon yaptı. Adımlarını hastanenin daha dış kapısından atmamışlardı ki, hastabakıcının ne tamponundan, ne gazlı bezlerinden, ne plasterlerinden eser kalmadı. Yeniden hastaneye döndüklerinden bu kez başka bir hastabakıcı bir tampon yaparak, Kulak Burun Boğaz bölümünden nöbetçi hiçbir doktor bulunmadığını, Samatya'ya gitmeleri gerektiğini söyledi. -"Ama" diye eklemeyi de unutmadı, "benim yaptığım bu tampon belki de kanamayı kökünden keser..."

Gecenin iki ya da iki buçuğuydu. Kaç gündür süren kar yağışı artık iyiden iyiye yolları tutmuş, yağış bir çeşit tipilemeye dönüşmüştü. Kanı bir türlü dinmek bilmeyen burnu şimdi korkunç bir ağrıyla da zonklamaya başlamıştı. Zar zor buldukları bir taksiyle kendilerini Samatya Sosyal Sigortalar hastanesine atabildiler.

SAKALLI sabah sabah önce Memed'i arkadaşıyla birlikte atölyede görünce şaşırdı. Ama durumu anlamakta da gecikmedi. Yer küçük bir kan gölüne dönüşmüştü. Memed'in burnuna kocaman bir tampon yapılmıştı, ne ki bu tampona karşın plasterlerin kenarlarından bir su sızıntısı gibi kanlar sızıyor, Memed'in çene çukurunda toplanıyor, oradan da üstübaşı daha da berbat olmasın diye eğildiğinden yere damlıyordu.

Cengiz durumu kısaca özetledi: "Samatya'da yine önceki gibi Burun'cu bulamamışlar, oradakiler bu tamponu yaparak,

yarın, yani bugün için vizite kağıdıyla birlikte gelmesini" kendilerine söylemişlerdi. Tüm gece kan sızıntısı kesilmek bilmemiş, hava ışıyınca da soluğu burada almışlardı. Şimdi Memed'in vizite kağıdıyla birlikte sigorta hastanesine yeniden gitmesi gerekiyordu.

Sakallı'nın içini, o gün teslim edilmesi gereken siparişler aklına gelince, afakanlar bastı. "Durup dururken nerden çıktı şimdi bu burun" diye kendi kendine söylendi. "Tam da zamanını buldu..." Gece yarısından beri arkadaşıyla uğraşan Cengiz, işyerine dönmesi gerektiğini, Memed'in böyle yalnız gitmesinin sakıncalı olduğunu, yanına mutlaka bir arkadaş verilmesinin yararlarını anlatırken Sakallı çekmecesinden çıkardığı vizite kağıdını doldurmaya başladı. Cengiz'e: -Sen işine git, dedi... Sağol, biz gerekeni artık kendimiz yaparız..."

Az sonra da işçiler sökün etmeye başladılar. Bir-ikisi Memed'in koluna girerek arka bölüme taşıdılar. Daha sabahın yedibuçuğuydu.

Yalnız kalan Sakallı kafasının içinde işleri bir oyana bir bu yana çevirmeye, Memed'in yerine kimi koyacağını saptamaya çalıştı. Bulamadı. Bu izbe gibi işyerinde, zaten iki kişinin yapması gereken işi bir kişi yapıyordu. Şimdi iki kişinin birden gitmesi demek dört işçinin işe gelmemesi demekti. Örneğin fırının yanmaması, kurutmanın gecikmesi, traşlama ve yükleme işinin kesinkes ertesi güne kalması demekti. Sonunda çözümü buldu: Memed'le birlikte kendisi gidecekti.

* * *

GÜNLERDİR ardı arkası kesilmeyen kar, Süleymaniye'nin eğri büğrü Arnavut taşlı sokaklarını iyice örtmüş, dik yollar buzullaşmış, kayganlıktan gerek yayalar için, gerek yayalar için, gerek taşıtlar için son derece de sakınımlı bir duruma gelmişti. Han'ın karşısındaki mezarlık tümüyle kara gömülmüş, mezar taşları uzaktan bakıldığında eteklerini tuta tuta kara saplanıp kalıvermiş sarıklı hocalar görünümüne bürünmüştü. Yine de Sakallı'ya Süleymaniye taksi durağındaki tanıdıkları bir tak-

si bulmada yardımcı oldular. Taksi bu eğri büğrü arka sokaklardan sürücüsünün son derece büyük özeniyle ağır ağır inmeye başladı. Memed geriye oturmuş, başını yaslamış, elindeki pamukla çenesine süzülen kanları siliyordu.

Arabanın önünde, sürücünün yanında hiçbir şey demeden, aklı fikri işlerde olan Sakallı, Memed'in "Kusacağım Usta" demesiyle kendine gelir gibi oldu. Araba hemen yolun yanındaki büfenin önünde park etti. Sakallı Memed'i hızla çekip aldı. Ve başını eğen Memed ağız dolusu kan kusmaya başladı. Karlar bu sıcaklığa dayanamayarak küçük bir çanak gibi açıldılar ve kan birikintisi tüm sıcaklığıyla oracıkta toplandı. Durumu gören büfeci buğulu ocağın önünde hardallı sosislerini yiyenler bu hiç de hoş olmayan görünüm karşısında başlarını çevirdiler, kimisi de "sabah sabah bu da nerden çıktı" der gibisinden büfenin önünden kaçarcasına uzaklaştılar. Ama Sakallı'yı en çok büfecinin bakışlarındaki acıma duygusu etkiledi. "Allah kurtarsınlı" bu bakışlarda bir çeşit "İşiniz zor..." uyarısı vardı. Sakallı eğildi, sabahın iz değmemiş kaldırım kenarlarındaki karları avuçlayarak Memed'in elini yüzünü, özellikle de başını bir güzel ovdu. Bunu birkaç kez yineledikten sonra yeniden arabaya binip bu kez olabilen hızla oradan uzaklaştılar... Geride, yalnızca karlar içinde küçük kan gölcüğü kaldı. Kar yağışı yavaş yavaş o sıcaklığı örtmeye başladı.

Sosyal Sigortalar Hastahanesi'nin Kulak Burun Boğaz (KBB) bölümünün o uzun koridorunu nasıl geçtiklerinin, dipteki *Muayene* odasına nasıl vardıklarının ne Sakallı, ne Memed ayırtına varamadılar. Sakallı'nın tek kaygısı: Memed'in yeniden kusmasıydı. Bu olay kendisini dehşetli korkutmuşa benziyordu. Özelikle zar zor buldukları arabanın içine kusulması Sakallı için dayanılmaz bir işkence olurdu. Sakallı yarı yarıya kucağında taşırmış gibi sürüklediği Memed'i doktorun odasına girer girmez boş bulduğu koltuğa bir külçe gibi bırakıverdi. Muayene odasında üç kişi vardı: ağzı sonuna dek açık bir hasta; onun hemen karşısındaki koltuğa oturmuş, hastanın ağzına ince penslerle pamuk yumakçıkları sokup sokup çıkaran, kısa boylu, zayıf bir doktor ve hastanın ağzından çıkan penslerden pa-

mukları alıp, pensleri sterilize eden iri göbekli, palabıyıklı bir hastabakıcı.

Doktor ve hastabakıcı kapıyı vurmadan odaya dalan bu iki kişiye başlarını hafifçe çevirerek baktılar ve hiçbir şey demeden işlerini sürdürdüler. Doktorun aklından yalnızca: "İşte bir Selametçi daha," düşüncesi geçti; "bunların hepsi böyle... Bu cesareti Başhekim yardımcısından alıyorlar..."

Koltuktaki hastanın işi bitince kısa boylu, zayıf doktor Memed'e geçip oturmasın işaret etti. Ve n'olduğunu sordu. Memed kesik kesik anlatmaya çabalarken olayı ivedi biçimde anlatmak isteyen Sakallı'yı doktor başını çevirmeden azarladı. -"Ona sordum sana değil" dedi... "Dili de kanamıyor ya". Sakallı sustu. Sonunda doktor ucu kıl gibi ince uzun penslerden biriyle burnuna yapılan tamponun sağını solunu kurcalamaya, becerili bir biçimde oraya buraya dalmaya başladı: -"Tamponu çok kötü yapmışlar," dedi...

Sakallı:

-Ama kan da kusuyor, dedi. Buraya gelirken kan kustu.

-Tampon öylesine kötü yapılmış ki, doğal olarak burundan gelmesi gereken kanın büyük bir bölümü mideye gidiyor. O zaman da hasta kusma gereksinimi duyuyor. Kaygılanacak bir şey yok...

Başını çevirdi, iri kıyım 1.90'a yaklaşan boyu ve kızıla kaçan kıvır kıvır sakallarıyla -müşterileri bu gür ve güzel sakalı için kendisini adıyla ünlemezler, Sakallı derlerdi ve adı da o nedenle hep Sakallı kalmıştı- küçük odayı dolduran adama baktı.

-Nesisin sen bunun?

-Ustasıyım. Niye kanıyor bu burun?

Doktor sakalları nedeniyle "gerici" diye nitelendirdiği bu insan azmanıyla, biraz da kendi küçük yapısının öcünü almak için olmalı, alaylı alaylı: -"Allah bilir hoca efendi..." dedi.

-Doktorlar da bilir. Belki O'ndan da çok bilmeleri zorunluluğu vardır.

Hastabakıcı doktorun bu çok zekice takılmasına tam yılışık yılışık gülecekken gülemedi, başını çevirip Sakallı'ya baktı.

-Kanamanın nedenini şimdi saptamak olanaksız. Klinik bulgular sonunda kanamanın nedenini saptayabiliriz. Bence şimdilik ona da gerek yok. Şimdi benim yapacağım tamponla bu kanama burada bıçak kesmiş gibi durur. Anlaşıldı mı hoca efendi? Ama canınız çok istiyorsa Başhekim yardımcısının bir yazısıyla klinik bulguların araştırılmasını bizim bölümden isteyebilirsiniz...

Sakallı bu sözlerden çok bir şey anlamadı. Hiçbir yanıt vermeden bekledi. Doktor hastabakıcıya gerekli araç-gereçleri getirmesi için başıyla işarette bulunurken çaktırmadan Sakakllı'yı bir kez daha süzdü. "Şunun boyunun 20 santimini bana verseydin neyin noksanlaşırdı Allahım," diye geçirdi içinden.... "Gericilik aldı başını gidiyor. Tüm Sosyal Sigortalar kurumlarını bir bir ele geçirdiler... İyice yuvalandılar tüm hastanelere... Hepsi de izbandut gibi herifler oluyor bunların. Takışmaya da gelmez..."

Oysa doktor daha bir özenle bakmış olsaydı, Sakallı'nın giyimindeki ayrıcalık hemen gözüne çarparbilirdi. Sakallı'nın yalnızca 1.90'na varan boyu ya da gür sakalı değildi hemen dikkati çeken, gören gözler için. Giyimindeki değişik biçim ona daha da ayrıcalı bir görünüm veriyordu. 46 numara pabuçları dincilerin giydiği türden mest değil, postaldı örneğin. Onun üstündeki pantolonu kalın şayaktan yapılma, dinci akımın modasına uygun biçimde bol ve dökük değil, tam karşıtı dar ve uzundu. Uzun boyuyla ayaklarını iri iri atarken çok kişi kendisine çarpmamak için yana kaçardı. Kimilerinin ardından; "Höst ayı..." dedikleri bile olurdu. Pantolonunun içindeki bacaklarının bir ağaç gövdesi gibi kalın baldırları kendisine ayrı ayrı bir hava, kırk-kırkbeş yaşlarındaki bu adama yarı bir dinç görünüm, daha genç gösteren bir hava veriyordu. Durduğu zaman bir yontu gibi duruyordu bacaklarının üstünde. Paltosununsa hiç de cübbeye benzeyen bir yanı yoktu. Şayaktan da kalın bir kumaştan, çobanların giydiği bir tür gocuktu. Ne ki tüm geniş omuzlu yapısını kalçalarına dek sımsıkı sarıyordu. Başındaki takke-kalpak karışımı serpuşunu çıkardığı için gür siyah saçları kalın ve güçlü ensesine yayılıp gitmişti.

Memed'in acıyla haykırışını duyunca belki de şaşkınlığından gitti kapının yanındaki doktor koltuklarından birine oturdu. Memed'in burnuna daha önce öylesine sıkı bir tampon yapılmıştı ki sanki zavallı gencin burun delikleri betonla doldurulmuştu. Genç doktor kendisinden beklenmeyecek bir güçle Memed'in burun deliklerine sıkıştırılmış pamukları, gazlı bezleri ve daha bilmem nice şeyi, iri kemikli bileklerini zorlayarak bir bir çıkarıyor, her seferinde: -"Allah belalarını versin," diye söyleniyordu. "Hiç böyle tampon mu yapılır? Burnun tüm işlevini ortadan kaldırmışlar. Belki de bu tampon yüzünden kanıyor burun. Cahil... cahil herifler.... Allah'ın hödüğünü alır hastabakıcı yaparsan işte sonuç bu olur..."

Doktor uğraştıkça Memed'in önce kısık kısık çıkan haykırıları artık yeri göğü inletmeye başladı. Çırpındığı için de doktor kendisini kötü bir biçimde azarladı. Sonra baktı ki baş edemeyecek, Sakallı'dan yadım istedi. Sakallı Memed'in elini kolunu sımsıkı kavrayıp kendisini adeta koltuğa mıhladı. Başını çevrip Memed'in burnundan çıkarılan gazlı bezlerle, kanlı pamuklara bir türlü bakmıyor, hiçbir şey görmeden Memed'in yumulu gözlerine bakıyordu. Zavallı Memed bu iki kişinin üzerine abanmışlığından bunaldıkça bunalıyor, ucu kıl gibi ince çelik penslerin burun deliklerinden girip beyin kıvrımlarında dolaşırmışçasına verdiği acıdan avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Tampon sonunda söküldüğünde Sakallı Memed'i doktorun işaretiyle bıraktı. Doktor da, kendisi de, gerçekten tere batmışlardı. Memed biraz soluklanır gibi oldu. Ne ki, doktor işlevine yeniden ivedi bir biçimde koyuldu. Bu kez hastabakıcının getirdiği küçük şişeler içindeki renkli sulara pamukları daldırıyor ve Memed'in burnunun içini iyice temizliyordu. Memed'in zaman zaman canı yanıyor ama öncekine kıyasla canının yanışı çok az olduğundan yalnızca küçük küçük iniltiler çıkarmakla yetiniyordu. Bu iş bittiğinde sıra yeni tamponun yapılmasına geldi. Bu kez Memed'in duyduğu acı gerçekten dayanılır gibi değildi. Haykırışları tüm koridoru yerinden tutmaya başladı. Bir ara Memed öyle bir can havliyle fırladı ki, doktorun bilekleri-

ne birden yapıştı: -"Fenalaşıyorum, yapmayın artık n'olur" diye yalvardı. -"N'olur biraz ara verin... Dün akşamdan beri ne bende, ne burnumda hal kalmadı..." Doktor Memed'i sert bir biçimde ittirerek yeniden yatırdıktan sonra azarladı kendisini: -"Hiçbir şey olmaz. Hiçbir şeyin de yok. Öyle bir tampon yapacağım ki sana, üç gün süresince burnundan çıkarmayacağın gibi, hem kanamayı durduracak hem de var mı, yok mu anlamayacaksın bile... Üç gün sonra geldiğinde bir hınkırışta alacağım tamponu..." Sonra Sakallı'ya dönerek çıkıştı:

-Sen de öyle kazık gibi boyunla kaçacak delik arayıp durma. Gel de adamının kollarını tut.

Bu gerçekten acılı işlem ne kadar sürdü bilinmez. Memed'e göre her saniyesi bir saat olan bu işlemin sonucunda Memed'in burnu kocaman ipiri bir şey olup çıktı. Dıştan yapıştırılan plasterler kendisini savaştan dönmüş bir gaziye çevirmişti. Yüzü bu kocaman burunun gerisinde ufalmış, süzülüp gitmişti. Hele Memed'in gözleri... Bir çeşit şaşılaşmış gibiydi. Onlar da kendi yuvalarında küçülerek burna doğru kayıp gitmişler, bir türlü kenarlara çekilmeyi bilmiyorlardı. Sakallı özellikle bu kayıp gitmiş gözleri görünce, içinden, "En azından bir hafta istirahat verirler," diye geçirdi... "Hay Allah, işe bak sen..."

Doktorun: -"Tamam işte, bitti. Kalkabilirsin" demesiyle Memed sanki ameliyat masasından kalkıyormuşçasına bitkin, soluk, sendeleyerek kalkmaya çabaladı. Tam yere basacakken burnu kendini yere çekiyormuşçasına sendeledi, yere kapanacakken Sakallı yetişip koltuğunun altına girdi, yavaş yavaş kapıya doğru kendisini götürerek, kapının dışındaki sandalyeye oturttu. Sonra içeri girip hastabakıcının uzattığı havluyla ellerini kurulayan doktora:

-Sendeliyor, dedi. Sandalyede oturmaya bile gücü yok. Zor duruyor.

-Eeee, epey kan kaybetmiş... Beş on dakika otursun kendine gelir. Bir de bol bol lokum yesin...

-Yapılması gereken işlemler var mı? diye sordu Sakallı bu kez, vizite kağıdını uzatarak. Doktor viziteye çıkışla, işbaşı yapış tarihlerine aynı günü yazınca Sakallı hayretle:

-Hiç istirahat vermiyor musunuz? diye sordu.

-Bir burun kanaması için istirahat verdiğimizi duyarlarsa hayatımız kayar gider bizim burada hoca efendi... Ne sanıyorsun sen? Onlar önceleriydi. Şimdi herkes çok çalışmak zorunda. Ameliyat dışındakilere kesinlikle istirahat yok. Sağlığın elinde, çekicin belinde... işte yeni sloganımız...

Sakallı vizite kağıdına uzun uzun baktıktan sonra:

-Bu durumda çalışamaz, dedi. Dünden beri kan kaybediyor.

Doktor yanıt vermeden mührü bastı. İmzaladı. -"Hadi geçmiş olsun" dedi.

Sakallı Hurşit, kapının önündeki sandalyeye bir külçe gibi yığılıp kalmış Memed'in yanına geldi. Elinde vizite kağıdı, Memed'in yanına çömelip şaşkın şaşkın öyle bir süre oturdu. Beş on dakika sonra: -"Hadi kalk, gidiyoruz", dedi. Bacaklarının üzerinde gerçekten de zor durabilen delikanlının eğilerek koluna girdi. Kulak Burun Boğaz bölümünün uzun koridorunda ağır ağır yürümeye başladılar. Ellerinde ördekleriyle hastalar kendilerine yol açıyor, sürüklene sürüklene giden bu genç çocukla, yanındaki iri kıyım, gür sakallı adama "bunlara da n'olmuş" der gibi hayretle bakıyorlardı.

Bölümden çıktıkları, ana giriş merdiveninin sahanlığında, işte tam orda, iniş için merdivenlere tam yönelecekleri zamanda Memed olduğu yere çakılıp kaldı. Sakallı döndü:

-Ne var? diye sordu.

Memed:

-Kanıyor, dedi.

Sakallı korkuyla burnuna baktı. Önce hiçbir şey göremedi. -"Sana öyle geliyor. Hadi yürü" diyeceği bir sırada Memed'in sağ burun deliğindeki gazlı beze belli belirsiz uçuk bir kırmızılık yayıldı. Sakallı inanılmaz bir şey izlermiş gibi küçük kırmızılığa gözlerini dikmiş dehşetle bakıyordu. Belli belirsiz kırmızı leke gazlı bezde önce gittikçe koyulaşmaya, koyulaştıkça genişlemeye başladı. Çok kısa bir süre sonra da vıcık vıcık bir ıslaklığa dönüştü. Dokunsan damlayacak, eline bulaşacak türden... Bu dehşet verici ıslaklık göz açıp kapayıncaya kadar geçen süreçte gazlı bezden elmacık kemiklerine dek yapıştırılmış plas-

terlere doğru yayılmaya, plasterlerin kenarlarından çıkıp Memed'in yanaklarından aşağıya doğur süzülmeye başladı.

Sakallı bir şeyden kaçarmış gibi o hızla kimlere çarptığını, o sıra öğle yemeği için getirilen servis arabalarında neleri devirdiğini görüp anlayamadan kendini doktorun karşısında buldu. Kolunu dimdik uzatarak dışarıda korkunç bir şey varmış gibi bağırdı:

-Kanıyor.

Öğle yemeğine gitmek için doktorlar yemekhanesine gitmeye hazırlanan doktor şaşkınlıkla döndü. Kapıyı boydan boya kaplamış olan Sakallı'yı ilk kez görüyormuşçasına, hayretle:

-Kanıyor mu? diye sordu. Ne kanıyor peki?

Sakallı kolunu indirmeden, o hep dışarıdaki öcüyü göstermek istercesine sallayarak:

-Evet işte orda... dedi. Burun. Kanıyor.

Doktor yeniden sırtını döndü, ince zarif uzun doktor ceketinin düğmelerini bir bir ilikledikten sonra ardında hastabakıcı, onun ardında Sakallı, Kulak Burun Boğaz bölümünden hızla çıkarak merdiven başında çömelivermiş, başını avuçlarının arasına almış Memed'in yanına, öylece hep birlikte vardılar. Doktor sanki bir şeye öfkelenmiş gibi Memed'in başını saçlarından tuttuğu gibi kaldırdı ve her iki yanağında incecik süzülen kanları görünce, başı olduğu gibi bırakıverirken hastabakıcıya:

-Yatırın, dedi.

Yemeğe yetişmek için, kösele iskarpinlerinin o şık sesinde merdivenlerin iniş çıkış kalabalığında yitti.

Sakallı, Memed'i kucakladığı gibi kaldırdı. Hastabakıcıya: -"Nereye?" diye sordu. Hastabakıcı yanıt vermeden Sakallı'nın önünden seğirterek KBB'ye yeniden daldı ve muayene odasının hemen karşısındaki koğuşa girerek, ardından kucağında Memed'i taşımakta olan Sakallı'ya pencerenin hemen yanındaki yatağı gösterdi. Sakallı, Memed'i hastabakıcının gösterdiği yatağa boydan boya uzattıktan sonra doğruldu, çevresine şöyle bir baktı. Koğuştaki hastaların hepsi karyolalarında doğrulmuşlar, hem kendisine, hem de yarı baygın yatağa serilip gitmiş yeni hasta arkadaşlarına iri iri açılmış gözleriyle bakıyorlardı.

-II-

MEMED'in sayrılarevine yatırılması Sakallı'nın tam tamına iki saatini aldı. Yaşamında ilk kez hastane gören Sakallı hastane koridorlarında bir o yandan bir bu yana koşuşturup dururken elindeki evraklar kabardıkça kabardı, büyüdükçe büyüdü. Son işlem KARANTİNA'da bitiyordu. Şaşkınlıktan ve koşuşturmadan iyice bitik düşmüş olan Sakallı Hurşit sonunda kan ter içinde hastanenin zemin katından daha aşağılarda, gündüz bile koridorlarında lambalar yanan yer dibindeki karantina'ya indi. İner inmez de öbür dünyaya göçmeye hazırlanan insanlar arasına yanlışlıkla dalıverdiğini sandı; dehşetli korktu. Gerçekten de burası, değil Sakallı gibi hastaneyi ilk kez bunca yakından gören bir insan için, birkaç kez işi düşmüşlere bile aynı duyguyu verecek nitelikteydi. Demir kafes içine alınmış tek tük elektrik lambalarının şöyle böyle aydınlatabildiği yarı karanlık, dar, insanın başını eğerek geçebildiği, labirente benzeyen koridorlardan dolana dolana Karantina'ya varılabiliniyordu. İnsan bu koridorlardan bir daha hiç çıkamayacakmış duygusuna kapılıyor, korkusu büyüyordu. Labirentin öbür ucunda bir hayalet gibi sezinleyebildiği bir insan gölgesi, göz açıp kapayıncaya dek kayboluyor, bu kayboluş insanın yalnızlığını, telaşını daha çok yoğunlaştırıyordu. İşte o zaman insan bu yer altı labirentinde koşar adım yürümeye başlıyordu kendisi de hiç ayırdına varamadan...

Panik içinde varılan Karantina'ysa bu kez gerçekten insanın kanını donduruyordu. Hep o demir kafesler içinde tavana yapışmış yatık elektrik lambalarının aydınlattığı yarı karanlık erimelerde Karantina'nın boyutlarını, genişliğini, darlığını insanın net bir biçimde görüp anlaması olanaksızdı. Bu karanlık ama insana alabildiğine geniş ya da uzun görünen yeraltında yarı çıplak bir deri bir kemik insanlar, mat beyazlıkları içinde birtakım paravanlar önünde bekleşiyorlardı. Sakallı'nın gözleri bu yarı karanlığa alışır gibi olduğunda bu insanların koltuk altlarında giysilerini sıkı sıkı tuttuklarını gördü. Önünde bekleştikleri paravanların üstüne de bir takım giysiler atılmış gibiydi. Bu durağanlık bir süre sonra Sakal-

lı'nın gözleri yer altı karanlığına alıştığı zaman, uzakta, yakınında, yer altı böceklerinin kıpırdanışlarına yerini bıraktı. Paravanların ardından tıpkı önünde bekleyen insanlar gibi yarı çıplak insanlar, ölümlü zayıflıkları içinde ortaya çıkıyor, benzerleri paravanın ardına dolanıp geçiyorlardı. Paravanların ardından çıkanlara hastabakıcının biri soluk, geniş çizgili Sümerbank pijamalarından uzatıyor, zavallı hasta titreyen güçsüzlüğünde bu pijamaları giyebilmek için olağanüstü bir çaba harcıyordu. Sonra paravandaki giysilerini bir bir çekip alıyor, dar ya da alabildiğine bol gelen pijamanın solukluğunda kendisine bir torba uzatılmasını bekliyordu. Doğrusu bu kez pijamaların sökükluğü ve perişanlığı içinde beklentileri insana daha da aşağılanmış duygusu veriyor, hele çıplak ayaklarıyla yere basışları, pabuçlarını ellerinde tutuşları anlamsız bir hazırlığın belirtileriymiş gibi geliyordu. Hastaların çoğunun pijama altlarının uçkurunu bulmakta çektikleri zorluk, bu zorluğu yenmek için verdikleri uğraşsa izlenir gibi değildi. Bu anlamsız, nedeni belli olmayan perişanlık dalga dalga paravanın önüne her çıkanda yoğunlaşıyor, dayanılmaz bir görünüm alıyordu. Paçalarını, uçkurlarını, kollarını, körüklerini bulmaya çalıştıkları pijamaların içinde yitip gitmiş bu insanların yanına bir süre sonra bir görevli elinde bozbulanık, kaput bezinden yapılma bir torbayla yaklaşıyor, kendisine doğru torbayı uzatıyor, zavallı adam bir yandan soyunduğu giysileri bu torbaya yerleştirmeye çalışırken öte yandan yeni giysisinin bocalayışı içinde ne yapacağını şaşırıyor, o nedenle de sık sık görevliden azar işitiyordu. Sonunda soyunduğu giysilerini bozbulanık torbaya yerleştirince görevli elindeki torbaya asılı kağıtların birini yapıştırıyor, bir tanesini de hastaya veriyordu. Sonra ona gitmesi gereken yeri gösteriyordu.

Doğal yaşamından yeni giysileriyle birdenbire koparılıveren hasta çıplak ayaklarıyla beton zemin üzerinde belki de yaşamının son sıcaklığını bıraktığını içinde duya duya gösterilen vestiyere benzeyen yere yaklaşıyor, sıraya giriyordu. Kuyrukta sıra kendine geldiğinde vestiyerde uzattığı torba alınıyor, kağıtlar denetleniyor ve kendisine bir takım, plastik terlik uzatılıyordu. Terliklerini ayağına giyen hasta Karantina'nın labirentlerinde süzülüp gözden yitiyordu.

Torba dağıtıcı görevli Karantina'nın ortasında *çam yarması* gibi duran Sakallı'ya çarpınca, öfkeyle:

-Ne bekliyorsun sen burada? diye sordu.

-Pijama alacağım.

-Hastan nerede?

-Yukarda. Burun'da. Yattı.

-Olmaz. Kendisi gelecek. Giysilerini kendi teslim edecek.

-Kanamalı. Gelemez.

-Gelir. Sedyeyle getirirler. Bunlar nasıl geliyor?

Görevlinin işaret ettiği yere bakınca, işte o zaman, Sakallı, Karantina'nın uzayıp giden rutubetli duvarları boyunca sedyelere yatırılmış hastaları gördü. Tabutlarına uzanmış gibi yatıyorlardı. Çok azının yanında tanıdığı ya da bir yakını vardı. Yakınları olanlar sedyedekinin giyinip soyunmasına yardım ediyor, öteki işlemleri izleyebiliyorlardı. Ama sedyeleri içinde tek başına kalıvermişlerin tüm işlemlerini görevlilerin yapmasını beklemekten başka hiçbir çareleri yoktu. Görevliler de sanki onlar orada hiç yokmuşçasına, tam bir duyarsızlıkla önlerinden gelip geçiyorlar, kendileriyle en küçük bir biçimde ilgilenmiyorlardı. Onlarla ilgilenme sırası, çok kez olduğu gibi, çalışma saatinin bitimine doğru, el eteğin çekildiği bir zamanda geliyor, işlemleri ve öteki hazırlıkları ancak o zaman tamamlanabiliyordu. Hastayı sedyeyle getirip rutubetli duvarın kenarına bıraktıkları gibi giden hastabakıcıların görevleri orada bitiyordu. Arada bir gelip bakıyorlar hasta hazırlanmamışsa yine geldikleri gibi çekip gidiyorlardı. Onların işi yalnızca sedyeyle getirmek ve sonra alıp kendi bölümlerine götürmekti.

Sakallı ne yapacağını şaşırdı. Yine de bir adımda hastabakıcıyı yakaladı.

-Yoo... Olmaz, dedi. Sedyeyle bile gelemez. Ölüyor...

İşin görülmesini sağlamak için ağzından kaçırıverdiği bu sözcükten kendi kanı dondu. Bin pişman oldu. O öfkeyle hastabakıcının koluna yapıştı. –"Bir kolayı olmalı..." diye kendine doğru çekti. Hiç beklemediği bu davranış karşısında hastabakıcı "çekil git başımdan" dercesine:

-Git ona söyle, dedi... N'aparsa yapsın...

Hastabakıcının "Git ona söyle" deyişindeki vurgulamanın değişikliğini kavramakta güçlük çekmeyen Sakallı hastabakıcının başıyla gösterdiği cam bölmeye doğru hızla yöneldi. Ve cam bölmenin ardında oturan "O"nu gördü. Kendisi gibi sakallıydı. Gençten bir adamdı. Kısa kesilmiş top sakalları vardı. Ve bu dünyayla hiç ilgisi yokmuş gibi başını önüne eğmiş, sakin sakin cam bölmenin ardında başı öne eğik öylece duruyordu. Kapısında büyük gösterişli harflerle: "KARANTİNA ŞEFİ" yazıyordu. Başına sıkmalı bir takkeye benzeyen hastabakıcı kepini giymişti. Önünde bir sayfası Arapça harflerle, karşı sayfası Latince harflerle yazılı kitaba dalıp gitmişti. Sakallı Hurşit uzun boyunun yardımıyla, "Karantina Şefi'nin okuduğu kitabın *Said-i Nursi'nin Risale-i Nur*'u olduğunu kavramakta güçlük çekmedi. İster istemez kendi kendine hafifçe gülümsedi. -"Zavallı genç adam," dedi... "Yanılgısını çoğaltıyor, Görüntü'nün örümcek ağına düşmüş bu."

Karantina Şefi bu gülümseyişi, bu düşünceyi görmüş gibi başını kaldırıp baktı. Ve iki metreye yakın boyuyla Sakallı'yı kendi başına dikilmiş görünce yerinden fırladı, kapıyı açıp içeri buyur etti.

* * *

SAKALLI bu tanışmanın sonucunda şu iki şeyi elde etmeyi başardı:

1-Ne zaman isterse hastasını ziyaret edebileceğine yönelik başhekim yardımcısının imzalı izin belgeleri...

2-Memed'in yatağından kalkmasına gerek kalmadan soyundurulup giydirilmesine varıncaya dek tüm işlemlerin Karantina görevlilerince yerine getirilmesi..

"KARANTİNA ŞEFİ" Sakallı Hurşit'ten aldığı iş adresine en kıza zamanda bir ziyarette bulunacağını "*Kamil İnsan*" olmanın hangi dört aşamadan geçtiğini kendisinden öğreneceği konusunda anlamlı sözlerini yineleye yineleye kendisini kapıya dek uğurladı.

Yanına kattığı görevliyle birinci kat asansörüne geldiklerine Sakallı görevliye dönerek:

"Biliyorum," dedi, "canını sıkacak şeyler yaptım. Ama kendim için sana eziyet vermiş değilim. Belki de sana senden yakın bir cana hizmet verdiğin için uğraşın boşa gitmiş değildir... Hadi artık zahmet etme... Ben yolumun bundan sonrasını biliyorum..."

Görevli yeniden Karantina'ya dönerken: "Her Sakallı birbirine benzemiyor," diye düşündü. "Sana senden yakın can demekle ne demek istedi acaba?"

* * *

HURŞİT koğuşa döndüğünde Memed'i yerinde bulamadı. Boş yatağın içine bir muşamba serilmişti. N'olduğunu yatak komşusundan sordu.

-Şimdi, az önce sedyeyle alıp götürdüler. Başasistanla doktor, birlikte geldiler. Memed'i birlikte muayene ettiler. Sonra hiçbir şey demeden gittiler. Sen gelmeden önce de hastabakıcılar Memed'i sedyeyle alıp götürdüler. Tamponu söküp yeniden yeni bir tampon yapacaklarmış...Hastabakıcılar öyle söyledi.

Sakallı elindeki evrakları yatağın hemen bitişiğindeki etajere henüz yerleştirmişti ki Memed'in bağırtılarını duymaya başladı. Boğuk ve derinden geliyordu Memed'in haykırışları... Muayene odasının kapısının sıkı sıkıya kapalı olmasına karşın yine de hemen karşısına düşen koğuştan bu haykırışlar duyuluyor, tüm koğuşu derin bir tedirginlik kaplıyordu. Hastalardan biri dayanamayarak gitti, koğuş kapısını da kapadı. Sakallı çevresine yine şöyle kısaca bir göz attı: hastaların kimisi yataklarında bağdaş kurmuş oturuyor, kimi sırtlarını dayadıkları yerde gözlerini tavana dikmiş, öylece kendi sessizliklerinde bekleşiyorlardı. Sakallı, Memed'in yatağının ayakucuna oturdu. O da öylece beklemeye başladı.

Bir süre sonra iki hastabakıcının Memed'i sedyeyle yatağına taşıdıklarını görünce kalktı, Memed'in yatırılışına yardım etti. Hastabakıcılar hiçbir şey demeden uzaklaştılar.

Hasta bir süre baygın baygın yattı. Burnuna yeni bir tampon yapılmıştı. Rengi kül gibi soluktu. Yorganın üstüne uzanmış kolları eriyip gitmişti sanki. Mecali kalmamış bir biçimde iki kol da yorganın üstünde serilip kalmıştı. Bu kollarda parmak uçlarını oynatacak güç kalmadığını Sakallı sezinlemekte güçlük çekmiyordu. Sakallı nedense, uzun komalar sonunda hep kendi yataklarında ölmüş tarikat dostlarının yorgan üzerinde uzadıkça uzamış, mecalsiz kollarına takılır, insanın önce yorgan üstündeki bu uzun kollarda öldüğüne inanırdı. Ölüm ilk önce, yorganlara serilip gitmiş kollarda simgeleniyordu sanki.

Hasta bir süre sonra gözlerini açtı. Çökmüş göz çukurlarında buğulu buğulu, karşısında oturan Sakallı'ya bir süre baktı. Bir iki kez yutkundu. Gözlerini yeniden kapadı. Bir süre kesik kesik inledikten sonra feri sönmüş gözlerini bu kez Sakallı'nın üzerine dikerek, hafifçe mırıldandı:

-Ölüyorum ben Usta...

-Saçmalama. Bir burun kanamasından insan ölür mü? Bunca doktorun, bunca hemşireyle, hastabakıcının içinde...

-Ben ölüyorum, diye üsteledi hasta. Ben öleceğim.

Bunu öylesine inanmış, öylesine kesin bir sonuçmuş gibi söyledi ki, Sakallı bu kez ne diyeceğini gerçekten bilemedi. Yine de ayakucundan yanına doğru sokularak:

-Buradan sağlığına kavuşup aslanlar gibi çıkacaksın, dedi...

Memed bu avutucu sözlere hiç kulak asmayan bir inanmışlık içinde, eliyle Sakallı'nın yanına daha çok sokulmasını istedi.

-Beni dinle usta, dedi. Sana söylemem gereken iki önemli şey var. Birincisi... durdu, nasıl söyleyeceğini bilemeyen insanların sıkıntısı içinde dilini ağzında şöyle bir dolaştırdı... Beni iyice duyabiliyor musun Usta? diye sordu...

Sakallı:

-Duyuyorum Memed... Sen söyleyeceklerini de...

-Birincisi: Anamı bulacaksın...

-Senin anan ölmemiş miydi Memed? Bana öyle demiştin.

-Yalan söyledim. Yaşıyor... Pendik'te... İstanbul'a gelişim

de salt ondan... Bir süre dordu. Gözlerindeki bulut yoğunlaştı.

-Onu vurmak için gelmiştim İstanbul'a diye sürdürdü konuşmasını...

Sakallı irkildi:

-Vurmak için mi? Nasıl yani?

-Ben daha bir yaşımda yokken bizi bırakıp şimdiki adamına kaçtı. Babam da bir başka kadın alınca Usta, beni dedem büyüttü 11 yaşıma gelinceye dek... Yeniden durdu. Acılı bir biçimde değil ama gerçekten anlatmakta zorluk çektiği için bir süre soluklandı.

-Ben İstanbul'a geldiğimde on ikisinde ya vardım ya yoktum. Anamı vurmak için...adresi bende vardı.

-Hiç insan ana kanına elini bulaştırır mı Memed? Nasıl iştir bu...?

Memed belli belirsiz gülümsedi. Sakallı'ya bu gülümsemekten çok canının acısından yüzünün kasılması gibi geldi.

-Ana vurulur, dedi Memed... Ama ben vuramadım. Hiçbir ana bir yaşına gelmemiş bir çocuğu başkalarına terk edip gidemez. Gidecekse onu da beraberinde birlikte götürür. Olan olmuştur Usta... bu iş kapanmıştır...

Sakallı anlayamadığı bir sorun karşısında her zaman yaptığı gibi başı önünde öyle bir süre kaldı. Durumunu hiç bozmadan:

-Şimdi onu bulup getirmemi mi istiyorsun benden?

Memed hastalığından, çektiği acıdan hiç beklenmeyecek bir canlılıkla:

-Yooo, öyle bir şey yok... Öyle bir şey isteğim yok. Onu istemiyorum. Yalnız şu çekmecenin içinde bir zarf var. Onu al. Üstünde oturduğu adres yazılı. Ben öldükten sonra, sana zahmet kendin giderek bu zarfı ona ver...

Sakallı Hurşit bir süre direnmek istedi. Anasını gidip çağırmasının en doğru, en güzel yol olacağını dilinin döndüğü kadar anlatmaya çalıştı. Memed karşı koyacak gücü kendisinde bulamadığı için tüm anlattıklarını dinledi Sakallı'nın. Sonra: sanki bu anlatılanların hiçbirini duymamış gibi:

-Şu çekmeceyi çekiver Usta, dedi. Zarf işte orda... Gözümün önünde alıp cebine yerleştirdiğini görmek istiyorum. Kusura bakma.

Sakallı artık direnecek gücü kendinde bulamadı. Kalktı etajerin çekmecesini çekti. Ufak ve demir paraların üzerinde dağıldığı zarfı üstündekileri silkeleyerek çekip aldı. Zarfın üzerindeki Memed'in el yazısını tanımakta güçlük çekmedi. "Anama" diye büyük harflerle yazılmıştı zarfın üstü. Sonra da: "ADRESİ denmiş ve iki nokta konduktan sonra kadının adresi bu kez küçük harfçiklerle özene bezene yazılmıştı: GÜLSÜM KOCA: Pendik, Dereboyu Sokağı. Üst Geçit N:5 İstanbul.

Hasta Sakallı'nın zarfı özenle incelediğini gocuğunun iç cebine yerleştirdiğini görünce derin bir soluk aldı. Tümcesini bir buyruk gibi yineledi: -"Bunu ona vereceksin..." Bir süre öyle kaldılar. Hata bu kez daha bitkin bir biçimde konuşmaya çalıştı:

-Şimdi Usta gelelim işin asıl önemlisine...

-Ah be çocuğum bundan daha önemlisi de olur mu ki?... Sen böyle –ölüm döşeklerindeyken diyecekken kendisini tutmasını bildi- sen böyle hata yataklarını serilip gitmişken anamı yanında bulamama, onu isteme... bundan daha önemlisi n'olur ki...

-O iş tamam. Artık yorma kafanı. Şimdi gelelim ikincisine...Yutkundu. Bu kez çok daha önemli, çok daha güç bir şey söyleyecekmiş gibi çaba gösteriyordu. Göğsü hızla inip kalkmaya başlamıştı. Sakallı'nın uzattığı bardaktan birkaç yudum su içtikten sonra, cesaret bulmuşçasına söze giriverdi:

-Ben seni *ihbar* ettim.

Sakallı bardağı yerine koyduktan sonra önceki yerine oturarak, Memed'in hemen yanı başında, şaşkın şaşkın sordu:

-Anlamadım kimi ihbar ettin?

-Seni...

-Beni? Kime?

-Sigorta'ya...Kaçak işçi çalıştırıyorsun diye...

-Kaçak işçi mi nasıl?

-Sigortasız yani. Benim dışımdaki öteki 4 kişinin sigortaları yok.

Sakallı:

-Evet yok, doğru... dedi. Sonra canının sıkkın zamanlarında her zaman yaptığı gibi sağ elini sakallarının içine daldırdı. Koparacakmış gibi yumruk yumruk çekmeye başladı. Fırtınadan önceki bu durum Memed'in gözünden kaçmadı. Yine de, artık bir çok şeyi gerisinde bırakmış insanların kararlılığı içinde konuştu:

-Sigorta denetimcileri gelirse kimseden bilmeyesin diye söylüyorum bunu. *İhbarı* ben yaptım.

Sakallı kalktı, eli sakallarını yolacakmış gibi sakalında yumruk yumruk konuştu.

-Ama biliyorsun, benim de sigortam yok, dedi. Ben de kaçak çalışıyorum. İki yakamı bir araya getirip de Bağ-Kur'a sigorta ettiremedim daha kendimi...

-Biliyorum. Söylediğin doğru.

Sakallı bu kez karyolanın çevresinde şöyle küçük bir tur attı. Bu kez Memed'in sağ başucuna gelerek üzerine eğildi:

-Hem ben size, yani ötekilerine işe alırken sigorta ettirmeyeceğimi söylemiştim... Niye *ihbar* ettin peki?

-Günde 12 saat çalışıyoruz. Sigortaları bile yok. Benim başıma gelenler onlardan birinin başına gelseydi... Düşün: sığınacak bir hastane köşesi bile yok onlar için...

-Benim de yok... diye bağırdı Sakallı. Bu kez gerçekten bağırdı ve gür sakalları içinden elini sakallarını yolarmış gibi çekip çıkardı. Ve bu bağırtıyı koğuştakilerin çoğu duyduğu için hepsi yataklarında dört kulak kesildiler.

Memed, bu bağırtıya karşın bile üstelemesini kesik kesik sürdürdü:

-Senin makinelerin var. Dostların var. Sıkıştın mı para da bulursun, hastane de... Satıp savdın mı sıkıntıya bile düşmezsin...

Sakallı'nın aklına birden Sigorta Kurumu denetimcileri geldi. Bugüne değin ödenmemiş sigorta borçlarını ölçümlemeyle kendisine ödetmeye kalkıştıklarında başına gelecekleri şöyle bir düşünür gibi olduğunda içini alev sardı.

-Yaktın beni, diye her iki kolunu havaya kaldırdı. Şimdi kanıma ekmek doğradın işte...

Birden kendini koğuşun ortasında buldu. Öteki hastalara yatağının içinde eriyip gitmiş Memed'i göstererek:

-Beni ihbar etmiş, diye bağırdı gür sesiyle... Görün işte, sabahtan beri iyileşmesi için işimi gücümü bırakıp hastahane kapılarında koşuşturduğum adamım beni Sigortacılara kaçak işçi çalıştırıyormuşum diye ihbar etmiş... Yediğin ekmeğe ihanet ettiğin için Allah belanı versin. Ne haltın varsa gör...

O öfkeyle fırladığı gibi çıktı. Memed'in ardından: -"N'olur nankörlükle suçlama beni Usta" deyişini ne duydu ne işitti.

* * *

KENDİ TUTKULARI ve o eşsiz bunalımlarıyla bireyi yaşadığı toplumun maddi temellerinden soyutlayan ya da romanlarındaki kişilerin dillerine kanatlı sözlerle, davranışlarına erişilmez yücelikler veren yazıcılarımızla, bu tür yapıtlardan *tad* alan okuyucuların, bizim, Sakallı'nın öfkesini açıklayabilmek için olayın içine aşağıda olduğu gibi ekonomik olguları şokumuzu yavan, basit, beceriksiz bulmaları olasıdır. Ne ki Sakallı'nın kendi doğasına taban tabana karşıt bu davranışın – yani genç bir hastayı ölümcül yatağında lanetleyerek terk edişinin- nedenini doğru bir biçimde saptayabilmek için daha sağlıklı bir yöntem bulamayışımızı da bazı okuyucularımız hiç kuşkusuz anlayışla karşılayacaklardır:

Sakallı'nın işleri hiçbir zaman çok iyi gitmiş değildi. Son zamanlarda kendini biraz düzeltir gibi olmasına karşın, küçük üretimin sorunlarından kendini yalıtmasının olanaksızlığını art arda gelen olaylarla son zamanlarda kendisi de daha doğru, daha yalın bir biçimde kavramaya başlamıştı. Bir aralık işleri iyiden iyiye durmuştu bile. İpliklerin sarıldığı kağıt ruletlerin sarımını, kesimini, zımparalanmasını, tıraşlanmasını, zamklanmasını –hatta hatta lakesini bile kendisi yapan makinelerin iki Yahudi kağıt tüccarı tarafından ayrı ayrı getirilmesi piyasayı birdenbire etkilemiş, her iki Yahudi işadamı iplik piyasasını he-

men hemen tümden ele geçirmişlerdi. Otomatik üretimin getirdiği o şaşılası olanaktan yararlanarak piyasaya küçük atölyelerin verdiği malların, hem daha ucuzunu, ham daha kalitelisini sürmeye başlamışlar, kapital bakımından da zengin olan bu adamlar müşterilerine nakit ödemede de kolaylık gösteriverince iplik fabrikalarının çoğu da onlara yönelivermişti. El emeğinin ağırlıklı olduğu atölyeler önce şöyle bir duralamış, ardından hızla kapanmaya yüz tutmuşlardı. Çünkü bu küçük işyerlerinin sözüm ona patronlarının da işçilerin çok fazla dayanacak bir güçleri yoktu. Birkaç ay mal satamasa kendisi de tıpkı işçisi gibi haftasonu evine parasız dönüyordu. Ne ki Sakallı'nın müşterileri azalmasına karşın yine de kökü kurumuş değildi. İlk önlem olarak Sakallı hemen işçi sayısını azaltmış, üretimi kısıvermişti. Bununla da yetinmedi, iki işçinin yaptığı işi bir işçiye verdi. Örneğin kurutmada önceleri yalnız bir kişi çalışırken, hem üretimin düşüklüğü nedeniyle, hem de daha ekonomik olacağı gerekçesiyle bu işi yapan işçiye bir de zamklama işini ekledi. Buna karşılık da işçinin ücretine dörtte bir oranında zam yaptı. Böylece küçük işyerlerinde çalışanlar etleri kemikleriyle otomatik makinelere karşı korkunç bir savaşa giriştiler. Bu korkunç boğuşmanın ilk aşamasında da örneğin Sakallı, otomatik makinelerin yaptığı masuraların fiyatına eşdeğerde fiyat oluşturmayı başarabildi ya da başarabildiler...Bir süre sonra da durum kendilerini bile beklemediği bir biçimde düzelmeye başladı. Piyasayı tutmak, küçük atölyeleri temizlemek için geçici bir fiyat politikası uygulayan iki yeni fabrikanın patronları –kendi aralarındaki yarışı da gözetmelerine karşın- bir süre sonra ister istemez ürünlerine zam yapmak zorunda kaldılar. Böylece ilk *raunt*'u ayakta kalabilmiş bu küçük atölyeler kazandılar. İş bununla da kalmadı: bu otomatik makineler son derece kaliteli karton kullanmak zorundaydı. Avrupa standartlarının bir sonucuydu bu. Oysa küçük atölyeler attığımız kutu kapaklarını, artık kartonları toplatıp satan tüccarlardan kağıt gereksinimlerini sağlıyorlar, böylece de hammaddeyi alabildiğine ucuza getirmiş oluyorlardı. Kaliteli ebat kullanmak zorunda olan fabrikalar iki bir fiyat arttıran büyük karton fabrikalarının fiyat-

larıyla da başa çıkamaz olunca, tehlike çanları iki Yahudi için hızla çalmaya başladı. Maliyet girdisini yükselten nedenlerden biri de hiç kuşkusuz büyük fabrikalarda, büyük işyerlerinde çalışan işçilerin aldıkları ücretlerle, toplu sözleşmelerden kaynaklanan ayrıcalıklar, hemen hemen tüm işçilerin sigortalı oluşlarının getirdiği kaçınılmaz yüklerdi. Küçük atölyeler hiç de böyle değildi... Hem sigortasız işçi çalıştırıyorlar, hem de sıkışıverdiklerinde, çoluk çocuk ev halkı tümden işe girişiveriyordu.

Kendi ürettikleriyle, küçük atölyelerin ürettiklerinin arasında % 50 oranına varan fiyat farkını gören iki Yahudi girişimci önce ne yapacaklarını şaşırdılar. Ama bir kez bu işe girmişlerdi, dönmeleri çeşitli nedenlerle olanaksızdı. Ayrıca milyarları bulan bir piyasadan da böyle yenik ayrılmak hiç de akıl karı değildi. Parasal ilişkiler ve buna dayalı çıkar ilişkileri insanları son derece olumlu yapar. Cağaloğlu'nun bu en eski iki Yahudi kağıt satıcısı, işin ta başından beri, birbirlerini bildiklerinden beri *rekabet* etmelerine karşın bu kez iş sanayi üretimine varınca kafa kafaya verip konuştular. Bu barışma yaz aylarına denk geldiğinden Büyük Ada'da verilen bir yemekte kutlandı.

Sonuçta fabrikanın birinin üretim alanını tümden değiştirdiler. Kumaş piyasasına yöneldiler. Birlikte ortaklık kurdular. Öteki fabrikayı, yani masura üreten fabrikayı da vardiya yöntemiyle çalıştırmaya yönelince otomatik makinelerin üretim üstünlüğü yeniden ortaya çıktı ve fiyat farkını silip süpürdü. İplik atölyeleri de kısa bir duraksamadan sonra yeniden hem lakalı, hem de gerçekten daha kaliteli ve de fiyat ayrıcalığı kalmamış fabrikadan mal almaya, siparişleri yeniden oraya vermeye başladılar.

İşte şimdi durum bu aşamadaydı. Yeniden bir ölüm kalım savaşı başlamıştı. Memed'in hastaneye yattığı günlerde, zaten sayıları azalmış olan küçük üretim yerleri yeni bir şaşkınlık içinde ne yapacaklarını bilemez durumdaydılar. Çok olağan dışı bir olay gerçekleşmezse öyle görünüyordu ki bu kez el emeğine dayalı işyerleri artık tümden kapanacak, piyasadan silinip gide-

ceklerdi. Boğaz tokluğuna bile çalışmanın yetmediği günler gelip dayanmıştı. Yahudi fabrikatörler piyasadaki bu *pisliği* temizlemek için üstelik bu kez gerçekten de kararlı görünüyorlardı. Piyasada dolaşan söylentilere bakılırsa kendilerine bağlı yeni bir şirket kurmuşlar, bu şirket küçük atölyelerin çalıştığı artık kromaları toplama girişimine başlamıştı. Böylece ikinci kalite bir mal üretecekler, ayrıca küçük atölyeler *rekabet*'lerinin asıl dayanağı olan hammaddeden de yoksun kalacaklardı. Şimdilik küçük atölyelerin fiyat farkını sınırda tutabilmenin tek koşulu "hayvan bağlasan durmaz" işyerlerinde ucuz kira ödemek, bir de sigortasız işçi çalıştırmakta toplanmıştı. Bu denge bir bozulursa uçurumdan yuvarlanıp gitmeyi hiçbir şey önleyemezdi.

Çıkar çatışmalarının her gün, her saat gündemde olduğu sınıflı bir toplumda lanetli bir öfkeciğin bile maddi bir temeli olduğunu böyle sevimsiz bir biçimde açıkladıktan sonra şimdi Sakallı'yı daha yakından izlemeyi sürdürelim.

Gerçekten de Sakallı yaşamının hiçbir aşamasında duymadığı o can alıcı öfkeyle kar fırtınasının içinden nasıl geçip geldiğini, Akar Çeşme yokuşunu nasıl tırmandığını kendisi de ayırt edemeden kendini Bizans'lılardan kalma Han'ın demir kapısı önünde buldu. İçeri adımını atma gücünü bulamayarak duraladı. Kaldırımdan sonra beş-altı basamakla inilen, yoldan ancak üçte biri görülebilen demir kapı kapalıydı. Buradan da yedi sekiz basamak inilerek yapıldığı günden beri belki bin yıla yakın güneş yüzü görmeyen atölyeye iniliyordu.

Sakallı birkaç adım daha atarak kapıya yaklaştı. Yoldan aşağıya inen merdivenleri tümden kar örtmüştü. Özenle bakınca içeriye birilerinin girdiğini gösteren ayak izleri gördü. Kuşkuları, vesveseleri daha da büyüdü. Vesveseleri kendine gerçekmiş gibi göründü: İçeriye Memed'in *ihbar*'ı ile az önce gelenler Sigorta denetimcileriydi. Onlardan başkasının gelmesi olanaksızdı. Yalnız onlar değil, belki Maliye Bakanlığı'nın Denetimci'leri de birlikte gelmişlerdi. Son zamanlarda gerek Maliyeci'lerin, gerek Sigorta Denetimcilerinin birlikte sık sık baskınlar düzenledikleri biliniyordu. Günlük gazeteler KDV uygulaması bahanesiyle yapılan bu denetimlerin nasıl yolsuzluklar ortaya

çıkardığının öyküsüyle çarşaf çarşaf okunuyor, elden ele dolaştırılıyordu. Özellikle kulaktan kulağa fısıldanan söylentiler daha da ürküntü vericiydi. Gece tanıdıklar birbirlerine haber ulaştırıyor, o sabah piyasaya "baskın düzenleneceği" duyuntusunu alan küçük işyeri sahipleri dükkanlarını, atölyelerini açmaktan kesinlikle kaçınıyorlardı. Tam bir korku ve yılgınlık hele şu son günlerde soluk aldırmaz bir abanmışlıkla egemenliğini kurmuştu. Oldum olası kendi devletiyle ilişkileri en alt düzeyde tutmayı yeğlemiş olan Sakallı için bu durum görülebilecek düşlerin en korkuncundan da korkunçtu. İçeride görevlilerin oturduğunu gerçekten görür gibi oldu. Zabıtlar tutulmuş, evraklar masanın üzerine yığılmış, işçilerin sorgu suali tamamlanmış, belgeler bir bir imzalanmaya başlanmıştı.

Ayaklarının altından toprağın kayar gibi olduğunu duyarladı Sakallı. Aklına, bir de çalıştığı işyerinin *ruhsat*'ı olmadığı geliverince, tıpkı hastaneden burayı o kar fırtınası içinde nasıl geldiğini çıkaramayışı gibi kendini Gavur Hoca'nın Topkapı surları dışında Gündoğan mahallesinin gecekondusu önünde buluşu da öyle oldu.

* * *

ÇEVRE'nin dilinde adı Gavur Hoca'ya çıkmış pabuççu İbrahim Usta kapının böyle yıkılırcasına çalınmasına önce bir anlam veremedi. Yine de ivedi bir biçimde içeriden "Geliyorum", "Geliyorum" diye bağırdı. Kapıyı açmasıyla birlikte kar fırtınası ve Sakallı Hurşit'in küçük hole dalması bir oldu. Neye uğradığını şaşıran Pabuççu İbrahim:

-Hayrola Sakallı, dedi... Bu ne telaş?

Sakallı postallarını çıkarıp sobanın yandığı küçük odaya dalar dalmaz:

-Çökerttiler beni erenim, dedi. Ocağıma incir ağacı dikildi. Kanıma ekmek doğrandı. Engin aklına, deneyimine, yol göstericiliğine gereksinmem var... Yardım et bana.

-Hele otur Sakallı, hele otur. Olanları bir bir ayrıntıları atlamadan anlat bana. Neymiş olan görelim.

Sakallı birden kendini derin bir güven içinde buldu. Onca tehlike sanki dışarıda kalıvermiş gibiydi. Odadaki kömür sobası alı al moru mor yanıyor, üstündeki çaydanlıkta fokurdayan suyun çıkardığı buhar insana derin bir huzur ve rahatlık veriyordu. Odanın tek penceresinin önündeki divana Gavur Hoca bağdaş kurarak kuruldu. Yerdeki mindere de Sakallı Hurşit... Ve bugün sabahtan beri, hiç beklenmedik biçimde başına gelen olayları bir bir anlatmaya başladı.

Seksenine merdiven dayamış Pabuççu kendisini özenle dinliyordu. İşi bırakalı en az on yıl olmuştu. Almanya'da çalışan oğlu her ay aksatmaksızın kendisine para gönderiyor, Bahçelievler'de aldığı apartman katına yerleşmesi için babasına üstelédikçe üsteliyor, buna karşın babası da. –"Bizim gibi tohuma kaçmışların yeri kökü değiştirilmez" gibi yanıtlarla bu öneriyi geri çeviriyordu. Ev küçük bir hol, bu holün hemen yanında mutfakla hela, bir de giriş kapısının hemen yanında, şimdi Sakallı'yla oturdukları bu odacıktan oluşmuştu.

Pabuççu'ya yetip artıyordu. Holün suntayla bölünmüş öbür tarafında asıl ev sahipleri, kalabalık bir laz ailesi oturuyordu. Arsaları elverişli olduğu için burayı sonradan ek biçimde yapmışlar, yıllar öncesi Pabuççu'ya kiraya vermişlerdi. Gelinlerinden bazıları Pabuççu'nun çamaşırlarını, ötesini berisini yıkayıveriyor, evi zaman zaman temizleyiveriyor, kutsal günlerimizde de ailecek kendisini doğrusu hiç yalnız bırakmıyorlardı. Kuşkusuz bunda Almanya'da çalışan oğlunun bu kalabalık aileye getirdiği armağanların da bir etkisi vardı ama zaten Gavur Hoca, kendi kişiliğinden gelen özelliklerle de çevrede son derece seviliyor, namazında niyazında görülmemesine karşın yine de kendisine derin bir saygı gösteriliyordu.

Gecekondunun ilginç yanı hemen bir uçurumun kıyıcığına kuruluvermiş olmasındandır denebilir. Gerçekten de nasıl olduğunu açıklamak kolay değil ama kent, artık buradan daha ileriye gitmek istemeyen hırçın bir hayvan gibi kayalıklarda çakılıp kalmıştı. Ama doğrusu, bu şaha kalkmış uçurumun üzerindeki gecekondulardan görünüm eşsizdi. Pabuççu'nun odasındaki tek pencereden bakıldığında Haliç ayaklar altındaydı. Dipte ince

bir derenin kıvrıla kıvrıla akışını izlemek de insana ayrı bir keyif veriyordu.

Sakallı Hurşit başına gelenleri bitirdiğinde şiddetli ve amansız bir fırtına uçurumun kenarındaki bu gecekonduyu uçuracakmış gibi iyice sarstı. Ya da gerek anlatan, gerek dinleyen olanlara kendilerini kaptırdıklarından, özellikle öğleden sonra gittikçe dozunu arttıran fırtınanın artık gemiyi azıya aldığını yeni duyarladılar.

Pabuççu İbrahim tavşan kanı çaylarını yenilerken:

-Hava azıyor, dedi.

Kalın yün çoraplarını altına alarak bağdaş kurmuş Hurşit'e baktı. Hurşit'in odaya girerken duyduğu ferahlıktan şimdi yine eser kalmamıştı. Bu dev gibi adamın bu yıkıklığı Pabuççu'nun yüreğini sızlattı. Kendisi ufak tefek bir adamdı. Sakallı'nın bağdaş kurarak oturduğu zamanki boyunu kendisini ayaktayken olsa olsa bir ya da bir buçuk karış ya geçer ya geçmezdi.

-İşin onca sıkıntılı değil Sakallı...

-Sıkıntılı değil mi Eren'im? Nasıl?

Başını kaldırıp Gavur Hoca'ya baktı.

-Niye rüşvet vermeyi düşünmezsin?

-Rüşvet? Nasıl rüşvet Eren'im?

-Basbayağı rüşvet işte... Niye vermiyorsun?

-Ben nasıl rüşvet verildiğini bilmem ki...

-Onların kendileri öğretirler sana. Sen yeter ki böyle bir eğilimin olduğunu çaktır onlara. Arkası çorap söküğü gibi gelir. Örneğin: "Bu seferlik beni *idare* edin, de. Ben de sizi görürüm..." hemen de istediklerini verme. Koyu bir pazarlığa giriş. Pazarlıktan sonrasını da harfiyen yerine getir. Onlar da, Sigorta Denetimcileri de, senin işi yeni açtığını, işçilerin henüz bir aylık bildirim süresi içinde olduklarını, çalışma izni için de yakında başvuracağını kendileri bir güzel yazıp çizerler. Sen parayı birazcık fazla koklattın mı kendileri yazım-çizim işlerini bile izlerler... Onlara böyle yerler gerekli...

Sakallı bu son tümceyi anlayamadığı için Pabuççu İbrahim'e hayretle baktı.

-Evet dedi Pabuççu, yalnız onlara değil, Elektrik denetimcilerine, Ruhsatçı'lara, hepsine kaçak işyerleri gerekli ki yollarını bulsunlar. Düşünsene Sakallı senin şunca yıldır kaçak çalıştığını saptayıp ölçümlemeye gitse kendi eline ne geçecek? Kaçak elektrik kullananın elektriğini kesse n'olacak? Kendi payı ne? Tüm kaçak işyerleri zaman zaman onları görerek Devlete vermeleri gereken üçken, denetimcilere bir verip durumu idare ediyorlar. Karşılıklı kırışıp gidiyorlar... Alan memnun, veren memnun... Sen niye aynı yolu denemeyesin?

Sakallı Hurşit'in gözbebekleri tüm kaygılarının dağıldığını belirten bir biçimde parıldadı.

-Ah Eren'im dedi... benim her zaman elimden tuttunuz. Yüreğimi okumak için sana bacacıkken getirdiklerinden beri. Oğulcuğuna bir yardımda daha bulunmak istemez misiniz?

-Söyle. Nedir?

-Sizi birkaç gün bizde konuk etsem. Gelenlerle senin konuşman daha uygun olur. Beceremeyip işi daha çok yüzüme gözüme bulaştırmaktan korkarım.

-Olur gelirim Sakallı. Sandığın kadar zor bir iş değil bu...

Aralarında kısa bir sessizlik oldu. Sakallı, Pabuççu İbrahim'in kendisini özenle süzdüğünü duyarlıyordu oturduğu yerden. Bu küçük boylu minicik adamın, insana boyunu posunu unutturan son derece iri ve ciddi bir yüz yapısı vardı. Geniş çenesinin üstüne sarkmış kocaman bir burun ve insanın içine dek işleyen, o hiç kırpmadan bakan boz bulanık bakışları... Çok kişi bu hiç kırpmadan kendilerini izleyen bakışların dalıp gittiğini sanır, sonra birden Pabuççu'nun ilginç bir sorusuyla olayı ne denli özenle izlediğini anlayarak irkilirlerdi. Sakallı şimdi bu konumda olduğunu biliyordu. İçinden bir ses Gavur Hoca'nın işi burada bırakamayacağını söylüyordu kendisine. Nitekim:

-Eeee Sakallı, işin Görüntüsü'nü böylece çözümledik. Ya *Gerçek*'ini nasıl çözümleyeceğiz... İş asıl onda...

Sakallı, Pabuççu İbrahim'in ne demek istediğini hemen anlamasına karşın yine de:

-Nasıl işin gerçeğini Eren'im? diye kaçamaklı sordu. Pabuççu İbrahim bakışlarını Sakallı'nın üzerinden indirmeyerek:

-Kaçamağa gerek yok Sakallı, dedi. Şeriat'ta her şeyin bir kolayı, bir kılıfı vardır. Azıcık zorlanmasına karşın Tarikat'ta bile... ama *Marifet ve Hakikat* aşamalarında bu kolaylıklar yok biliyorsun.

Sakallı bir köşeye sıkıştırılmışlığının bunalımıyla kıvrandı:

-Biliyorum Eren'im, dedi...

-Görüntüyü bir başka görüntünün yanılgısıyla giderebilirsin. Bu yolu seçtiğin için rüşvet önerimi kabul ettin. Yine öteki aşamalara kendini kapadığın için yıllarca senin yanında çalışmış bir delikanlının yüzüne karşı, ölüm döşeğinde: -"Allah belanı versin. Ne haltın varsa gör" deyip onu oracıkta yapayalnız bırakıverdin...

Sakallı Hurşit birden tokat yemiş gibi irkildi. Başını kaldırıp eren'ine baktı. Pabuççu İbrahim bakışlarını hiç indirmeden kendisine bakıyordu. Sakallı Hurşit'in suç işlemiş ya da suçüstü yakalanmış bir çocuk gibi birden çöküveren omuzları arasına boynundan kopmuş gibi başı düşüverdi ve öylece hiçbir şey demeden kaldı.

-Şimdi iş böyle olunca doğruyu nasıl kavrayacağız Sakallı? O doğrunun karşısında kendimizi nasıl sınayacağız? Yunus'un eşsiz öğretisindeki: "Gerçeğin kafiri, şeriatın evliyasıdır" temeli nasıl sığdıracağız içimize de, kendimizi yalıtacağız yanılgılardan? Söyle bakalım... Asıl sorunumuz bu işte...

Sakallı'nın ağzından bu sözlerle birlikte belli belirsiz, bir iniltiye benzeyen "Ah" sözcüğü çıktı. Durumunu bozmadan yine öyle kaldı. Pabuççu İbrahim'in bakışlarının içine bir yağ gibi aktığını duyarlıyordu. İnler gibi:

-Ekmek paramızı çok zor çıkarıyoruz, dedi... İzbe gibi yerlerde Eren'im... ayı ini gibi yerlerde...

Sonra yeniden sustu.

-Kendi ülkemde dedi... başı hep omuzlarının arasında düşük ve acılı... köşe bucak kaçak çalışmaktan ben de yorgun ve bezginim...

Pabuççu çok net bir biçimde:

-Onlar da öyle çalışıyor Sakallı, dedi... Ölüm döşeğinde bırakıverdiklerin de...

-Doğru Eren'im... Onlar da öyle çalışıyor...

-Yeryüzünün çamuruna, pisliğine, haksızlığına, insanın insana tutsaklığının acısını doğru kavrayamadıktan sonra ya da sırtını döndükten sonra her şeyin bir çözümü var Sakallı. Yeter ki sen kendin için bir karar ver. Yol çatımından nereye sapacağını iyice belle kendine...

Örneğin sen Sakallı, ölüm döşeğinde bırakıverdiğin delikanlı gibi hiçbir zaman ana özlemi duymadın. Sıcak, seni kollayan bir anan oldu her zaman yanında... Şimdi ölüm döşeğinde anasızlığının acısına kendini alıştırmış bir olgunlukla serilip kalmış. Üstelik de kendini bebekken bırakan kadını vurmak için yıllarca düşünde geliştirdiği öcüyle kalkıp gelmiş İstanbul'a... Kimbilir kaç kez anasını köşe bucak izledi. Köşe bucaklarda aktı sessizce gözyaşları. Ama düşün bir kez Sakallı: o anasını bağışlamış. Acısının zehrini sevgisinin, yaradılışından getirdiği iyiliğinin, insanseverliğinin panzehirinde yuyup yıkamış. Üstelik bununla da kalmamış: üstelik bu acı, bu yalnızlık ona başkalarına karşı sorumluğuluğu da öğretmiş. Arkadaşlarına karşı duyduğu sorumlulukla, kendi adına değil, onlar adına tutmuş seni *ihbar* etmiş. Bunu da, belki de bu dünyadan çekilip gideceği bir zamanda yanlışlıklara neden olmasın diye, hem de sana en çok muhtaç olduğu bir zamanda açıklamaktan kaçınmıyor.

Peki sen n'apıyorsun Sakallı? Ekmek paramızın dört duvarına çekilip, bizim için bulunmaz değerde bir canı kendine de, inançlarına da dışlıyorsun. Ah Sakallı ah, o ekmek paramız, emek paramız dediğin şeyin o canlarla çoğalmak olduğunu bir türlü anlayıp da kafana sokabilmiş değilsin.

Yanılgım neyse söyle Sakallı?

Sakallı Hurşit'in yüzünü görebilmek için eğilip bakmak istedi. Ama başı hep omuzlarının arasında boynundan kopmuş gibi sarkan Sakallı'nın ne yüzünü görebildi, ne de gözlerini. Yalnız Sakallı'nın iri ellerini zaman zaman göz çukurlarına götürdüğünü, elinin tersini yumruk yaparak gözlerini tıpkı çocuk gibi ovuşturduğunu gördü.

-Yol çatımındasın Sakallı. Seçmeni açık seçik yapmak zorundasın. Ama güzel oğlum bu hep böyle olmadı mı? İlk kez senin başına gelmiyor. İnsanlar bazen yaşamlarının belli bir döneminde kendilerini tıpkı senin gibi böyle birden bire bir yol çatımında buluverirler. İşte asıl insan sınavını burada verir. Bizden öncekiler bu sınavı verdiler. Ve seni sen, beni ben kılan o eşsiz öğretilerini bıraktılar. Sütçü Beşir Ağa'nın doksan yaşının üstünde başının vurulması boşuna mı sanıyorsun Sakallı, kırk yoldaşıyla birlikte... Nadajlı Sarı Abdurrahman'ın Divan-ı Hümayunda başının vurulacağını bile bile diretmesi: -"Yeri göğü yaratsa da Allah bu dünyayı sona erdirme gücüne sahip değildir. Ancak İNSAN'dır bu güçte olan. Ve onlar adları kitaplarda ulular, peygamberler, padişahlar diye geçenleri zamanın birinde hallaç pamukları gibi atacaklardır. Dağlar onun buyruğunda kar topları gibi eriyeceklerdir" demesi boşuna mı? Bunları bizimle yola çıkarken bilmiyor muydun Sakallı Hurşit?...

Bu kez artık kendini tutamayarak olduğu yerde:

-Biliyordum Eren'im diye inledi Sakallı Hurşit.

-Ya Somuncu Baba'nın o eşsiz örneklemesini de bu bunca çabuk unuttun? Kızılca genç Bedrettin'le Bursa kentini terk ediş-lerindeki o eşsiz öğretiyi?

Somuncu Baba adını duyar duymaz Sakallı Hurşit yumruğuyla göz çukurlarına sokmaya çalıştığı gözyaşlarını artık tutamadı, sırım gibi yanaklarından boşalıp gür sakalları içinde kayboldu. Sakallı Hurşit için Somuncu baba peygamber mertebesindeydi. Anacığıyla birlikte her yıl Bursa'ya Somuncu'nun türbesini ziyarete gider, orada bütün bir gününü ağlayarak, dua ederek geçirir, yunmuş yıkanmış gibi yeniden işinin başına dönerdi. Kendine göre "haç farizası"nı Somuncu Baba'nın türbesinde gerçekleştirirdi. Kendi yaşamının somut bir yol göstericisi, yönlendiricisi olmuştu Somuncu Baba onun için...

Pabuççu İbrahim bir çocuk gibi kendini tuta tuta ağlayan Sakallı Hurşit'in yanına, oturduğu sedirden inerek yavaşça sokuldu. Sakallı'nın ekmek küreği gibi iri ellerinin üzerine kendi narin, küçük ellerini koyarak:

-Bunca yıl *GERÇEK* için verdiğin uğraşı böyle bir çırpıda gözden mi çıkaracaksın Hurşit, diye sordu.

İnsan'ın, can'ların kurtulması için bizden öncekilerin kendi canlarıyla kendi başlarıyla bize öğrettiklerine bunca kolay mı dönüvereceksin sırtını? Yobazlardan ne ayrıcalığımız kalır bizim? O top Sakallı, mal mülk canlısı, ikiyüzlülerden ne ayrıcalığımız kalır, söyle. Onlar bugüne değin insan onuru adına neye başkaldırdılar? Anımsıyorsan bir örnek ver bana. Onlar da senin gibi sana en dar zamanlarında muhtaç olmuşları "Ne yapalım ekmek davamız" deyip kendi yalnızlıklarına terk etmediler mi?

O iğrenç yaratıklardan, cahil ve sünepelerden ne ayrıcalığın kalacak senin? Hangi övüncü götüreceksin yoldaşlarımıza, yarın seni çırılçıplak musalla taşına yatırdıklarında?

Malda mülkte zenginleşmiş bir Sakallı Hurşit... ama orada, yalnız ve yoksul... Yoksulluğun en utanç vericisi bu değil mi Hurşit?

İşin su götürür yanı kalmadı artık. Kaldır başını bana bak ve dosdoğru yanıtlar ver sorularıma...

Bakışlarını görmek istiyorum: ölüm döşeğinde "Allah belanı versin" diyebilmiş bir delikanlıya... bunu nasıl yaptığını, yapıp yapamayacağını kendi gözlerimle görmek istiyorum... Hadi...

Ve Sakallı Hurşit başını kaldırıp Eren'ine baktı. Pabuççu İbrahim, yıllar yıllar öncesi 13-14 yaşındaki bu genç çocuğun ilk kendine geldiği zaman gördüğü bakışların duruluğunu, aklığını, günahsızlığını bu bakışlarda yeniden görmekte güçlük çekmedi. Aradan geçen 30 yıl içindeki kirlilikleri gözlerindeki bu yaşlar silip süpürmüş, bir yağmur sonrasında yaz güneşindeymiş gibi ruhunu, içini pırıl pırıl aydınlatıyordu. Sakallı yunmuş yıkanmış gibiydi. Pabuççu iri iri açılmış bu bakışlardaki yunmuş yıkanmışlığa, bu duru ve kararlı sevince daha fazla dayanamayarak kendini kaptırdı ve başını Hurşit'in göğsüne dayayarak sessizce ağladı.

-III-

ARILAR nasıl tabaktaki reçellere konup da kendilerini bir türlü kurtaramazlarsa, tıpkı öyle, *muhabbetin* balından kendilerini çekip alamayan Sakallı'yla seksenlik Pabuççu da zamanın nasıl geçtiğini anlayamadılar. Oysa radyo aralıklı verdiği duyurularla, sürmekte olan kar yağışının bu geceden itibaren yoğun bir kar fırtınasına dönüşeceğini duyurmuş, yaklaşmakta olan bu kar hortumunun tüm Tekirdağ-İstanbul-Kuzey Marmara bölgesini etkisi altına alacağını, ilgililerin ve yurttaşların uyanık bulunması gerektiğini vurgulayarak bildirmişti. Haberi radyolardan duyan yurttaşlar öğleden sonra saat dört, dört buçuk sularında, özel kesimde çalışıyorlarsa patronlardan, kamu kuruşlarındaysa yöneticilerinden izin alarak işlerini bırakmışlar, evlerine erkence dönebilmek için sokaklara dökülmüşlerdi. Ortalık tam bir ana-baba günüydü.

Sakallı Hurşit Topkapı'dan hastahaneye gelebildiğinde denebilir ki, kendisini evine ya da sığınacağı bir damın altına atabilmiş son üç-beş kişiden biridir.

Hastahanenin giriş kapısında boydan boya kara batmış üstünü başını iyice bir silkeledikten sonra içeriye girdi. Memed'in bulunduğu 3. kata çıktı. Kentin ışıkları yanmış, kent kara gömülüp gitmiş, buzlu kartpostal donukluğu içinde sokakları, caddeleriyle tek başına yapayalnız kalmıştı.

Yataklarının, koğuşlarının kalorifer sıcaklığında uyuşup gitmiş hastalar koğuşa Sakallı'nın girdiğini görünce, aslında yeniden dönmesine sevinmelerine karşın, hiç çaktırmadılar, hiç tınmadılar. Sakallı Memed'in karyolasının ayakucuna dek geldi. Orada durdu. Çevresine baktı. Hastalar onu görmemiş gibi davranıyorlardı. Memed'se derin bir uykuya dalıp gitmiş gibiydi. Soluk alıp vermede güçlük çektiği çenesinin düşmesinden belli oluyordu. Hemen yanındaki etajerin üstü kanlı pamuklarla dolmuştu. Soluk, sökük Sümerbank pijamaları içinde yatağında eridikçe erimiş bu gencin çok değil, dün bu saatlerde çuvalları arkadaşıyla kendi bölümüne taşıyışını, rulet sarım makinesine güçlü kuvvetli kollarıyla ruloları verişini düşününce Sakallı: "Ö-

lüme hiç de uzak değiliz" diye düşündü. "Eren'imin hakkı var. Ölüm bir yaşam gibi güçlü içimizde yaşıyor. Suretlerimiz gizliyor onu. Ve hiç umulmadık bir zamanda bir tomurcuk gibi açıveriyor. Ah ölüm ah... Can'ı yiyip bitirirken kendini de tüketiyorsun, kendini de öldürüyorsun. Bunu bilsen belki de bu kadar zamansız, bu kadar genç bir insanda böyle sabırsız, böyle acımasız birdenbire ortaya çıkmazsın büyük bir sevinç gibi..."

Karyolanın ayakucunda büyük bir peşkire benzeyen mendiliyle elini yüzünü kuruladı. Sırılsıklam kalmış mendilini karyola demirine kuruması için uzunlamasına serdi. Gocuğunu çıkarıp karyolanın ayak demirine geçirdi ve Memed'in ayakucuna oturdu. Nice zaman sonra Memed'in yatak komşusunun yatağından doğrularak kendi karşısına geçip oturduğunu duyarladı.

-Hep böyle mi, diye sordu.

Uzun boylu, rengi kül gibi soluk genç işçi:

-Bıraktığın gibi, dedi... Daha da kötü.

Terliklerini giyerek karyolasından aşağı indi. Memed'in başucuna geldi. Yanaklarından sızan incecik bir kan sızıntısını etajerin üzerindeki pamuk paketinden çıkardığı bir top pamukla sildi. Etajerin üzerindeki öteki kanlı pamukları da toplayıp hastanın hemen yanıbaşındaki delikli plastik çöp sepetine attı. Yeniden önceki yerine geçip Sakallı'nın tam karşısında bu kez bağdaş kurup oturdu.

Sakallı gözlerini Memed'den ayırmıyordu. Karşısında oturan işçiyle onun karyolasının ayakucuna gelmiş tıknazca birinin konuşmakta olduklarını nice zaman sonra duyarlayabildi. Konuşmalarına kulak kabarttı.

-Hastabakıcı Adem, bunun Pazartesi sabahı ameliyata alınacağını söyledi bana, diyordu yeni gelen...

-Pazartesi'ye zor çıkar diye yanıtladı kendisini bağdaş kurup oturmuş olan genç işçi... Bugün gitti. Yarın Cumartesi. Yarından sonra Pazar. Bu iki gün hiç kimse bulamazsın burada. Ondan sonra Pazartesi. Pazartesi günü de ameliyathanenin hazırlanması öğleyi bulur. Bir de acillerle torpilliler çıkmazsa öp de başına koy...

Sakallı başını kaldırıp sordu:

-Ne yapmam gerek peki?

Memed'in yatak komşusu çaresizlik içinde omuzlarını kaldırıp indirdi.

Başucunda ayakta duran tıknaz boyluca hastaya doğru konuşarak:

-Bilmem ki dedi... Ne yapmalı... Ama Pazartesi'ye kalırsa bakımsızlıktan ölür bu... Baksana kanı durmak bilmiyor...

Öteki:

-Bir serum bile takmadılar. Adem takılması gerekirdi diyor... Hem serum, hem de kan takılması gerekirmiş... Ama işte böyle bırakıp gittiler. Ölürse ölsün... Umurlarında mı?

-Kim kime dum duma...

-Sahipsizlik işte... Allah bu hastahaneye düşmanımı düşürmesin...

-Torpili olsaydı şimdi serum da takılmış, iğneleri de yapılmış, özel odalarda şakır şakır bakılıyordu... Ama bizim tohumumuza para mı verdiler?... Getirip attıkları gibi bırakıveriyorlar... Ondan sonra ne olursa olsun... Ben on günü aşkındır buradayım. Bir filmim bile çekilmedi daha. Başağrılarıma dayanamayınca yalvar yakar hemşirelerden birine bir iğne ya yaptırabiliyorum ya da bir köpek gibi kapısından kovuluyorum... Anlatsak kimse inanmaz...

Sakallı Memed'e derin derin baktıktan sonra:

-Bir şey yapmam gerek ama, diye mırıldandı...

Tıknaz olan:

-Hemşireyle bir görüşün bakalım. Patronu olduğunuza göre sizden belki çekinirler... N'apabiliriz? Diye bir sorun bakalım...

Bu öneri Sakallı'ya akıllıca göründü:

-Nerde bulabilirim hemşireyi, diye sordu.

-Odası hemen karşımızdaki muayenehanenin bitişiğinde...

Gocuğunu giyip giymemesi konusunda bir süre aralarında tartıştılar. Sonunda Sakallı'nın böyle gocuksuz da gidebileceğine, içindeki kalın yeleğin bir ceketi andırdığına ve de düğmelerinin sıkı sıkı ilikli olmasının gerekli olan saygıyı göstermede

önemli bir olgu olduğuna karar vererek Sakallı'yı koğuşun ortasına dek uğurladılar. Ama çıkmasıyla birlikte dönmesi bir oldu Sakallı'nın. Bu kez birlikte genç işçinin yatağına oturmuş olan iki hastanın yanına dönerek:

-Hemşire akşam yemeği için aşağıya inmiş... dedi...

-Bir saatten, bir buçuk saatten önce dönmez kaltak karı, diye söylendi tıknazca olan... Başka yolu yok. Mecburi bekleyeceksin...

Sakallı'nın şaşkın şaşkın ayakta durduğunu görünce de başlarıyla:

-Otur, diye Memed'in ayakucunu gösterdiler. Sakallı söyleneni yaptı. Az sonra da iki işçi kalkarak plastik terliklerini sürüye sürüye koridora çıktı. Koğuşta hemen hemen hiç kimse kalmamıştı. Akşam yemeğinin dağıtılacağı bu saatlerde, tüm koğuştakiler akşam gezintisine çıkmış gibi koridora çıkıyor, volta atarak ve kendi aralarında şakalaşarak yemeğin dağıtımını beklemeye koyuluyorlardı. Sakallı Memed'le onun karyolasının ayakucunda yalnız baş başa kaldı. Birkaç kez kalkıp pamukla incecik sızan kanları temizledi. Kendi kendine: "Önceki gibi oluk oluk gelmiyor bereket versin" diye söylendi. Pamukları etajerin üzerine koydu. Memed, Sakallı'nın yeniden döndüğünü ne duydu, ne de farkına vardı.

Bir aralık koğuşun gevşetici sıcaklığı içinde dalıp gidecekken gözleri faltaşı gibi açıldı ve: HAMAM BÖCEĞİ'ni gördü.

İlk önce biri çıktı hamam böceklerinin. Sakallı doğrusu hiç böylesini görmemişti. Abartısız, o kocaman ellerinin başparmağı iriliğindeydi. Memed'in tam başucunda, duvarda, sarkmış, duyargalarını oynatıp duruyordu. Sonra ikileştiler... Üçleştiler... ve Sakallı artık sayılarını sayamaz oldu. Kalorifer borularının sağından, solundan, duvar aralıklarından sanki siperden fırlayan erler gibi dalga dalga çıkıyorlar, koğuşa, hastaların karyolalarına yayıldıkça yayılıyorlardı. Göz açıp kapayıncaya dek koğuş hamam böceklerinin *istila*'sına uğradı. Bu derecede hareketli bu iğrenç hayvanlar duvarlarda önce duyargalarını hızlı hızlı oynatıyorlar, sonra birden bire gözden yitiveriyorlardı. Nereden çıkacaklarını kestirememek insanı dehşete düşürüyordu.

Bir aralık Sakallı'nın gözleri plastik çöp bidonuna ilişti. Gördüğünden midesi bulandı: başparmağı iriliğindeki hamam böcekleri çöp sepetinin deliklerinden lağım fareleri gibi içeriye dalıyor, kanlı pamuklar üzerinde cirit atıyorlardı. Kimisi kanlı pamukların üzerine abanmış hiç kımıldamadan avının üzerine abanmış bir hayvan gibi soluksuz duruyor, yalnızca duyargalarını kendinden geçmiş bir biçimde hafif hafif oynatıyordu. Ancak başka bir hamam böceğinin kendisini dürtmesiyle hızla gözden yitiyordu. Büyük bir bölümü duvardan nasıl sıçramışlarsa sıçramışlar, Memed'in başucu karyola demirinin üzerine toplanmışlardı. Kan kokusunu alan bu iğrenç yaratıklar saldırıya geçecekmiş gibi uzun duyargalarıyla sarkmışlar, fırsatını kollar gibi pıtır pıtır dizilmişlerdi. Sakallı dehşete düştü, hamam böceklerinin Memed'in kanlı yüzünde gezinir gibi olduklarını gördü: birkaçı lıkır lıkır kan gelen asıl depoya girebilmek için sargı bezlerinin arasından buruna dalmak istiyor, kendilerini yassılaştırarak plasterleri zorluyorlardı. Belki de ordan, Memed'in kanayan burnundan beslene beslene beynine gideceklerdi. "Ah" dedi sakallı, "böcü, börtü, daha toprağa vermeden hastahane köşelerinde hastalarımızı yemeye başlıyor..." Artık daha fazla dayanamadı, Memed'in yatak komşusunun etajerindeki gazeteyi aldı, dürdü ve hamam böceklerine öfkeyle saldırmaya, vurmaya başladı. Son derece duyarlı olan bu hayvanlar Sakallı'nın kımıldamasıyla birlikte önlemlerini hemen almışlar, kaçışmaya başlamışlardı bile. Gazetenin rüzgarındansa çil yavrusu gibi dağıldılar. Sakallı ancak birkaçını öldürebildi. Baygın baygın titreşenleriyle, ölmüş olanlarını çöp sepetine koyup tüm etajerin üzerindeki kanlı pamukları da toplayarak dışarıdaki merdiven başındaki çöp bidonuna boşalttı. Yerine henüz oturmuştu ki, hamam böceklerinin tek tük bir ordan, bir buradan yeniden çıkmaya başladıklarını gördü.

* * *

MEMED'in başucunda yeniden toplanmaya başlamış, hamam böceklerini bir kez daha kovduktan sonra hemşirenin ge-

lip gelmediğini anlamak için yeniden koridora çıktı. Hemşirenin odası yine önceki gibi bomboştu. Tam dönecekken de koridorun başında duyduğu bir şamatayla başını çevirdi, baktı. Kulak Burun Boğaz bölümüyle Kadın Doğum bölümü aynı kattaydı. Her iki bölümün hastabakıcılar akşam yemeği dağıttıkları servis arabalarını "sen önce çıkacaksın, ben önce çıkacağım" itiş kakışı içinde küçük küçük naracıklarla asansörden dışarıya çıkarıyorlar, önce çıkanı bölüm kapısında toplanmış hastalar alkışlarla, çatal kaşıklarını ellerindeki alüminyum kaplara vurarak coşturuyorlar, bölümler arası yarışın gürültüsü tüm katta ayyuka çıkıyordu. İş bununla da kalmıyordu. Bölüme servis arabalarını sürerek giden hastabakıcılar bu kez kendi aralarında çılgınca bir yarışa başlıyorlardı. Arabalarını haykıra haykıra öylesine çılgınca koşarak sürüyorlardı ki, Sakallı koridorda hastabakıcıların servis arabalarının ardında kendilerini değil, havaya fırlamış tabanlarını görebiliyor, zaman zaman servis arabalarının birbirlerine çarpmalarında yemeklerin nasıl olup da dökülmediğine şaşıyordu. Hastabakıcıların ardında hastalar ellerinde çatal-kaşık alüminyum kaplarına vura vura koşuyorlar, sonra hep birlikte aynı şamatayla koğuşlara ayrı ayrı dalıyorlardı. Besbelli ki zavallı hastalar akşam yemeğinin dağıtılmasını, görevlilerden hiç kimsenin bu saatte olmaması nedeniyle tam bir eğlenceye dönüştürmüşlerdi.

Hurşit, Memed'in koğuşuna da böyle naralarla, kaşık çatal şakırtılarıyla dalındığını görünce artık içeriye girmedi, kendi yalnızlığında koridorun en dibine çekildi. Çömelerek oturdu. Sırtını da bir güzel kalorifer borularına dayadı. Başını avuçları arasına aldı. Sabahtan beri gün boyu çektiği açlıktan ve yediği keskin ayazdan böyle köşe kalorifer borularının sıcaklığına kendini bırakarak, oracıkta hemen pencere dibinde, dışarıda uğuldayan kar fırtınasının boydan boya camdaki dövüntüsünde, halkımızın, hastahane, hükümet kapılarında, her türlü taşıt beklentisinde büyük bir başarıyla gerçekleştirdiği "kaz uykusu" ya da "tüneme uykusu"na kendini bırakıverdi.

Yemek dağıtımının hay huyu içinde hiç kimse onu ne gördü, ne fark etti.

* * *

BELKİ binlerce insan, binlere çoluk çocuk, yaşlı, genç, Sakallı'nın tüneme uykusu içinde, kimisinin sırtlarında yatak yorgan, kimisinin sırtlarında bebeler, kimisi kağnı arabalarında, kimisi at sırtında, bozbulanık giysileri içinde yürüyorlardı. Kendisi de "Ayyüzlü"sünü elinden tutmuş, kuru bir dere yatağında soluk soluğaydı. Bir ses, uykularının hem de en can alıcı yerinde bir ses duymuşlardı da o ses buyruğunca böyle yollara dökülmüşlerdi binlerce insan: -"Kalkın" demişti ses... "Uykularınız size zehirdir. İnsanın insana acımadığı sınama günü gelip çattı işte. Sabrın kuşağını kuşanın ve sınama gününü kazanın. Kazananları eşsiz güzellikler bekliyor."

Sakallı'nın "Ayyüzlü"sü, narin, uzun boylu, melek huylu karısıyla birlikte doğumda, bundan 8 yıl önce ölen oğluydu. Çocuk her yıl gözünde tıpkı yaşıyormuşçasına büyüyor, "Ayyüzü" güzellikler saçıyordu.

İnsanların saçı sakalı birbirine karışmıştı. Ama hiçbir şey demeden kitle kitle yürüyorlardı; varılması gereken bir yer varmış da oraya ulaşınca tüm bunalımlarından kurtulacaklarmış.... İşte orada kardeşçe mutluluğun durgunluğunda yunup yıkanacaklarmış... Orası, Yunus'ların, Pir Sultan'ların, Emrah'ların, Hacı Bektaşi Veli'lerin, Sütçü Beşir Ağa'nın, Mansur'ların Kızılca Bedrettin'lerin konakladığı yerdi ve öteki binlerce canla birlikte kendilerini bekliyorlardı.

Sakallı:

-"En çok kimi merak ediyorum biliyor musun Ayyüzlüm?" diyordu.

Avucu avucunda "Ayyüzlü"sü soruyordu:

-"En çok kimi merak ediyorsun?"

-"Somuncu Baba'yı..."

- "Neden en çok onu merak ediyorsun?"

-"Somuncu Baba kendi dışına çıkıp başkalaşmasını bildi çünkü."

Dere yatağında nedense yapayalnızdılar şimdi "Ayyüzlü"süyle... Kurumuş dere yatağının tepelerinde düşe kalka yü-

rüyen insanlardan eser kalmamıştı. Ayyüzlü'sünü omuzlarına aldığı gibi soluk soluğa tepelere tırmanırken ayağının kaydığını, birlikte yeniden kurumuş dere yatağına hızla yuvarlanmakta olduğunu kavradığında gözlerini açtı ve kendini neon lambalarının aydınlattığı hastanenin çiğ yeşilli uzun koridorunda yapayalnız buldu. Koridorda şimdi hiç kimseler yoktu. O nedenle de çömeldiği yerde kayıp gittiğini hiç kimseler görmemişti. Toparlandı. Kalktı. Hemşirenin odasına doğru yöneldi.

Kapısında "HEMŞİRE" yazılı oda yine bomboştu. Ne yapacağını bilemez bir biçimde koğuşlara baktı. Koğuşlarda şimdi hastalar yataklarına oturmuş, kimi bağdaş kurmuş, kimi etajerin üzerine koyduğu kaplarda hiçbir şey demeden sessiz sedasız yemeklerini yiyor. Memed'in başına geldi. Hasta önceki gibi yatağında hiç kımıldamadan ağzı açık öyle yatıyordu. Ne ki bu kez hamam böceklerinin Memed'in başında daha az toplandıklarını gördü. Nedenini kavramakta güçlük çekmedi. Şimdi bu iğrenç hayvanlar bazı hastaların yiyip bitirdikleri yemeklerin kaplarında artıkları içine dalıp dalıp çıkıyorlar, karıncalar gibi artık yemeklerin bulunduğu kaplara üşüşüyorlardı.

Yeniden dışarıya çıktı. Önceki yerine geldi. Ve bu kez çömelerek değil, beton zemine bir güzel oturarak kendini bıraktı.

* * *

OOOO hoş geldin mezar kazıcı, diye kahkahalar arasında gürleyen sesle uyandı. N'olduğunu önce anlayamadı. Bu sözün kendine söylendiğini sandı. Oturduğu yerde hafifçe toplanarak çevresine şöyle bir göz attı.

Hastalar şimdi tümden koridordaydılar. Sessiz sedasız, neon lambalarının aydınlattığı çiğ yeşili, labirente benzeyen koridorda, balmumu gibi sarı yüzleri, bellerine asılı sidik torbaları, ördekleri, iki büklüm öylece dolaşıyorlardı. İçlerinden bazılarının "HEMŞİRE" yazılı kapının önünde durduklarını gördü. "Demek gelmiş" dedi kendi kendine ama yine durumunu hemen bozmaktan kaçındı. Hastalar voltalarını atarken arada bir

bu kapının önünde şöyle duraklıyor, içeriye son derece özenle kulak kabarttıktan sonra yine birdenbire tıpkı hamam böcekleri gibi dağılıveriyorlardı. Yalnız bir şey alabildiğine dikkatini çekti. Sakallı'nın, kapıya yaklaşıp içeriyi dinleyen her hasta oradan uzaklaşırken çevresindekilere eliyle anlamlı bir işarette bulunuyor, işareti alanlar da ona benzer bir işaretle kendisine karşılık veriyorlardı. Az sonra iki büklüm bir hastanın ördeğini sürükleye sürükleye hemşirenin kapısına yaklaştığını gördü. Adam kısa bir duraksamadan sonra kapıyı vurdu... Cılız, ürkek bir sesle:

-İğne saatim geldi hemşire hanım, dedi.

İçeriden bir kadının sesinin tüm bağırtısı koridora taştı:

-Ben bilirim senin saatini. Git hadi yatağına....

Zavallı adam yeniden besbelli ki kendisini kıvrandıran acıyla geldiği gibi dönerken, artık içeriden duyulup duyulmadığı tartışılabilir cılızlıktaki bir sesle:

-Siz bilirsiniz hemşire hanım, diye mırıldandı... İğnenin saati epeydir geçti de... Hatırlatayım dedim... Kusura bakmayın.

Bu kez içeriden hiçbir yanıt gelmedi. Ama doğrusu kadının insanı aşağılayan bağırtısı Sakallı'yı dehşetli ürküttü. Yine de doğrulup kalktığı zaman, işte o zaman kendisine "hoş geldin mezar kazıcı" dedikleri adamı gördü. Hastaların arasında bir o yana bir bu yana sallana sallana ilerliyordu. Kısa boylu, eciş bücüş bir şeydi. Giydiği kara cübbesinin altından ellerini, kollarını, ayaklarını çıkara çıkara yürüyor, bu haliyle de kara kabuklu, yalpalaya yalpalaya yürüyen bir hayvana benziyordu. Ayağına bol gelen gülünç ayakkabılarının yürürken çıkardığı faştık faştık ses bu kara kabuklu hayvanın çıkardığı bir sesi andırıyor, insana kendisinden uzak durma, kaçınma duygusu veriyordu. Ne ki hastaların hiçbirinin bu karakabuklu hayvandan ne korktukları, ne de çekindikleri vardı. Bazıları kendisine dokunmaktan, kamburuna hafif hafif fiskelerle vurmaktan bile çekinmiyorlardı. Onun koridor ağzında görülmesiyle birlikte labirente benzeyen bu kederli koridorda bir kıvanç dalgasının yayıldığını söylemek bile olasıydı.

-Geç kaldın değil mi leş kargası?

-Haydi duacınız hafız geldi. Yanık sesli hafızınız. Yok mu şifalı dualarımızdan isteyen...

-Haydi teneşir yalayıcınız geldi. Şimdiden kendini yalatmak isteyenler sıraya girsin...

-Kelime-i şahadet getirtilir. Umutsuzlara, ahiret yolcularımıza kelime-i şahadet getirilir, başında Kur'anı Kerim okunur. La ilahe illallah, Muhammedün resulüllah...

Bu kez hastalardan bazıları biçiminde, son derece kıvançlı hep bir ağızdan -"La ilahe illallah, Muhammedün resulüllah" diye kendisine karşılık veriyor, o da bu karşılığı:

-Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammedün abdühü ve resulühü.. diye yanıtlıyordu. Öyle bedavasına dua etmek yok: liracıkları çıkın bakalım... Haydi öleni, ahiret yolcusu olana yanık sesli hafızınız geldi. Son hizmetleri tarafımızdan vecibelere uygun yerine getirilir...

Kambur, seyrek, sakallı, beti benzi tıpkı hastalar gibi soluk, kazma dişli hafız, dualarına bir de gerçekten yanık, içli sesiyle ilahiler okumayı ekleyince ortalık tam bir şamataya dönüştü. O çevresinde kopan bu şamataya hiç aldırmadan, sarkık dişlerini göstere göstere koğuşların kapısından içeriye uzatıp ilahilerinin en dokunaklılarından birkaç dizeyi şöyle bir salıverdikten sonra: - "Haydi yok mu şifalı dualardan isteyen... yanık sesli duacınız geldi..." diye kendi reklamını kendisi yapıyor, yanındaki hastalarla birlikte o koğuştan bu koğuşa yalpalaya yalpalaya gidip gelmesini sürdürüyordu.

Koridordaki hastalardan biri bu kez Sakallı'yı başıyla hafifçe işaret ederek hafıza:

-Sana son koğuşta bir müşteri var ama rakibin daha önce geldi. Bak kapısının dibinde bekliyor... Görüyor musun? Hadi bakalım şimdi ikileştiniz. Bundan sonra kelime-i şahadet getirme fiatını kırarsınız artık...

Zavallı meczubun *rakip* sözcüğünü duymasıyla birlikte Sakallı'yı görmesi bir oldu. Ve beti benzi öncekinden de bin beter atıp soldu. "Ah," diye geçirdi içinden... "tam yolunu bulmuşken... bu da ne böyle... Ekmeğim elden gidiyor. Sana sığınırın ya Rab..."

Sakallı kendisinin üzerine doğru gittikçe irileşe irileşe yaklaşan bu kara kabuklu hayvana irkilerek baktı. Hafız tam yanında durarak: -"Selamünaleyküm..." dedi. Sakallı hiç tınmadı. Bu kez hafız: "Selamünkavlen..." dedi. "Hastanız mı var?"

Sakallı "Çek git başımdan" der gibi bir davranışta bulunurken, içeriden, koğuşta, ayak sesleriyle koşuşturmalar ve bağırtılar kulağına çalındı. Az sonra da birinin koğuştan fırladığı gibi kendisine:

-Memed ölüyor... Yetiş... diye bağırdığını gördü.

Sakallı bulunduğu yerden o devasa boyuyla öyle bir fırlayış fırladı ki, zavallı kabuklu hayvan rüzgarının çarpmasından sırt üstü düşüp karnı havaya çevrilecekti.

Memed yatağında kusuyordu. Yatak komşusu genç, leğeni ağzına zor yetiştirmişti. Yastıkla, yatağın içi, artık kana da benzemeyen kara bir pıhtıyla berbat olmuştu. Bu kara pıhtı Memed'in ağzından her kasılışında lök lök geliyor, dayanılmaz ağır bir koku tüm koğuşa yayılıyordu. Koğuştakilerin büyük bir bölümü hem görüntüye, hem de bu kokuya dayanamayarak dışarıya kaçıştılar.

Memed'in ağzına leğeni tutan komşusu Sakallı'yı başucunda görünce: -"Durma," diye bağırdı, "hemşireye haber ver." "Hemen buraya gelsin." Sakallı koğuştan fırtına gibi çıkarken de:

-Gelmek istemezse kolundan tuttuğun gibi zorla getir, diye bağırdı. Göz göre göre adam ölüyor burada... Onlarsa...

Sakallı kapısında "HEMŞİRE" yazılı kapıyı vurmadan sonuna dek açıverdi.

* * *

AÇIVERMESİYLE birlikte de kapının eşiğinde donup kalması bir oldu. Sigara dumanı içindeki "HEMŞİRE" odasında hemşireyle genç bir doktor sevişiyorlardı. Masanın üzerine bir gece aleminin sefaleti yayılmıştı. Soyulmuş antep fıstığının sağa sola yayılmış kabukları... dudakları rujlu sigara atıkları... ve büyük plastik aile boyu Scheweppes tonikle, hemen onun yanın-

da yarı yarıya boşalmış orta boy Cin şişesi... küçük tabakçıklarda salam artıkları...

Ve tüm bu artıkların yanıbaşındaki yarım sırtlıklı koltukta iki insan: hastaların " kuduruk hemşire" adını taktıkları esmer, etine dolgun hemşireyle kumral genç bir adam... yarı çıplak: doktorun üstü tümüyle soyunuk, hemşire yalnızca kısa iç çamaşırları ve kombinezonu beline kadar indirilmiş... sevişmenin sıcak sıcağa solukluğunda kapının ardına dek açıldığının ne ayırdına varabildiler ne de başlarına dev gibi bir adamın kazık gibi gelip çakıldığının. Açık kapının dışında hastalar içerdeki *manzara*'yı görebilmek için birbirlerinin üzerlerine tırmanıyorlardı.

Sakallı koltuğa kaykılmış doktorun üstündeki hemşireyi kolundan tuttuğu gibi fırlattı. Kafası masaya çarpan hemşire, masanın üzerindeki cin-tonik şişelerini devirerek nasıl olduğunu anlayamadan kendini yandaki döner koltuğun üzerine fırlatılıp atılmış buldu. Neye uğradığını şaşırmıştı. Önce bir hayvanın saldırısına uğradığını sanmıştı. Odanın tek penceresinden bir azgın boğa birdenbire kendisine saldırmış, boynuzlarıyla vurduğu gibi kendisini bu koltuğa fırlatıp atmıştı sanki. Sisler içindeki sınırlarını aşmış olan bilinci yavaş yavaş kendi boyutlarına çekilmeye başlayınca odanın ortasında Sakallı dev bir adamın varlığını sezinler gibi olabilmişti. Sakallı adam doktorun üzerine eğiliyor, sanki onu boğazlamak için üzerine abandıkça abanıyordu. Bağırmak istedi. Nedenini bilmediği bir saldırının kanlı bir cinayete dönüşmesini engellemek için çırpınışları bir süre sonra zangır zangır bir titremeye dönüştü. Kapıdaki hastaların birbiri üzerine sarkan başlarıyla çırılçıplak, açıktaki göğüslerine baktıklarını görünce, elleriyle göğsünü kapadı, döner koltuğun sırtını çevirdi. Ve hıçkırıkları içinde: "Kapayın kapıyı, kapayın kapıyı" diye inledi.

Kendini aşağılara bırakıverecek bir coşkunun rahatlığı içinde yüzerken birdenbire karşısında Sakallı, iri yarı bir adamın üzerine eğildiğini görünce zavallı doktorun aklına ilk gelen: "Tuzağa düşürüldüm" düşüncesi oldu. -"Tüm geleceğim bitti. Anamın öğütlerini kulak ardı ettim. Şimdi bu adam bunca tanı-

ğın gücüyle beni kızıyla evlendirmeye zorlayacaktır. Toyluğumun cezasını pek ağır ödeyeceğim. Başkalarının artığını bana temizleteceklerdir."

Sakallı genç stajyer doktorun bileğini yakalamış, yarı baygın, korkusu içinde çırpınan zavallı adamı sarsaklayıp duruyordu.

-Kalk. Ölüyor...

Zavallı doktor da bet beniz iyice attı. Kaykıldığı koltuktan yan gözle hemşireye baktı. Zavallı hemşire döner koltukta bir kirpi gibi kendine yumulmuş hıçkırıklarla ağlıyor, arada bir: - "Kapıyı kapayın... kapayın kapıyı" diye inliyordu. Sakallı'ya:

-Niçin ölsün ama, dedi, ben bir şey yapmadım ki...

Sakallı:

-O değil, dedi. Koğuştaki ölüyor.

Bir hamamın buğu buğu sıcağından buzlu suların içine atılıvermiş gibi tir tir titreyen genç adamın hala anlamadığını görünce, sımsıkı yakaladığı bileğinden bu kez kendisini tuttuğu gibi sürüklemeye başladı.

Kapının önüne baş baş yığılmış hastalar bir anda çil yavrusu gibi dağıldılar. Kaçarken içlerinden ördeklerini düşürenler bile oldu. Ve Sakallı bileğinden sımsıkı yakaladığı üstü çırılçıplak doktoru peşinden, tıpkı oyunun ortasından çekip alınıvermiş bir çocuk gibi sürükleyerek Memed'in başucuna getirip bıraktı.

-İşte, dedi. Bu ölüyor...

Memed'in kusması bitmişti. Başının altına her nedense yastık konmadığından başı karyolanın yanından boşluğa sarkmış gibiydi. Yatak komşusu genç elindeki kusmuk leğenini görmesi için doktora uzattı.

Kambur hafız, pencere tarafından dolaşarak Memed'in başucuna gelmiş yakıcı sesiyle, en yüksek perdeden dualarını okuyor:

-Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammedün abdühü ve resulühü" diye ortalığı inim inim inletiyordu. Meczup, Sakallı'yı görmesiyle birlikte:

-La ilahe illallah, Muhammedün resulüllah"a başlayınca Sakallı dayanamadı, bu kez ona yönelerek kendisini yaka paça tuttuğu gibi kapının önüne koyuverdi.

-Hadi defol buradan. Hadi defol buradan iblis...

Memed'in durumunu gören doktorun sonunda ayağı suya erdi. Hemen hastaya yönelerek nabzını tuttu. Göz açıp kapayıncaya dek tansiyon aygıtını aldı geldi. Memed'in koluna taktı ve dinlemeye başladı. Aygıtın pompasını iki de bir pompalıyor, titreşen ibrelerin üstündeki sayıyı okumaya çalışıyordu. Memed'in karyolasının ayakucunda, Sakallı'nın çevresine toplanmış hastalar soluk almadan, ikide bir yinelenen bu işlemi gözlerini kırpmadan izliyorlardı. Genç doktor ivedi bir biçimde tansiyon aygıtını hastanın kolundan çıkardı. Bu kez hastanın her iki gözünü, göz çukurlarına bastırarak açtı. Göz diplerine baktı. Zavallı çocuğun gözlerinin saydam bir tabakayla örtüldüğünü görünce Sakallı'nın içi titredi. Doktor yine fırladığı gibi hemşirenin odasına gitti.

Odanın kapısını sıkı sıkıya kapamış, kilitlemiş olan hemşireye kapıyı açtırıncaya kadar akla karayı seçti. İçeri girer girmez de:

-Hastanın tansiyonu süratle düşüyor, dedi.

-Bana ne, diye bağırdı hemşire. Gebersin.

O zaman stajyer doktor Selahi, onu, kendisini Sakallı'nın bileğinden kavraması gibi bileğinden kıskıvrak yakalayarak sarstı:

-Aklını başına topla, diye bağırdı. Gebersin diyemezsin. Öyle olursa o çılgın Sakallı ikimizin de canına okur. Hasta orda can çekişirken bizim sevişti̇ğimize tüm koğuş tanık. Azıcık aklın varsa, hemen bana yardım et... Hem unutma bu bölümün sorumlusu ben değilim... Alimallah cayır cayır yakarlar seni... Hadi nerde serumlarınız? Niye bu zamana kadar serum takmadınız bu hastaya?

-Ben çıkamam dışarıya, o azgın hastalar arasına. Git kendin bak.

-Dinle hemşire hanım. Beni buraya davet eden sensin. Haftalardır peşimden koştuğunun da herkes tanığı.

Hemşire birden başını çevirip doktora baktı. En can alıcı yerinden vurulmuş bir insanın acısıyla gözleri birden buğulanıvermişti. Ama gözyaşları bu kalın buğu tabakasını delip geçmediler. Doktor yenilmeden konuşmasını sürdürdü:

-Şimdi önlüğümü giydiğim gibi burasını bırakır kendi bölümüme inerim. Kimse de bana bir şey diyemez. Ama sen bu hastalarla baş başa kaldığında başına gelecekleri düşün. Artık kırk satır mı, kırk katır mı dedikleri... Hadi yardım et bana...

Durdu, Hemşirenin buğulu gözlerini yere indirdiğini gördü.

-Hemasal var mı? diye sordu.

-Yok, diye yanıtladı kendisini hemşire, kapkara somurtukluğu içinde...

-Allahım ne biçim hastahane bu? Bir hemasalları bile yok. Zavallı hastaya ne serum takılmış ne de kan verilmiş... Ne yaparsınız siz burada kuzum... ha ne yaparsınız? Ne biçim bölüm şefiniz var sizin?...

Hemşire yanıtlamadı kendisini. Doktor:

-Hadi toparlan, dedi bu kez yumuşattığı sesiyle... Toparlan. Serumları çıkar. Hiç olmazsa ilk aşamada serum takalım... Hiçbir şey olmamış gibi birlikte çıkacağız ve hastayla sonuna dek ilgileneceğiz. Öyle ki bu ilgimiz kesinkes onların, dışarıdakilerin bizim hakkımızdaki düşüncelerini unuttursun. Gölgelendirsin.

Doktor seruma katılacak öteki güçlendirici ilaçların olup olmadığını sordu. Bu kez olumlu yanıt alınca birlikte "HEMŞİRE" odasından bitişikteki küçük laboratuvara geçtiler. Buzdolabından serumları çıkardılar. Enjeksiyonla serumlara gerekli güçlendiriciler verildikten sonra yine birlikte hemşire odasına döndüler. Hemşire doktorun önlüğünü uzatarak: -"Üstünü giy" dedi. Göz göze kısacık bakıştılar. Doktor önlüğünü giydi. Düğmelerini iliklemeden serum takacağı kendisinde, serumlar hemşirenin elinde birlikte çıkıp hastanın koğuşuna geldiler. Odayı terk etmeden önce doktor hemşireye döndü:

-Hiçbir şey olmamış gibi... dedi. Anlıyor musun?

-Hiçbir şey olmamış gibi. Anlıyorum.

* * *

MEMED'e serumların takılışı çok zor oldu. Damarları inanılmayacak kadar derinde olan hastanın damarlarını bulmakta hem hemşire, hem doktor alabildiğine güçlük çektiler. Gerçekte hemşire bu konuda birçoğuna taş çıkartacak kadar hem edinimli hem de yetenekliydi. Buna rağmen Memed'in iki kolu da kan içinde kaldı. Damarı bulmak için lastik kayışı sıktıkça sıkıyor, sonra damarın bulunduğu bölgeyi küçük küçük tokatlıyorlar, serum iğnesinin ucunu tam bulduklarını sandıkları damarı delip takacakları sırada damar birden bire ortadan kayboluveriyordu. Sonunda damarlardan biri güç bela bulundu ve serum takıldı. Bu kez de serum yanıt vermedi. Serum damlatım düzengecini sonuna dek açmalarına karşın serum yanıt vermiyor, kana karışmıyordu. İşte o zaman telaşları ve kaygıları gerçekten büyük oldu. Doktor göğüs bağır açık koşarak aşağıya indi, kendi İç Hastalıkları bölümünden elinde kocaman bir enjektörle döndü. Memed'e enjektörün içindeki sıvıyı ağır ağır zerk etmeye başladı. Hastanın alnında toplanmaya başlayan boncuk boncuk terleri hemşire pamuğa emdirerek siliyordu.

İğne bittikten sonra yeniden serumla savaşmaya başladı. Bu kez Memed'in ayak damarlarına yöneldiler. Ayağın ayası üzerindeki damarlardan birini bulmak onca zor olmadı. Serum iğnesini bu damara taktılar. Plasterlerle sıkı sıkıya bantlayıp damlatım düzengecini açtılar. İnce plastik boruda serum tanecikleri tesbih taneleri gibi birbiri ardından yuvarlanıp Memed'in kanına karışmaya başladı.

Sakallı'nın çevresinde toplanmış, bir halka oluşturmuş hastalar Memed'in başında bir saate yakındır uğraş veren genç kumral doktorla hemşireyi gözlerini kırpmadan, soluk almadan izliyorlardı. Sakallı Memed'in ayaklarına baktı. Son derece çirkin, uzun , kemikli parmaklar birbirinden ayrı düşmüş gibiydiler. "İnsanın en çirkin yeri ayakları" diye düşündü. Oysa kollar ve eller sanki ayaklara dek uzamış, derin yalnızlıkları vurgular gibiydi. -"Ölüm döşeğindeki insanın bu yalnızlığı dayanılır gibi değil... Nasıl da her şeyden birdenbire kopup böyle uzağa düşebiliyor insan. Başında uğraş veren doktorlar, ben, her şey şimdi ondan ne kadar ırağız... Ama yaşıyor... Hangi derinlik-

lerinde şimdi kendinle böyle çırılçıplak yalnız...Canınla yapayalnız bıraktığın insana hiçbir kolaylık tanımayışını anlamak çok zor..."

Bir ara sağ elini kendisi de ayırdına varamadan gocuğunun sağ cebine soktu. Elinin bir zarfa dokunduğunu duyarladı. Önce ne olduğunu kavrayamadı. Sonra bu zarfın Memed'in annesine göndermek için kendisine verdiği zarf olduğunu anımsadı. Pabuççu İbrahim'in gecekondusundayken zarfı açıp bakmışlar, içinde yalnızca iki fotoğraf olduğunu görmüşlerdi. Başkaca ne bir yazı, ne bir bilgi... Fotoğrafların birinde genç bir kadın, kucağında henüz bir yaşında ya var ya yok bir bebeği dizlerinin üzerinde ayakta tutmaya çalışıyor, onun yanında, hemen omuz başında uzun boylu, uzun burunlu bir adam ellerini arkaya kavuşturmuş öyle duruyordu. Pabuççu'yla Hurşit durumu hemen anlamışlardı: Memed'in anasıyla babasıydı bunlar. Öteki fotoğrafsa renkli, Memed'in Aksaray Luna Park'ta çektirdiği kendi fotoğrafıydı. Atlı karıncaların önünde durmuştu. Atlı karıncalardaki çocukların kıvancı dalga dalga taşıyordu fotoğraftan. Güneşli bir günün yaşama gürlüğü Memed'in gözlerinden, yakası açık bağrından, alımlı yapısından insanın gözünü kamaştırıyordu. Ayak bileğine serum takılı Memed'in kan içinde kalmış burnuyla, kollarını bu serilip kalmış bitmişliği, ölüme birdenbire böylesine yönelişi fotoğraftaki yaşamla çelişiyor, Sakallı'yı alabildiğine etkiliyordu. -"Ah" demişti Pabuççu fotoğrafları görünce... "Senin bu delikanlının hamuru güzel bir hamurdan... Yaşarsa değerini bil onun. Anasına hiçbir şey yazmadan yalnızca bu iki fotoğrafı göndermekle onu incitmeden kendisini irdelemeye yönlendiriyor."

Sakallı avucuyla zarfı sıkı sıkıya tuttu. Küçük çocuğun anasının dizleri üzerindeki fotoğrafını kucaktaymış gibi gördü. Anasının kucağına yatmış ve süt dolu bir çift meme çocuğun ağzına sarkmış gibiydi. Yavru kuşlar gibi ağzını açmış çocuğun ağzına sarkan süt dolu bu memeler "HEMŞİRE" odasında gördüğü bir çift memeyle karışıyor, bu memelerin üstüne zaman zaman Fatime anamızın, zaman zaman Meryem anamızın başları gelip oturuyor ve kundaktaki çocuğu kendi sütleriyle doya

doya emziriyorlardı. İşte o zaman gözyaşlarını tutamadı, Memed'in ayakucunda sessizce ağladı.

İşini bitiren doktor, son kez Memed'in nabzını bir kez daha saydıktan sonra başını kaldırıp Sakallı'ya baktı. Ve onun, büyük bir ustalıkla hiç kimseye çaktırmadan sessizce ağladığını gördü. Birden kıpkırmızı kesildi. Kendini işe kaptırdığından utancını unutmuştu. Şimdi bunca insanın arasından hemşireyle birlikte nasıl geçip de odaya döneceklerini bilemiyordu. Kendilerinin odada *basıldıkları* zaman hastaların gözünde nasıl göründüklerini izledi. Bir süre Memed'in başucundan kalkamadı. Kendilerine laf atılacak, sataşılacaktı sanki. "Odaya dönmemize yardım et hoca efendi" demeyi düşündü. Bunu kendine yediremedi. Tüm cesaretini toplayarak ayağa kalktı. Sakallı'nın karşısına geçti. Önünün düğmelerini bir bir ilikleyerek konuştu:

-Ben bu bölümde görevli değilim... İç Hastalıkları'nda stajyer hekimim hoca efendi... İçeriye bizimle birlikte gelirseniz hastanızın durumunu konuşuruz. Belki de aşağıdan, öteki hekim arkadaşlarla birlikte hastanız için bir konsültasyon da yaparız..."

Sakallı hiçbir şey demedi. Doktorun kendisini yapayalnız bırakmasından korkan hemşire hemen onun yanına seğirtti. Tüm Kulak Burun Boğaz bölümünün hastaları koridora kadar koğuşu doldurmuşlardı.

Doktor ve hemşire onların açtığı daracık bir yoldan odalarına döndüklerinde sanki kilometrelerce yol yürümüşler gibi kan tere batmış kendilerini koltuklarına yığılırcasına bırakıverdiler. Hiçbir şey konuşmadan öylece kaldılar. Ta ki, Sakallı'nın kapıyı vurup açışına dek...

GENÇ STAJYER DOKTOR Selahi'nin Kulak Burun Boğaz'ın hemen altına düşen İÇ HASTALIKLARI bölümündeki öteki doktor arkadaşlarını da çağırmasıyla yapılan *konsültasyon*'da Memed'e yatırıldığından bu yana ciddi hiçbir işlem yapılmadığı hayretle görüldü. Kanamanın nedeni üzerinde en küçük bir araştırmaya geçilmemesi, yalnızca üst üste gereksiz iki tamponla yetinilmesi, hastaya bir serum bile takılmadan ken-

di yazgısına terk edilip gidilmesini doktorlar kendi aralarında tıbbi sözcüklerle eleştirdilerse de Sakallı'ya hiçbir şey çaktırmadılar. Özellikle kusmanın nedeni üzerinde duruyorlardı. Bu konuda Sakallı'ya üsteleyerek bazı sorular yönlendirdiler. Örneğin hasta sık sık kusar mıydı? Ya da böyle bir olaydan söz edildiğini duymuş muydu? Sakallı yalnızca burun kanamasıyla ilişkin kusma olayını anımsıyor, ondan öncekileri bilmiyordu. İçlerinden ikisi kusmayla burun kanamasının ilişkili olduğu savını öne sürdüler. Onlara göre hasta gizli şeker hastasıydı. Her iki kanama ondan kaynaklanıyordu. Bu görüşlerinde ısrarlı olanlar Memed'e doğru bir *müdahale*'de bulunabilmek için klinik araştırmalarının hemen yapılması gerektiğini söylüyorlar, bunun için de zamanın hiç yitirilmemesi gerektiğini kesinkes vurguluyorlardı. Ne ki SSK hastanesinin hafta sonu nedeniyle tüm ilgili bölümleri kapalıydı. İki gün süreyle de ta Pazartesi'ye değin herhangi bir işlemin yapılabilmesi olanaksızdı.

Bir aralık İç Hastalıkları bölümüne alınması gerektiği konusunda hepsi birleştiler. Kötü bir durumda daha etkin müdahalede bulunma olanakları vardı. En azından hastaya şimdi bile bir hemasal takabilirlerdi. Kan ayrıştırması yaptırılabilir ve kan bulunması konusunda daha etkin önlemler de alabilirlerdi. Bu konuda hepsi birleştiler ama...

Ama sevk için ilgili bölüm şefinin yazısı gerekiyordu. Bu işlem yapılmadan hastanın alınıp kendi bölümlerine getirilmesi akıllarına hayallerine gelmeyen nice sakınımlar da birlikte getirebilirdi. İçlerinden daha atak olanı bir öneride bulundu: Bölüm şefi telefonla aranır, sözlü onayıyla hasta İÇ HASTALIKLARI'na indirilebilirdi. Hiç kimse bu önerinin gereğini göze alamadı. Bir defa bölüm şefi ters bir adamdı. Telefonda meslek onurlarını kıracak sözler söylemesi işten bile değildi. Tersliği konusundaki düşünceyi bölümün hemşiresi de destekledi. Sonra, hastaya bir şey olursa bu adam telefonda verdiği sözü ya da onayı yadsıyacak tıynetteydi: "Hayır ben böyle bir şey söylemedim" derse ondan sonra ayıkla pirincin taşını. Sıkıyönetim askeri mahkemelerinde... Bir başkası bu durumda başka bir çözüm yolu önerdi: Hastayı sahibi kendi imzasıyla alır,

çıkarır... sonra yeniden hastaneye getirerek –bu kez ACİL'e yatırılır, Acil'den de kendileri gerekirse alabilirlerdi. Bu öneri de türlü olumsuzluklarıyla ya da akla gelebilecek varsayımlarla geri çevrildi. Kimse böyle büyük bir sorumluluğu –formaliteler nedeniyle- almak istemiyor, hastayı da böyle bırakmayı içlerine sindiremiyorlardı.

O zaman İç Hastalıkları Bölümü'nün nöbetçi hekiminin hastanın en yakın bir hastaneye sevk edilmesi önerisi tartışıldı. Nöbetçi hekimin böyle bir olanağı ve hakkı vardı. Bölümden bölüme hastayı *nakledemiyorlar* ama bir başka hastahaneye sevk edebiliyorlardı. Kendilerine en yakın olan hastahane de İstanbul Tıp Fakültesi Hastahanesi'ydi. Üstelik tüm olanaklarıyla en kısa zamanda en doğru müdahalede de bulunabilirdi. Bu görüş herkesçe benimsendi.

İç Hastalıkları Nöbetçi hekimi hastanın İstanbul Tıp Fakültesi'ne gönderilmesi konusunda gerekli yazıyı yazabilmek için aşağıya indi. Kısa bir süre sonra da yeniden Kulak Burun Boğaz'a dönerek hemşireye:

-Hastayı hazırlayın, dedi. Ambulansa telefon edin. Hazır olsun. Hastanın gecikmesindeki sorumluluk bu saatten sonra artık hepimizindir.

Hemşire ambulansın hazırlanması için telefona yöneldiğinde içlerinden bazıları yeni önlemler önerdiler. Hiç olmazsa Memed'e kan takılarak gönderilmesinde hastanemiz yönünden yararlılıklar vardır, denildi. Nöbetçi hekim bu önerileri: -Kanamalı bir hastaya nedeni bilinmeden kesinlikle kan takılamayacağı" savıyla karşı çıktı. Ancak hasta ambulansa serumuyla birlikte yerleştirilecekti. Tıp Fakültesi gerekirse kendilerinden kan sağlanması konusunda girişimde bulunabilirdi. Ve de o zaman kan yetiştirmek daha da kolay olur, zaman da yitirmemiş olurlardı. Bu düşünce yeniden herkesçe uygun bulundu. Cankurtaranın sürücüsü içeriye girdiğinde Sakallı, Memed'in hazırlanması için hastabakıcıyla birlikte dışarıya çıkıyordu ki, sürücünün:

-Bu havada ben dışarıya çıkamam, dediğini duydu. Sizin anlaşılan dışarıdan haberiniz yok. Radyoyu da dinlemediğiniz

belli. Akşamın yedisinden bu yana kentteki tüm trafik durdu. Yollar bildiğiniz gibi değil... İşte o zaman "HEMŞİRE" odasındaki herkes başını çevirip odanın tavana yakın küçük penceresine baktı. Pencereye kalın bir karton yapıştırılmış gibiydi. İçlerinden biri Cankurtaran sürücüsünün doğru söyleyip söylemediğini anlamak için pencereye yöneldi. Ve pencerenin buz tutmuş pervazlarını hayli uğraştıktan sonra açabildi. Açmasıyla birlikte de içeride devrilmesi olanaklı ne varsa devrildi; uçması olası ne varsa hepsi havalara uçtu. İçerisi bir anda göz güzü görmez duruma geldi. Kuzey yönüne bakan bu pencere sanki göğe açılan tek pencereymiş gibi doğa oradan tüm gücüyle içeriye dalıverdi. Pencerenin pervazına yapışan doktor, oradan kendisini çekip almak isteyen bir canavara karşı savaşım veriyormuş gibisine zor tutunuyor, bir yandan da tüm gücüyle pencereyi kapamaya çabalıyordu. Bir anda sırılsıklam olmuştu. Ne saç kalmıştı ne baş... Sanki gök pencereden bu küçük odaya göçmüştü. Başa çıkamayacağını anlayınca: -"Biriniz yardım edin" diye bağırdı. "Beni çekip alacak bu kar fırtınası. Pencereden uçacağım." İçeridekilerinse ona yardıma koşacak halleri yoktu. Kimisi devrilen tüpleri kaldırmaya çalışıyor, kimisi uçuşan evrakları kapmaya çalışıyor, kimisi de bir yaylım ateş karşısında kalmış gibi masaların altına sığınmaya çalışıyordu. Soğuk hava fırtınası odayı hallaç pamuğu gibi attıktan sonra kapıyı açtığı gibi hastaların gezindiği koridora fırlamış, kar zerrecikleri koğuşların içine dek sokularak uçuşmaya başlamışlardı. Koridordan öfkeli bağırtılar duyulmaya başlandı:

-Hangi akıllı açtı bu pencereyi?

-Doktorlarımızla hemşirelerimizin yine ateşleri beyinlerine vurdu anlaşılan...

-Kapayın şu pencereyi...

- Kapasanıza şu pencereyi be...

-Biz bakımsızlıktan ölecekken zatürreden gitmeyelim burada.

"Kapayın şu pencereyi be" uğultusu öfkeyle odaya yöneldiğinde Cankurtaran sürücüsüyle pencere yanındaki güçlü kuvvetli doktor nihayet birlikte pencereyi kapayabildiler. Neye

uğradıklarının şaşkınlığında şöyle bir çevreye bakabildiklerinde her şeyi su içinde yüzer buldular.

* * *

SAKALLI -"Hey tanrım," dedi kendi kendine "nedir bu çocuğun bağışlanmaz suçu? Daha kundaktayken anasının terk ettiği bu çocuğun canı sana onca aziz midir ki bir an önce çekip yanına almak istiyorsun onu? Nedir bu aceleciliğin?"

Doktorlara baktı. Sanki kendi aklından geçen onların aklından da geçiyordu. Sular içinden bulup çıkardığı *sevk* kağıdını Sakallı'ya doğru uzatan nöbetçi hekim, dudaklarında acı bir gülümseme:

-Görüyorsun hoca efendi, dedi... Allah kendisine yardım etmiyor. Pazartesi'ye beklemekten başka bizim yapabileceğimiz hiçbir şey kalmadı babacığım...

İşte tam bu sırada, hiç beklenmedik bir biçimde genç stajyer Selahi:

-Hastayı ben götürebilirim, dedi.

-Götürebilir misin? Nasıl, diye sordu nöbetçi hekim...

-Götürebilirim. Nedeni de şu: Ben bu arkadaştan daha iyi, daha yaman bir sürücüyümdür... Sonra Cankurtaranın sürücüsüne dönerek, son derece yumuşak, tatlı bir biçimde:

-Kaç yıllıksın arkadaşım, diye sordu.

Somurtusu öfkeyle morarmış sürücü:

-Dokuz yıllığım doktor bey, diye yanıtladı kendisini...

-Sakın bana alınıp gücenme emi. Ben 15 yıllık sürücüyüm. Hem de ağır araç sürme izninden tut da traktöre, traktörden binek arabasına, binek arabasından uzun araca kadar kullanmadığım dört tekerlekli taşıt kalmadı.

-Gerçekten doğru mu söylüyorsun Selahi, diye sordu bazı arkadaşları...

-Gerçekten de ne demek... Biz Aydın'ın önde gelen çiftçi ailelerinden biriyiz. Benim işimde sürücülüktü. Hem okudum, hem de kendi işimizde sürücülük yaptım. İsterseniz oturun size bir güzel yaşam öykümü anlatayım.

-Olabilir ama senin için yine de sakıncalı olabilir, diye karşı çıktı arkadaşlarından bazıları... Dışarısı berbat.

-Ne sakıncası yahu... İstanbul Tıp Fakültesi çok çok 20-25 dakika ötemizde Gök delinse ne yazar? Bu kibar İstanbulluları deliğine tıkan havalar bizim oranın Susurluk dağlarında cennet meltemidir beyler cennet... Ben yirmi tonluk kamyonla Susurluk dağlarının iki araba yan yana geçmez geçitlerinden kış kıyamette Balıkesir'e çoookk mal indirdim beyler... çoooookkk... Hadi gereken işlemleri çabucak yapın.

Bozuntusunu artık gizlemede sakınca görmeyen cankurtaran sürücüsü:

-Herkes kendi çöplüğünde iyi horozdur. dedi. Selahi'nin sertçe kendisine doğru döndüğünü görünce de:

-Önemli olan sürmek değil doktor bey, diye ekledi. Dışarıda göz gözü görmüyor. Yer yerinden oynuyor. Araba kesinlikle kayar...

-Tekerleklerine zincir takılı değil mi senin?

-Takılı...

-Öyleyse daha ne konuşuyorsun?

Hemşire doktora sırt çıkmak için:

-İzin verirseniz ben de doktor beyle gideceğim, dedi. Kendisine de hastaya da yolda yardımcı olurum.

Birbirlerine bakmadan birbirlerini gördüler. Doktor Selahi sürücüye:

-Hadi arkadaş in aşağıya hazırlıklarını tamamla. Takozun, el fenerin, antifrizin, yağın, her şeyini bir bir, bir daha gözden geçir.

Sonra arkadaşlarına döndü:

-Hadi beyler, dedi böylesine güzel hava kaçırılmaz. Dönüşte Vefa Bozacısı'ndan bozalar benden...

Hemşire Sakallı'yla birlikte Memed'i hazırlayabilmek için odadan çıkarlarken sürücü son bir direnişte daha bulunmak istedi:

-Araba benim sorumluluğumda, veremem...

İşte o zaman Selahi:

-Başlarım şimdi sorumluluğuna diye kendisine yöneldi... Burada hepimiz yetiştirilemezse ölecek bir insana karşı sorumluyuz. Adam yetişmezse sabaha çıkar mı, çıkmaz mı belli değil...

Karşılıklı dalaşmayı Nöbetçi Hekim'in tuttuğu zabıt kısa zamanda önledi. Zabıtta sürücünün kötü hava koşulları nedeniyle dışarıya çıkma sorumluluğunu almadığını, Dr. Selahi'nin hastayı Tıp Fakültesi'ne yetiştirebilmek için kendi isteğiyle ve yine kendi isteğiyle ilgili bölümün hemşiresi Gülseren'in refakatçi olarak gitmeyi teklif ettiğini... bu koşullar altında Nöbetçi hekimliğince hastanın yaşamsal çıkarları açısından yola çıkarılmasında bir sakınca görülmediği... bunun gibi şeyler yazılıp çizildi. İmzalandı. İmzalatıldı.

-IV-

CANKURTARAN'ın hastahaneden ayrılışı doğrusu tüm hastahane için pek şenlikli oldu. İyi durumda olan hastalarla doktorlar kar topu bile oynadılar. Kimsenin aklına kötü bir varsayım gelmedi. Sakallı Hurşit karşılıklı atılan kar toplarının arasında hastabakıcıyla birlikte Memed'i sedyesiyle birlikte Cankurtaranın arka bölümüne yerleştirdi. Hemşire hemen yanlarında Memed'in ayağına takılı serumu taşıdı. Sakallı Hurşit Memed'in başucuna geçip oturdu. Hastabakıcı ve hemşire birlikte son uyarıda bulundular. Dışarıdaki şamata bir süre daha sürdü. Hastahanenin ağır bunaltıcı havasından doktorlarla hemşire birdenbire böyle diri bir havaya çıkıverince coşmuşlar, bir türlü içeriye girmek bilmiyorlardı. Cankurtaranın asıl sürücüsüyle Nöbetçi Hekim bu şamatanın dışında, arabanın önünde bir süre Doktor Selahi ile konuştular. Sonunda doktor yerine geçti. Hemşire Gülseren yerini zaten daha önceden almıştı.

Az sonra araba ağır ağır hastahane peronunun önünden ana yola doğru inmeye başladı. Doktorla hemşireler arabanın ardından kar topları fırlattılar. Hastabakıcılarla bazı hastalar bir süre yanında koştular. Araba anayola inip kar sisi içinde gözden

yitince de kar içinde kalmış gocuklarını silkeleyerek yeniden hastahanenin ilaçlı, yemekli, sıcak ağır havası içine döndüler.

Gecenin bu saatinde kara gömülüp gitmiş sahil yolunda in cin bile top oynamıyordu. Ne ki arabanın önü, yani sürücü bölümü küçük bir odacık kadar rahat, güvenli ve gerçekten konforluydu. Üç kişinin rahat rahat oturabileceği bir genişlikteydi de. Hemşireyle doktor büyük bir sıkıntıdan kurtulmuş, bir vartayı gerilerinde bırakmış gibi birbirlerine bakıp hafifçe gülümsediler. İki insanın böylesine büyük bir yalnızlıkta baş başa kalışları aralarındaki sıcak duyguların yeniden kıpırdanmasına, yeniden birlikteliğin güzelliğini duyumsamalarına neden oldu.

Gerek sahil yolunun güneye düşmesinden, gerekse yamaçlarındaki perde gibi dizilmiş büyük yapıların önlenmesinden kar fırtınası burada kendini öyle yoğun bir biçimde duyarlatmıyor, kar buraya sanki lapa lapa güzel bir sakinlikte yağıyordu. Arabanın silicileri toplanan karları ön camlardan kürüyor, buzlanmayı önlemek için de zaman zaman sıcak buharlı sularını ön camlarına fışkırtıyordu. Arabayı gerçekten de son derece özenle, ustalıkla ağır ağır süren doktor Selahi bir süre sonra başını çevirip hemşireye yeniden baktı. Hemşire bu kez dirsek yaptığı kolunu kapının kenarına dayanmış, dışarısını, sağındaki kapkara bir uçuruma benzeyen deniz boşluğunu derin dalgınlığı içinde izliyordu.

Deniz, beyazlıkla örtülmüş doğanın hemen bitişiğinde sanki uçurumlaşmış korkunç kapkara bir boşluktu. Cankurtaranla bu korkunç boşluğun arası 15 metre ya var ya yoktu. Kar taneciklerı bu boşluğa düşüp yitmemek için kendi içlerinde yeniden yukarılara doğru havalanıyor, ne ki güçleri yetmediğinden yeniden yoğunlaşa yoğunlaşa kapkara uçuruma yuvarlanıp gidiyorlardı.

-Artık bu hastanede kalamam... dedi hemşire.

-Kalamaz mısın? Neden?

-Bu gece olanlardan sonra kalamam.

-Saçmalama. Herkesin yaşadığının bizi kınatacak bir yanı yok.

Bir süre durumlarını bozmadan öylece kaldılar. Hemşire dirseğine dayadığı başını uçurum boşluğuna çevirmiş, uçuruma yu-

varlanmak için çırpınan kar serpintilerini izliyordu sürekli. Yeniden:

-Yooo, diye mırıldandı. Kalamam. Hastaların gözü önünde... bu gece olup bitenlerden sonra...

Dr. Selahi bu konunun açılmasından duyduğu tedirginliği belli edercesine:

-Bırak bunları, dedi... Onlar sel, sen kumsun. Sel gider kum kalır... Takma kafanı...

Hemşire bu kez uzun süre sustu. Sonra birden doktora doğru dönerek:

-Niye bana öyle söyledin, diye sordu?

-Ne söyledim?

-Senin peşinden koştuğumu...

Dr. Selahi ne yanıt vereceğini bilemedi.

-Korktuğun için değil mi? Her şeyi birden benim üstüme yıkıvermek için...

-Hayır, ondan değil. Dışarı çıkmamak için dayatışını kırabilirim diye...

Hemşire acı gülümsemesi içinde:

-Ama aslında haklısın, dedi... Söylediğin doğru. Senin peşinde koşan benim. Ben istedim seni çünkü. Kaç adım var benim biliyor musun? Hastalar arasında adım: "Kuduruk hemşire". Arkadaşlar arasındaki adım: "Stajyer delisi". Bir başkalarınca da adım: "Manyak. Kitap kurdu". Kulağıma gelenlere bakılırsa başhemşire hakkımda hastane başhekimine bir dilekçeyle koğuşturma açılması için başvuracakmış...

-Neden?

-Davranışlarımın meslek onuru ve sorumluluğuyla bağdaşmadığı konusunda...

-Doğru mu bu?

-Büyük bir olasılıkla doğru. Asıl doğruysa şu: bana bu haberi veren arkadaş davranışlarıma özen göstermemi söylemesine karşın ben yine de ne yapıp ettim seni odama attım. Seni kapadım.

Kahkahası öfkeli bir çığlığa benziyordu.

-Niye kızardın öyle. Doğru değil mi? Seni kapadım. Dediğin gibi kaç haftadır da peşinden koştum.

Durdu. Dr. Selahi'ye baktı. Doktor, gerçekten kıpkırmızı kesilmişti. Yeniden bir kahkaha attı... Özellikle bu kahkaha genç doktoru kendi kendinde küçülttü. Aşağıladı. Zavallı kendini bir çocuk gibi görüyordu.

-Böyle konuşma, dedi. Bırakalım bu konuyu...

-Yooo doktor bırakmayalım. Böyle bir gecede her şeyi tümüyle doğru düşünmek istiyorum. Bu işleri daha fazla sürükleyebileceğimi sanmıyorum. Bu gece seninle başıma gelen, bir başka gece çok daha kötü bir biçimde başıma gelebilir. Örneğin beni bir hastayla birlikte yakalayabilirler...Gölge gibi izlediklerini biliyorum...

Bu kez elinde olmayarak doktor Selahi başını çevirip hemşireye baktı. Hemşire kendisine bakan doktora bıçak gibi keskin ve acıyla parlayan gülümsemesi içinde:

-Oysa, dedi tane tane... tüm bu kudurganlıklarım içinde erkeklerden hoşlandığını da söyleyemem...

-Erkeklerden hoşlandığını söyleyemez misin? Anlayamıyorum: o zaman bu anlattıkların ne peki? Hem hoşlanmıyorsun, hem onlarsız edemiyorsun...

-Sevgili doktorum ben bunca "kudurganlığıma", bunca "stajyer deliliğime" karşın... bilebilir misin ki: bakireyim daha... Evet evet düpedüz bakireyim...

Genç Selahi bu apaçık konuşma biçimi karşısında yeniden kıpkırmızı kesildi. Hemşirenin kendi kendine alay eden acılığı içinde yönelttiği: -"Bunu nasıl yorumlarsın peki doktorcuğum?" sorusuna ne yanıt vereceğini çıkaramadı. Gözlerini bir süre farlara doluşan karlara dikerek:

-Hiç düşünmedim, doğrusu, diye yanıt verdi. Seninle sevişirken böyle bir zorlamada bulunmak da içimden geçmedi.

-Hah, dedi hemşire... İşin can alıcı yanı da bu işte... Ben benimle sevişecekleri işte böyle hiç zorlama yapmayacak olanlardan seçerim. Hani onyedi-onsekiz yaşın henüz katılaşıp oturuşmamış yarımyamalaklığında, tam erginliğe varamamışların buluğ çağındaki sevgisiyle yetinirim..

-Kendini korumak için mi böyle bir yolu seçiyorsun?

-Kesinlikle hayır. Ötekilerden korkuyorum.

Korkuyorum mu öylesine vurgulayarak söyledi ki doktor Selahi gerçekten hemşirenin o an korktuğu bir şeyle karşı karşıya geldiğini sandı. Başını çevirip hemşireye baktı. Hiçbir insan yüzünü bugüne değin bunca ciddi görmemişti. Ağır ameliyatlara giren doktorların yüzü bile böylesine ağır bir kaygının ve sorumluluğun yüküyle ciddileşip, durağanlaşamazdı.

-Sence sakıncası yoksa bu durumu bana açıklar mısın diye sordu... Ve gözlerini yeniden sileceklerle yola daldırdı. Hemşire bir süre sonra:

-O tam erkek olmuş olanlar var ya onların cinselliğinden tiksinti duyuyorum, diye sürdürdü konuşmasını. Sanki kendi kendisiyle konuşurmuş gibi ve bu kez o da artık arabanın ön camlarına dolan karlardan ve silicilerden gözlerini ayırmayarak:

-Oysa arkadaşlarım böyleleriyle yatıp işlerini görüyorlar tam bir doyum içinde. Uzun bir süre de bu doyumla yetinmesini biliyorlar. Oysa ben, insanın öteki güzelliklerini parçalayıp çıkmış o hayvansı, katı yalın cinselliğin erkekteki ya da kadındaki görünümünden dehşetli bir korkuya kapılıyorum. İstekten çok, kaçma, hem de köşe bucak kaçma duygusu veriyor bu bana...

-Doğrusu anlamakta yine de güçlük çekiyorum.

-Klinik bir olay... Patalojik bir olgu mu demek istiyorsun?

-Yooo, yooo öyle demek istemiyorum kuşkusuz.

-Bu patalojik olguyu daha iyi kavratabilmek için bu geceki olayı düşünelim: seninle sevişmemiz bir filme çekilseydi de başkalarına izletselerdi izleyenler ne derlerdi biliyor musun: bu kız oğlana saldırıyor.

İyice şaşıran doktor:

-Ne demek istiyorsun, diye sordu.

-Şunu demek istiyorum apaçık: sen benden daha güzelsin. Bir dişiden daha güzelsin. Eğer cinsellik kendi organlarında doyuma ermeden başka bir tada yönelebilseydi, ya da doğa, diyelim ki insana organların katılımlıyla cinselliğini doyuma erdirme yeteneğinden daha başka bir yetenek verseydi, senin güzelliğin, narinliğin, etinin tadını hiç kimse benimkiyle değişmezdi.

Dr. Selahi yeniden kıpkırmızı kesildi. Boğuk bir sesle:

-Övüyor musun, aşağılıyor musun, anlayamadım.

-Ne övüyorum, ne aşağılıyorum. Yalnızca kendimi çözmeye çalışıyorum. Belki de bugün başıma gelenler, kendi kendine uzaktan uzağa söyleyip durduklarını ilk kez bunca yakında bir başkasıyla konuşmama yardım etti. Ben erkeği cinselliğinden soyutlayarak, onun güzelliğini kendime bir araç yaptım. Ve bu aracı kullanarak doyumumu sağlamak gibi bir aykırılığı yaşıyorum. Ve de artık bu beni bunaltıyor. Oysa arkadaşlarım kendi doğasıllıklarında tam bir uyum içinde yaşayıp gidiyorlar. O nedenle bağlılıkları uzun sürüyor. Bense her zaman yenilenen bir güzellikte olmadık kimselerin peşine düşüyorum. Genç bir bakkal çırağının bile buyruğuna girmek için kendimi zorluyorum.

Bu kez artık kendini tutamayarak ağlamaya başladı.

-Korkuyorum Selahi... gerçekten korkuyorum. Hastalar arasında genç hastalara bakışımdan, bu bakışımın bile ayrıcalığının ayırdına varılmasından korkuyorum. Bakışlarımı bile egemenliğim altına alıp alamamanın acısıyla kıvranıp dururken, bir gün beni bir doktorla değil de bir genç hasta çocukla başbaşa yakalamalarından ürperiyorum. Böyle yarım yamalak bir doyumla hastahane odalarında sevgimi bastırmaya çalışışımda bitip tükenmeye başladım artık... Neden, bu neden?

Dr. Selahi tam bir şaşkınlık içindeydi. Bir kadının bu tür sorunları olabileceğini hiç düşünmemişti. Kendisiyle sevişmesindeki davranışları anımsamaya çalıştı. Ne ki kalorifer sıcaklığı içinde bu davranışların sorunu açıklayıcı yanlarından çok kendisini *tahrik* eden yanlarını bulup çıkarıyordu belleği. Kavrayamadığı bir ders gibiydi hemşire kendisi için. Çapkınca bir gülümsemeyle içinden: -"Bu kitabı bir kez daha okumak gerekiyor" diye geçirdi. "Hem de en kısa zamanda, olabildiğince özenle... belki o zaman çözebileceğim ipuçlarına kavuşurum..." Karların sütun sütun farlaştığı yoldan gözlerini bir an ayırıp hemşireye baktı. Zavallı genç kadın –kendisinden 4 yaş büyüktü hemşire- başını dayadığı arabanın penceresinde sıcak sıcak ağlıyordu. Az önce aklından geçen düşüncelerden kendi kendi-

ne utandı Selahi. "Tıpkı bir bahar yağmuru gibi ağlıyor." dedi... "Bense onun o tiksindiği katılıktaki isteklerle bakıyorum kendisine yeniden..." Bir şey söylemek için kendisine doğru başını çevirdiğinde hemşirenin kendi varlığını unutmuşcasına, başı hep kapı camına dayalı, ılık gözyaşları içinde konuştuğunu duydu:

-Belki de benim bu *değişik* durumumun nedeni bu hastahaneye gelinceye dek çalıştığım Üroloji bölümüdür...

-Ne gibi?

-Hemşirelik Yüksek Kolejinde romantik aşk romanları okurken, daha genç kızlığımın baharında gözlerimi birdenbire erkek organlarında açıvermek bu tepkiye neden olmuştur belki de... Düşünün doktor, ipincecik bir kızken yaşlı erkeklerin cinsel organlarında insanın gözünü açması, pansumanlarından, dikişlerini almaya, sonda takmaktan ördeklerini boşaltmaya dek varan bu uğraş o zavallı genç kız üstünde ne gibi etkiler yaratır... Belki de bu yüzden ben erkeği cinsel organından soyutlayarak gençliğinin fildişi güzelliğinde somutlaştırdım ve yalnız o güzellikle yetinmeye çalıştım. O avuç avuç vıcıklıktan bu yalınlığa geçmeyi yeğledim... ya da bilincim kendiliğinden bu yönelmeyi gerçekleştirdi... Artık bilemiyorum. Ama bildiğim bir şey var: o da bu konumumun artık bana da yetmediği ve bir gün beni içinden çıkamayacağım bir durumla karşı karşıya bırakması... Symptome'lar sık sık görülmeye başladı çünkü.

Kendini tutamayarak avuçlarıyla yüzünü kapadı. Artık bu kez katıla katıla ağladı. Dr. Selahi'in içi parçalandı. Kolunu uzatarak hemşirenin elini kavradı. Avucunun içine aldı. Bir süre öyle tuttu. Hemşire gerçekten güzel kara gözlerinin en yumuşak kendini bırakmışlığında:

-Yardım et bana diye konuştu. Yardımına gereksinmem var. Bu güzelliğinle, bu narinliğinle, hiçbir şey iğrenç olmadan, o vıcıklığa bulaşmadan yardım edebilirsin bana. Artık sonuna dek gitmek istiyorum ve böylece doğallaşmak istiyorum. Bunu ancak sen sağlayabilirsin bana... Neyi önerdiğimi anlıyor musun?

Dr. Selahi gerçekten derin bir heyecan ve duygusallığın içinde: -"Anlıyorum," dedi... "Anlıyorum ve önerini kabul edi-

yorum.. Kendine bunca dürüst olan bir insan başkasını zor durumda bırakacak bir ikiyüzlülüğün peşinde olamaz çünkü..." Yeniden hemşireye baktı:

-Yardım edeceğim, diye vurguladı tümcesini sıcak gülümseyişi içinde... Hem de önümüze çıkacak ilk olasılıkta... Ama sen de korkup ürkmeyecek, kaçmayacaksın... söz mü?

Hemşire ağlaması içinde gençleşen güzelliğiyle gülümseyerek:

-Söz, dedi... Söz.

Cankurtaranın arka bölümünde Sakallı Hurşit gözünü serum şişesinden hiç ayırmıyordu. Hasta bakıcı kendisine serum şişesinden tespih taneleri gibi birbiri ardından yuvarlanan damlacıklar gitmez de tıkanırsa serum düzengecini nasıl kullanacağını göstermişti. Yine de bir sonuç alamazsa hiç zaman yitirmeden hemşireye haber vermesi gerektiğini de sıkı sıkıya tembihlemişti. Zavallı Sakallı'nın 24 saattir kursağına ne bir lokma girmiş, ne de gözünü kırpmıştı. Zaman zaman iri iri açtığı gözlerinin dalıp gittiğini kendi kendine anlayınca: -"Hey Allahım," dedi... "İnsanın gözü böyle açıkken bilinci böyle kayıp giderse... kapalı bilincimizle kimbilir neler görüp, neleri duyamıyoruz." Büzüldüğü yerde kendi kendine gülümsedi. Memed'in hırıltıları gittikçe artmıştı. "Zamanında yetiştiremezsek bu hırıltılarda boğulup gidecek zavallı" diye düşündü. Bir süre sonra da yine açık gözüyle dalıp gitti. Kendine geldiğinde mi, yoksa yarısı uykuda, yarısı uyanıklıktaki bilincinin hangi yarısında olduğunu kavrayamadığından mı ne, birden Memed'in üstüne abanmış kara kabuklu bir hayvana benzeyen hafızı görür gibi oldu.

Büzüldüğü yerden fırladığı gibi: "Defol şeytan" diye hayaleti kovaladı. "Kendi kemliğin kendi başına olsun. Savul şeytan." Ve ilk kez, tüm bu olayların başından beri aklına gelmeyen şey geldi ve bildiği aklına gelen duaları okuyup gülmeye başladı...

DR. SELAHİ neye uğradığını şaşırdı:

-N'oluyoruz, diye bağırmaktan kendini alamadı. Araba sahil yolunu bırakıp ağır ağır sola döndüğünde kuzeyden gelen

kar hortumu birdenbire önüne çıkıvermiş bu avın üzerine binlerce aç kurt gibi saldırdı. Araba birden sallandı, sürücünün denetiminden çıkarak kaymaya başladı. Yine de soğukkanlılığını korumasını bilen Selahi direksiyonu denetimi altına almayı, arabanın kaymasını önlemeyi becerebildi. Az daha ya gittiler ya gitmediler bu kez artık hiçbir yeri göremez oldular. Uzun farları söndürüp kısa farları yakınca, zar zor sezinleyebildiklerinden hem hemşire, hem doktor, ikisi de gerçekten ürküntüye düştüler. Atatürk Bulvarı'ndan Yenikapı'ya dek açılan o geniş boşlukta, tam karşı karşıya düştükleri kuzey fırtınası tüm evleri, yapıları önüne katmış, göz gözü görmez, büyüyen bir çığ gibi üzerlerine yuvarlanıyor, cankurtaranı yerle bir etmek istercesine saldırdıkça saldırıyordu. Cankurtaranın silecekleri camlara bir anda yığılıveren karları küreyemiyor, önlerini görmekte güçlük çekiyorlardı. Sıcak su yerine sıcak hava üfleyen aygıtları çalıştırınca silecekler titrek titrek yeniden kımıldamaya, hiç olmazsa yarıya dek ön camdaki kar yığınlarını küremeye başlayabildi.

Tam anlamıyla göz yordamıyla gidiyorlardı. Bu bölgeyi avuçlarının içi gibi bilmelerine karşın yine de Yenikapı'nın şimdi neresine düştüklerini, nerede olduklarını kestirmekte özellikle Dr. Selahi alabildiğine güçlük çekiyor, yanlış bir davranışta bulunmamak için alabildiğine özenle arabayı kullanmaya çalışıyordu. Özellikle de hortumun basıncı nedeniyle arabanın bir an için denetiminden çıkması olasılığına karşı uyanık bulunuyordu. Bir süre gittikten sonra arabanın sarsıntısının durduğunu duyarladı Dr. Selahi. Nedeni ilk önce kavrayamadı. Sonra Demiryolu köprüsünün altındaki çukur geçide geldiklerini düşündü. Durumu anlayabilmek için cankurtaranın motorunu çalıştırarak durdurdu; kapıyı zorla açarak yarı beline dek dışarı sarktı. Kapının açılmasıyla birlikte rüzgarın içeriye girişi öylesine güçlü oldu ki Gülseren hemşire Dr. Selahi'nin bacaklarına yapıştı. Onu kar fırtınasının çekip almasından korktu.

Eli yüzü mosmor içeriye dönen doktor:

-Yanılmamışım, dedi. Yenikapı istasyonundayız. Tam köprünün altında. Çukurda olduğumuz için de hortum üzerimizden aşıp gidiyor...

Bir an oturduğu yerde soluklandı:

-Ne hava ama, diye söylendi kendi kendine... Laf aramazda ben böylesini hiç görmedim... Bizim Susurluk dağlarında da...

-Ne yapacağız peki? Gidebilecek miyiz, diye sordu hemşire... Ve bir yandan da Dr. Selahi'nin yüzünü, ensesini, boyunlarını mendiliyle silmeye kurulamaya başladı. Mendil bir anda sırılsıklam oldu. Birkaç kez dürüp dürüp sıkmak, yeniden kurulamak gereğini duydu. Sonra da mendili arabanın radyatörü üzerine kuruması için yaydı.

-Elbette gideceğiz, dedi Dr. Selahi. Burada kalamayız. Aksaray alt geçidine üç yüz ya da çok çok dört yüz metre var. Alt geçitten sola dönünce güneye düşeceğimiz için tıpkı geldiğimiz gibi kar hortumunun o denli etkisinde kalmayacağız demektir. Yeter ki alt geçide bir varalım ve ordan da Allah'ın izniyle bir sola dönebilelim... Bre bre bre... ne hava ama...

Cankurtaranı sürmeden döndü hemşireye baktı. Gülümseyerek:

-Korkuyor musun, diye sordu.

-Sen yanımda olunca hayır...

-Haydi öyleyse ya bismillah...

Araba yavaş yavaş demiryolu köprüsünün altından çıktı. Çıkar çıkmaz da tam bir kıyametle karşı karşıya kaldılar. Avını yeniden karşısında gören kar hortumu çılgınca bir sevince kapılmış gibiydi. İçindekilerinin ne düşündüklerini, kendisinden kurtulmak için neyi planladıklarını sanki anlamış da onları bir kez eline geçirmişken kapıp koyuvermemek için Atatürk Bulvarı'nın dar geçidinden aşağıya doğru tüm gücüyle yükleniyor, arabayı altında ezmek, içindekileri fırlatıp almak için bastırdıkça bastırıyordu. Araba bu korkunç basınç altında sözcüğün tam anlamıyla *çatırdamaya,* sürücüsünün buyruğundan çıkmaya başladı...

-Hava kudurdu, dedi Sakallı, Memed'in sedyesini sıkı sıkı tutarak. Sağ salim şu hastahaneye bir varabilsek. Uykulu durumu tümden kalkmış, bir yandan iri elleriyle sedyeye yapışmışken gözlerini Memed'in

ayakucundaki serum şişesinden ayırmıyordu. Serum şişesi takıldığı yerde bir fener gibi sallanıp duruyor, bereket versin ki, bir şey olmuyordu. –"Ya bu sarsıntıda devrilip kırılırsa... Yedek aldılar mı acaba? Yanlarında yedek var mı?" Sonra anımsadı: hastabakıcı kendisine sürücü bölümünde iki şişe daha yedek serum olduğunu söylemişti. Ama bu kez de başka bir kaygı içini kemirmeye başladı: "Ya ayak damarına takılı serum iğnesi damardan çıkarsa... Hastahanede damarı zor bulup takanlar bu sarsıntıda nasıl damarı bulup da yeniden serumu takabilirler? Takamazlar kesinkes. O zaman da biz ancak Memed'in ölüsünü hastahaneye yetiştiririz olsa olsa." Bu kez artık dualarını bırakmadan, ardı ardına sürdürdü. Dua etmek Sakallı Hurşit için biriyle konuşmak gibiydi. Yalnızlığını, sıkıntısını gideriyordu. Bir yandan dua ediyor, bir yandan da sıkı sıkıya yapıştığı sedyenin üzerinden bakışlarını serum şişesinden ayırmıyordu.

HEMŞİRE:

-Ters yola girdin diye bağırdı.

-Önemli değil dedi doktor. Bilerek girdim. Kestirmeden alt geçite varmak istiyorum. Bu saatte bizden başkasının da olabileceğini hiç sanmam.

-Yine de belli olmaz... Karşıdan bir araba gelirse o zaman işte burada saplanıp kaldık demektir.

Doktor işi şakaya vurmak için:

-Karşıdan bir araba gelirse, bu araba kar hortumunun sırtına binmiş Kafdağı sultanının arabasıdır. Buraya kadar gelmişken bizi de alıp hastahaneye bırakıverir. Fena mı?

Demiryolu köprüsüyle Aksaray yer altı geçidinin arası bir insanın doğal yürüyüşüyle beş dakika bile sürmezken cankurtaran bu uzaklığı tam tamına yirmi beş dakikada alabildi ve alt geçide vardıklarını sezinleyebildiklerinde sevinçleri aylarca, haftalarca denizde kalmış denizcilerin kara parçasını görünce duydukları sevinçten daha az olmadı.

Doktor:

-Heyt be... Başaracağız, diye yumruğunu direksiyona vurdu.

Hemşire de:

-Başaracağız, dedi. Başaracaksın. Bunu söylerken de büyük söylemiş olmamak için doktorun kulağının memesini hafifçe çekerek üç kez arabanın ön bölümüne vurdu. Ve cankurtaran Vatan-Millet caddelerinin birbiriyle kesiştiği yöne doğru, sola hafifçe kıvrılarak saptı. Kendini kuzey etkisinin ortalığı birbirine katan, yerle göğü inim inim inleten saldırısından kurtardı.

Hiçbir şeyin ayırdında olamayan Memed'in dışında herkes derin bir soluk aldı.

* * *

VATAN-MİLLET caddelerinin kesiştiği köşeye gelmeden doktor yeniden duralamak zorunda kaldı; bu kez iyice şaşırdı. Görünürde ne bir köşe vardı, ne de yol ayrımı. Hangi köşenin nereyi kestiğini anlamak kesinkes olanaksızlaşmıştı. Ters bir yöne girmekten korktu. Arabadan yeniden çıkarak çevreyi gözümlemeye çalıştı. Tüm yöre kara gömülüp gitmişti. Sanki evler, geçitler su baskınının altında kalmış gibi karla örtülmüş, yön belirleyecek hiçbir kalıntı kalmamıştı.

İçeriye girdiğinde bir süre düşündü. Eliyle:

-Hafifçe sola döndükten sonra şu yöne gitmemiz gerekiyor, diye belli belirsiz bir yön gösterdi.

Belli belirsiz yöne bir süre gittikten sonra oldukça şiddetli bir çarpmayla yerlerinden fırladılar. Cankurtaranın motoru da birden durdu. Hemşire bu kez gerçekten büyük bir korkuyla:

-Ne var? N'oluyoruz, diye adeta küçük bir çığlık attı.

-Kaldırıma çıktık sanırım, dedi Dr. Selahi. Motorun durması kötü.

Ve gözlerini hiç yoldan ayırmadan marş düğmesini çevirmeye başladı. Marş düğmesinin çevrilmesiyle birlikte motor bir süre çalışıyor, sonra yeniden duruyor, doktor yeniden marşa basıyor, bu, insanın moralini bozan işlemin ardı arkası kesilme-

den sürüyordu. Sonunda motor birden kendini kavrayarak çalışmaya başladı. Ama bu kez de araba bulunduğu yerden bir türlü hareket etmek bilmiyordu. Direksiyondaki anormallik doktorun hemen dikkatini çekti.

-Korktuğum başımıza geldiyse, işte o zaman işimiz kötü, dedi. Ya volan kayışı çıktı ya da rot kırıldı. Belki ikisi de oldu. Çıkıp bakmam gerek.

Arabanın torpido gözünü açtı. Büyük el fenerini alarak bu kez arabadan aşağıya atladı.

SAKALLI arabanın önden ilk vuruşunda kesinlikle devrilmek üzere olduklarına inandığından Memed'in üzerine bu kez tam anlamıyla abanarak sarıldı. Ama arkadan ikinci bir kez vuruşun sıçramasıyla birlikte bir yere bindirdiklerini ya da oldukça yüksek bir yere çıktıklarını kavramakta gecikmedi. Yine de bir süre öyle Memed'e sarılı kaldı. Motorun çalışmaması içerinin ışığını da söndürdüğünden karanlığa gömülüp gitmişlerdi. Az sonra arka bölüm kapısının zorlandığını duyarladı. Ve kapı açılır açılmaz güçlü bir el fenerinin huzmesi içinde karların uçuşmakta olduklarını gördü.

Dr. Selahi cankurtaranın içine doğru seslendi:

-Hocam, orda mısın?

Sakallı:

-Ne var? N'oldu, diye bulunduğu köşeden, arabanın dibinden seslendi.

-Kaldırıma çıktık. Arabanın motoru çalışıyor ama yürümüyor. Kapağını açıp bakmam gerek. Aşağıya in de şu el fenerini bana tutuver...

Sakallı Memed'i iyice yerleştirdikten sonra arabadan indi. İnerken serum şişesiyle takacağına bir göz attı. Serum tanecikleri tespih taneleri gibi yuvarlanıp Memed'in kanına karışmayı sürdürüyorlardı. Kendi kendine: "Şükür" dedi.

Arka kapıyı birlikte zorlukla kapadılar. Yandan kar fırtınası yiyen arabanın açık kapısı bir türlü kapanmak bilmiyordu. Ancak güçlü kuvvetli iki adamın zorlamasıyla kapanabildi.

Sakallı aşağıya iner inmez bileğiyle dizlerinin yarısına kadar olan bölümünün karla gömülüp gittiğini gördü. Arabaya tutuna tutuna, gerçekten son derece büyük bir çabayla Cankurtaranın önüne ulaşabildiler. Doktor feneri tutması için Sakallı'ya uzattı. Kendisi arabanın çamurluğuna çıkarak kaportayı açtı. Kapağı açar açmaz arabanın motorunun bulunduğu yerden sıcak buharlar birden çevreye yayılıverdi. Dr. Selahi haşlanmamak için kendini yere atarken boydan boya yere serildi. Sakallı, yuvarlandığını bile duyarlayamadı. Birlikte bir süre buharların azalmasını beklediler. Gerçekten de kapağı açık motorun üzerine sürekli bindiren kar yağışı buharın kısa zamanda yatışmasına neden oldu. Dr. Selahi o zaman bir kapağı açtı, içine avuç avuç kar doldurdular. Ancak bu işlemden sonra genç stajyer çamurluğun üzerinden motorun incelenmesine eğilebildi, motorun bulunduğu boşluğa sarkabildi. Doktor kısa kısa talimat'larla ışığın nereden tutulması gerektiğini Sakallı'ya söylüyor, Sakallı uzun boyuyla çok kez çamurluğa bile çıkmaya gerek kalmadan isteneni yerine getiriyordu. Bir süre sonra doktor motor kapağını kapayarak:

-Volan kayışında bir şey yok, dedi. Besbelli ki rot kırıldı. Direksiyonun boşluğa dönmesinden anlamıştım zaten...

-Peki ne yapacağız şimdi? diye sordu Sakallı...

-Bu durumda hiçbir yere gidemeyiz...

-Hiçbir yere gidemeyiz mi? Nasıl?

Birden azgınlaşan kar fırtınası içinde doktor tümcesini bağırarak yineledi:

-Evet. Hiçbir yere gidemeyiz. Duydun mu? Sabahın olmasını bekleyeceğiz...

Daha fazla kar fırtınası içinde kalmayı istemeyerek arabanın arkasına doğru yöneldi. Sakallı kendisine el feneriyle yol gösteriyor, ikisi de bata çıka yürümeye çalışıyorlardı.

Sakallı ön bölüme yaklaştıklarında, uğuldayan kar fırtınası içinde sesini duyurabilmek için bağırdı:

-Peki o n'olacak?

Doktor da sesini duyurabilmek için başını çevirmeden daha yüksek sesle bağırdı:

-O mu? O da kim?

-Hasta... Hasta n'olcak?

Doktor sonunda sürücü bölümüne ulaşabildi. Kapıya tutunarak çamurluğa çıktı. Elini uzatarak Sakallı'dan feneri istedi. Kapıyı zorlayarak açabildikten sonra yarı yarıya içeriye girerek:

-Şanslı sayılırız, dedi. Motor çalışıyor. Kaloriferleri de iyi arabanın. İki-üç saat sonra sabah olacak. Saplandık kaldık burada. Ne gidebiliriz ne de dönebiliriz.

Kendini daha bir iyice içeri çekerek:

-Hasta için kaygılanacak bir şey yok, diye bağırdı. Hastanın yeterince serumu var. Gerektiğinde takarız.

Kapıyı kapamadan önce sürücü bölümünden; aşağıda kalmış olan Sakallı'ya

-Kaygılanma, diye bağırdı... Sabah ola hayrola... Sabah bir çaresini bulacağız. Bir şeye gereksiniminiz olunca hızlı hızlı vur arka bölmeye. Hadi sen de durma. Gir içeri artık...

Ve sürücü bölümünün kapısını kendini içeriye iyiden iyiye çektikten sonra "küt" diye kapayıverdi. Sakallı dışarıda yapayalnız kaldı. Arabaya tutunmasa döne döne hortumlaşan kar fırtınası kendisini tuttuğu gibi çekip alacak, sellere kapılmış bir insan gibi yuvarlanıp gidecekti. Tutuna tutuna yeniden arabanın arkasına yöneldi. Yalnız bu arada bir şey gözünden kaçmadı: doktorla birlikte motorun başında verdikleri uğraş belki çok çok on-onbeş dakikalarını almasına karşın, arabanın tekerlekleri bu kez yarı yarıya karlara gömülüp gitmişti, bunca kısacık sürede. –"Durum doktorun sandığından da kötü" diye geçirdi içinden. "Gittikçe karlara gömülüyordu. Tıpkı sulara gömülen bir tekne gibi."

Cankurtaranın ardına varabildiğinde çevresine şöyle bir bakındı. Belli belirsiz ipince uzayıp giden bir minareyi sezinleyebildiğinde, birden duraladı: -"Murat Paşa Camii bu," dedi... "Evet Murat Paşa Camii, Çapa hastanesi on-onbeş dakika ileri-

mizde. Ve biz burada, hastahanenin burnu dibinde karlara gömülüp gideceğiz."

Tüm gücüyle arka bölümün kapısını açmak için asıldı. Kendini içeriye çekebildikten sonra her iki kanadı kapayabilmek için kısa da olsa olağanüstü uğraş vermek zorunda kaldı. Açık kanatlarda kar hortumu tüm gücüyle patlıyor, kanadın birini çektiğinde öteki elinden kurtuluyor, soğuk kar dalgaları cankurtaranın içinde hızla dolanıyordu. Kanatların çekilip kapatılabilmesi süreciğinde, iki ya da üç dakika da arabanın tabanını serçe parmağı kalınlığında bir kar tabakasının kaplayıverdiğini görmek Sakallı'yı gerçekten dehşete düşürdü. -"Yutar bu canavar bizi" diye düşündü... bir kapı açıp kapamada böyle sürürse sabaha çıkartmaz bu bizi. Yutar."

Kaygıyla bu kez Memed'in ayakucuna oturdu. Kapı hortumun şiddetiyle açılıverirse kanatlara yapışıp zamanında kapayabilmek varsayımıyla... Sırtını dayadı ve dışarıdaki uğultuyu dinledi. Gerçekten de beyaz canavar avını kaçırmış bir hayvan gibi kapının dışında uğuldaya uğuldaya dönüyor, zaman zaman kanatlara gelip yükleniyordu. Sakallı ne yapacağını şaşırmış bir durumda bir süre öyle kaldı. Yaşamında kendini hiç bunca yalnız, bunca yoksun, iki eli böğründe bulmamıştı. Canından çok sevdiği melek huylu karısının ölümünde bile... O ölümde kendi canından iki can yitirmesine karşın yine de böyle çaresiz, yine de böylesine bir köşeye sıkıştırılmış değildi. Şimdi yarı ölü biriyle birlikte beyaz bir mezarın dört duvarı içine gömüldükçe gömülüyor, ne yapacağını bilememenin bunaltısında kendini çaresizliğe bırakıveriyordu.

Yalnızlığından kurtulmak için aklına gelen duaları yüksek sesle okumayı denedi, beceremedi. Aklına ne doğru dürüst bir dua geliyor, ne de doğru dürüst sesi çıkıyordu. Aklı fikri dışarıdan gümlemelerle kapıyı yumruklayan beyaz canavardaydı. Kapıyı birdenbire her iki kanadından tuttuğu gibi sonuna dek sanki açıverecek, her ikisinin üzerine birden bire abanarak sıcaklıklarını emecek, kendilerini bir kemik yığını biçiminde bırakıverecekti. –"Evet evet," diye konuştu kendi kendine, "Bu canavarın düşmanı sıcaklık. İnsanın içindeki sıcaklığa düşman

bu. İnsanın damarlarındaki sıcaklığa, kanının ılıklığına... O sıcaklığı emiyor bir vampir gibi. Ne yapıp etmeli, sıcaklığımızı korumalıyım." Kalktı, cankurtaranın arka bölümünde, Memed'in hemen yanında yığın yığın battaniyelerden birini aldı. Özenle açarak hastanın üstüne serdi... "Ama burası zaten sıcak. Kaloriferler çalışıyor. Burası böyle buram buramken canavar sokulamaz buraya. Bu sıcaklıkta kendisi erir gider..." Kendi kendine gülümsedi: "Hey koca Allah, sıcağı soğuğa, soğuğu sıcağa düşman etmede pek becerilisin. Birbirlerini kendi sıcaklıklarında, kendi soğukluklarında öldürecek kadar... Şimdi dışarıdaki beyaz canavar buraya adımını atsa ayaklarımızın altına kanı su olarak serilip kalıverir...

Bu düşünceyle bir süre rahatladı. Geçti yeniden yerine oturdu. Ama aklına kapının kanatlarını açıp kapayıncaya dek geçen o kısacık sürede canavarın nasıl adımını atar atmaz yerleştiğini, parmak kalınlığında betonlaşarak buzullaştığını düşününce yeniden tüyleri ürperdi: -"Yooo," dedi, "ne yapıp etmeli, içeriye adımını atmasını engellemeli. Bir kez adımını atarsa ne kalorifer sıcaklığı, ne battaniyelerin, ne bizim sıcaklığımız ondan koruyamaz bizi. Bu sıcaklıkların hepsini bir solukta emer o..."

Oturduğu yerden kambur eğiltisi içinde kaltı, kapıyı iyice bir denetledi, sürgüsünü, kilidini yeniden yeniden gözden geçirdi.

Ve birden gözü kapı aralığına ilişti: kapı aralığının dışından beyaz canavar sanki patilerini içeriye sokup kapıyı içeriden birdenbire açıverecekmiş gibi hızla dönüyor, zaman zaman içeriye dört-beş parmak sokulduğu bile oluyordu. Tehlikenin büyüklüğünü görür görmez Sakallı içerdeki tüm battaniyeleri kapı aralıklarına sıkıştırdı. Önceki yerine geçip yeniden oturdu. Gözlerini cankurtaranın demir kafes içindeki ölgün elektrik lambasına dikti ve bir süre öyle kaldı.

Biraz kendine gelir gibi olduğunda Memed'in hırıltılarının gittikçe arttığını duyarladı. Hemen toparlandı. Kendine son derece acı veren kamburlaşmış eğiltisinde yavaş yavaş yaklaşarak Memed'in başucuna geldi. Zavallı hastanın göğsü demirci

körüğü gibi bir şişiyor, bir iniyordu. Göğsün her inişinde boğazına düğümlenen hırıltıyı fırlatıp atıyor, soluk alışında acayip bir ötmeyle birlikte karnı yeniden davul gibi şişiyordu. Sanki karın bir yanardağ gibi derinden derine gelen hırıltıları topluyor, kendi basıncıyla şişirdiği göğüste hırıltıyı getirip Memed'in boğazına düğümleyip bırakıyordu. Zavallı çocuk boğazına düğümlenen bu hırıltıdan kurtulabilmek için çırpındıkça çırpınıyor, üstündekileri yerlere kayıp gidiyordu. Sakallı eğilip aldığı battaniyeleri yeniden yeniden Memed'in üstüne seriyor ama az sonra battaniyeleri yeniden yerde görüyordu. Sakallı ellerini cankurtaranın tavanına doğru kaldırıp: -"Peki ne yapmam gerek tanrım?" diye sordu. "Bildiğin bir şey varsa belirtisini ver..."

Eğilip battaniyeyi yerden alırken büyük bir gürültüyle neye uğradığını şaşırdı. -"Ah," diye geçirdi içinden... "işte korktuğum başımıza geldi. Sonumuzdur bu. Canavar kapıyı kanırtarak açtı işte sonunda." Korkuyla başını çevirip baktığında kapının açılmadığını, olduğu gibi durduğunu, altına sıkıştırdığı battaniyelerin bile kımıldamadığını gördü. Ama serum şişesiyle, ayaklı takacağını yerinde göremedi. –"Hah," dedi kendi kendine, gözünü bir türlü kapıdan ayırmayarak, "sıcaklığımızla baş edemeyeceğini anlayınca bu kez alet edevatımıza saldırmaya başladı..." Oysa Memed, boğazına düğümlenen hırıltıdan kurtulabilmek için bu kez öylesine bir çırpınmıştı ki ayaklı serum takacağı şişesi ile birlikte yere devrilmiş, serum şişesi tuzla buz olmuştu. Durumu anladığında Sakallı'nın şaşkınlığı ve korkusu beyaz canavarın içeriye girmesinden daha az olmadı. Kendisini en çok dehşete düşüren Memed'in ayak damarından fırlayıp çıkmış, boşlukta kanlı ucuyla sallanan uzun serum iğnesiydi. Serum takacağını yeniden doğrultmak için Memed'in ayakucuna yöneldiğinde hastanın sedyesinde doğrulduğunu gördü. Yarı yarıya doğrulmuşluğunda mezar çukurluğundaki gözleriyle Sakallı'ya iri iri bakıyordu. Bir şey söylemek istiyormuş gibi sağ elini Sakallı'ya doğru uzattı. Ama derin bir hırıltıyla –artık bu hırıltı değildi, küçük bir çığlığa dönüşmüştü- gerisin geriye sedyeye kaykılıp gitti. Ve hasta öylece başı sedyeden boşluğa sarkmış bir biçimde çığlık çığlığa kaldı.

Sakallı, aklı başından gitmiş, kapının kanatlarını açmasıyla birlikte kendini dışarıya fırlatması bir oldu.

DIŞARIDA dondu kaldı. Arabanın neresi önü, neresi arkası bulup çıkaramadı. Araba hemen hemen tümüyle kara gömülüp gitmiş gibiydi. Kar hortumu birdenbire, hiç beklenmedik bir biçimde ortaya çıkıveren avını yakalayıp yutmak, içine çekip alarak sıcaklığını bu kez sonuna dek emmek için tüm gücüyle yükleniyor, yerdeki diz boyu karları da sanki kürek kürek kaldırıp Sakallı'nın üzerine fırlatıyordu. Sakallı sulara gömülüp giden bir teknenin çevresinde yüzmeye çalışan bir kazazede gibi kar dalgaları içinde yüzmeye başladı. Zaman zaman avuçlarının içinde yitirip gittiği arabayı yeniden yakalayabilmek için olağanüstü çaba gösteriyordu.

Sonunda eline sürücü bölümünün dış kapı tokmağını geçirmeyi başarabildi. Kayıp gitmemek için sımsıkı tutundu. Bir süre öyle kaldı, soluklandı. Gücünü yeniden toparladığını sezinler gibi oluğunda kapı tokmağına asılarak kendini yarı beline dek battığı karların içinden çekip aldı. Cankurtaranın çamurluğuna çıkabildi.

Arabanın önü tümüyle karlara gömülüp gitmişti. Cama ulaşabilmek için karları küremeye başladı. Sağ eliyle kapı koluna yapıştığından bu işi ancak sol eliyle görüyor, bir yandan da düşmemek için arabaya sağ eliyle sıkı sıkı yapışırken, öte yandan sol kolunun tüm gücünü kullanarak karları küremeye çalışıyordu. Ayağının kayıp yeniden kar dalgaları içine yuvarlanıp gideceğini sandığı bir zamanda iyice buzullaşmış pencereyle karşılaştı. Sarı bir aydınlık belli belirsiz, çok uzakta yanan bir kulübenin ışığı gibi kalın buzulların arasından süzülüp çıktı. Elini yumruk yapıp cama vurmak istedi. Yeniden dehşetle irkildi. Karları küreyen sol kolu sanki dirseğinden kopmuştu. Yoktu. Ne parmaklarını oynatabiliyor, ne de kımıldatabiliyordu.

Eğilip pencereden içeriye baktı. İçerdekiler bir yumak gölgeydi. Önce n'olduğunu, bu gölgelerin ne anlama geldiğini kestiremedi. Daha özenle bakmaya çabaladı. Bu yumak bir çözülüyor, bir kendine yoğunlaşa yoğunlaşa kapanıyordu. Her çözülüşte ayrılan gölgelerin arasına sarı ışık bulanık bir su biri-

kintisi gibi yayılıyor, gölgeleri anlamsız, garip şekillerde parçalıyordu. Tüm gölgeler birden gözünde silindi. Sarı ışık buzlu camda tek başına kaldı. Ve yalnızca bu sarı ışıkta iki gölge, tıpkı yere düşmekte olan damlacık gibi birbirlerine bir dokunup bir ayrıldıklarında birden her şeyi kavrar gibi oldu. Sağ koluyla yapışıp kaldığı Cankurtaranın çamurluğunda acıyla doğruldu. Donmuş kolu bir isyan gibi havaya dikildi. Saçı başı kar fırtınası içinde darmadağın uçuşurken:

-Alllaahhh... diye haykırdı.

Başını kaldırdığı gökyüzünden kar fırtınası yüzüne bir şamar gibi patladı.

-Ya Allah... Ne suç işledim de sana, beni kabuğunu çatlatamamış bu iki insana muhtaç kıldın? Ne günah ettim sana?

Ve kendini azgın kar hortumunun dalgalarına bırakıverdi.

* * *

KAR DERYASI içinde yüzerek yeniden arabanın arkasına ulaşabildiğinde tüm gücüyle asılarak bu kez her iki kanadı sonuna dek açtı. Bu kez artık arabanın içine girmedi. Sedyeyi ayaklarından tutarak çekti. Ve Memed'i büyük bir ustalıkla sırtlayarak iyiden iyiye karlara gömülmeye yüz tutmuş cankurtarandan kar deryası içinde yüzerek uzaklaşmaya başladı.

-"İnsanı kendine tutsak etmekteki kazancın ne senin? İnsanı kendi duvarlarıyla nasıl böyle çepeçevre kuşatıyorsun? Ve onları burunlarının dibinde bir insan can çekişirken nasıl kör ediyor, üzerlerine ölü toprağı serpiyorsun? Garazın kime? Yardıma koşulması gerekene mi, yardıma koşması gerekene mi? Yanıtsız bırakma sorgulamalarımı... Ver işaretini ver hadi..."

Göklerden yanıt alacakmış gibi başını kaldırıp baktığında Murat Paşa Camii'nin tek minareli şerefesinde Pabuççu İbrahim'i gördü.

Pabuççu kollarını ensesinde toplamış, sırtını minarenin peteğine dayamış, bacaklarını da aşağıya... ta minare şerefesinden cami avlusuna dek salıvermişti. Sanki mübarek kendi yatağının sabah keyfindeydi.

Sakallı onu, orda, öyle görünce gülümsedi:

-Oh Eren'im, dedi... Bakıyorum keyfiniz keka...

Pabuççu daha bir yerleşerek:

-Öyledir Sakallı, dedi. Keyfiniz gördüğün gibi: keka.

Bu kez cami avlusundaki bacaklarını birbiri üzerine attı. Kollarını başının altından çekerek minare şerefesinin kenarlığında üst üste kavuşturdu. Çenesini, kavuşturduğu kollarının üzerine dayayarak, aşağıda, kar fırtınası içinde sırtında Memed'le yürümeye çalışan Sakallı'ya doğru hafifçe eğildi.

İsa Yeruşalime girecekken yolunu genç bir adam kesti. – "Ya İsa" dedi, "Allah'ın sonsuzlardaki görkemini nasıl elde edebilirim?" İsa ona dedi: "Zina etmeyeceksin. Öldürmeyeceksin. Çalmayacaksın. Yalana tanıklık etmeyeceksin. Babana-anana saygı göstereceksin." Adam dedi: -"Ben bütün bu şeyleri çocukluğumdan beri tuttum." O zaman İsa genç adama başını çevirip baktı. Yüreğine sevgisi düştü: -"Öyleyse bir noksanın daha var?" Genç adam: -"Nedir noksanım?" dedi. "Zenginliğini dağıt. Nen var nen yoksa hepsini sat ve yoksullara ver. Ve sonra yoksulluğun çıplaklığıyla ardımdan gel."

Ve İsa yürüdü. Başını çevirip baktı. Adam ardından gelmiyor, onu Yeruşalim kapıları önünde yapayalnız bırakıyordu. NEDEN?

Pabuççu İbrahim yeniden önceki konumunu aldı. Kollarını başının altında toplayıp sırtını yeniden minarenin peteğine dayadı:

-Bu meseli çöz bakalım Sakallı. Yanıtını bekliyorum. Hadi...

Hurşit sırtında Memed kolları bacakları sarkık dağınıklığı içinde bir süre gittikten sonra:

-Buldum, dedi kıvançla.. Buldum Eren'im...

-Nasıl peki?

-Tıpkı kitaptaki gibi: çünkü Yeruşalim kapısı önünde İsa'nın yüreğine sevgisi düşen genç adam yarının birincisi olmak için, bugünün sonuncusu olmayı göze alamadı...

Nasıl bildim mi?

Pabuççu minare şerefesinden eğilerek aşağıya seslendi:

-Bildin. Aferin sana Hurşit.

Hurşit bir at gibi şahlanarak karları yara yara yürüdü. Cami'nin mezarlık duvarına dek geldi. Pabuççu bu kez şaşılası marifetlerinden birini daha göstererek Sakallı'yı alabildiğine şaşırttı: minare şerefesinden bir lastik top gibi sıçrayarak mezarlık duvarının üstüne kondu. Şimdi boyu 50 santim ya var ya yoktu. Ve mezarlık duvarının üstünde, Sakallı Hurşit'in hemen yanı başında bir pire gibi sıçraya sıçraya yürümeye başladı:

-Şu meseli de bil bakalım Sakallı. Bu meseli de bilirsen sana artık karada ölüm yok...

Sakallı sırtındaki Memed'i şöyle bir okkaladı:

-Sor Eren'im dedi...

-Genç Kızılca Bedrettin Somuncu Baba'ya sordu: -"Eren'im dedi... "Ulu Camii'nin ilk hutbesini Sultan size okuttu. Çünkü ününüzü duymuştu. Bilgideki eşsiz ününüzü... Siz sırtınızdaki küfede yoksul mintanınızla, kendi pişirdiğiniz somunları caminin çevresinde binbir zahmet içinde satıp dururken birdenbire ulema sınıfına geçtiniz. Sultan'ın zenginlikleriyle, halkın sunuları sizin oldu. Görkemli zenginliklerle böyle çepeçevre kuşatılmışken, şimdi yeniden, tıpkı eski günlerinizdeki gibi yoksul mintanınızla ve de hiç kimseye bir duyuntu salmadan sessizce neden Bursa kentini terk ediyorsunuz?

Sakallı Hurşit iyice aşağıya sarkmış Memed'i şöyle yeniden bir okkaladı. Yürümesini hiç kesmeden bir süre öyle hızlı hızlı sürdürdü.

Pabuççu mezar duvarının üstünde bir karış boyuyla zıpzıp zıplıyordu.

-Somuncu terk etti. Çünkü okuyuncaya değin bilimden ekmek yemiyordu. Ona karşı bağımsızlığını koruyordu. Ama bilimden ekmek yemeye başlayınca bağımsızlığını yitirdiğini anladı. Kuşkusunu çoğaltamaz oldu. Mal da mülk de çoğaldı ama Somuncu bilgide yoksullaştı.

Başını çevirip mezar duvarının üstünde zıp zıp zıplayan Pabuççu'ya baktı.

-Bildim mi, diye sordu.

Pabuççu omzuna sıçrayarak:

-Bildin. Aferin sana be Hurşit... dedi.

Hurşit yeniden, öncekinden de güçlü, sağ omzunda Pabuççu, sırtında Memed, kar araforları göğsünde parçalana parçalana yürümeye başladı. Cami duvarının bitimine geldiğinde hafifçe duraladı.

-Eren'im neredesiniz, diye sordu... Sizi göremiyorum.

-Buradayım Hurşit. Başını çevir de bir bak.

Hurşit sırtındaki Memed'le birlikte şöyle bir yarım döndü. Gördüklerinden şaştı kaldı. Pabuççu minareyi bir karış kılan upuzun boyuyla, başı karlı göklerde dalga dalga Murat Paşa'nın türbesi üzerine çıkmıştı.

-Görüyor musun Hurşit? dedi... Murat Paşa ayaklarımın altında.

-Görüyorum Eren'im diye yanıtladı kendisini Hurşit. Murat Paşa mübarek ayaklarınızın altında.

İşte o zaman, arşınlarca göklerdeki başını Pabuççu İbrahim, birden bir kuğu boynuyla eğerek Hurşit'in tam kulağı dibinde, soluğu soluğunda şunları söyledi:

-Senin gibiler Hurşit, işte böyle, başkalarının sorumluluğunu sırtlamışlar, çooookkk paşaları ayakları altına alacaklardır...

Hadi yolunuz açık olsun.

Sakallı sırtının sıvazlandığını duyar gibi oldu. Hafifçe ürperdi:

-Sağolun Eren'im, dedi... Yüreğimi kavi kıldınız.

Ve Pabuççu İbrahim Murat Paşa türbesinin üzerinde bir yaya gibi gerilerek minareler aşan boyuyla karlı göğe ağıp gitti.

Sakallı Hurşit Memed'i sırtında yeniden okkalayarak yüreği kıvançla çatal çatal, hafif meyilli yokuşa tırmanmaya başladı.

* * *

SAKALLI HURŞİT'in bulunduğu yerle İstanbul Tıp Fakültesi'nin bulunduğu yer arasındaki uzaklık olsa olsa bin beş yüz-iki bin adım ya çeker ya çekmezdi. Doğal bir yürüyüşle on

beş-yirmi dakika ya alır ya almazdı. Hele Hurşit gibi uzun boyluların adımıyla bu uzaklık on dakika bile sürmezken, üç gündür aralıksız yağan kar, hele bu gece yeri göğü inleten anaforlaşmış azgınlığı, sanki Tıp Fakültesi'ni bulunduğu yerden koparıp almış, dünyanın öbür ucuna fırlatıvermiş gibi, uzak erişilmez bir yerdeydi. Kentin kar altındaki tüm görünümü de değişmişti. Sanki, herkesin bildiği İstanbul gitmiş, yerine bambaşka, tanınmakta güçlük çekilen başka bir İstanbul gelmişti. Güpegündüz işlerinden evlerine dönenler bile kırk yıllık otobüs duraklarını şaşırıyorlar, ya önce, ya sonra inerek bir süre kar fırtınası içinde yürümek zorunda kalıyorlardı. Sonradan gazetelerin yazdığına bakılırsa, İstanbul İstanbul olalı böylesine bir kışı ne görmüş ne işitmişti. Yalnız ünlü tarihçilerimizden biri yaptığı inceleme sonunda, Fatih Mehmet Sultan Han hazretlerinin İstanbul'u almadan önceki ilk kışın böyle bir *afet*'le karşılaştığını, zamanın gökbilimcilerinin de bu durumu İmparator Konstantin'e Türk'lerin İstanbul'u almak için o yıl bir girişimde bulunacakları biçiminde bir raporla ilettiklerini üç gün süren bir tefrikasında okuyucularına tatlı talkı nakl eylemişti.

Sakallı inlerin cinlerin bile top oynamaktan caydıkları işte böyle bir gecenin üç, üç buçuğunda, sırtında Memed'i ikide bir okkalayarak kar hortumu içinde bata çıka yürümeye çalışıyor, gittikçe azalan gücünü kendinde çok hesaplı kitaplı biçimde kullanmaya özen göstererek bir an önce hastahaneye ulaşmaya çalışıyordu. Tam bu sırada ensesinde bir sıcaklığın yayıldığını duyar gibi oldu. daha ne olup bittiğini anlayamadan ensesindeki sıcaklığın üstüne yeni ılık bir sıcaklığın damladığını ve dalga dalga yayıldığını kestirince:

-Ah, dedi... yine o Allah'ın cezası burun. Yeniden kanamaya başladı işte. Elimi çabuk tutmalıyım. Yoksa bir canlıyı değil, bir ölüyü sırtlamış olacağım...

Türncesini daha kendi kendine tamamlayamadan kentin tüm ışıkları birdenbire sönüverdi ve dünyamız uçsuz bucaksız karanlığın içinde kar hortumlarıyla yuvarlanıp gitti. Karanlıkta başıboş dönen bu çığ gibi büyüyen kar topunun üzerine yalnızca ve yalnızca koskoca bir burun sarkmış ucundan şıp şıp kan damlıyordu.

Sakallı Hurşit karanlığın içinde, olduğu yerde önce bir süre kaldı. Karanlıkta bir kurşun gibi gözlerine saplanan karları sildi. Yeniden Memed'i şöyle bir okkalayıp yola koyulacaktı ki karşısında ağzını açmış kocaman bir ejderha gördü. Ejderhanın ağzı, tıpkı masallardaki gibi iki adam boyundan daha da büyüktü. Kar deryası içine gömülüp gitmiş vücudunu karanlığın içinde tam görüp sezinleyemiyor, ama onun iki ayağının üstüne dikilip kendilerini yutmak için beklediğini sezinlemekte de bir güçlük çekmiyordu. Açık seçik gördüğü tek şeyse ejderhanın gittikçe daralan ağzının yutak borusunda kar taneciklerinin uçuştuğuydu. –"Ah, işte," dedi kendi kendine... "Beyaz Canavar bu kez artık kendisi geçip dikildi karşımıza. Hiçbir kurtuluşumuz kalmadı. Tüm sıcaklığımızı bir solukta çekip emecek". Korkudan yüreğinin kanı çekildi. Bulunduğu yerde sendeledi. Az kalsın Memed'le birlikte karlara yuvarlanıp gidiyordu. Ejderha'ysa hiç kımıldamıyordu. Sanki Sakallı Hurşit'in sırtındaki Memed'le birlikte kendi ayaklarıyla tıpış tıpış gelip o korkunç buzullaşmış soğukluğundaki ağza girmelerini bekler gibiydi. Sonunda Canavar'ın hiç kımıldamaması, yutak borusunda karların sürekli uçuşur olması, yavaş yavaş aklını başına devşirmeye başlamış olan Sakallı'nın ister istemez dikkatini çekti. Memed'i sırtında şöyle bir okkalayıp: -"Ya Bismillah" diyerek birkaç adım attı. Durdu. Başını kaldırıp yeniden Canavar'a baktı. O yanında parmak gibi kalmış bu iki insana hiç aldırmıyormuş gibi öylece duruyordu. O zaman: -"Bizi görmedi," diye düşündü Sakallı, "hızla yanından geçip gidebiliriz..."

Karlara bata çıka kaçmaya başladı. Böyle nice zaman koştuğunu kendisi de bilmeden soluk soluğa durdu. Başını çevirip geriye baktı. Bakar bakmaz da durumu anlamakta gecikmedi. Ejderha sandığı şey: bu yörede iki yüz-üç yüz metre de bir yayalar için yapılmış demir üst geçitlerinden başka bir şey değildi. Açık ağzını da yayaların iniş-çıkışı için yapılmış merdivenliğin tam karşısında ışıkların kararıvermesiyle ejderhanın ağzına benzetmişti. Geçidin alüminyum kenar doğramalıkları da fildişi matlığında gerçekten bu korkunç boyutlu ağzın açılmış kıvrım kıvrım yanaklarına benziyordu. Sakallı'nın ger-

çeği kavramasıyla birlikte kendine gülmesi de bir oldu: -"İyi ki Eren'im bu durumu görmedi," diye geçirdi içinden... "Yoksa bana, -Ne o Sakallı, diye takılırdı... bu tabansızlık, bu yüreksizlik de ne?"

* * *

YENİDEN yürümeye başladığında bu kez yüksekçe bir düzlüğe doğru çıktığını duyarladı. Burada sanki kıyametler kopuyordu. Evrenin karanlığı içine bir kar topu gibi yuvarlanıp gitmiş dünyamızı yörüngesinden fırlatıp atmak istercesine doğa hortumlaşan, girdaplaşan kar fırtınalarıyla kudurdukça kuduruyor, yenilmemek için olağanüstü çaba gösteren bu insanı hallaç pamuğu gibi göklerde atmak için de saldırdıkça saldırıyordu. Doğadaki tüm nesneler biçim değiştirmiş, tüm yapılar, ağaçlar gerçek görünümlerini yitirmişler, bu dayanılmaz hortum ve anafor içinde, hepsi, bu beyaz karanlıkta yeryüzüne fırlayıvermiş hayaletler gibi korkunç sesler çıkararak, bata çıka yürümeye çalışan Sakallı'ya eğilip büzülerek saldırıyor, ortalığı kasıp kavuruyorlardı. Zavallı Sakallı -"Cehennem bu olmalı," diye düşündü. "Ya da gerçekten kıyamet koptu ve zebaniler yer altı karanlıklarından yeryüzüne fırlayıverdiler... Belki de yeryüzünde kalmış son iki adem biziz." Böyle düşünmesine karşın yine de sırtındaki hastayla birlikte, zaman zaman onu okkalayarak tüm bu hayaletlerin azgınlığı, saldırganlığı içinde kendine yol açmaya çalışıyor, varması gereken yere ulaşabilmesi boğuşmasını sürdürüyordu.

Hortumun insanı iliklerine dek ürperten uğultusunu bastırabilmek için o da: -"Yoo" diye bağırıyordu. "Ne denli azgınlaşırsan azgınlaş insanın insana sığınmışlığından daha güçlü olamazsın. Divan-ı Humayun'da başı kesilen yoldaşımız Nadajlı Sarı Abdurrahman: -Bu dünyanın sonunu getirmeye tanrının gücü yetmez demedi mi? Ama insanın gücü korkuyla sünepeleşir. Savulun boş korkularım..."

Sakallı meydan okudukça doğa azıyor, doğa azdıkça Sakallı yarı deliliğe varan meydan okuyuşlarını artıyordu. Bugüne değin ne düşlerinde, ne halk öykülerinde betimlemelerini hiç duymadı-

ğı, görmediği bu acaip bir takım şekiller yolun kesiyor, onu eteğinden, bacağından, şurasından burasından çekip yakalayabilmek için kimisi sinsice sokuluyor, kimisi doğrudan, açıktan saldırıyordu. Sakallı çatılardan, yol kenarlarından, kaldırımlardan kar anaforları içinde saldıran bu hayaletlere tüm gücüyle karşı koymaya başladı. "Defolun şeytanlar" diye bağırıyordu. "Kendi gerçek biçimlerinize dönün. Üst geçidi karşıma bir ejderha gibi dikmediniz mi? Yanına varınca nasıl da uslu uslu duran kendi yapısına dönüşüverdi." Gerçekten de beyaz karanlık içinde anaforlaşa anaforlaşa eğilip üstlerine gitmesiyle kendi gerçek biçimlerine dönüşüyorlar, örneğin iki de bir korkunç bir diş gıcırtısına benzeyen sesler çıkararak kendisini paçasından yakalayıp çekmek isteyen azgın bir hayvanın yanına vardığında onun kar hortumunun şiddetiyle demir kapıları bir açılıp bir kapanan apartmanların beton çöplüğü olduğunu görmekte gecikmiyor, çılgın kahkahalarından birini daha atarak haykırıyordu: "Korkunun üstüne gidince her şey işte böyle süklüm püklüm insan buyruğunda cılızlaşıyor. Çöplüğü bile gözümde zebanileştiren kendisi değil... Korkum. Korkumu yenince o kocaman zebani, beni tir tir titreten, bacaklarımın bağını çözen saldırgan kendi gerçek biçimine, çöplüğüne dönüveriyor... Öyleyse defolun tüm boş korkularım... defolun..."

Sakallı, bir gözü yeşil, bir gözü kızıl alevler içinde yeleli bir köpeğe benzeyen –aslında içinde kırmızı, yeşil elektrik lambalarının yandığı HALK-EKMEK kulübesinden başka bir şey olmayan- azgın hayaletin üstüne doğru hızla ve öfkeyle yönelmişken, kendisi de nasıl olduğunu anlayamadan, sanki bu kez gerçekten biri kendini sağ ayağından tutmuş da boşlukta döndürüp döndürüp fırlatıvermiş gibi tüm dengelerini yitirerek, sırtındaki Memed'le birlikte karanlığın kar hortumları içine, girdaplaşan akıntısına yuvarlanıp gittiğini şöyle böyle duyarlayabildi.

Artık kendini tümden kaybetti.

* * *

-HURŞİİİİTTT...

-Hurşiitttt...

Güneş yüklü bir ses, Boğaziçinin Küçüksu'yunda, kendisinin sıcaktan yaka bağrı açık, buram buram terlerken, hemen kulağı dibinde adını meltem meltem mırıldanıyor. Karısı Elif'le birlikte... güneşin denize, evlere, yeşilliklere parçalanıp düşmüş bir ayna gibi kıpır kıpır parlaklığında, el ele birlikte yürüyorlar... Melek huylu, uzun boylu karısı:

-Hurşit, diyor, Ayyüzlümüz nerde? Göremiyorum onu.

Hurşit ceketini çıkarıp karısına uzatıyor. Karısının yeşil gözlerinin sıcaklığına, sevgisine dalıp çıkıyor.

-Kaygılanma. Şimdi bulup getiririm.

-Çok özledim onu Hurşit. Neden yanımızdan bu kadar çabuk ayrıldı?

Boğazda martılar motorlara, motorlar güneşlere, güneşler insanlara dalıp dalıp çıkarken Hurşit nasıl oluyor, nasıl bitiyor da kendini böyle yapayalnız, dar karanlık yerlerde buluyor, soluk soluğa:

-Ayyüzlüm...

-Ayyyüzzlüüüümmm... diye koşuşturuyor.

Yeşilliklere, maviliklere, evlerin çatılarına, yansıtan pencerelerine binbir parçayla paçalanıp dağılmış güneş bulunduğu her yerde birdenbire kararmaya, marsıklaşmaya, sönmeye başlıyor. Hurşit karanlıklardan kendini:

-Ayyüzlümmm, nerdesin, diye güneşli yerlere atmaya çalışırken birden bire Ayyüzlü'sünün sırtıyla karşılaşıyor. Ayyüzlü'nün yanında kendisinden iri koca kanatlı bir güvercin kanatlarıyla tıpkı buldozer kepçeleri gibi toprağı kazıyor. Kazdıkça kazıyor. Kazdıkça kazdığı yerden, topraktan göğe oluk oluk kar fışkırıyor.

Hurşit derin bir titremeyle:

-Ayyüzlüm, diye kollarını uzatıp çocuğunu çekip almak isterken dehşetle donup kalıyor. Ayyüzlüsü, kendisine kocaman bir adamın yaşlanmış kıvrım kıvrım yüzüyle bakıyor. Hurşit ne olup bittiğini iyice görebilmek için güvercinin kanatlarından gözlerine dolan karları silerek doğrulmaya çalışıyor ve kendini

birdenbire dik bir yolla kesilivermiş kaldırının çok ilerisinde karlara yuvarlanıp gitmiş buluyor.

Düşle gerçek arasında hangisinin sınırında olduğunu kestiremeyerek bir süre daha: -"Ayyüzlü'm... Ayyüzlü'm..." diye mırıldanıyor. Ve sonra gömülüp gittiği karların içinde el yordamıyla doğrulmaya çalışarak:

-Memed, diye bağırıyor.

-Memed nerdesin oğlum..?

Kaldırımın bittiği iniş aşağı yolun dar koridoruna tüm gücünü çekip toplamış olan Beyaz Canavar artık bu kez yerle bir ettiği iki insanı kendi içine çekip eritebilmek için gücünün tümüyle yüklendikçe yükleniyor. Göz gözü görmüyor.

Memed yarı yarıya karlara gömülü, tüm organları birbirinden uzak kilometrelerce yollar gibi çatal çatal ve ayrı ayrı yatarken Sakallı Hurşit ortalığı kasıp kavuran kar fırtınası içinde düşündeki gerçeği mi, yoksa gerçeğinin düşünü mü aradığını bilemeden gittikçe uyuşan bilincinde Ayyüzlü'süyle Memed'i birbirine karıştıra karıştıra, karların içinde, kapaklana kapaklana arıyor. Aradıkça arıyor:

-Ayyüzlü Memed'im nerdesin?

-Ayyüzlü Memed'im nerdesin?

-V-

ÇİŞİNİ yapmaktan dönen er:

-Çüküm, dedi... sanki sapından koptu da karlara düştü sandım. Allah dışarıda kalanların yardımcısı olsun. Kudurmuş bu hava.

Omzuna aldığı kalın kaputunu yeniden önceki yerine astı. Yemek yermiş gibi sözcüklerin üzerine dişleriyle basa basa konuşan İstanbul Tıp Fakültesi giriş kulübesinde görevli hastabakıcı, gaz sobasının harıl harıl yanan sıcaklığında daha bir iyice yayılarak:

-Allah'ın ne işi var dışarıda, dedi. Melekleriyle kendi sıcak mevsimlerinden birinde gününü gün ediyordur...

Kaputundan sonra otomatik tüfeğini de kapının ardına yaslayan er, gaz sobasının karşısına geçerek ellerini ısıtmaya, avuçlarını sonra bir tuğla gibi apış arasına sokarak oğuşturmaya başladı. Hastabakıcı takıldı:

-Bak bakalım yerinde duruyor mu?

Er güldü:

-Duruyor durmasına da mübarek büzü büzüklüğü içinde ha var ha yok...

Hastabakıcı kalın bıyıkları arasında gülmesini dişleriyle kesik kesik çiğnedikten sonra:

-Belki de dediğin gibi... dışarıda düşürmüşsündür. İyice yokla hele... İstersen bi de ben yoklayıvereyim...

Er bu kaba takılmanın altında kalmamak için daha kaba bir sataşma ararken kapıya yarı sert, yarı yumuşak bir şeyin "Küt" diye vurduğunu duydu. İrkilerek:

-O da ne, diye sordu hastabakıcıya.

Hastabakıcı:

-Çükün, dedi. dışarıda düşürdüğün çükün geldi. Kapıya vuruyor işte tak tak tak...

-Bırak şimdi dalga geçmeyi. Kapıya bir şey çarptı. Ne bu peki?

Bilmem. Güvenlik sorumlusu sensin. Sen bak.

Er'in aklına anarşi döneminden kalma bir sürü olaylar çağrışım yaptı. Kalktı, kapının ardındaki otomatik silahını alarak dipçiğini karnına iyice yerleştirdi. Güvenlik pimini açtı. Parmağını tetiğe hafifçe dokunur duruma getirdi. Dokunur dokunmasıyla 20-25 mermi bir anda namludan fırlayıveriyordu. Tüm bunları kendisine eğitimde gösterdikleri gibi başarıyla gerçekleştirdi. Parmağıyla tetiğe dokunması yeterliydi şimdi. Buna kesinkes inanmasıyla birlikte kapıyı birden sonuna dek açıverdi:

-Kim var orda? diye bağırdı.

Önce ne er, ne hastabakıcı odayı hallaç pamuğu gibi atan kar fırtınasından hiçbir şey göremediler. Er sonradan hastabakıcının kendisiyle dalga geçmesinden korktuğu için cesaretle kendini dışarı attı. Atmasıyla birlikte de ayağı takıldı. Neredeyse kapaklanıyordu.

-Biri var burada, diye bağırdı. Bir insan... Boylu boyunca yatmış... Yooo bir değil, iki kişi bunlar. Çabuk içerisini ara. Acil'i. Bana da İç Bölüm Güvenlik'i bağlasınlar. Hadi elini çabuk tut.

Er kendisiyle iki de bir dalga geçen hastabakıcıya böylesine buyruklar verme olanağı bulmaktan son derece memnun, tüfeğini hastahane kapısının giriş kulübesi önünde karlara yayılıp gitmiş iki insanın üstüne, savaş tutsağı almışların gururuyla doğrulturken, hastabakıcı ivedi bir biçimde telefonun başına koştu, söylenenleri bir bir yapmaya başladı...

-VI-

ÖYKÜ'nün bundan sonraki bölümü içinde yaşadığımız koşullara tıpa tıp uygun gerçekleşti. Biliyorum, içinde yaşadığımız koşulların insan yazgısını belirleyici nitelikle olması birçok kişinin hoşuna gitmeyebilecektir ama gerçeklerin dışına kaymama kaygısı taşıyan bir yazar için de çok kez bunların altını çizmekten başka hiçbir *fantezi* kalmamış olabilir.

Memed hemen *ACİL*'e yatırıldı. Yarı yarıya donma tehlikesi geçiren Sakallı da.

Geceki afet'ten sonra İstanbul halkı tek tük sokaklarda öğlelere yakın görünmeye başladı. Okullar zaten iki gün öncesinden Vilayetçe tatile sokulmuştu. Kar yağışı geceki gibi olmasa da yine sürüyordu. Ama hortumlaşan kudurganlığı dinlenmeye çekilmiş gibiydi. Ya da gece yeniden saldırmak için çekilip gitmişe benziyordu.

Günlük yaşam sözcüğün tam anlamıyla felce uğramıştı. Sular akmıyordu. Elektrikler iki de bir kesiliyor, halk ekmek bulmakta zorluk çekiyordu. Değil binek arabaları, insan beline yaklaşan lastiklerine zincir takılmış belediye otobüsleri bile trafiğe çıkamıyordu. Kara saplanıp kalmış gerek Belediye, gerek halk otobüslerini kurtarma da tümden olanaksızlaşmıştı.

Yine de Aksaray'ın yakın çevresinde işyerleri olanlar yayan yapıldak da olsa tek tük yollara dökülmeye başladılar. Murat Paşa Camii'nin hemen önünden geçen yurttaşlar, yüksek

kaldırıma çıkmış, karlara gömülüp gitmiş arabaya hiç de öyle önemseyerek bakmadılar. Oraya gelinceye dek belki böyle yüzlercesini görmüşlerdi. Yalnız her adımında dikkatli, kulakları tetikte bir yurttaşımız, birden bire *zınk* diye duruverdi. Evet öyle duruverdi ve dört kulak , dört göz kesildi. Kar yığınları içinde ağır ağır çalışan arabanın motor sesini duyar gibi olmuştu. Bir iki adım daha attı ve dinledi: bu kez şaşkınlığı daha da arttı. Karlara gömülü arabanın içinden müzik sesi de geliyordu. Hatta hatta müzik yayınının hangi istasyondan yapıldığını bile saptadı. İstanbul vericisinin FM kanalı. Belki de yanılıyorum kaygısıyla sesin Murat Paşa Camii'nin hemen karşısına düşen İstanbul'un büyük giyim mağazasından gelip gelmediğini anlamak için oraya baktı. Yooo, orası karlar içinde kendi ölgünlüğüne gömülüp gitmişti. En küçük bir kıpırdanış bile yoktu.

Kulağını karlara dinleyip dayadı. Evet duyduğu tüm bu sesler karlara gömülü arabanın içinden geliyordu. Bir anlam veremedi. Yeniden kulağını dayayıp dinlerken, onun ikide bir kulağını dayayıp kar yığınlarını dinlediğini gören bazı öteki *meraklı* yurttaşlarımız da tek tük çevresine toplanmaya başladılar.

Durum yurttaşlarca tartışıldı. Olağanüstü bir durumla karşı karşıya olduklarını kabul ettiler. Ondan sonra ne yapılması gerektiğini düşündüler. Sonunda hep birlikte arabanın karlarını kürümeye başladılar.

Arabanın önce gövdesi ortaya çıktı. Gövdedeki "SSK HASTAHANESİ AMBÜLANSI" yazılı kırmızı yazılar karış karış karlar içinden şöyle belli belirsiz okunmaya başlanınca hepsi birden küreme işlerinden elini eteğini çekiverdi. Bir araya gelip durum değerlendirmesi yaptılar: *Resmi* bir araca dokunmanın kendilerine bir sakınca getirip getirmeyeceğini tartıştılar ve sakıncalı buldular. İçlerinden, arabaya delik kulağını dayayanlar, Aksaray'ın yol üstündeki mağazalardan birinde, her dilden yarım yamalak bilen, giysiler satan favorili, film artistleri kılığındaki tezgahtar genç Aksaray karakoluna gidip durumu yetkililere haber vermeye karar verdiler. Ve bu kararlarını da büyük bir cesaretle uyguladılar.

Bundan sonrası bürokrasimizin tatlı bir yergisi olacak biçimde gerçekleşti. Aksaray karakolu durumu kendi içinde değerlendirdikten sonra Sıkıyönetime bildirdi. İçinde bulunduğumuz koşulların kaçınılmaz bir gereğiydi bu. Sıkıyönetim olayı Vilayete duyurdu. Vilayet Trafiğe... Trafik yeniden Aksaray Karakoluna, Aksaray karakolu SSK hastanesine, SSK ilgilileri bu kez Vilayet'e.... Yeniden yeniden, ardı arkası kesilmeyen telefonlarla birbirine *talimat* verip durduktan sonra, yurttaşların duyurusundan –inanılacak gibi değil ama- tam tamına beş saat sonra, bir trafik ekibi, arkasında çekicisiyle birlikte olay yerine gelebildi.

Bu sıralarda saat iki buçuk ya da üç sularıydı. Sakallı'nın da tam İstanbul Tıp Fakültesi'nden salıverildiği zaman. Sakallı Murat Paşa Camii'nin önünden geçmediği için ne trafik polislerini, ne çekici arabayı, ne de caminin duvarları üstüne çıkmış, küçücük bir halka oluşturup durumu izlemeye çalışan yurttaşları görebildi.

Trafik ekibi tabaka tabaka buzullaşmış karları şöyle böyle küreyip ön kapıya ulaşabildiklerinde, kapıyı açabilmek için hayli uğraş vermek zorunda kaldılar. Olayın *garabet*'i hiç kuşkusuz onların da gözünden kaçmamıştı. Arabanın motoru çalışıyor ve içeriden müzik sesi geliyordu. İçeride birilerinin olduğundan kimsenin kuşkusu kalmamıştı.

Kapıyı sonunda açabilen ekip amiri neye uğradığını şaşırdı. "Hay Allah belanızı versin" diye kapıyı gerisin geriye kapayıverdi. Durumu kısaca ötekilere anlattı. İlgililer içerisini görmek için yeniden kapıyı açtılar. FM kanalından gelen müzik dalga dalga Murat Paşa'nın duvarları üstündeki yurttaşlara dek yayıldı.

İçeride görevli oldukları besbelli iki kişi, -öykümüzdeki hemşire Gülseren'le Dr. Selahi- *uygunsuz bir vaziyette* yatıyorlardı. Doktor hemşirenin üstünden hafifçe yana kaymış, başı arabanın boşluğuna doğru sarkmıştı. Hemşirenin her iki kolu tam bir *rehavet* içinde başından geride, kendisi de derin bir uykunun rahatlığında soluklanırmış gibiydi.

Ekip kısacık incelemesinde durumu anlamakta gecikmedi. Hava soğutmalı motorlarda kalorifer sistemine egzoz havası

kendiliğinden girdiğinden bu iki insanın zehirlenmesine neden olduğu apaçık ortaya çıkıyordu. Durum telsizle ilgili *merciler*'e bildirildi. "Anlaşıldı" sözcüğünün boğuntulu telsiz açıp kapamalarına nice nice gidip gelmesinden sonra, Cankurtaran çekiciye takıldı. Duruma hiç el dokundurulmadan önce trafik ekibi, onun ardında çekici ve Cankurtaran, SSK hastanesine, Cankurtaranın ayrılışından, hastahane önünde şamatalı kartopu oynanışından tam tamına 14 saat sonra böylece dönüldü.

* * *

OLAY basına üç gün sonra, yetkililer'in isteği ve düzenledikleri biçimde yansıtıldı. Gazeteler o gün birinci sayfalarında manşete yakın şu haberlerle çıktılar: GÖREV ŞEHİTLERİ ya da GÖREV KURBANLARI. Birininki daha da anlamlıydı: "Vazife'de AŞK'ın KURBANLARI". Öylesine bir mise en page'la vermişti ki gazete bu haberi, okuyucuları ilk bakışta AŞK KURBANLARI diye olayı okuyorlardı. Yanında da Dr. Selahi'nin ve Gülseren hemşirenin yan yana konmuş fotoğrafları görülünce, diyebiliriz ki o gün en çok satan gazete, ülkemizde bu kurnazlığı düşünebilen işte bu gazete oldu. Bunu da doğal karşılamak olası. Politikamıza, düşün ve sanatımıza magazin tümüyle egemen olması sonuçta insanlarımızı olayın gerçeğine değil, saptırılmış, magazinleşmiş yönüne daha çok ilgi göstermelerine neden oluyor.

Basında olay tek kalemden çıkmış gibiydi. İki *kurbanın* fotoğrafları yanında verilen özet yayında:"Sosyal Sigortalar Hastahanesi'nde görevli stajyer doktor Selahi Canikoğlu ile aynı hastahanede görevli 9 yıllık hemşire Gülseren Kirza bir hastayı İstanbul Tıp Fakültesi'ne yetiştirmek isterken sabaha karşı donarak öldüler. Hasta kurtuldu. "Fotoğrafların altındaki bu küçük özet açıklamadan sonra olayın sayfalar dolusu öyküsü pek acıklı bir biçimde anlatılıyor. Cankurtaranın şoförüyle, diğer hastahane yetkilileriyle yapılan röportajlar çarşaf çarşaf aktarılıyor, ama hastanın nasıl olup da kurtulduğuna hiç mi hiç değinilmiyordu. Yalnız içlerinden biri, kendisini pek yakından

izleyen hemşirelerden birinin anlattıklarıyla olayı şöyle yarım yamalak öğrenebilmiş, olaya daha geniş bir biçimde ve belki de birkaç gün sürecek bir aşk öyküsü biçiminde anlatabilmek için Sıkıyönetim yetkilisiyle uzun uzun konuşmuş ne ki olayı çok ayrı bir biçimde değerlendiren yetkiliyle anlaşma olanağını bir türlü bulamamıştı.

-Biz olayı size yansıttığımız gibi yorumluyoruz. Bu sınırların dışına taşılmasında da hiçbir yarar görmüyoruz. Kendi yaşamlarını hiçe sayarak bu iki insanı tehlikeli bir yolculuğa çıkartan tek neden devletin onlara verdiği sorumluluk duygusundan başka bir şey olmamıştır. Askersel yönetimle devletin çarkının ve bürokrasinin vatandaşın dertlerine karşı daha vurdum duymaz bir duruma geldiğini iki de bir ağızlarına sakız etmiş demokrasi havarileriyle, her şeyi sömürmekte fırsatçı solculara bu olay kadar hiçbir şey doğru, somut yanıtta bulunamaz. Kaldı ki..." gibi...

Gazetelerde olayın yurttaşlara duyurulduğu gün Sakallı Hurşit Cumhuriyet Savcılığı'nca tutuklandı. Nedeni: zamanında haber vermemekle iki insanın ölümüne neden olmak. Oysa zavallı Sakallı, Acil'de kendine gelir gelmez durumu ayrıntılarına çok inmeden ama hemşireyle doktorun arabada kaldıklarını belirterek anlatmıştı. Bu koğuşturmanın ve tutuklamanın Sakallı'yı gazetecilerin fink attığı bir zamanda gözlerden ırak tutabilmek için mi, yoksa gerçekten de bu gerekçeye inanıldığı için mi yerine getirildiği bir türlü anlaşılamadı. Acil'deki Memed'in başında da görevli erler dikilmiş, kendisi ayrı bir odaya alınmıştı. Yalnızca bir iki kez gazetecilerin fotoğraf çekmelerine izin verilmişti. Hepsi bu. Gazetecilerle konuşmak yasaklanmıştı. Zaten zavallı çocuk konuşsa bile neyi konuşacağını bilmiyor nasıl gerçekleştiğini kavramakta hala güçlük çekiyordu. Ama ustasının tutuklanmasına içtenlikle üzüldü. Kendi kendine: -"Benim yüzümden", dedi... "Beni sırtında getirdiğine göre iyi insanmış. Kendisini Sigorta Denetimcilerine *ihbar* etmekle acaba yanlış mı yaptım?"

Sakallı'nın içeriye tıkıldığı gün "GÖREV KURBANLARI" - "VAZİFE ŞEHİTLERİ" için çok görkemli bir cenaze töreni düzenlendi. Bunun için gerçekten hiçbir *fedakarlık*'tan

kaçınılmadı. Tüm bürokrasi yurttaşlarına karşı işledikleri günahları sanki bu cenaze töreninden çıkarır gibiydi. İstanbul'daki devlet yönetimi o gün tümden ayaktaydı. Tabutlar askeri arabaya kondu. Ayrı ayrı askeri arabaya konan tabutlar Sosyal Sigortalar Hastahanesi'nden seller gibi gözyaşı içinde Murat Paşa Camii'ne uğurlandı. Zavallı hastaların ağlayışı gerçekten içtenlikliydi. Özellikle Kulak Burun Boğaz bölümündekilerinin. Hemşireden en çok azar işitenler, horlananlar nedense en çok ağlayanlardı.

Kortej, önde bando, onun ardına tabutlar, tabutların ardında iki şehidin büyütülmüş fotoğraflarını taşıyan bir hemşire ve bir doktor onların hemen ardında da üst yönetim yetkililerinin kollarına girdikleri Selahi'nin ve Gülseren'in aileleri... öylece Murat Paşa Camii'ne varıldı. Yol kenarına birikmiş olanlar gözyaşlarını tutamadılar. Yaşlılar hem önlerinden geçen ölülere hem de kendi ölülerine fatihalar okuyup ruhlarına gönderdiler.

Her iki cenaze namazı şehit düştükleri yerde, Murat Paşa Camii'nde kılındı. İl üst düzey yetkilisinin verdiği söylev gerçekten anlamlı ve vurucuydu: -"Yeni yönetimle bütünleşen bürokrasimizin kendisine olanak verildiğinde, halkına hizmet için canını bile vermekten sakınmayacağının en belirgin örneği işte bu genç doktorumuzla hemşiremizin ölümleridir. Gepegenç cenazeleridir." -"Yeter ki demokrasi döneminde olduğu gibi görevliler arasında yapay bölünmeler, yok sendikaymış, yok dernekmiş, yok şuymuş, yok buymuş gibi ayrılıklar yaratılmasın..." -"Birlik ve beraberliğimiz sarsılmadığı sürece, anarşi döneminde olduğu gibi polisimiz birbirine düşman iki kampa ayrılmadığı sürece, yurttaşları için varolan bürokrasi çarkını hiçbir güç kendi iğrenç çıkarları uğruna kullanamayacak..." gibi...

Akşam olayları televizyonları başında izleyen yurttaşlarımızın çoğu gerek cenazeler karşısında, gerekse çok anlamlı söylevler karşısında alabildiğine duygulanarak ağladılar. Ölenlere "Allah'tan rahmetler", "Yönetime Allah'tan kolaylıklar" dilediler.

Tabii bu arada bir takım tatsız olaylar olmadı değil. Ama bu tatsız olaylar ne basına, ne televizyon ekranlarına yansıtıldı. Tatsız olaylar Dr. Selahi'nin Aydın'dan gelen kardeşleriyle, hemşire Gülseren'in Malatya'dan gelen kalabalık yakınları arasında oldu. Her iki taraf da durumu kendi gerçeğinden ayrıntılarına dek öğrenmişlerdi. Öğrenir öğrenmez de birbirlerini suçlamaya giriştiler. Cenazeler hastahanenin morgundan alınırken stajyer doktor Selahi'nin kardeşleri Gülseren hemşirenin akrabalarına saldırdılar:

-"Sizin kızınızın herkesin dilinde kudurganlığı olmasaydı, yemeyip yedirdiğimiz, içmeyip içirdiğimiz, boyumuzca büyütüp doktorlar çıkarttığımız oğlumuz böyle pisi pisine ölmeyecekti. Sizin kızınızdır bu ölüme neden."

-Kızımız bakireydi. Oğlunuz onu evlendirme vaadiyle kandırdı görevinin başındayken ırzına geçti. Bakireliğinin oğlunuz tarafından bozulduğu doktor raporuyla saptandı. Şu cenaze işleri bitsin hakkınızda dava açacağız. Öcümüzü alacağız."

Morg'daki yumruklaşmaya dek varan tartışma –bereket versin ilgililerin uyanıklığı ve *basiret*'lilikleriyle- hemen önlendi. Törende ya da cami avlusunda buna benzer nahoş olayların olmaması için hemen sıkı önlemler aldı. Aileleri kendi aralarında paylaşarak, onların kollarına sıkı sıkı girerek, ayrı ayrı uzaklıklarda törenin kazasız belasız atlatılmasını büyük bir başarıyla sağladılar. Yine de tören boyunca yürekleri ağzındaydı. Cenazeler ayrı ayrı arabalara konup kendi memleketlerine doğru yola çıkarılınca "n'olur n'olmaz" varsayımıyla Sıkıyönetim kolluk kuvvetleri cenaze arabalarını ta İstanbul il sınırına dek izlediler. Cenazelerin İstanbul il sınırını ayrı ayrı terk ettikleri telsizle üst yetkililere bildirildiğinde, işte o zaman gerçekten herkes derin bir soluk aldı, birbirlerine: -"Hadi geçmiş olsun" dediler.

Ama cenaze töreninde gerçekten herkesten çok içtenlikle ağlayan biri vardı. SSK Hastahanesi'nin başhemşiresi. Hemşire Gülseren'in Cankurtaran'da Dr. Selahi'ye söyledikleri doğruydu. Başhemşire gerçekten de hazırladığı bir dilekçeyle hemşire hakkında: "... davranışlarının hemşirelik hak ve görevleriyle bağdaşmayan bir tutum içinde olduğu gün geçtikçe anlaşıldığı"

gerekçesiyle Başhekimliğe başvurmaya hazırlanıyordu. Başhemşire şimdi bu suç duyurusunu düşündükçe –gerçi henüz Başhekimliğe vermiş değildi ama- yine de *perperişan* oluyor, gözyaşları bitip tükenmek bilmiyordu. Üstelik Başhemşirenin çok yakın çevresinin bu girişimden duyuntusu vardı. O çok yakın çevrenin de yakın çevresinin... bu yakın çevreler şimdi Başhemşirenin Gülseren'in tabutuna sarılarak ağlamasını çok iyi anlıyorlardı. Bu da doğrusu zaten acı içindeki yüreklerini daha da parçalıyordu.

-Ah, diyordu Başhemşire, elim kırılsaydı da böyle bir girişimde bulunmasaydım. Yavrumuzun kızlığını koruduğunu, 9 yıldır bakire kalışının erdemini, hemşirelik onurunu korumadaki bunca titizliğini nasıl bilebilirdim ki... Onun gerçekten severek kendini doktora verişi ölümü de oldu. Gerçek sevgiyi bulduğunda ölümü de kucakladı. Bunu kendi kendimde bağışlayamıyorum... Yoo bunu kendimde hiçbir zaman bağışlamayacağım..."

Öteki hemşireler acılar içinde, başhemşireye "kendisini bağışlaması" için gözyaşları içinde yalvarıyorlar, onu teselli edebilmek için çevresinde çırpınıp duruyorlardı. Kendi öz yaşamlarında bazı olaylar da gözlerinde canlanıverince hem Gülseren'e hem Başhemşireye, hem kendilerine duydukları merhametin haddi hesabı olmuyordu.

* * *

GÖZYAŞLARI'nın böyle *seller* gibi boşandığı cenaze töreninden tam tamına bir hafta sonra Sakallı Hurşit salıverildi. Koğuşturmanın tutuksuz sürdürülmesine karar verilmişti. Savcılık da bu karara karşı çıkmadı. Kendisi de zaten açtığı koğuşturmanın bir sonuç vermeyeceğini biliyordu, ama önlem önlemdi.

Sakallı Hurşit'in yaşamındaki dönüm noktası, bu dava değil de, Sigorta Denetimci'lerinin "kaçak işçi çalıştırma" konusundaki *ihbar*'ı değerlendirmeleri oldu. Sakallı Hurşit, Pabuççu

İbrahim, üç Sigorta Denetimcisi o gün karşılıklı oturdular. İşçiler çalışmadan içeride bekleşiyorlardı. Pabuççu İbrahim Sakallı'ya sordu:

-Şimdi iyi düşün taşın Hurşit: bu işi *Görüntü*'ye göre mi, yoksa *Gerçek*'ine göre mi çözeyim? İyi düşün taşın, yanıtını ona göre ver.

Sigorta denetimcilerinin şaşkın bakışları arasında bu soruyu tam tamına üç kez Sakallı Hurşit'e yönlendirdi ve üç kezinde de Sakallı'dan benzer yanıtı aldı: -"Bu iş kendi gerçeğine göre çözümlensin Eren'im".

O zaman Pabuççu İbrahim, gecekondu halkının diliyle "Gavur Hoca" sigorta denetimcilerine döndü ve işi kendi gerçeğine göre çözdü. Söyle:

İlk önce elini yanındaki Sakallı'nın omzuna koydu ve – "Her şey kendi gerçeğinde yerli yerini bulsun" dedi. Sakallı da tıpkı onun gibi: -"Her şey yerli yerine otursun ve kendi gerçeğini bulsun." dedi.

Pabuççu İbrahim yaman bir pazarlıkçıydı. Piyasadaki işlerin ıcığını cıcığını biliyordu. Sigorta denetimcilerine en son açılması gereken kozunu o ilk önce açıvermekten çekinmedi. Ve de hep onun üstünde üsteleye üsteleye durarak bir adım gerilemedi. Sakallı'yı göstererek:

-Bu adam işi bırakıyor, dedi. N'apacaksınız? N'apacaksanız yapın bakalım. İzini bile bulamazsınız. Şimdi siz ölçümlemeye gidersiniz. Biz tuttuğumuz bu zabıtı imzalamayız. Siz onu bize postahaneden tebliğ etmek zorundasınız. Bu tam tamına bir ayımızı alır. *Tebliği* bize gelince: ya bizi bu tebliği üzerinde yazılı adreste bulamaz ya da –varsayalım ki buldu- biz bu tebliğe karşı bir itiraz dilekçesiyle Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne başvururuz.

Şimdi beni iyi dinleyin: olayın hep sizin istediğiniz doğrultuda geliştiğini düşünüyorum. Bakın Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne başvurunca n'olur? Bölge Çalışma Müdürlüğü'nün incelemesi, yazıp çiziştirmesi, gereken incelemeyi yapması tamı tamına bir yılı alır. Kararın sizin lehinize çıktığını düşünelim bu 1 yıl sonra. Biz yeniden bu kez ya Uzlaşma'ya ya da ilgili

mahkemeye başvururuz. Orada sürecek davanın süresi en iyi bir zamanlamayla tam tamına 2 yıldır beyler. Oldu mu size üç yıl? Üç yıl sonra bizden bu cezayı alsanız ne yazar, almasanız ne yazar? Kaldı ki Hurşit bir hafta içinde burayı apar topar temizler. Şimdi kulak verin sözüme siz Hurşit'i bir hafta sonra ne yerde ne gökte bulabilirsiniz. Apaçık söylüyorum: yapacağımız da bu. Adamın bir hırkası, bir mintanı var. Nerde neyi bulup neyini alacaksınız?

Ama biz size işin gerçeğini öneriyoruz: siz ölçümlemeye gitmeyeceksiniz. Gerçekten de sorumlusu olduğuna inandığınız işçileri düşünüyorsanız böyle yapacaksınız. Biz de bunun karşılığında onlara, çalıştıkları süre içinde hak ettikleri tüm hakları bir kez de hemen ödeyeceğiz. Hem de kurşuna dek. Devletin bile 35 milyara yakın size borcu var. Kendi işçisinin parasını, sigorta primlerini ödemiyor yani. Patronların, büyük işverenlerinse trilyonları buluyor. Bizimkisi onların yanında en erdemli çözümdür. Elimizdeki makinelerin satışından işçilerimizin parasını sonuna dek karşılarız.

Yapın seçmenizi: Ya ölçümleme, bir sürü formalite sonuç: sıfır. Ya da ölçümleme yok. Herkesin kendi hakkını sonuna dek, kuruşuna dek alışı... Hadi verin kararınızı.

Ortalık birbirine girdi. Sigorta Denetimcileri hop binip hop kalktılar. Hapislikten, polis izlemesinden, devletin insanda kuruşunu bırakmayışından söz ettiler ama Pabuççu hiç tınmadı, hiç oralı olmadı. Bu savlar bir kulağından girdi, öbür kulağından çıktı.

Pazarlık tam tamına beş gün sürdü. Son iki günü Sigorta denetimcilerinin "bu işten kendi çıkarlarına düşen payı" saptamakla geçti. Kendilerine düşen payı Pabuççuya ilettiler. Pabuççu işin bu aşamasında ne gibi bir tutum takınacağını daha önceden saptamıştı. Yeniden amansız bir pazarlığa girdi. Ve sonuçta zavallı denetimciler varsaydıklarının yarısının yarısına yetinmekle kaldılar. Kendi paylarına düşeni alıp "işi kapattılar".

Sakallı işçilerinin tüm yasal haklarını ödedi. Hala Tıp Fakültesi'nde yatmakta olan Memed'inkini de. İşi tümüyle kapadı. Anacığıyla birlikte Pabuççu'nun gecekondu mahallesindeki

iki gözlü bir eve taşındılar. Yahudi fabrikatörler işi çok iyi bilen bu küçük usta-patrona kendi yanlarında, fabrikalarında Ustabaşı olarak çalışması önerisini ilettiler. Bu öneriyi Eren'iyle Sakallı bir süre tartıştı. Sonunda geri çevirdi. Ve tek başına: "ne kendisinin başkasını, ne başkasının kendisini, ama kendisinin kendisini sömüreceği bir iş buldu."

Şimdi siz, bu sevimsiz öyküyü okuyanlar, işiniz sabahtan Şişli yöresine, öğleden sonra Unkapanı Manifaturacılar Çarşısı'na düşer de, orda, tıpkı öykümüzdeki gibi uzun boylu, iri yarı, gür sakallı bir adamı, sırtında biley makinesi ve taşlarıyla: -"Bilenecek makaslarınız... bilenecek bıçaklarınız var mı?" diye konfeksiyon atölyelerin kapıların önünde başını hafifçe uzatıp içeriye seslendiğini duyar, görürseniz...

Öyle sanırım ki kendisini tanımakta artık pek güçlük çekmeyeceksiniz.

Memed'e gelince: hastahaneden çıktıktan bir ya da bir buçuk ay sonra askere gitti. Temel eğitimi sırasında başçavuşundan, tüm öteki acemi erler gibi bir tokat yedi. Yer yemez de burnunu tuttu.

-Burnum, dedi. Burnum. Kanıyor.

Avuçlarını bir-iki dakika sonra açtığında bir iki damla kan gördü. Çavuşa iri iri açılmış gözleriyle korka korka baktı. Alt tarafı bir tokatçıkta bunca telaşlanan Memed karşısında öfkesi daha da kuduran çavuş:

-N'olmuş burnuna lan eşşekoğlueşşek? diye sordu.

Gerçekten de Memed'in burnuna hiçbir şey olmadı. Askerdeki bu bir iki damla kandan sonra da Memed'in burnu bir daha hiç mi hiç kanamadı.

Odasını Boyayan Adam

HİZMETÇİ KADIN Sebep altı-yedi aydır ünlü bir psikiyatristin gözetimindeki beyefendisinin odasına büyük bir melamin tepside sabah kahvaltısını getirdiğinde, Adam'ı hızla üstünü başını ararken buldu.

-Hayrola beyefendi, dedi.... Bir şey mi kaybettiniz?

-Kendimi, dedi Adam... Az önce şuralarda bir yerdeydim ama şimdi bulamıyorum...

Yeniden üstünü başını hızla aramaya koyuldu.

Sebep korkusunu belli etmemeye çalışarak kızarmış ekmekli, sütlü, tereyağlı, yumurtalı, yağsız salamlı, çaylı tepsiyi Adam'ın ceviz kaplama çalışma masası üzerine koydu.

-Hiç insan kaybolur mu beyefendi, dedi... Burdasınız ya..

Adam bu kez robe de chambre'nin içlerini, ceplerini araştırırken:

-Yok, dedi... Kayboldum ben. Oysa çok iyi anımsıyorum; sabahleyin bu karyoladan indim. Belki yanlışlıkla altına düşüp kaybolmuş olabilirim. İnmeden önce düşümde vardım; şimdi yokum. Lütfen sağı solu araştırır mısınız? Kendimi bulmam gerek. Kendimsiz hiçbir şey yapamam...

Sebeb heyecanını gizlemeye çalışarak:

-Olur beyefendi... dedi, siz kahvaltınızı ederken ben sizi arayayım..

Sebeb üstü başı darmadağın, saçı başı birbirine karışmış Adam'ı odasında yalnız bırakarak doğru hanımefendisinin odasına koştu.

-Kalkın hanımefendi, dedi... Beyefendi kendini kaybettiğini söylüyor.

Küçük bir tepeciğe benzeyen Adam'ın karısı bigudili saçları, kremli yüzüyle yatağın içinde doğruldu:

-Neler söylüyorsun sen kız, dedi... Hiç insan odasında durup dururken kaybolur mu? Para cüzdanı mıdır insan, durup dururken böyle kayboluversin?

İkisi birlikte Adam'ın odasına geldiler. Adam, o sırada eğilmiş karyolanın altını araştırıyordu. Karısının odanın ortasına dek topuklu terlikleriyle yeri göğü sarsa sarsa gelişini ne duydu, ne işitti.

-Bey ne arıyorsun orda?

Adam uzun boyunun beline dek sokabildiği bölümünü karyolanın altından zorla çekip çıkararak:

-Kendimi, diye yanıt verdi soluk soluğa... Biliyorum buralardaydım az önce ben.. Düşümdeyken bile çerçevemin tümüyle içindeydim. Ama şimdi yokum... Yokum işte...

Bu kez korku sırası kadına geldi:

-Bey neler söylüyorsun? Hiçbir şey anlamıyorum. Buradasın ya işte...

-Ah, dedi Adam... Haklısınız... ben de anlamıyorum... Ama kendimi bulmam gerek.

Hızla masanın çekmecelerine yöneldi. İçindekileri gelişigüzel karıştırıp telaşla sağa sola dağıtmaya başladı. Sonra çekmeceleri masanın gözlerine yerleştirmeyip ortaya atıverdi. Dozunu gittikçe arttıran bu araştırma gerçekten Sebeb'i de, Adam'ın karısını da korkutup ürkütmeye yetti. Kadın kocasına özenle baktığında gözlerinin kan çanağı kırmızılığını görmekte gecikmedi. Sebeb'e baktı, zavallıcığın alt dudağı kendiliğinden titremeye başlamıştı.

Adam'ın kan çanağına dönmüş gözleri bu kez zengin kütüphanesinin üstüne dikildi. Parmağını dimdik uzatarak:

-Oradayım işte... dedi.

Kadın'la Sebeb Adam'ın gösterdiği yere baktılar. Kitapların, pikabın, plakların, televizyonun pırıl pırıl özenle yerleştirildiği kütüphanenin üstündeki kolileri gösteriyordu Adam.

-Biliyorum, dedi... Nerde kaybolduğumu biliyorum... O kolilerin birinde yitirdim kendimi, ama hangisinde?

Kapının ardındaki son derece zarif merdiveni kaptığı gibi tırmandı. Kendi işletmesine ait evrakların, değerli belgelerin saklandığı kalın naylon iplerle sarılı kolileri bir bir aşağıya yuvarlamaya başladı. Kütüphanenin üstünden paldır küldür yere yuvarlanan şiş karınlı koliler sıkı sıkıya kendilerini saran ambalaj iplerine rağmen yere pat diye düşer düşmez karınları yarılmaya, içindekiler tüm çevreye dağılmaya başladı. Ortalık bir anda toz duman içinde tüm düzenini yitirdi. Kolilerden biri tam akvaryumun üstüne düşecek gibiyken iki kadın artık dayanamadılar, çığlık çığlığa salona koşuşturdular.

Kadın hemen oğlu Şencan'ı aradı.

-Alo Şencan sen misin?

Çalışan makinelerin derin uğultusu içinde bir erkek sesi:

-Benim anne... Hayrola ne var sabah sabah, dedi...

Kadın: "Baban çıldırdı" diyecekken diyemedi, yutkunarak;

-Baban bu sabah ağırlaştı oğlum, dedi... çabuk gel...

-Nasıl ağırlaştı anne?

-Kendini kaybettiğini sanıyor. Karyolaların altında, kütüphane çekmecelerinde hep kendini arıyor öfkeli öfkeli... Korkuyorum oğlum.

-Bir dakika anne, bir dakika... Kendini mi arıyor?... Nasıl yani, anlayamadım?

-Şimdi kütüphanenin üstündeki kolileri bir bir odanın içine atmaya başladı. Her taraf her tarafta Şencan... ne yapacağız?

-Kolileri mi dedin? Yukardaki...

-Evet onları oğlum...

-Allah Allah, delirdi mi bu adam? Ne işi var kolilerle? O kolilerin içindeki en küçük bir belge bir kaybolursa başımıza neler gelir biliyor musun anne? Ne yap et onları dağıtmasını engelle...

-Ne paket kaldı, ne koli oğlum... Ben yanına sokulup da hiçbir şey yapamam oğlum... Işıl uyanmadan kopup gel sen... Hadi benim aslan oğlum...

-Doktor Kıvançlıgil'i de arıyayım bir... belki ikimiz birlikte geliriz...Kaygılanma anne... Dr. Kıvançlıgil'in dediği gibi geçici bir bunalım bu...

-Bu seferki pek geçiciye benzemiyor Şencan... Çok gecikmeyin emi oğlum...

Şencan telefonu kapayacakken annesinin telaşlı telaşlı sesini yine duydu:

-Alo Şencan... Alo... Ha oğlum, karına ve çocuklarına bir şeyler deme emi oğlum... N'olur n'olmaz...

-Peki peki, kaygılanma... bir şey demem...

Şencan annesinin "N'olur n'olmaz" deyişindeki asıl anlamı çok iyi kestirdiğinde canı sıkkın sıkkın böyle bir karşılık verdi. Annesi aslında "senin karının ağzı pek sıkı değildir, ona buna çanak çanak laf taşır" demeye getiriyordu.

***

ADAM'ın kendini kaybettiği gün mal varlığı şuydu ve ikiye ayırmak olasıydı:

a) İnsansal mal varlığı

b) Taşınır-taşınmaz mal varlığı

İNSANSAL MAL VARLIĞI:

1) İŞÇİLERİ :

40 İşçi. Aylık ortalama 50 bin TL'den yıllık: 24 milyon lira. (Ne ki işçiler kendisine 3 kat daha fazlasını üretimlerinden sağladıklarından bilançoya alınmamışlardır)

2) KARISI :

Yeme-içme-ısınma-giyim kuşam dışında el harçlı ğı olarak yılda kendisine maliyeti 1.250.000

3) KIZI

:Aylık net 125 bin harçlıktan yıllık maliyeti. 1.500.000

4) OĞLU:

Fabrika ve satış mağazasına kar ortağı olduğundan bu önemli kişi bilanço ya alınmamıştır.

5)SEBEB:

Hizmetçi. Haftalık 15.000 TL'den yıllık 780.000

TAŞINIR-TAŞINMAZ MAL VARLIĞI

1) İPLİK FABRİKASI:

Boyahane, bükümhane ve sarım atölyesiyle birlikte.....350.000.000

2) HAMMADDE:

İşlenmemiş Naylon-pamuk ipliği (50 Ton. Kilosu 4 bin TL'den 200.000.000

3) İŞLENMEMİŞ MALLAR:

Mağazada. Mamül.....75.000.000

4) BİR KAT:

Etiler'de. Çatıkatlı.....125.000.000

5) YAZLIK EV :

Ören'de. Bahçe içinde.....65.000.000

6) BİNEK ARABA:

Mercedes 79 Mode.....10.000.000

7) ALACAK HESABI:

Müşterilerdeki açık hesap (borç çıktığı zaman aktif).....150.000.000

8) KASA:

NAKİT.....40.000.000

İSANLAR-TAŞINIR-TAŞINMAZ MAL VARLIĞININ TOPLAMI:

(rakamla).....1.068.530.000

(yazıyla).....1 Milyar 68 Milyon 530 bin Tl.

ODASINDAKİ müzik seti, televizyonu, videosu, telefonu ve pamuk yatağı içinde uyumakta olan Adam'ın kızına annesi fısıltıyla:

-Kalk kızım, dedi...

Uykunun ve gençlik düşlerinin en çılgın dönemeçlerinde uyumakta olan Işıl, gözlerini yarı açmaya çalışarak:

-Ne var anne, dedi... Sabah sabah..

-Kalk kızım, az sonra Doçent beyle birlikte ağabeyin de gelecekler.

-Niye? Ne var peki?

-Babanın durumu iyi değil...

Işıl yatağının içinde güzel bacaklarını karnının içine çekerek doğruldu.

-İyi değil mi? Nesi var?

-Kendini arıyor...

Işıl anlayamadı, gözlerini kırpıştırarak:

-Anlayamadım... kendini mi arıyor? Nasıl yani?

-Kendini kaybettiğini sanıyor. Hani insan diyelim ki para çantasını ya da arabasının anahtarını nasıl kaybederse baban da tıpkı öyle kendini kaybettiğini sanıp harıl harıl odasında kendini arıyor...

Işıl'cık tüm sırtının soğuk soğuk ürperdiğini duyarladı:

-Olamaz, dedi... Delirmektir bu...

Bir an durdu, annesine uzun uzun baktı. Kararlı bir biçimde ayağa kalkarak:

-Babamı göreceğim... dedi. Sakın caydırmaya kalkma..

Ponponlu terliklerine narin ayacıklarını sokmaya çalışarak sabahlığı içinde bir balerin gibi babasının çalışma odasına koştu. Gördüğü manzara karşısında yüreğinin yağı eridi.

Adam darmadağın odasında patlamış, karnı dağılmış kolilerin içindekileri bir bir çıkararak havaya fırlatıp fırlatıp atıyor, harıl harıl araştırmasını sürdürüyor, kolinin tüm içindekiler bittiğinde baş aşağı çevirip bu kez iyice silkeliyor, elleriyle yokladıktan sonra da: "yokum, yokum" diye söylenerek koliyi nereye geleceğini hiç düşünmeden fırlatıp atıyordu. Aynı işlemi hiç kimsenin ayırdına varmadan bu kez öteki koliye yapıyor, gittikçe artan çılgın bir öfkenin içinde kendi kendine söylenip duruyordu: "Yokum işte... yokum... burada da yokum... Nerdeyim peki?... Durup dururken hangi cehennemin deliğinde kayboldum?"

Babasını küçüklüğünden beri şık, güzel görmeye alışmış Işıl'cık, şakakları ağarmış narin, güzel Adam'ın yerine şimdi

saçı başı darmadağın, en az 20 yıl daha yaşlanmış bu ihtiyarı koymakta güçlük çektiğinden dayanamadı, kapıya yaslanarak sıcak sıcak ağladı. Ve sonra odasına koşup kendini annesinin kucağına attı:

-Ah anne, dedi... Babam böyle olacak adam değildi. Birkaç aydır hastaydı ama nasıl oldu bu birdenbire nasıl... Bir haftadır görmüyordum kendisini. Zarif, güzel, uzun boylu adam gitmiş yerine iki büklüm perişan bir adam gelmiş... Dayanılır gibi değil anne.. dayanılır gibi değil... hem de nikahıma şurda topu topu 3 hafta kalmışken...

Bunu anımsamak kederini birden yoğunlaştırdı.

"-ah anne ah" diyerek bir kez daha sarıldı annesine: "babam nasıl yapar bunu.... Düşünebiliyor musun anne, düğünümüze şurda topu topu 3 hafta kalmışken...babam nasıl yapar bunu bana anne... nasıl peki?"

Annesinin göğsünde hıçkırıkları daha da arttı; annesi bebeğini emziren bir annenin yavrusunun saçlarını okşayışı gibi göğsündeki kızının saçlarını okşaya okşaya ve acısını kendinde yudumlaya yudumlaya:

-Hemen öyle umutsuzluğa kapılma Işıl'ım, dedi... Yaşdöneminde çoğu erkeklerde böyle bunalımların görülebileceğini söylemişti Dr. Kıvançlıgil... Anımsasana..

-Yoo, anne, yooo.. babam delirdi. Delirdi babam. Bunalımla falan bir ilişkisi yok bunun.

Yeniden annesine sarılarak:

-Hiç kimse bir delinin kızını almak istemez anne, dedi... Soya çekimden korkar herkes. Hele Şurupçular hiç almazlar. Nişanlımın böyle bir acıya katlanmasına önce ben izin veremem... ah anne ah nasıl kederliyim bilemezsin... ne kederli... Kederimden ölebilirim...

Daha fazla dayanamayarak kendini lüks yatağına attı. Başını yastıklara kapayarak hıçkırıklarını gömmeye çalıştı. Bu kez Işıl'a sabah kahvaltısını getiren Sebeb, kadının işaretiyle gerisin geriye mutfağa döndü. Gözlerinde biriken yaşları, tıpkı soğan doğrarken yaptığı gibi elinin tersiyle silerek burnunu çekti:

-En büyük zenginliğimiz aklımız dedi.

Sonra nereden öğrendiğini kendisinin de unuttuğu Padişahlarımızdan Muhteşem Süleyman'ın şu dizelerini mırıldandı:

"Olmaya devlet cihanda
Bir nefes sıhhat gibi..."

Büyük Padişah'ı ölüm yatağında düşledi. Yüreği sızladı; kendi kendine;

"Ah... ah..." dedi. "Bu dünya hiç kimseye kalmıyor. Boş bu dünya."

***

ADAM'ın sayrılığından beri ailenin bir bireyi, özellikle de Şencan'la aynı yaşlarda ve eğilimlerde olması nedeniyle yakın bir arkadaşı durumuna gelen Doçent Dr. Kıvançlıgil'in verdiği yatıştırıcılar hemen etkisini gösterdi. Adam hem çalışma, hem yatak odası olan odasında derin bir uykuya daldı. Adam'ın ilk horultularıyla birlikte hep beraber salona geçtiler. Kızı annesinin önerilerine uyarak o günkü programını hiç aksatmayacak, yani: berberine, ağdasına, oradan bir arkadaşına, sonra da nişanlısıyla buluşmak için Sheraton'un roof'una gidecek, geceyi de o yakın arkadaşının evinde geçirecekti. Yine annesinin öğüdünü dinleyerek "hiç kimseciklere hiçbir şeyden söz etmeyecek", olağanüstü bir durum varmış gibi kesinkes görünmeyecek, kuşkuları üstüne çekmeyecekti.

Salonda Doçent Dr. Psikiyatrist Kıvançlıgil ailenin hemen hemen tüm sorularını yanıtladı:

"Üzücü de olsa bir Demence senile olayıyla karşı karşıyayız" dedi. Adamı'ın karısı bunun ne anlama geldiğini sordu. Dr. Kıvançlıgil: "-Erken bunada" dedi. "Tüm belirtiler bunu gösteriyor. Ama doğrusu ya ben olaya iyimserce yaklaşıp Adam'da başlayan durağanlığı bandan beş altı ay önce arteriosclerose Cerebral'a bağlamıştım. Tam da Adam'ın yaşlarında yani 60 yaş dönemlerinde görülen beyin damarlarının sertliğiyle görülen bu sayrılığın tüm belirtileri vardı. Apaçık gözümlenen genel çöküntü, heyecanlarını denetleyememek, zaman zaman olmadık şeylere sinirlenmek gibi... Ama doğrusu bugünkü olaydan son-

ra bu saptamanın artık söz konusu olmadığına inandım. Çok daha ciddi bir olayla karşı karşıyayız... Bu olay da az önce belirttiğim gibi bir Demence senile olayıdır ve tüm belirtiler de bunu göstermektedir."

"Ne gibi belirtiler?" diye sordu Şencan.

"Özellikle zaman bilgisinin ortadan kalkması ve çevresiyle tüm ilişkilerin kopması bunun en belirgin göstergesidir. Adam'ın kendisini araması onun zaman kavramını tümden yitirdiğinin en açık bir kanıtı. Kavrama ve irdeleme gücünün tümüyle ortadan silindiğini de kendisini kolilerin, çekmecelerin içinde arayışında görüyoruz. Çevre ve zaman bağlantılarının nasıl koptuğunu, sujet'nin tam bir çöküntü içinde olduğunu bundan daha güzel hiçbir olay kanıtlayamaz."

Adam'ın karısı ağladı:

-Yaşamla her zaman sıkı sıkıya ilişkisi oldu. Yaşlılık bunaması için henüz çok genç değil mi doktur? İyileşme olasılığı var mı peki..?

-İvedi yargılarda bulunmak istemem efendim. Ama varsaydığım sayrılık söz konusuysa iyileşme olasılığı ne yazık ki yok demektir.

-Demence senile'in kalıtımla bir ilişkisi var mıdır?

(Bu soruyu Galatasaray lisesi mezunu oğlu Şencan sordu.)

Psikiyatrist Doçent Dr. Kıvançlıgil: "Demence senile sayrılığının kalıtımla bir ilişkisinin olup olmadığının bugüne değin kesinlikle saptanamadığını, bu konuda çeşitli teorilerin var olduğunu, kimi bilim adamlarının bu konuda kalıtıma öncelik tanırlarken, kimilerinin de tümüyle bu olguyu dışladıklarını, sujet'nin yaşamında geçirdiği ağır yaşam koşullarının ya da sürekli bilinç altına itilen istemlerin ve duyguların sonuçta birdenbire böylesine bir çöküntüyle ortaya çıkabileceğini...

Kendisinin bu konudaki görüşünün belki de tıp dünyasına yeni bir eklenti, yeni bir buluş getirebilecek nitelikte olduğunu, ancak çalışmalarını aralıksız sürdürdüğünü, örneğin: Demence senile'de sayrının olağanüstü bir aydınlıkta, herhangi bir zaman diliminde çok açık, çok net bir biçimde yaşadığını, sorunun bu zaman diliminde sayrının takılıp kalması olduğunu, öteki za-

man dilimlerine bir türlü geçemeyişi, yani zamanı tespih taneleri gibi birbiri ardına dizmekteki güçsüzlüğünün tüm sorunun bel kemiğini oluşturduğunu...

Ne ki bu önemli saptama gerçekten kanıtlanabilirse iyileştirme yöntemlerinde yepyeni araştırmaların ve yönlendirmelerin başlayabileceğini bunun da şimdiye değin iyileşmez gözüyle bakılan hastalara yeni yaklaşımlar getireceği, bir umud ışığının belirebileceğini..."

-Peki doktorcuğum hasta saldırgan ya da çevresi için tehlikeli olur mu?

(Bu soruyu Adam'ın karısı sordu.)

"...Bunun sayrılığın ilk belirtilerinde tanımanın hemen hemen olanaksız olduğunu, Demence senile diye nitelendirilen hastalıkların pek çok çeşidi olduğunu, mnie ya da monomanie'den başlayıp demence aşamasına gelindiği, bu aşamaların hangi aşamalarda birbirleriyle geçiş sağladıklarının ya da çakıştıklarının bugüne değin saptanamadığını, bu çok önemli konuda ne yazık ki hiçbir önemli kanıda bulunulamadığını, örneğin Demence Precoce'da paranoi ya da Schizophrenie ile bile karşılaşılabildiği... hangisinin ne zaman, ötekiyle çakıştığının ya da bağımsız bir gelişme gösterip göstermediğinin belirlenmediğini... örneğin..."

-Peki sonunda akıl hastanesine yatırmak zorunda kalır mıyız?

(Bunu Adam'ın hem karısı, hem oğlu birlikte sordular.)

İşte bu soruyla birlikte Dr. Kıvançlıgil kendi boyutlarına birden dönerek anne-oğul karşısında yerini aldı.

-İyi de, ne aceleniz var akıl hastanesine yatırmak için?

Birden kıpkırmızı kesilen Adam'ın karısı suçu arkadaşının üstüne atan bir öğrenci davranışıyla:

-Tüm bu başımıza gelenler hep o kadın yüzünden, dedi... Hep o kadın yaptı bunu... Sonunda delirtti işte kocamı.

Doçent Kıvançlıgil:

-Ne kadını, diye sordu...

O zaman Şencan da biraz kızarıp bozararak:

-Babamın bir metresi var doktor, dedi...

-Niye söylemediniz bugüne kadar... Bize yararı dokunabilir bir ipucu ele geçirebilirdik...

Cebinden not defterini çıkardı.

-Anlatın, dedi.

Şencan olayın anlatırken Adam'ın karısı salondan çıktı. Bundan 7 yıl kadar öce ustabaşıları Topal Kazım'ın bobinuvarcı olarak getirdiği genç bir kadına Adam birdenbire aşık oluvermişti.

Dr. Kıvançlıgil:

-ilginç, dedi. Sonra?

O sıralarda Şencan henüz Galatasaray lisesinin ikinci sınıfında öğrenciydi ve gerek mağazaya gerekse fabrikaya zaman zaman gittiği için olayı tüm ayrıntılarıyla pek bilmiyordu ama bildiği bir şey varsa tüm dengelerin altüst olduğu, Adam'ın bu bobinuvarcı kadını almak için korkunç bir biçimde dayattığıydı. Bu kadın yüzünden –artık gizlenmesine gerek kalmadığı için söylenmesinde de bir sakınca yoktu- Adam yuvasını bile dağıtmayı göze almıştı.

Dr. Kıvançlıgil hızla yazmasını sürdürerek:

-İşte bu çok önemli, dedi... Kişiliğin çarpıcı bir özelliği... Önemli... çok önemli... Evet sonra..?

"Ancak iş bununla kalmamıştı. Aslında yalınkat bir işçi olan kızcağızın Topal'ın metresi olduğu da ortaya çıkmıştı. Daha doğrusu Topal zaten bir-iki yıldır metresi olan genç kadını gözünün önünde bulundursun diye kendi fabrikalarına getirmiş, fabrikaya getirince de bu kez Adam onu, onun elinden çekip alıvermişti. Hiç kimsenin bilmediği bir yere götürerek yerleştirmişti. Topal sevgilisinin elinden alınmasına razı olmadı. Ortalık fena karıştı. Bir süre Topal, babamı ölümle tehdit etti. Çok iyi bilemiyorum ama kulağıma o zamanlar çalınanlara bakılırsa babam kendisine yüklüce bir sermaye vererek kendisine ayrı bir bükümhane açıvermiş, işsiz kalmaması için de kendisi bükülmek üzere oraya tonlarca iplik göndermeye başlamıştı. Ben bir iki kez ipliklerle Topal'ın atölyesine gittiğini biliyorum... Alibeyköy'de zemin katta geniş bir atölyeydi anımsadığım kadarıyla Topal'ın atölyesi... Topal doğrusu bana hiç de düşmanca

davranmıyordu. Ama gece gündüz şarap içiyordu ve sonunda dayanamayıp intihar etti. Şimdi aynı işyerini karısının erkek kardeşi çalıştırıyor."

Dr. Kıvançlıgil, defterine büyük harflerle yazdı:

-"TOPAL İNTİHAR ETTİ". Ayrıca bu tümcenin altını çizdi. Sonra Şencan'a dönerek:

-Peki dostum sonra?

-Annem boşanmadı. Yuvasının yıkılmasını istemediği için kadının babanın metresi olmasına razı oldu. Bundan beş-altı ay öncesine değin, yani babamda durgunlukların, bellek kaymalarının başlamasından öncesine değin, babam hafta sonlarını hep bu kadının evinde geçirirdi. O kadından bir de çocuğu var. Şimdi beş yaşında... Yani doktorcuğum benim şimdi beş yaşlarında gayri-meşru bir erkek kardeşim var... Kardeşim önümüzdeki yıl sanırım ilkokula başlayacak...

-Önemli bulgular, dedi D.r. Kıvançlıgil... Gerekirse kadınla görüşebilir miyim?

-Kendisini bir ben tanıyorum. Haftada birkaç kez telefon edip babamın durumu hakkında bilgi alıyor. Ben kendisine tüm gereksinmelerini karşılayacak ölçüde yardım ediyorum. Yani babamın onun için harcadığını aynen sürdürüyorum. Şaştığım şey şu doktor: Ev kirası dışında kadın ayda 200 bin lirayla yuvasına öylesine bir bakıyor, babamı öyle bir yedirip içiriyor, oğluna öylesine güzel bir annelik ediyor ki hani... doğrusu içimden darısı başımıza demek geçiyor...

Dr. Kıvançlıgil'le karşılıklı gülümsedikleri bir sırada Adam'ın karısı içeriye giriverince karşılıklı gülmeleri ağızlarına tıkanıp kaldı. Dr. Kıvançlıgil ciddi ciddi notlarına bakmaya başladı.

II

BU OLAYDAN birkaç gün ya geçti ya geçmedi, Adam'ın karısı Doçenti telefonla aradı:

-Doktorcuğum, dedi, Adam şimdi de çatı katına çıktı. Kendini orada arıyor. Tüm sandıkları, babadan, dededen kalma ne

varsa hepsini bir bir açıp etrafa saçıyor. Ortalık karmakarışık. Ne yapacağız... korkudan hiçbirimiz de doğrusu yanına yaklaşamıyoruz.

-Kaygılanmayın teyzeciğim, dedi Dr. Kıvançlıgil. Sizden biraz daha dişinizi sıkmanızı istiyorum. Bu araştırmalar onun sağlıklı bir yönü kaldığını gösteriyor... henüz çöküntüye uğramamış. O kendi kendine yardım etmeye çalışırken hiç olmazsa biz kendisine bir zorluk çıkartmayalım... Olmaz mı efendim?..

-Ama doktorcuğum çatı katı pek bakımsız. Oraya zamanında kalorifer de döşetmemiştik. Üşütüp bu kez de Allah korusun, zatürre ya da benzeri bir hastalığa yakalanırsa ne yaparız diye korkuyorum...

-Teyzeciğim Adam'ın kendini arayışına her türlü kolaylığı göstermenizi sizden özellikle rica ediyorum. Bu konunun çok önemli olduğunu önce kavramanız gerekiyor. Nasıl davranıyorsa, o davranışında özgür bırakın kendisini. Zaten karşı bir davranış onun agresif, saldırgan davranışlar göstermesine neden olabilir ki işte o zaman işimiz daha da güçleşir, sizi sonradan üzecek pek çok olayların gelişmesine neden olabilir. Çatı katına soba falan yerleştirin. Gerekirse orada yatıp kalksın. Siz de her günkü yaşamınızı tıpkı önceki gibi sürdürün. Ben haftada en az üç-dört gün uğrar durumu yakından gözümlerim.

-Ah doktor zor, çok zor... Nerden çıktı bu illet başımıza?

-Zorluğunu biliyorum ama teyzeciğim bu tür sayrıların Allah sakınsın çok daha zor, çok daha çetin huzursuzluklara neden olanları var. Bizimki onların yanında yunmuş yıkanmış kalır.

-Doktor, son birkaç gündür bana "hanımefendi" demeye başladı. Geçenler de "Niye ikide bir yolumun üstüne çıkıp duruyorsunuz hanımefendi?" diye iri iri gözleriyle sordu bağıra çağıra. Ne yapacağımı şaşırdım kaldım. Ağlayamadım bile...

-Çevre ilişkisi sıfır. Bu araştırmalar sonucu, benim tüm beklentim, çevre ilişkisini yeniden kazanacak bir bulguyu ele geçirebilme olasılığımızdır... Ondan sonra işimiz çok kolaylaşacak... Hadi benim aslan teyzeciğim, biraz daha gayret...

İşte bu konuşmadan sonra denebilir ki Adam tümüyle çatı katına yerleşti. Bir süre sonra da oradaki yaşayışına öylesine a-

lışıldı ki çatı katı yaşamında hemen hemen tümüyle unutulup gitti, en azından bu durum olağan karşılanmaya başlandı. Sebeb tümüyle Adam'a tahsis edildiğinden mutfağa yeni bir hizmetçi kadın alındı. Haftanın belli bir gününde zaten ortalık için eve kadın geldiğinden Adam'ın karısının günlük yaşamında "çatı katında kendi kendine yaş bunalımı geçiren" kocasından başka hemen hemen hiçbir sorunu kalmamış, önceki yaşayışını tümüyle sürdürmeye başlamıştı. Ailenin çok yakınları olayı beş aşağı beş yukarı öğrenir gibi olmuşlardı ama yine de bu bilgi hiçbir zaman "yaş dönemi buhranı"nı aşmamıştı. Herkes en kısa zamanda Adam'ın önceki sağlığına kavuşacağına ve "aslanlar gibi işinin başına" döneceğine inanıyordu.

Doçent Kıvançlıgil Adam'ın karısının kendini günlük yaşamına önceki gibi kaptırdığını anlayınca tüm yiyeceğini, içeceğini, giderek banyosunu bile üstlenmiş Sebep'le dialog kurmanın gerekliliğine inandı. Verilecek ilaçları gün ve saatiyle kendisine bir güzel öğretti. Ayrıca, her gün kendisine telefon ederek Adam'ın o gün neler yaptığını kendisine anlatmasını, hem de hiçbir ayrıntıyı kaçırmadan anlatmasını sıkı sıkıya tembihledi.

Dr. Kıvançlıgil'in aklını bir soru iyice kurcalamaya başlamıştı: karısını görünce "hanımefendi" diye irkilen ve kendisine kesinlikle yabancılaşan Adam, neden Sebeb'i tanımakta hiç güçlük çekmiyor, kendi objet'lerinden biriymiş gibi ona yakınlık duyuyordu? Metresinin de bir işçi kız oluşunu göz önünde tutan doktor için bu durum Adam'ın kişiliğinin kilit noktalarından birini oluşturmaya başlamışa benziyordu.

BİR TABLO VE BİR PORTRE: Sözcüğün tam anlamıyla, büyük bir nakliyat şirketinin darmadağın ambarına benzeyen çatı katında adam bir gün hiç beklenmedik bir biçimde, sandıklarla, halı rulolarının ardına özenle, sanki saklanmışcasına yerleştirilmiş bir büyük sehpayla, uçları görülen, sıkı sıkıya ambalaj edilmiş orta boyda paketler gördü. Nedenini bilmeden yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı. Tahta sandıkları kanırta kanırta çekmeye başladı. Bir

rastlantı sonucu da aile bireyleri o gün salonda toplanmış, Şencan'ın "işlerin aksamaması için babasının yerine kendisinin Yasal Yetkili" atanması konusunu tartışıyorlardı. Adam'ın karısı kesinlikle buna itiraz ediyor, kızı da annesinin yanında yer alıyordu. Öfkeli ağız tartışmasının ayyukaya çıktığı bir zamanda yukarıdan, çatı katından gelen gürültülerden ürküp sustular ve sonra hep birlikte yukarıya koşuşturdular...

Adam bu sırada sehpaya ve onun yanındaki paketlere ulaşabilmek için büyük, alabildiğine ağır halı rulolarını tüm gücüyle yere deviriyor, devrilen bu ağır rulolardan korkunç bir toz bulutu çatı katını göz gözü görmez hale getiriyor, ruloların düşüşünden ev, yakınlarından tren geçmiş gibi sarsılıyordu. Orada daha fazla kalamayacaklarını anlayan bireyler yeniden aşağıya, her şeyin yerli yerinde olduğu salona döndüler ve kaldıkları yerden, Adam'ım yukarıdan, çatı katından gelen kulakları sağır edici gürültüsünde tartışmalarını sürdürdüler... Ve Şencan tartışmayı kazanmak amacıyla: "İşte görüyorsunuz durumu, dedi..." Eliyle çatı katını göstererek: "Oradaki zavallı Adam'ı... babamı... artık ondan çalışmasını, işin başına dönmesini bekleyemeyiz...."

Aşağıda, salonda, aile bireylerinin kendisini "Yasal Yetkili" atama konusundaki uzlaşmaz tartışmalarının sürüp gittiği o gece Adam sonunda çatı katının köşesinde yığın yığın sandıklar ve halı rulolarının dibindeki sehpaya ve paketlere ulaşmayı başarabildi. Bu kez paketlerin yanında tahta bir el çantası da gördü. Toz toprak içindeki çanta paketlenmediği için sarı üç diş kilidi ağız karanlığında parıldayan üç altın diş gibi sırıtıyordu. Adam önce dokunmaya korktu. Sonra çantanın dişlerini bastırarak açtı. Anlamsız gözlerle içine baktı. Çantanın içine özenle, biri sanki az sonra gelip kendilerini alacakmış gibi iri, büyük yağlı boya tüpleriyle kalınlı inceli fırçalar yerleştirilmişti. Adam bir başkasını malına dokunmuş gibi geriledi. Ve sonra heyecanla paketlere bakmaya başladı.

Ayaklarının ucuna basa basa merdivenlerden yavaş yavaş indi. Kendi odasını kimse var mı yok mu bir güzel gözden geçirerek denetledi. Sonra yine parmak uçlarında koridoru aşarak

salon kapısına dek geldi. İçerdekiler hala "Yasal Yetkili" konusun hararetli hararetli tartışıyorlardı. Mutfağın kapısı kapalı olduğundan Sebeb'le, yeni hizmetçi kadının konuşmalarına akşam yemeğinin bulaşık sesleri, çatal bıçak gürültüsüyle, musluktan akan basınçlı suyun sesi karışıyordu. Yeniden parmak uçlarına basa basa çatı katına çıktı ve paketleri kaptığı gibi odanın ortasına geldi. Bir süre öylece kulak kesildikten sonra oturduğu sandalyenin üzerinde paketlerin iplerini bir bir çözmeye başladı.

Dört paketin içinden de ayrı ayrı tablolar çıktı. Hepsi de yağlı boyayla yapılmıştı. Çoğu doğa görünümleri, natürmort içeren tablolar. Kara kalemle yapılmış bazı eskizler, desen taslakları rulo rulo paketlerin içine yerleştirilmişti.

Adam doğa görünümünü içeren üç tabloyu hemen kendi çevresindeki sandalyelere, genç bir delikanlının portresini içeren tabloyu da hemen ilerisindeki pencere boşluğuna yerleştirdi. Çizgiden çok renk egemenliğinin coştuğu bu tablo önceleri kendisini pek ilgilendirmedi. Elmacık kemiklerde parıldayan kırmızılıkla, dudaklarının kırmızılı , bunlara, -insana tuhaf gelen bir morluğun- katılmışlığı, genç delikanlının saçlarından dalgalana dalgalana gelen mavimtrak ışıkla tablodan süzülüp aşağıya, tabloyu tutanın avuçlarına sızıyor gibiydi.

Tablolara sessizce bir süre öyle baktı. Sonra kalkarak sehpayı da alıp onların yanına getirdi. Tabloların birinin üzerinde, çaprazlama yaldızlı bir bandrol bir köşeden öteki köşeye sokuşturulmuş, üzerine de yine yaldızlı harflerle "LİSELERARASI RESİM YARIŞMASINDA BİRİNCİLİK ALAN TABLO" yazılmıştı. Çıkarıp aldığı bandrolu bir süre dizlerinin üzerinde tuttu. Yeniden tablolara bakmaya başladı. Bandrolünü çıkardığı tabloya bu kez daha özenle bakmaya başladı. Hepsinde de kendi adı ve imzası vardı. Bu tablo da tıpkı ötekiler gibi doğa görünümünü içeriyordu. Yine tıpkı ötekiler gibi İmpressionnist ustaların etkisinde kalınarak yapıldığı belliydi. Aslında her tablo bir başka ustanın etkisinde kalınarak yapılınış gibiydi. Yalnız içlerinden bir tanesinin çok değişik bir biçimde, tek bir renkle, maviyle yapılmışlığı, onu ötekilerden hemen ayırıyor, yepyeni

bir denemenin ürünü olduğu belli oluveriyordu. Sisley, Pisarro, Renoir, degas, Van Gogh.... Etkisi şöyle ya da böyle mavi tablonun dışındaki öteki tablolara tümüyle yansımış gibiydi. Örneğin liselerarası yarışmada birinci gelen tabloda tipik bir Van Gogh etkisi daha ilk bakışta kendini ele veriyordu.

Sıcak sarı, can alıcı renkler Adam'ın kafası içinde bir güneş gibi hızla döne döne buzlaşmış zaman donukluğunu eritmeye başladı. Hiç beklemediği bir biçimde, sanki kalın buzlu bir cam kırılıp kendisi kırık camın içinden öteki tarafa geçiverdi ve...

Genç –adam'ı sehpasının karşısında paletinden aldığı boyaları karıştıra karıştıra tuvaline sürerken gördü.

Bunu çok net bir biçimde gördü. Ne ki buzul camın kırık parçalanmışlığının buzulsu donukluğunda Genç-adam'ın çevresini benzer netlikte görüp çıkaramıyordu. Bir aralık Genç-adam kendisine dönüp baktı, göz kırparak gülümsedi.

O zaman Adam acıyla:

-Ah Genç-adam... diye mırıldandı... Bu kez dayanılmaz bir içgüdüyle portreye başını çevirip baktı. Genç-adam yaşındaki gencin yüzünden boyalar akmaya başladılar. Pırıl pırıl teniyle portredeki genç bulunduğu yerden fırladığı gibi camın içinden Genç-adam'ın yanına akıverdi. Az sonra da çıplak bir kolun boya sehpasının başındaki Genç-adam'ın boynuna dolanıverdiğini gördü. Sonra da narin bir elin Genç-adam'ın saçlarını çekip çekip kaçıştığını...

Resim yapan genç olağanüstü bir sabırla kendisine sataşan, kendisini hırpalayan ele aldırmadan bir süre daha çalışmasını sürdürmeyi denedi; sonra başa çıkamayacağını anlayınca paletini sehpanın yanına bir güzel yerleştirerek sataşanı koşturmaya başladı.

Adam işte o zaman, kırılan buzlu camın genişleyen perspektifinde iki gencin koşuşturdukları koruluk, yeşil, sırtı kırık bir pencere camının sivri uçlarından gözlerini kaydıra kaydıra izledi. Şimdi resmi yapılanla, resim yapan yeşil çimenlerde, papatyaların pıtırak açtığı güneşlik gölgelerde, alt alta üst üstü yuvarlanıyorlardı. Adam, onların bu tadına doyulmaz oyunlarını

derin bir hazla izledi. Alt dudağı hafifçe titriyordu. Soluk almadan tablodan gözünü ayırmıyor, papatyaların içinde yuvarlana yuvarlana aşağılara doğru kayan gençleri izliyordu.

Bir süre her şey önceki konumuna dönüştü. Adam tabloyu alıp güçlü elektrik lambasının altına geldi. Yeniden bakmaya başladı.

-Haydi kaybolma, dedi... Görmek istiyorum seni...

Yeniden yerine dönüp tabloyu önceki yerine yerleştirirken portredeki gencin, sırtını büyük ağaca dayamış, başını dizlerine koymuş Genç-adam'a bir yapıttan dizeler okuduğunu görmekte gecikmedi. Sözcükler portredeki gencin ağzından suların çakıl taşlarında şakıması gibi dökülüyor, anlamlarını kestirmesi olanaksızlaşıyordu. Anlamak için kulağını tabloya iyice yaklaştırdı. Ne ki iki gence doğru yaklaşan ayak seslerinden başka hiçbir şey duymadı. İki genç başlarına biri dikilmiş de kendilerine çıkışılıyormuş gibi, bir süre tablodan kendisine iri iri açılmış gözleriyle baktılar. Ayak seslerinin Uzaklaşmasıyla birlikte de el ele tutuşup kalktılar. Yürümeye başladılar. Az sonra da yeniden çılgınca koşmaya başladılar. Tüm yeşillikler, tüm güneş mavi bir su gibi yanlarından, başlarının üstünden dalgalana dalgalana akıp gidiyordu. Sürekli birbirlerini yitiriyorlar, hem birbirlerini bulmak, hem birbirlerinden gizlenebilmek için akla hayale gelmez oyunlar geliştiriyorlardı. Adam bir aralık kendini gençlerin bu coşkulu oyununa öylesine kaptırdı ki eliyle tablodaki ağaçları göstererek:

-İşte burada, burada... diye küçük çığlıklar atmaya, kıkır kıkır gülmeye başladı.

Kırlardaki bu kıvançlı coşkunun, insanı yalıtan sevincin ne denli sürdüğünü adam zamansallığının ayırdına varmadan, bu kez her iki genci uzun bir yatakhane koridorunun yan yana karyolalarında elleri karyolaların iki karış boşluğunda birbirine kenetlenmiş mışıl mışıl uyurken gördü. Yatahhanenin camından vuran ay ışığı güzelliklerinin gençliğinde yansıyordu.

Ve işte o zaman Adam elleriyle yüzünü kapadı, tablonun karşısında gözlerinden yaşlar süzüle süzüle uyuyup kaldı.

(Sebeb durumu bildirmek için salona indiğinde hiç kimse-

yi bulamadı. Aile bireyleri sıkıntılı tartışmadan sonra dışarıda yemek yemek için hep birlikte çıkmışlardı. O zaman Dr. Kıvançlıgil'e telefon etti ve durumu bildirdi: "Karşısına dizdiği tablolarla konuşuyor, dedi. Bir gülüyor, bir ağlıyor. Az önce ağlaya ağlaya dizlerinin üzerine koyduğu tablo karşısında uyuyup gitti. İnsan yüreğinin dayanacağı gibi değil...)

***

ÜÇÜNCÜ TABLO: Ertesi sabah gün ışığında dizlerinin üzerine yerleştirdiği üçüncü tablo gerçekten de perspektif açısından ilginç bir tabloydu. Bir hamam ve bir camiyi gösteriyordu bu tablo. Daha uzakta, geri plandaki hamam nasıl bir ışık ya da leke oyunuyla başarılmışsa başarılmış, ön plana geçmiş gibi bir görünüm almıştı. Ön plandaki caminin kubbeleriyle hamamın kubbeleri sanki tek kubbe altında toplanmış gibiydi. Belki de çok kişi ilk bakışta, bu gök kurşun işi ya da kül rengi kubbenin camiye ait olduğunu sanabilirdi eğer kubbenin tepesindeki hava yuvarlarından buharların ışık ışık kubbelere yansıdığının ayırdına varamazsa.... Belki de bir resim için son derece sakıncalı olan buharın böylesine saydam, böylesine geçirgen oluşu insanı şaşırtıyor, ressamın perspektifteki kurnazlığının oyununa geliyordu. Bu ışık kalın bir sis tabakası gibi varlığını elle duyarlatıyor, hem de arkasındaki tüm renkleri kendisinde değiştirerek birbirlerine girmiş, birbirinin içinde lekelenen ve ışıklanan oyunlara yöneltiyordu. Aslında çok kişi bu tablonun "Liselerarası"nda birincilik alan tablodan çok daha başarılı, çok daha büyük bir aşama ve ustalıkla yapıldığı görüşünü rahatlıkla söyleyebilir, savunabilirdi.

Adam dizleri üzerinde tuttuğu tabloyu karşısındaki sandalyelerden birine yerleştirdi ve bir süre ne yapacağını bilmez biçimde sıkıntılı sıkıntılı durduktan sonra birden kararlı bir biçimde ellerini tablonun üstünde gezdirmeye başladı. İki parmağıyla bir şeyi aralayıp açmak, bakmak ister gibiydi. Sonunda hamamın kahve renkli kapısı sisler içinde eriyip açıldı ve

Adam hamamın sıcak sularında kubbeye doğru dalga dalga yükselen buharlar içinde iki genç delikanlının, Genç-adam'la arkadaşının mermer bir kurnanın başında yıkanmakta olduklarını gördü. Birden yüzünün sol tarafı felç yemiş gibi çarpıldı. Sol gözüyle kaşı birlikte aşağıya doğru çekildi. Ama yine de bu iki genç, diri vücudun birbirlerini nasıl özenle yıkadıklarını izleyebiliyordu. Zaman zaman kurnaya akan musluktan kat kat buharlar kendi içlerinden katmerleşerek tüm görüntüyü kaplıyor, Adam daha iyi görebilmek için eliyle tablodaki buharları dağıtmaya çalışıyordu. Kendisi de sanki robe de chambre'ı ile hamama girmiş gibi ter içinde kalmıştı. Üstündekileri bir bir çıkarmaya başladı.

Buharlar dağılınca bu kez Genç-adam'ın dizleri arasına aldığı arkadaşını yıkamakta olduğunu gördü. Arkadaşı apış arasına topladığı peştemalıyla tam bir çıplaklık içinde Genç-adam'ın bacakları arasına bir koltuğa ilişir gibi ilişmiş, dirseklerini arkadaşının bacaklarına dayamıştı. Adam'ın dudakları arasından belli belirsiz: "Nü...." Diye bir sözcük döküldü... "Nü..."

İki gencin kahkahaları göbek taşında, hamam taslarında çınlıyor, oradan buharların içinde kurşunlaşan bir yoğunlukla hamam kubbesinden çın çın dökülüyordu. Ve bu kez, tüm bu çınlayan buharlaşmışlığın içinde iki gencin gürül gürül akan suların içinde eriyip giden sözcüklerini bir ırmağın sürükleyip götürdüğü çakıl taşları duruluğunda duydu. Arkadaşı iki de bir kendisini dürterek: "Yapma.." diyor, ne ki yine de sinirli kahkahacıklarını tutamayarak sinirli, küçük küçük kahkahacıklarla gülüyordu. Genç-adam bacakları arasındaki arkadaşını köpük köpük sabunluyor, sonra başından aşağı döktüğü su, sabunları yalıtıp götürünce güneşli bir güzellik gözlerinin önünde mermerleşerek ortaya çıkıyordu.

Bir süre sonra Adam, her iki genci de tertemiz, alı al moru mor bir güzellik içinde, hamamın soyunma odalarının birinde havlular serilmiş sedirlerde karşılıklı yatarken gördü. Kat kat havlular, kat kat peştemallar içinde şehzadeler gibiydiler. Özellikle başlarına sarılan havlular gece masallarındaki hint mihracelerine benzetmişti ikisini de...

Genç-adam arkadaşına baktı: "-Renoir'ın Uyuyan Güzel"inden daha güzel benim arkadaşım..." diye düşündü. Bu düşünce Adam'ın şah damarını çatlatacakmış gibi zorladı. Tıpkı Renoir'in "Uyuyan Güzel" gibi arkadaşı da çıplak kollarını başının arkasına toplamış, damar damar soluklanıyordu. Ayaklarını diktiği için peştemalı tümden sıyrılmış, hem bacaklarının, hem göğsünün tüm çıplaklığı tüm varlığıyla ortaya çıkmıştı. Yüreği ağzında Genç-adam bakışlarını indirdi: "-Nü'den korkuyorum, dedi... Güzel bir çıplaklığa dayanacak kadar güçlü değilim. Tutkumu buyruğuma alamadıktan sonra Nü'yü hiçbir zaman doğru algılayamam...." "Peki ama Mikelanjelo İgnudo'sunu kendini dışlayarak nasıl bunca güzel yapabildi? Ya Can Çekişen Köle'sindeki o yumuşaklığın mermere akışını nasıl sağlayabildi? Tanrım o yürek atışı içinde boğulup gitmeden nasıl yapılabildi bu ölümsüz yapıtlar? Yoo, ben hiçbir zaman onlar kadar güçlü olamayacağım. Nü beni yenecek. Ben doğanın ressamı olacağım besbelli. Tüm izlenimciler gibi. Onlar da hiçbir zaman başarılı Nü'ler yapamadılar kendilerinden önceki ustalar gibi. Nü'nün onlarda derinleşmemesi, belki de kendilerinde ona dayanacak gücü bulamayışlarında, belki de insan sevgisini kendilerinde tüm önyargılardan arıtıp yoğunlaştıramamalarında..."

Başını kaldırıp yeniden arkadaşına baktı. "Ona aşık mıyım yoksa?" diye düşündü. "Böyle bir şey nasıl olabilir? Ama onsuz bir yaşam düşünemiyorum...."

Ayağa kalktı, yüreği tıkanacakmış gibi, gelip arkadaşının sedirinin yanına oturdu. Renoir'ın "Uyuyan Güzel"i menekşe mavisi gözlerini hafifçe açtı. Çıplak kollarını başının altında hiç kımıldatmadan kendisine bir süre öyle baktı.

Adam soluğunun kesildiğini duyarladı. Tüm yaka düğmelerini titreyen elleriyle çözdü. Ve sonra İgnuda'nun yattığı yerden toparlanarak, hafifçe kendi üstüne eğilmiş Genç-adam'ı iki eliyle acımasızca ittirdiğini... Genç adam'ın karşıda sedire doğru yuvarlandığını...

GÖRDÜ. Eliyle yüzünü örttü. Bir süre öyle kaldı. Sonra parmaklarının arasından bakmayı sürdürdü: soyunma adasının

uğultuları içinde Genç-adam'ım süklüm püklüm tırmandığı sedirde arkadaşına bir şeyler söylemeye çalıştığını, ama dili tutulmuş gibi çırpındığını ve arkadaşının öfkeyle, son derece kaba çizgili boyutlarda hızla giyinerek "İsyan Eden Köle"nin birden tablodan fırlayıp kendi karşısına dikiliverdiğini gördü. Yüzünden ellerini korka korka indirdi. Arkadaşı öfkeyle şimdi karşısında dimdik duruyordu ama kendisine hiçbir şey söylemeden doğrudan boş kalmış çerçevedeki portreye yöneldi, içine girip yerine oturdu. Çerçeve kenarındaki boyaları alıp bir bir yüzüne sürmeye ve önceki durumunu almaya başladığı bir zamanda, durumun ne denli sakıncalar getirebileceğinin ayırtına dehşetle varan Adam fırladığı gibi portrenin karşısına geçti:

-Onu öyle orada yalnız bırakmaya hakkın yok. diye bağırdı. İlk acısını bu kadar kabalıkta tattırmana gerek yok... hadi koş onun yanına.... Eliyle üçüncü tabloyu, Genç-adam'ın içinde şaşkın şaşkın oturduğu tabloyu gösteriyordu. Portre kırmızı dudakları, saçlarında coşkuyla parçalanan ışık ayrışımlı birbiri içinde dalgalanırken tüm donukluğu, vurdumduymazlığı içinde tınmadı bile...

-Ah dedi... Adam çaresiz, yeniden tabloya doğru yönelirken... böyle bir yanılgı nasıl önlenebilir? Korka korka baktı tabloya. Tablo'daki Genç-adam'ı bu kez alabildiğine uçsuz bucaksız buzulların üstünde yapayalnız, peştemalıyla tir tir titrer gördü. - "Utancıyla titriyor, dedi... Vicdandan da güçlü bir duygudur utanmak çünkü..." Fırında pişmiş tuğlalar gibi kaskatı bir takım adamlar yamrı yumru ayaklarında koca, kalın takunyalar Genç-adam'ın yanından geçmeye başladılar. Ve sonra daha sık geçmeye başladılar ve sonra kendisine daha çok bakmaya... Takunyaların insanı çıldırtabilecek takıtık tak'ları tuğlalar gibi Genç-adam'ın başına düşüşmeye başladıklarında, Adam, Genç-adam'a:

- Hadi giyin, dedi... Giyin ve çık burdan... Dünyanın sonu gelmedi ya.

Genç-Adam derin bir sarsıntının içinde, ateşli bir humma nöbeti içinde giyinirken annesinin ördüğü o güzelim cam göbeği kazağı unutup öyle çıktı. Tablonun içindeki zifiri karanlık

içinde hızla yürümeye başladı. Ayaklarının altında sarı hafif yaldızlı bir bant onun hızına koşut ya hızla ters yönde akıyor ya da ağır ağır geçiyordu.

-Ah, dedi Adam sevinçle... işte şimdi seni hiç olmazsa kendi bantın üzerinde görebiliyorum... olsun, bazı şeyler bazı acılara değer...

Ayaklarının altında ters yönde giden sarıbantın alnına, göğsüne yansımasıyla karanlıklar içinde parçalanmış bir gölge gibi yürüyen Genç-adam birden dönüp, öfkeyle:

-Kimsin sen, dedi.... Niye peşime düştün?

-Senin yaşlılığınım ben... dedi Adam,

-Benim yaşlılığım mı? Hah, ne güzel, yaşlılığımı özlüyorum...

-Saçmalama, diye bağırdı Adam. Yaşlılık özlenmez. Hele yanlış yaşanmış bir gençlikten sonra...

Karanlıklar içinde sarıbantın üzerinde yürümesini hızla sürdüren Genç-adam:

-Ben özlüyorum, dedi... Kendimi şimşeklerle yüklü kara bir buluta benzetiyorum... tüm karanlıklarımdan yaşlılığımda boşanmış olabilirim....

İşte Adam o zaman çılgınca gülmeye, güldükçe eliyle tabloyu göstere göstere dolaşmaya başladı:

-Şunun söylediğine bakın... Söylediğine bakın şunun.... Kara bulut gibiymiş de şimşekleri yaşlılığında boşanırmış da... bir güneş gibi yaşlılığını... Kim öğretti bunları sana... Hangi aklı evvel... Söyler misin?

Genç-adam:

-Kes şu gülmeni, diye bağırdı tablonun içinden. Sinirime dokunuyorsun...

-Öyleyse çevir başını da bana bak: gör yaşlılığını işte...

Genç-adam sarıbant üzerindeki yürüyüşünü yavaşlattı. Sağına soluna bakındı:

-Sesini duyuyorum da seni göremiyorum ihtiyar... dedi.... Nerdesin?

-Hemen burnunun dibinde, diye yanıt verdi Adam...

O zaman Genç-adam tablonun çevresine tutundu. Bir kompartımanın penceresinden sarkarmış gibi sağına soluna bakındıktan sonra:

-Göremiyorum ama orada olduğunu sezinliyorum, dedi.

Kendini yeniden sarıbantın üzerine bırakıverdi. Bir süre hızlı hızlı sarıbantın üzerinde yürüdükten sonra bu kez soluk soluğa sordu:

-Gerçekten yaşlılığımsan ihtiyar, söyle bakalım bana: anormalin biri miyim ben?

-Bunu da nerden çıkardın, dedi Adam...

-Çünkü sevmemem gerekeni sevdim. Ademe yasak elmaya uzanışım gibi hani tıpkı...

Adam, bir elini yumruk yapıp öteki elinin avucuna vurmaya başladı.

-Ne ilgisi var... ne ilgisi var... Yanılıyorsun. Senin yaştakilerin sevgisi ağaçlara yürüyen özsu gibi duru, yalın, meyve ve bereket yüklüdür... Her şeyden arınmış, masum... Ağaç özsuyunun damarlarına yürümesini engelleyebilir mi, düşünsene bir kez...

-Akıllı bir ihtiyara benziyorsun sen... dedi Genç adam... Beni avutmak için söylemiyorsun bunları değil mi?

-Kesinlikle seni avutmak için söylemiyorum. Sen meyvesiz kuru ağaçlara benzemeyeceksin... inan bana...

-O, Ankara Ziraat fakültesine gidecekti, dedi Genç adam... Ben de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne. Bu gece son gecemizdi. Banyodan sonra diploma balosuna gidecektik. Şimdi hepsi orda... Ayrıcalığımdan tiksiniyorum ihtiyar... Resimden de her şeyden de... Akademiye falan gideceğimi de aklımdan söküp atmak istiyorum. Herkes gibi biri olmak istiyorum ben. Düpedüz biri: işinde gücünde, çoluğunda çocuğunda, evinde barkında... Anladın mı?

-Yoo, dedi Adam... yeteneklerini geliştire geliştire, çoğalta çoğalta kendini de onları da kurtarabilirsin... Sevginde yuyup yıkananlar her şeyi daha doğru kavrayabilirler...

-Onlar, onlar dediğin de kim peki ihtiyar, diye sordu Genç-adam... Kim onlar?

Adam bir solukta arkadaşının portresinin yanına gidip durdu. Elini dimdik uzatarak:

-Onu mesela, dedi. Resim yapmaktan cayarsan onu bile kurtaramazsın...

Sarıbantın üzerinde hızla yürümekte olan Genç-adam durdu. Gözlerinde karanlıklar dolu, Adam'a uzun uzun baktı. Ayaklarının altındaki sarıbant kıpır kıpır kıpırdanıyordu.

4. TABLO ZAMANLAMASINDAKİ BİLİNÇ UYANMASI

ADAM dizlerinde tuttuğu 4. ve son tabloya bakarak:

-Olağanüstü bu, diye bağırdı. Olağanüstü. Nasıl yaptın bunu? Bu rengi, bu gölgeleri, bu ışığı nasıl yakaladın? Olağanüstü... Gerçekten olağanüstü...

Genç-adam 3. tablonun çerçevesi içinde, karyolasının altında hep o kıpır kıpır sarıbant, gerinerek doğruldu; yatağın içinden Adam'ın dizleri üstündeki tabloya baktı:

-Sahiden beğendin mi? Dün gece bitirdim...

-Olağanüstü... Başka hiçbir sözcük bulamıyorum...

Tatlı yorgunluğu içinde Genç-adam parmak boyuyla karyolasından pijamalarının düğmesin ilikleye ilikleye indi, üçüncü tablonun çerçevesine tutunarak tırmandı. Sırtını çerçevenin köşelerinden birine dayadı. Çıplak ayaklarından birini boylu boyunca çerçevenin üstüne uzatırken, ötekini çatı katının boşluğuna sarkıttı. Adam'ın dizleri üzerine koyduğu tabloya yeniden uzun uzun baktı. Gözlerini tablodan ayırmadan, derin bir mutluluk içinde:

-Beğendiğine sevindim ihtiyar, dedi. Biliyor musun ne yapmak istiyorum? Tek renkle çalışmak... çılgınca bir düşünce belki ama sonuna dek bunu, bu düşünceyi zorlamak istiyorum. Tek rengin tüm tonlarını, boyutlarını, ışıkla gölgesini başka renge dönüşebilecek sınırlarına dek zorlamak istiyorum... Ve o dönüşümün işte tam orasında kalmak, bir adım daha atmamak istiyorum...

-İlginç, dedi Adam dizlerindeki tabloyu yeniden inceleyerek... Gerçekten çok ilginç. Bu söylediğini de sanırım bu tabloda denedin ilk kez...

-Öyle, dedi Genç-adam her iki ayağını çerçeveden aşağıya sarkıtıp iki eliyle pervazlara tutunarak... İzlenimciliğin yüzeyselliğini, düzlüğünü sevmiyorum. O yapaylık sürekli tedirgin ediyor beni. Işığı yakalayacağım derken izlenimciler hacmi öldürdüler. Boyutu... Bence bunun tek nedeni de çok renkle çalışmaları... Renge boğulup gitti boyut ve leke... Oysa ihtiyar, gördüğün gibi bu tablo tek renkle çalışıldı.... Yalnızca maviyle. Sanırım fena da olmadı...

-Ne demek fena da olmadı... Olağanüstü diyorum sana. Olağanüstü bir güzellikte...

-Mavinin yakalayabildiğim tüm tonları... maviye açа açа, beyaza yoğunlaştıra yoğunlaştıra morluğa uzanınca, tek bir renkte ihtiyar, hem hacmi, hem lekeyi, hem de ışığı daha güçlü yakalayabiliyorum... Yanılıyor muyum yoksa? Bir kez daha bak, söyle düşünceni, beğenini...

-Söylediklerine tümüyle katılıyorum...

-Ama onlar katılmıyorlar ihtiyar...

-Onlar mı? Onlar dediğin de kim?

-Akademi'dekiler... Çalışmamı zaman zaman izleyen arkadaşlar excentrique ve absurde olmanın dışında hiçbir özelliği olmadığını söylüyorlar bu yaklaşımın... Kimileri de delilik bu diyorlar... Ağaçları hep yeşil görmeye alışmışların yaprakların mavisiyle göğün ışığının karışmasını anlamaları gerçekten olanaksızlaşıyor. Ne yapmamı önerirsin bu durumda?

-Aldırmadan çalışmanı sürdürmeni...Yeni yeni tablolar, yeni çalışmaların onların bu düşüncelerine köklü değişimler sağlayabilir...

Genç-adam, Adam'a baktı. Bu kez her iki bacağını çerçevenin geniş kenarı üzerinde toplayarak sırtını dayadığı köşede, kolları başının arkasında konuşmasını sürdürdü:

-Renk var ya ihtiyar, dedi... Tıpkı insanın kendisi gibi. Aslında insan da tek, renk de. Tabloyu kalabalıklaştırmanın hiç anlamı yok sanıyorum. Ama öyle bir insan seçebilirim ki ondan öteki tüm insanları da şöyle ya da böyle vurgulayabilirim... Kendi rengindeki insanları demek istiyorum tabii... Örneğin insanın deviminini, esrikliğini, çizgilerinin boyutlarına taşan derinliği...

tüm bunları. Rengi de insan gibi düşündüğümde onda nasıl çoğalabileceğini daha açık, daha doğru kavrıyorum. Rengin kendisi sürekli bir devinim içinde... Kendi tonlarıyla çatışması, kendini açması, koyulaştırması... ışığı ve gölgesi... Bir tek renkte ne zenginlikler var ihtiyar bilemezsin... düşündükçe insanın çıldırası geliyor... Tek renkte dünyayı kavramak, düşünmek olası.... Bunu göremeyenler tablolarını boyacı küpüne sokar gibi sokup sokup çıkarıyorlar. O nedenle de ağaçları hep yeşilin değişik tonlarında yapmaya alışmış olanlar, ağacın göğün ışığıyla mavileşmesinde neye uğradıklarını şaşırıp bas bas bağırmaya başlıyorlar: "Olmaz böyle şey... Delilik bu... Sen de deliliğe özenip üne kavuşmak istiyorsun... Bırak bu numaraları hadi..."

-Biliyor musun Genç-adam, büyük, gerçekten büyük bir ressam olacaksın sen...

-Ah, ihtiyar, resim yapmayı onca önemsemiyorum. Yaşamayı ve onun düşüncesini damıtmayı seviyorum kendimde... Ondan sonra çalışmayı belki, tabloyu ondan sonra yapmayı... Hayatı kavratmayan, onu eleştirmeyen, onu düşünmeyen resimden de ressamdan de nefret ediyorum...

Genç-adam parmak boyuyla ayağa kalktı. Çerçevenin geniş kenarında bir baştan öteki başa yürüdükten sonra tam Adam'ın karşısında durdu.

-İşte o nedenle resim yapmayı bırakıyorum ihtiyar, dedi...

-Anlamadım... resim yapmayı bırakıyor musun? Neden ama?

-Evet ihtiyar. Resim yapmayı bırakıyorum. Yalnızca onu değil. Akademiyi de bırakıyorum.

Adam tam burnunun ucunda öfkeli öfkeli yürüyen Genç-adam'a korkarak bakmaya başladı. Gözleri iri iri açılmıştı.

-Akademiyi bırakmam umurumda değil ihtiyar... Anladım ben: oradan ressam falan çıkmaz. Eh çıksa çıksa desinatör çıkar oradan. O da tırın gelir tırın gider bana yani... resmi de daha sonraları, olanaklarım elverdikçe, hem de sanatımı kurtaracak biçimde ileride yaparım. Daha çok gencim gördüğün gibi...

-Peki tüm bunlara neden?

-Çok basit ihtiyar çok basit. Tüm bunlara neden tek bir sözcük: Sefaletim...

-Sefaletin?

-Evet haşmetmeapları... sefaletim. Yalnızca sefaletim değil, ülserim de. Yalnız ülserim de değil... Sürekli açlığım...

Genç-adam çerçevenin köşesine dek çekildi. Eliyle konuk buyur edermiş gibi tablonun içini Adam'a göstererek:

-Buyurun haşmetmeap hazretleri, dedi. Yattığım yeri bir görün... Cesaretiniz varsa yedi kat yerin dibine inin de eşsiz sanatçınızın nerelerde süründüğünü bir görün... Hadi hadi buyurun... Köstebekler gibi rutubetli yer altlarında yaşıyorum ben. Kapıcı bile benim iki kat üstümde. Zavallılar bana acıyorlar da, kendilerine acıyan daha yukarıdakilerin verdiklerinden arttırdıklarını bana veriyorlar... Ülserim bir gece patlayıverdiğinde köstebek ölümümü "üç gün sonra duyalar ve yuğup yıkayalar..." Şimdi ihtiyar: bu durumda ben yapsam yapsam bir tablo daha yapar ondan sonra cartayı çekerim. İki tabloyla da insanın ünlendiği görülmemiştir. Hadi olabilir diyelim: ama Paris'te yaşamıyorum ben... Kapıcının çocukları resmi parçalayıp çerçevesini üç-beş gün içinde okutuverirler...

Yani haşmetmeap hazretleri, sizin sanatı yüceltmenizi çok iyi anlıyorum ama bendeniz ölümle-yaşamak sınırındayım. Ve YAŞAMAYI SEÇİYORUM... Anladınız mı efendim?

Adam derin bunalımı içinde Genç-adam'a:

-Yine de fırçanla çalışabilecek bir iş bulabilirsin kendine, dedi... Ne okulunu, ne de resmi bırakman gerekmez o zaman...

-Çalışıyorum efendim, dedi Genç-adam... Bir tabelacının yanında Akademi'den sonra yarım gün çalışıyorum: verdiği, köstebek yuvasının kirasıyla, 10 günlük yiyecek içeceğimi karşılıyor... insan gibi yaşamak içinse bütün gün çalışmak gerek...

Genç-adam çerçevenin kenarından tablonun içindeki karyolasına bir pire çevikliğinde sıçradı. Pijamasını çıkarıp giyinmeye başladı...

-Yarın işe başlıyorum, dedi... Şimdi bu kararımı kutlamak için salaş meyhanelerden birine gidip patates tavasıyla şarap içeceğim... Gelir misin benimle... Ben göremiyorum ama güzel

bir akşam var dışarıda... öyle sanıyorum...

Adam ne yapacağını şaşırdı. Derin bir acı içinde bir süre Genç-adam'ın giyinmesini izledi. Kendi kendine "Bir çözüm bulunmalı, bir çözümü olmalı" diye mırıldanıyordu. Giyinmesini bitiren Genç-adam:

-Kendi kendine ne mırıldanıp duruyorsun ihtiyar, dedi... Hadi ben hazırım... Geliyor musun?

Adam o zaman:

-Yooo, dedi... Yoo sen benimle geliyorsun.

-Ben mi seninle geliyorum... Nereye?

-Verdiğin kararla ileride başına geleceklerin neler olduğunu bir bir gör ki sağlıklı bir seçme yapabilesin. Senin yaşlılığınım ben... Yaşlılığının nasıl olduğunu, nasıl yaşadığını görmek senin hakkın... Hadi gel benimle...

Genç-adam:

-İlginç, dedi... Söylediğin pek de yanlış sayılmaz... Yaşlılığımın nasıl olacağını görmek ilginç doğrusu...

Adam işaret parmağını tabloya doğru uzattı:

-Hadi atla parmağıma, dedi... Her şeyi gör ve seçmeni ondan sonra yap...

Genç-adam yine bir pire çevikliğinde Adam'ın parmağına tablodan fırladı...

***

ADAM'ın işaret parmağının üzerine oturmuş olan Genç-adam elleriyle parmağa sıkı sıkıya tutundu. Öylece birlikte çatı katından aşağıya Adam'ın odasına indiler.

Genç-adam çalışma odasının zenginliğini görünce neye uğradığını şaşırdı. Parmağının ucundan bağırdı:

-Vay be ihtiyar... Az buz zengin değilmişsin sen... Şu kütüphaneye, şu çalışma masasına bak... Of of of... hele şu duvar kağıtları... Bre bre, akvaryumun bile var... Bu ne zenginlik ihtiyar...

-Bu bir şey değil, dedi Adam... Bu yalnızca benim odam... Evin öteki bölümlerini görmüş değilsin daha...

-Hay Allah, dedi Genç-adam... ileride böyle bir yerde yaşayacağım... desene... Adam'a döndü: Görüyor musun ihtiyar, dedi... Bütün gün işe girmekle ileride kazanacaklarımı... Nasıl doğru karar verdiğimi kendin kanıtlıyorsun işte...

-Dur, dedi Adam... Acele etme... Görünüşe kapılma... Her şeyi önce dipli bucaklı tanı, ondan sonra yap seçmeni...

Adam'ın parmağı ucundaki Genç-adam birden ayağa fırladı. Duvardaki tabloları görmüştü...

-Ne tablolar bunlar ihtiyar...ne reproduction'lar ama... Paris'ten mi getirttin?

-Yok, dedi Adam... kendim gittiğimde almıştım...

-Bravo sana ihtiyar... Bir bir gösterir misin bana şu tabloları?

Adam, sırtında robe de chambre'ı, sağ elinin işaret parmağını bir bir tabloların önünde tutmaya başladı. Eli titremesin diye de sol elinin avucuyla diğer parmaklarını yumduğu sağ elini avucunun içine almıştı. Genç-adam parmağın ucunda, ayakta, ellerini beline dayamış tabloların önünden geçerken hayranlıkla konuşuyordu.

-Enfes reproduction'lar bunlar... Enfes... inan bana Akademide bir tekine bile rastlayamazsın... Bize gösterdikleri kötünün kötüsü kopyalar ihtiyar... Aaaa, aaaaa, işte Monet... Monet... "Kendi Kayığında Resim Yaparken" ... 1874 tarihlidir bu resim. Bu da 1877 tarihinde yaptığı Saint-Lazarre garı olmalı. Bu tablo, bence ihtiyar, Monet'in en güzel tablosudur. Kullandığı renk azlığının ayırdında mısın? O nedenle Monet işte hacim sorununu en güzel bence bu tabloda çözümlemiştir...

Aaaa, aaaaa... Renoir'lar ha... Renoir'lar... en güzel köşeyi de ona ayırmışsın ihtiyar. Aferin sana be ihtiyar... resimden bayağı anlıyorsun sen... Hele şu "Uyuyan Güzel"ine bak... ne de yüreğimi sızlatır bu tablo benim ihtiyar... Kederlenirim... ama genelde ben çıplak karşısında kederlenirim... Bu güzellikse kederimi kat kat arttırır... İzlenimciler içinde ne Lautrec'ler, ne Cezanne'lar, ne Seurat'lar onun kadar insanı doğru algılayama-

mışlardır... Van Gogh, Gaugune bile... Rengin tuzağına düşmekten yine de kurtaramamışlardır kendilerini... Ama Renoir, izlenimcilerin Rafael'idir o... inan bana öyledir. Kutlarım seni ihtiyar... Gerçekten kutlarım...

-Sen de onlar gibi yapabilirsin. Yoğunluğunu yitirmezsen...

-Bırak şimdi beni... İki de bir takılıp durma bana... Şimdi nereye gidiyoruz peki?

-Karını, çocuklarını tanımaya... Hadi.

Genç-adam: "Peki ihtiyar, dedi... parmağın ucuna oturup sıkı sıkı tutunarak... Patates kızartmasıyla, 'Dertalan' şarabından içmeyi bu gece zengin evlerimizi izlemek adına erteleyelim..."

***

GENİŞ büyük salonun kristal avizeler içindeki sıcaklığı değerli halılarda, möblelerde, zengin Amerikan-bar'da ışık ışık salon balkonundan dışarıdaki gece karanlığına bir su gibi sızarken Adam işaret parmağını bir tabanca namlusu gibi tutarak içeriye girdi. Salonda kızı, oğlu, damadı, Doçent Kıvançlıgil hep birlikte oturuyorlardı. Adam'a "Yasal Yetkili" atanması konusunu bu kez yeniden hep birlikte gözden geçirmeye, olayı soğukkanlı bir biçimde irdelemeye karar vermişlerdi.

Adam'ın hiç beklenmedik bir biçimde salona, işaret parmağını bir tabanca gibi tutarak ve sanki sol avucuyla da kabzasını yakalamış gibi girivermesi Dr. Kıvançlıgil dahil hepsini dehşetli korkuttu, hepsi sırtlarının ürperdiğini, karıncalaştığını duyarladı. Herkesten önce kendini toparlamasını beceren Dr. Kıvançlıgil, Adam salonun ortasına doğru ilerlerken solandakilerin duyabileceği bir biçimde: "Hiç kimsenin olağanüstü bir davranışta bulunmamasını, kesinlikle hiçbir şey yokmuş gibi davranılmasını" fısıltıyla öğütledi. Bıraktıkları yerden bardaklarını yudumlamaya yeniden başladılar.

Adam salonun ortasına gelince durdu. İşaret parmağını gözünün hizasında tutarak salondakilerin hepsinin üzerinde bir bir gezdirmeye başladı. Ve sonra birden parmağını uzatıvererek:

-İşte karın, dedi...

Zavallı kadın üzerine kurşun sıkılıyormuş gibi "Ayyyy...." diye bir çığlık attı. Oturduğu koltuğa büzülüp kaldı...

(Parmağın ucunda oturmakta olan Genç-adam: "Niye korktu peki, diye sordu... Sonra hemen karşısındaki koltukta pusup sinmiş kadını özenle izlemeye başladı... "Yahu ihtiyar, dedi... Sahiden bu mu olacak ileride benim karım... Bu koca kıçlı... koca memeli kadın... ha?)

-Evet, dedi Adam... Evet bu koca kıçlı, koca memeli kadın ileride senin karın olacak... Nasıl beğendin mi?

Zavallı kadın pustuğu yerden hafifçe doğrularak:

-Neler söylüyorsun sen Adam, dedi... Çocuklarının önünde böyle konuşmaktan utanmıyor musun?

(Genç-adam: "Olamaz ihtiyar" dedi. .. "Bu koca kıçlı, koca memeli dev anacığını alıp da ne yapacağım ben... Yanılıyor olmalısın... Hiç öyle bir şey yapacağımı sanmam...")

-Ama onu aldığında böyle bulmayacaksın ki... Gerçi o zaman da küçük bir dev anacığı gibiydi ama zaman bir domuz ahırı sıcaklığında kendini sarıp sarmalayarak onu işte bu duruma getirdi... Yalnızca cep harçlığı yılda bana bir buçuk milyona patlıyor şimdi... Anladın mı?

(Genç-adam: -Allah Allah, dedi... Ne özelliği var peki bu dev anacığının seni kendine böyle bağlayan... anlayamadım gitti doğrusu?)

-Var, dedi Adam parmağını hep karısının üzerinde tutarak... Önemli bir özelliği var... Daha doğrusu vardı... Ben onu aldığımda babası zengindi. Senin iş bulduğun 6 kazanlı, 9 işçili, kurutma fırınlı boyahane var ya işte o boyahanenin sahibinin kızı...

(-"Vay be..." dedi Genç-adam, "işe bak sen... Sonra kahkahalarla gülmeye başladı. -İşe bak sen... İşe bak sen... Demek iş bulduğum boyahanenin sahibinin kızı bu ve bununla evleneceğim ha...")

Adam da Genç-adam'ın kahkahalarına katılmaya , salondakilerin hepsinin tüylerini ürpertecek biçimde çılgınca kahkahalar atmaya başladı.

(Genç-adam kahkahalarını birden keserek: "Kes şu kahkahalarını," dedi... "Hem salondakilerini korkutuyorsun, hem benim sinirime dokunuyorsun... İş öyle hafife alınacak türden değil...")

Adam'ın kahkahaları bir bıçak gibi kesildi. "Evet" diye mırıldandı... "İş öyle hafife alınacak türden değil... Ama ben hafife aldım. Kendimi onunla kurtarabileceğimi sandım. Oysa her şeyin bir bedeli var... Ve bu bedel bir gün kesinlikle ödeniyor Genç-adam" dedi...

("Nasıl bedeli yani... Nasıl ödemek... Aklımın almadığı şeyler söyleyip de kafamı daha çok karıştırmasana...")

Adam o zaman birden çökermiş gibi parmağını avucunun içinde tuta tuta koltuklardan birine yığılırmışçasına oturuverdi. Yüzünün tüm hazları çözülerek ağlamaya başladı:

-Bir gün beni evden kovdu, dedi. Oğluna gebeyken...

(Genç-adam şaşkın şaşkın: "Anlamadım, diye sordu... Seni evden mi kovdu... Niye peki?)

-Beni hep babasının tezgahtarı olarak gördü. Canı bir şeye sıkıldı mı ikide bir beni evden kovardı...

-Yalan diye bağırdı Adam'ın karısı. Ben onu evden falan kovmadım... Yalan söylüyor...

(Genç-adam ağlamakta olan Adam'a: "Bak, dedi yalan söylediğini söylüyor... Ben kovmadım onu... diyor...)

Adam:

-Kovdu, diye üsteledi. Yalan söylemiyorum. İlk koğuşunda otele gidip yerleştim... üç beş gece otelde kaldım... Sonra dayanamayıp döndüm...

(Genç-adam öfkeyle: "Şimdi böyle ağlayacağına dönmeseydin ihtiyar," dedi... "Kovulduğun yere niye dönüyorsun peki?")

Adam:

-Çünkü boyahane de, ev de onun üstüneydi. Hiçbir şeyim yoktu. Yer diplerinde bir gece patlayıverecek ülserimin bir rutubet gibi içime sinen korkusunu bir türlü aklımdan çıkarıp atamadım. Her kovuşunda tıpış tıpış eve döndüm. Ama bir şey yaptım: o kovdukça ben daha çok çalıştım, bükümhane kurdum, ayrı bir boyahane geliştirdim, sarım atölyesi açtım. Ve derken sonunda fabrika... Ve işte ben...

İşte Ben...

(Genç-adam koltuğunda hıçkıra hıçkıra katıla katıla ağlayan Adam'ın gözyaşlarını silmek için elini yüzüne yaklaştırmasıyla bas bas bağırmaya başladı: "Çek şu elini ihtiyar... Sümüğünle gözyaşlarında boğulup gideceğim...")

Adam elini hızla yüzünden uzaklaştırırken:

-Affedersin, dedi... Affedersin...

Adam'ın karısı:

-Fenalaşıyorum ben, diye bağırdı... Onu evden falan kovmadım... Yalan söylüyor. Ama o babamın zenginliğinin kompleksini tüm yaşamı boyunca yenemedi ve ikide bir salt bu nedenle yaşamı bana zehir etti... Artık dayanma gücüm kalmadı, işte ölüyorum...

Koltuğunda birden kaskatı kesildi. Kızı ve damadı yanına koştular. Damat hemen kolonyayı alıp kayınvalidesinin bileklerini oğuşturmaya başladı. Dr. Kıvançlıgil kadının bileğini tutarak nabzını saymaya başladı.

Adam birden oturduğu yerden ağlamasını zırlamasını keserek fırladı. Parmağını yeniden dimdik kadına uzatarak:

-Numaracı kadın, diye bağırdı... Hep bu numarayı yaptı bana... benim acılarımı bende unutturabilmek, beni bende silebilmek için kendine hep böyle numaradan, ikiyüzlü acılar uydurdu... Kalk ayağa hadi... Sana söylüyorum ayağa kalk hadi... Ne yaparsan yap o seni almayacak işte...

(Genç-adam: "Serseme dönmeye başladım ben ihtiyar," dedi. "Öyle birdenbire davranma yuvarlanıp gideceğim... Zavallı kadını da bayılttığın yetmiyormuş gibi şimdi numaracı numaracı deyişini doğrusu anlamıyorum...")

Annesinin bileklerini ovmakta olan Işıl:

-Annem hiç de numaracı değil baba, diye bağırdı. Deliliğe vurup herkesin içinde hareket etmeye hakkın yok ona... Yok baba...

Kocası, gözlerinden sırım gibi yaşlar boşanan Işıl'ın saçlarını okşayarak:

-Ben herkes değilim şekerim... Bir aydan beri bu ailenin bir bireyiyim diye kıkırdadı.

Işıl:

-Sözüm sana değil, dedi... Dr. Kıvançlıgil'se hiç tınmadı... Oralı bile olmadı.

(Genç-adam, Adam'ın karısının yanındaki Işıl'ı göstererek: "Kim bu güzel kız?" diye sordu... Sanırım kızın...")

Adam bu kez tıpkı karısına yaptığı gibi parmağını bir tabanca gibi, annesinin bileklerini ovmakta olan Işıl'a doğru yönlendirerek, yüzünde bu kez gerçekten şeytanca bir gülümsemeyle:

-Evet... dedi... Kızın. Sana işte kızını takdim ederim... Baygınlıklar geçiren numaracı kadından olma...

Işıl elinde olmadan sapsarı kesildi. Sırtının ürperdiğini duyarladı. Kocası hemen koltuğunun arkasına seğirtip karısını bir saldırıya karşı koruyabilecek duruma geçti. Oradan öyle dik dik kayınpederine bakmaya başladı...

(Işıl'ın üzerindeki parmakta Genç-adam keyifle: "Doğrusu bak bunu beğendim ihtiyar dedi... İleride bayağı güzel bir kızım olacak desene...)

-Ama aptalın teki... diye bağırdı Adam... Aptallığı yüzünden İtalyan Kolejinin orta bölümünü zar zor bitirebildi...

Işıl bir şeyler söylemek ister gibi davrandı. Hemen gerisinde duran kocası hafifçe doğrulan karısının omzuna, oturması için bastırdı. Dr. Kıvançlıgil başıyla sakin olmasını işaret etti. Işıl'cık yeniden annesinin kanepesinde onun yanına pustu...

(Genç-adam: -Bana bak ihtiyar, dedi... Sen bugün pek kendinde değilsin galiba. Önüne gelene hakaret ediyorsun... Bu durum benim bile sinirime dokunmaya başladı. Dikkat et külahları değişmeyelim.)

Evet, dedi Adam üsteleye üsteleye ve "evet"lerinin üstüne basa basa... Eevveeeettt... Eveeeettt... Aptalın biri ve tıpkı kendisi gibi bir aptal bularak evlendi onunla. Tek becerisinin bu olduğunu söyleyebilirim sana. O berberden bu berbere, o ağdadan bu ağdaya, büyük otellerin o roof'dan bu roof'una beş-altı yıl araba araba taşındıktan sonra, işte karşında duran, Bağdat caddesinin saçları permalı, tırnakları berberlerde törpülü bu süs bebeğini büyük bir beceriyle kafesleyip "kutsal yuva"lardan birini de o kurdu işte... sonunda. Düğünün yapıldığı gece "deli bir babayı" herkesten gizleyebilmek için "benim kalp spazmı " geçirdiğimi söyleyip evde yapayalnız bıraktılar beni üstelik.

Parmağını kızının arkasında durmakta olan damadına doğru uzatarak:

-Bak bakalım dedi... Beğendin mi süs güzelini?

(Genç-adam: "Vallahi ne yalan söyleyeyim beğendim ihtiyar, dedi... Basbayağı yakışıklı ve güzel bir genç işte... Nesi var yani?)

Adam parmağını damadına doğru iyice uzatarak:

-Beğendin demek? Aman ne güzel... Sor bakalım kendisine bugüne değin ciddi hiçbir iş yapmış mı? Ciddi bir iki satırcık hiç okumuş mu? Ne anlıyor o kuş beyni yaşamaktan?

(Genç-adam: "Sorsam n'olur, sormasam n'olur... Sesimi duyuramam ki...)

O zaman Adam parmağını damadının omzuna dokundurmaya, onu dürtüklemeye başladı.

Keyfi iyiden iyiye kaçan damat:

-Rica ederim baba... diye mırıldandı... Dürtükleyip durmayınız, ağırıma gitmeye başladı...

(Genç-adam damadının omzuna sıçradı. Oradan Adam'a doğru bağırdı. "Dürtükleyip durma zavallıcığı... Kafası kızıp alır giderse kızını ya da kızımızı bir daha yüzünü göremeyiz alimallah..")

Damat, kulağı dibindeki Genç-adam'ı sanki duymuş gibi:

-Kalk gidelim Işıl, dedi... Benim daha fazla gücüm kalmadı.

(Genç-adam: "Gördün mü işte? diye bağırdı adamadın omzundan... Korktuğum başıma geliyor. Çekip gidiyor...)

Adam, gitmeye hazırlanan damadını parmağıyla iyice sendeletecek biçimde sarstıktan sonra:

-Hiçbir yere gidemez o, dedi... Hiçbir yere. Bir yere çekip giderse ben de babasıyla birlikte kendisine açıverdiğimiz konfeksiyon atölyesindeki sermayemi çekip alırım, cıbıldak bırakıveririm onu...

Dr. Kıvançlıgil gelip karısının yanına oturan damada; fısıltıyla:

-Sabırlı olun, dedi. Hallucination dönemine girdi. Sıkın dişinizi...

(Genç-adam, damadın omzunda Adam'a doğru bağırdı: "Ne kadar uslu bir genç tanırım... Bak nasıl da sözünü dinleyip oturdu. Suçlamalarına kesinlikle katılmıyorum senin. Belki de gençlikleriyle güzelliklerini kıskanıyorsun onların... Neyse neyse..." Bu kez damadın kulağına tam omuz başında sesinin bütün gücüyle bağırdı: "Boşver sen bu ihtiyarı, ama merak ettim doğrusu ne iş yapıyorsun sen? Neyi öğrendin, ne biliyorsun yani, demek istiyorum?")

-Yanıt ver, diye bağırdı. Biri soru sordu mu yanıt verilir...

-Ne sordunuz ki yanıt vereyim baba, dedi damatçık...

-Ta kulağının dibinde, tam omzunda, sana soru soruldu: hangi beceriyi öğrendin sen?

Damat bir şeyden ürkmüş gibi:

-Omzumda mı, dedi.. Kulağımın dibinde?

Elinde olmayarak elinin tersiyle omzunu silkeledi. Genç-adam havalara fırladı.

Adam büyük bir telaş ve panik içinde: "Ne yapıyorsun budala, ne yapıyorsun... öldüreceksin onu..." diye avizeye dek sıçramış, tepetaklak düşmekte olan Genç-adam'ı avucunu açarak havada yakaladı. Acıyla avucuna eğilerek: "Bir şeyin yok ya... bir şeyin yok ya..." diye sormaya başladı...

(Neye uğradığını şaşıran Genç-adam, Adam'ın avucunda boylu boyunca kendine gelmeye çalışarak: - "N'oldu yahu, diye sordu. "Niye tokatladı bu beni? Şimdi durup dururken yani... Pek aykırı bir şey mi söyledim kendisine ayırdına varamadan? Ha... Ne dersin?")

Adam yeniden avucuna eğildi, titrek sesiyle:

-Bir şeyin yok ya, diye sordu...

(Adamın avucunda üstünü başını silkerek kalkmaya çalışan Genç-adam: "Yok yok bir şeyim de az kalsın tavana çarpıp başımı parçalayacaktım. Beni öldürdüğünün ayırdında bile olmayacaktı zavallı. Bana bak ihtiyar, ben buradan sıkılmaya başladım artık... Hadi gidelim... Beni tablolarının yanına götür...Yukarıya, tabloların yanına götür... Yukarıya, çatı katına... Hadi...)

-Yooo, o kadar kolay değil, dedi Adam, avucunda ayağa kalkmış Genç-adam'a... Bütün bir ömür geçireceklerinden böyle çabucak sıkılvermek var mı? Bak daha oğlunu tanımadın?

("Oğlum mu? Hay Allah bir de oğlum mu olacak benim?")

-Oğlun olacak tabii... Hadi çık parmağımın üstüne de aile bireylerinin en ilgincini, oğlunu tanıtayım sana...

(Genç-adam, Adam'ın diğer parmaklarını yumruk yapıp işaret parmağını bir namlu gibi uzattığı parmak ucuna gelip yan yana oturmakta olan Dr. Kıvançlıgil'le Şencan'a ayrı ayrı baktı: -Hangisi bunlardan benim oğlum? Şu mu?")

-Hayır o değil... Deli doktoru o... Her zengin evinde bulunması kaçınılmaz nesnelerden biri... Onun yanında oturan senin oğlun.

(Genç-adam parmağın ucundan bağırdı: "Hey merhaba evlad... nasılsın bakalım." Sonra yine parmağın ucunda bu kez Adam'a dönerek konuştu: "Hıh, demiş anasının burnundan düşmüş bu... İşe bak sen yahu... Oğlum benden yaşlı şimdi... ne iştir...")

Şencan babasının kendisine kurşun sıkar gibi uzattığı parmağın karşısında hiçbir şey demeden, işin başından beri hep o gülümseyen çehresiyle oturup duruyordu...

(Genç-adam: "Ne güzel gülümsüyor, dedi... Hep gülümser mi bu?")

-Hep gülümser bu, diye yanıtladı kendisini Adam. En çok da kazık attıklarına gülümser. Ama bak damadın gibi hazırlopçu değildir o... Damad atölyesinde işçi kızlarla fingirdeşip, emeğini koymuş kar ortağının üstüne her işi yıkarken bu doğrusu ya domuzuna çalışır... para kazanmayı da büyük ustalıkla becerir...

(-"Ohh, dedi Genç-adam, bak buna sevindim işte. Bizim ailede işe yarar bir tek sen varsın desene evlad... İleride gölgende dinleneceğiz anlaşılan...")

-Yılda en az bir kere İtalya'ya gider. Tekstil fuarını yakından izlemek, yeni gelişmeleri, tekstil makinelerini yakından değerlendirmek için...

(-"Aferin sana be... Hah şöyle insanın içi açılıyor doğrusu adam gibi adam görmekten. Damadımızdan tokatlandık ama oğlumuzdan yana şansımız yaver desene...")

-Oradan da Paris'e geçer. Yanında metresi...

(-"Ooo, ooo... Neler duyuyoruz evlad... Yanında metresin ve Paris... Neyse neyse...)

-On gün de orada kalırlar...

(-"Ne güzel be... eh artık orda bol bol sergileri izliyor, tiyatrolara gidiyor, hiç kuşkusuz operayı da kaçırmıyorsundur... İmrendim doğrusu, imrendim...")

-Saçmalama, ne sergisi, ne tiyatrosu... Paris'te on gün boyunca uyku durak bilmeden gece kulüpleri, pomo filmlerin oynatıldığı sinemalar, eşcinsel lokalleri, bir de ünlü alım satım merkezleri La Fayette'le Printemps mağazalarında alış-veriş yapmaktan başlarını kaldıramazlar... Hele o alış-verişleri... İğrenç bir açgözlülük, sonu gelmez bir tutkuyla...

(-"Bunu beğendiğim pek söylenemez doğrusu... Yoksa ihtiyar sen bu masum masum gülümseyen adamcağıza kara mı çalıyorsun ha?")

-Ama şimdi dikkat et: başka bir meziyetini daha söyleyeceğim oğlunun: Bizim evin az ilerisinde çok güzel döşenmiş bir garsoniyeri vardır kendisinin... Yakın arkadaşlarının bezik partisinden sonra karılarını bile oraya atmaktan çekinmez bu karşında melul melul gülümseyen adam... Yakın arkadaşlarının karılarını ve baldızlarını... Garsoniyerinin bir anahtarı da yanındaki doktorda... Onu bile kazıklıyor bizimki...

("Kazıklıyor mu? Nasıl yani?)

-Garsoniyerin kirasını iki kat gösterip yarısını deli doktorundan alınca garsoniyeri kendisine bedavaya geliyor...

("Vay be.. Helal olsun doğrusu... Tevekkeli demeyiş atalarımız: İş bilenin kılıç kuşananındır, diye... Aferin be evlad... Yalnız anlayamadığım bir şey var: hem karın, hem metresin, hem garsoniyerin, nasıl başa çıkıyorsun bunca karıyla? Bir de neden bu açgözlü doyumsuzluk... Nerden geliyor mutsuzluğun peki?")

Dr. Kıvançlıgil hemen yanıbaşında oturan Şencan'a gözlerini Adam'dan ve parmağından ayırmadan:

-Doğru mu söyledikleri, diye sordu fısıltıyla...

Şencan parmağın karşısındaki gülümsemesini hiç bozmadan, o da fısıltıyla:

-Anlaşılan, dedi... tüm telefonlarımı dinlermiş benim... Az uyanık değil gördüğün gibi...

Hiçbir şey yokmuş gibi babasının karşısında gülümsemesini sürdürdü. Adam bu kez parmağının ucundan, tıpkı bir namludan nişan alırmış gibi bir gözünü kapayıp başını omzuna dayadıktan sonra konuştu:

-Şimdi karşındakine daha özenle bakmanı istiyorum senden. Tüm söylediklerimi gölgede bırakacak bir gizini açıklayacağım sana: Ve bak bakalım o zaman oğlunla övünebilecek mi aklınla vicdanın?

(Parmağın ucundaki Genç-adam, Adam'ın bu kez tırnağı üstüne dek sokularak: -"Söyle bakalım ihtiyar, dedi, neymiş oğlumuzun şu çok önemli gizi... Bayağı merak ettim doğrusu...")

Adam:

-Sokul daha, dedi sokul... Dünyanın en ilginç tipini göstereceğim sana... Korkma sokul daha...

(-"Yeter artık, dedi Genç-adam... Düşeceğim. Sen beni buluncaya kadar da biri ezip geçiverecek beni...")

İşte burada, babasının parmağı tam burnuna dayanmış durumda... ilk kez Şencan'ın gülümsemesi yarımyamalak kesildi. Ne yapacağını şaşırmış bir biçimde hafifçe çevresine bakındı...

(Genç-adam: "Hadi söyle ama..." diye sabırsızlandı... "Neymiş oğlumuzun bu çok önemli gizi...")

Adam:

-Hırsız o... dedi... Hırsız...

Ortalık birden karıştı. Tüm aile bireylerinin itirazı, babalarına başkaldırmanın gürültüsü salondan taşmaya, mutfağa dek uzanmaya başladı. Hizmetçi Sebeb'le yeni hizmetçi kadın çalışmalarını kesip salondan taşan, mutfağa kulaklarına dek gelen gürültülere kulak kabartmaya başladılar.

(Genç-adam, Adam'ın parmak ucundan omzuna dek bir solukta koşup Adam'ın sağ kulağı içinde tüm avazıyla bağırmaya başladı...-"Adam, adam... ne söylediğini kulağın işitiyor mu senin? Bunca insanın içinde oğluna...")

Şencan öfkeyle babasının parmağını ittirip Amerikan-bara yöneldi... Adam parmağını yeniden oğluna doğru yönelterek:

-Hadi, bana saldırmaktan vazgeç böyle, dedi Genç-adama'a... Parmağımın ucuna in ve Amerikan-bar'da İtalya'dan getirdiği cini öfkeyle bardağına boşaltmakta olan oğluna iyice bak... Hem de hırsızların en marifetlisi, en bulunmazı oğluna... Çünkü oğlun kendi malını çalıp başkasına satan eşi-enderi bulunmaz hırsızlardan biridir...

(Yeniden parmağın ucuna inmiş olan Genç-adam: "Ne demek istiyorsun, diye sordu... Kendi malını çalan hırsız demekle? Böylesini de hiç duymamıştım...)

-Duy işte, diye bağırdı Adam öfkeyle... Kendi malını çalıp satan bir hırsızdır oğlun...

Amerikan-bar'da cini bir yudumda boşaltan Şencan:

-Yeter baba, diye bağırdı. Yeter artık. Tanımayan bir olsa, aklından noksanlığını unutup inanır sana...

Adam yüzü acı içinde parmağını ağzına doğru döndürerek konuştu:

-Bükümhaneye gelen ipliklerin bir tonunu zaman zaman bir buçuk tonunu oğlum irsaliyeleri bozarak el altından bükümhanenin ustabaşısı aracılığıyla satıverir... Paranın üçte ikisini kendisi alır, üçte birini de bükümhane şefine verir...

Parmağını el ayasını burnuna dek götürerek süzülen akıntıları içinde çekti:

-Anlıyor musun acımı, dedi... Kendi oğlum, kendi işinde hırsızlık yapıyor... Beni aldatıyor... Ama asıl önemlisi kendini. Kendi malını çalan eşsiz marifetli bir hırsızdır benim oğlum... Yani senin oğlun...

(Yeniden parmağın ucundan, oğluna bakmakta olan Genç-adam, Adam'a dönerek: "Peki de sen niye göz yumuyorsun buna, diye sordu... Niye peki?)

-Daha başka hırsızlıkları önleyebilmek için oğlumun hırsızlığına göz yumuyorum. O işin başına kar ortağı olarak geçinceye değin daha büyük hırsızlıklar yapılıyordu: makine aksamları, boyalar, iplikler, kasamdan para... zaman zaman hepsinden çalıntılar oluyordu. Şimdi o kendisi hırsızlık yaparken başkalarının hırsızlığını kesinlikle engelliyor... buna razı oluyorum... Birçok şeye razı olduğum gibi işte buna da razı oluyorum...

(Genç-adam: Peki yahu ihtiyar, dedi... Bunca hırsız ve aptal içinde bir tek sen mi namuslusun yani?)

-Hayır, dedi Adam... Bende namuslu değilim. Ama ben genel düzenin bir namussuzuyum... Çalıştırdıklarımın karşısında konumumun genel haksızlığı dışında inan bana elimden geldiğince dürüst olmaya çaba gösterdim... ama yetmedi.

(Genç-adam, Adam'a acıyarak: "Otur ihtiyar, dedi... otur biraz... Dinlen... Sonra yukarıya çıkalım, çatı katımıza... Bre bre... ne düzen ama... ne aile...")

Adam koltuklardan birine yığılırmış gibi otururken Adam'ın karısı kükreyen bir dişi kaplan gibi oturduğu yerden fırladı:

-Şencan, diye bağırdı... Doğru mu babanın söyledikleri. Çabuk yanıt ver...

Işıl parfüm kokuları içinde dalga dalga annesinin yanına geldi.

-Babamın söylediklerinin doğru olup olmadığını hepimizin önünde açıklamak zorundasın ağabey...

Amerikan-barda arka arkaya cinleri yuvarlamakta olan Şencan:

-Sizin için söyledikleri ne denli doğruysa benim için söyledikleri de o denli doğru... dedi annesiyle kızkardeşine...

Işıl saldırısını kesmedi.

-Babam bana her zaman "aptal kızım" derdi sevecenlikle... Ama hiçbir zaman hırsız demedi. Hırsızlıkla suçlamadı beni. Çaldığın her şeyde bizim de hakkımız var: annemle benim...

Şencan:

-Ağzından çıkanı kulağın duysun, diye bağırdı... Yırtarım ağzını...

Adam'ın karısı yeniden bayılacak insanların darmadağın perişanlığı içinde:

-Ah, diye konuştu... Gerçekten de ne kötü yazgısı olan kadınmışım ben... Ben sizi yetiştirmek için gecemi gündüzüme katmış kuruş üzerine kuruş biriktirmeye didinirken, sen kuruş kuruş, alınteriyle kurulmuş fabrikanın mallarını çalıp metreslerinle garsoniyerlerinde yiyip bitiriyorsun... Nasıl olur bu nasıl?

-Boşversene sen valide, diye bağırdı Şencan... her şeyi yakından biliyoruz biz... Babamın cebinden ben bacacıkken senet sepetlerin içinde paraları nasıl bulup aşırdığını gözlerimle görmüşümdür ben...

Doçent Dr. Kıvançlıgil kalkmak için izin istedi. Işıl:

-Yooo, doktor, dedi... Oturun. Ağabeyimin suç ortağı olarak işin içinden bunca kolay sıyrılamazsınız. İş yargıç önüne giderse tanıklık yapacaksınız bu duruma...

Şencan:

-Yeterin be, diye bağırdı yeniden... Ne yargıcı, ne tanıklığı... Saçmalayıp durmayın...

İşte burada perma saçlarıyla damat ayağa kalktı. Kayınvalidesiyle karısının yanına son derece sakin adımlarla gelip yan yana oturan ana-kızın yanına dikildi. Birdenbire salonu kaplayan sessizlik içinde ne söyleyeceğini merak edenlere tane tane konuşarak şunları söyledi:

-Burada hepimiz erkeğiz. (Annesiyle, karısının önünde hafifçe tıpkı filmlerdeki gibi eğilerek) Sizler değilsiniz tabii. Sonra kaldığı yerden konuşmasını bilgiççe sürdürdü: Bir erkek metres tutabilir, garsoniyeri de olabilir ve bu garsoniyerine kadın da getirebilir. Genelde buna karşı çıkılamaz. Ama bir koşulla: Erkek olarak kendi kazandığını istediği gibi harcamak koşuluyla... Ama bunları, yani metresini ve garsoniyerini başkalarının hakkı olan şeylerden çalıp da yapamaz...

Şencan Amerikan-bar'ın önünden hızla salonun ortasına doğru yürürken sehpaya çarptı, büyük bir gürültüyle sehpanın üzerindekiler devrildi... Şencan devrilenlere bir tekme savurdu...

-Sinirlenmeyiniz efendim, dedi damat... Benim şimdi yaptığım hesaba göre en az ayda yedi yüz, yedi yüz elli bin lirayı siz annenizin ve kız kardeşinizin hakkından iç ediyorsunuz... Bu durumda...

Işıl hiç beklenmedik biçimde gözyaşları içinde ayağa fırlayıp kocasının karşısına dikildi:

-Ne demek istiyorsun sen bir erkek isterse metres tutabilir, isterse garsoniyerine kadın götürebilir demekle... ha? Söyler misin lütfen... Bir erkek olarak buna kendinde hak görüyorsun demek sen?

-Yok efendim, ben öyle yapacağım demedim... Genel kuraldan söz ettim... Ben de böyle yaparım demek değil ki bu... Yanlış anlıyorsun...

Şencan Amerikan-bar'ın büfesine elinin tüm gücüyle vurarak bağırdı:

-Kesin artık, yeter...

Herkes Şencan'a dönüp bakarken

(Genç-adam: -"Dinledin mi ihtiyar?" diye sordu... "Hadi kalk artık gidelim. Burası fena karıştı. Doğru-

su ben de çok bunaldım... Hadi ihtiyar Çatı katına... Tablolarımızın yanına dönelim...")

Ağız dolusu birbirine girmiş olanlar Adam'ın bir namlu gibi parmağını tuta tuta çıkışını da ne gördüler, ne işittiler... İki hizmetçi kadın Adam'ın darmadağın salondan çıktığını görünce, yürekleri heyecan, korku dolu kaçışarak mutfağın kapısını sıkı sıkıya kapadılar... Seslerini soluklarını kestiler...

***

ÇATI KATI'na çıktıklarında Adam, Genç-adam'ı kafesten kuş salıverir gibi parmağının ucundan tablonun içine bırakıverdi. Tablonun içinde takla atarak yeniden sarıbantın üzerine düşen Genç-adam bir süre dalgın dalgın yürümesini sürdürdü. Sonra başını hafifçe çevirip:

-Haklısın ihtiyar, dedi... Yaşamım senin gibi olsun istemem... Bir süre yürüdükten sonra kararlı bir biçimde tümcesini yineledi: Yoo, yoo senin gibi bir yaşamım olsun istemem. Haklısın. Çok haklısın...

Tablonun karşısına darmadağın saçlarıyla bir düşünür gibi oturmuş olan ihtiyar Adam, hiç kımıldamadan ağır ağır konuştu:

-Yaşamak... dedi, tıpkı karmaşık bir matematik problemi gibi: doğrulaya doğrulaya gittiğini sanırken küçük bir değerlendirme yanılgısı sana kendini, nerede bu yanılgıyı yaptığını anımsatmayacak biçimde yoğunlaşa yoğunlaşa bir sonuca getirip bırakıveriyor seni. Ama bakıyorsun ki bu sonuç: YANLIŞ... Evet yanlış... Yeniden başa dönmenin, yeniden problemi kurgulamanın da olasılığı yok artık. Zamanın yok çünkü. Önünde bu yanlışlığı düzeltebilecek tek bir güç var: ağzını açmış seni bekleyen boş mezarın... Bu yanlışlığı ancak o yutup temizleyebilir... Başka hiçbir güç....

-Ne demek istediğini anlıyorum, dedi Genç-adam... Yaşamını gördükten sonra... Sonra... Doğrusu gerimde aptal, hırsız çocuklarımla, vurdum duymaz bencil bir kadın bırakmak istemezdim... Haklısın ihtiyar...

Adam o zaman sehpanın, paletin, fırçaların bulunduğu köşeye koştu. Hepsini derin bir coşkuyla alıp tablonun yanına getirdi...

-Hadi öyleyse, dedi... içimde seni dipdiri bulmuşken, hiçbir yanılgıya seni düşürmeden bana yeniden resim yapmayı, boyaları nasıl kullanmam gerektiğini öğret... Şu tuvalin bile nasıl sehpaya gerildiğini unutmuşum... Yardım et bana... Seni de kendimi de kurtarabilirim... Çünkü ben şimdi nerede değerlendirme yanılgısına düştüğümü biliyorum... Önümde çok zaman kalmamış olsa bile bu tablolara en az bir bu kadar daha ekleyebiliriz... Hadi.

Sarıbantın üzerinde boş bir alanda tek başına bir bankın üstüne oturmuş olan Genç-adam düşünceli düşünceli:

-Dur ihtiyar, dur... dedi... Onca acele etme... Ben daha kararımı vermiş de değilim...

Elinde fırçalar adam şaşkın duraladı:

-Kararını vermiş değil misin? Niye peki... Her şeyi bunca açık seçik gördükten sonra... seni kuşkulandıran ne peki?

-Bak, dedi Genç-adam... Koskoca bir kentin alanlarında yapayalnızım. Tüm evler, apartmanlar ışıklarını yakmış kendi mutluluklarında... Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmuyor... Ne yapacağımı şaşırdım... Sorun şu: Eğer resmi ve akademiyi bırakır da senin gibi bir yaşam çizgisi izlersem başıma gelecekler belli: Hırsız, aptal boş bir sürü insanla tükenmiş bir ömür: işte sen yani. Onu yapmazsam o zaman da yer diplerinde beni bekleyen köstebek ölümüm...

Genç-adam yeniden kalktı. Yürümeye başladı. Ayaklarını altındaki sarıbant ters yönde yürüyüşüne tam bir uyum içinde ağır ağır akıyordu... Bir süre yürüdükten sonra yeniden durup İhtiyar'a baktı.

-Belki de, dedi sorun bunca kesin ikilemli değil... Sorunu yanlış koyuyor olabiliriz... Senin yaşadıklarını yaşamış olmayabilirim... Sakıncalarını bunca açık seçik kavradıktan sonra...

Adam derin bir kuşkuyla:

-Ne demek istiyorsun, diye sordu...

-Ben ikisini de birlikte götürebilirim ihtiyar... Hem senin bantında yürürüm, hem de resim yapmamı sürdürebilirim...

-Her iki bantta yürümek olanaksız, dedi Adam... Bunu denemeye kalkışırsan ne doğru dürüst zengin olabilirsin, ne de doğru dürüst ressam... Belki de ikisinden de birer parçacık... sakın böyle bir girişime kalkışma...

Genç-adam birden öfkeyle bağırdı.

-Mezarın başına geçmiş yaşama oradan bakıyorsun sen... senin yanılgılarını yenebileceğimi hiç düşündüğün yok... Ben daha yaşamın başındayım... Aynı yanılgıları benim de işleyeceğimi nerden çıkarıyorsun... Niye benim kendime güvenimi sarsmaya çalışıyorsun? Sen yaşadın diye aynı şeyleri ben de mi yaşayacağım...

Adam elindeki fırçaları fırlattığı gibi tabloyu iki eliyle birlikte kavradı. Hızla sarsmaya başladı:

-Aklını başına topla, diye bağırdı... Sana aklını başına toplamanı söylüyorum... Senin yaşlılığınım ben.... Seni bekleyen ölümden bile boşum ben...

Genç-adam neye uğradığını şaşırmış, büyük bir korkuyla tablonun içinden çerçevenin kenarına tutunarak, boşlukta bağırmaya başladı...

-Beni böyle korkutacak laflar etme ihtiyar... Sarsıp durma beni...Yaşamın başlangıcında içimi ürpertecek böyle sözler duymak istemiyorum... Hem soğukkanlı düşünemezsek neyi çözümleriz?

-Peki peki, dedi Adam tabloyu yeniden, özenle yerine yerleştirirken... Bağışla... Birden kapılmamam gereken bir öfkeyle kapıldım. Bağışla...

Adam yeniden tablonun karşısındaki sandalyesine oturdu. Genç-adam çerçeveye asılarak çıktı ve o da tıpkı Adam gibi soluk soluğa çerçevenin köşesine sırtını dayayarak oturdu. Bir süre öylece kaldılar. Birbirlerine zaman zaman bakıyor, birbirlerinden zaman zaman bakışlarını kaçırıyorlardı...

-Beni suçladın, dedi Adam... Sana mezarımın başından bakmakla... Oysa herkes keşke bunu yapabilse... Zaman zaman tıpkı mezarının başındaymış gibi şöyle dönüp sürükleyip getirdiği

ömrüne şöyle bir bakabilse... Ben sana bu olanağı vermeye çabalıyorum... Ama anlamıyorsun...

Genç-adam hiç yanıt vermedi kendisine. Bu kez sürekli tablonun içine bakıyordu...

-Şuraya bakar mısın, dedi sonunda tablonun içini göstererek... Bak bakalım bir şey görebiliyor musun?

Adam, Genç-adam'ın oturduğu tablonun çerçevesine iyice yaklaşarak eğildi:

-Hayır, dedi... hiçbir şey görmüyorum... Üzerinde yürümekte olduğun sarıbanttan başka hiçbir şey görmüyorum...

-İyice bak, diye üsteledi Genç-adam... Görmen gerek. Belki de göremediğin için yaşamın böylesine büyük bir yanılgı içinde yitip gitti...

Adam yeniden baktı. Kıpır kıpır akıp duran sarıbanttan başka hiçbir şey göremiyordu. "Göremiyorum," dedi... "göremiyorum. Göstermek istediğin ne?"

-Bak ihtiyar, dedi...şimdi yaşlılığından gözlerin seçemiyor diyecektim ama sen gençliğinde de bu benim sarıbantın üzerindeyken bu olguyu görememişsin besbelli... Şimdi parmağının doğrultusuna iyice bak: belirgin, asıl sarıbantın yanında kıpır kıpır incecik başka sarıbantçıklar da var... Onlardan birine en yakında olana ayağımın birini atıp hem kendi asıl sarıbantımın, hem de ötekinin üzerinde güvenle, ama çok çalışarak yürüyebileceğime inanıyorum. Ve buna kesin kararlıyım...

Genç-adam bunları söyler söylemez çerçevenin yüksek kenarından tablonun içine ihtiyar Adam'ın: "Dur... ne yapıyorsun" demesine olanak tanımadan tıpkı trapezden denize takla ata ata düşen biri gibi kendini fırlatıverdi. Ve şaşılası bir beceriyle her iki bantın üzerine her iki ayağıyla birlikte düştü. İncecik gibi görünen bant şimdi Genç-adam'ın ayağının değmesiyle birlikte gittikçe kalınlaşarak belirginleşmeye, en az öteki kadar, ona paralel Genç-adam'ın ayakları altında ötekiyle birlikte akıp gitmeye başladı. Adam, Genç-adam'ın düşmemek için tıpkı kayak yapan sporcular gibi eğilerek sırtını kamburlaştırdığını, pür dikkat ayaklarının altından akış hızları değişik bantların üzerinden düşmemek için büyük bir çaba harcadığını izlemeye başladı dehşetle... Genç-adam bir süre sonra:

-Hey be... diye bağırdı... Başardım. Başardım ihtiyar. Her iki bantın üzerinde de durabiliyorum işte... Yaşamak mezarının başına çekilip felsefe kırıntıları saçmak değildir... Benim gibi başarmaktır yaşamak... Anlıyor musun; başarmaktır... Ne ki daha tümcesini tamamlayamadan kendini havalara fırlamış gördü. "A..." diye bir çığlık attı elinde olmadan... havada birkaç takla attıktan sonra yeniden her iki bantın üzerine düştü. Eliyle saçını başını düzelterek: -"Hay Allah," dedi... "Neredeyse düşüyordum... Yuvarlanıp gidecektim.."

Başını çevirip ihtiyara baktı. Bir süre daha bantların üzerinde akışını sürdürdükten sonra, bu kez gözlerini bantlardan ayırmadan ihtiyar Adam'a:

-Haklısın ihtiyar, dedi... Hiç kuşkusuz kolay değil yaşamak... Büyük bir beceri istiyor. Hele benim gibi her iki bantın üzerinde yürümeye çalışanlar için... Buna zorunlu olanlar için yani,hiç kuşkusuz kolay değil yaşamak... Sana hak veriyorum ve senin gibi bir sonuçla karşılaşmamak için kendime özen göstermem gerektiğini çok iyi anlıyorum...

Bu kez her iki bantın üstlerinden, Genç-adam'ın omuz başları doğrultusunda ve yüksekliğinde, karatahtaya sivri uçla çizilmiş gibi boyutsuz bir takım eşyalar, şeyler akmaya başladı. Yeni bantın hemen üstündeki bu akışta kalabalık insan figürleri, mallar, iplik balyaları, boya kazanları, fabrika borularını andıran biçimler ardarda kayıp giderken, öteki bantın üzerinden yine önceki gibi Genç-adam'ın omuz düzeyinde, kitaplar, ağaçlar, tablolar, renk tüpleri, müzik ve resim araç-gereçleri akıp geçiyordu. Adam, Genç-adam'ı görmekte zorluk çekmeye başladı.

-Nerdesin, diye bağırdı... Kaybettim seni... Göremiyorum...

Genç-adam kamburlaştırdığı sırtını hafifçe doğrultarak akıp giden eşyalar arasından başını kaldırdı.

-Buradayım ihtiyar, dedi. Merak etme, kaygılanacak bir şey yok...

Sonra onu daha net görmeye başladı. Genç-adam'ın kendi bantının hemen üstündeki önce ağaç figürleri, sonra kitaplar, sonra sehpalar, sonra boya tüpleri ve tablolar daha seyrek, da-

ha aralıklı geçmeye başladılar. Bir süre sonra da artık hiç görünmez oldular. Adam o zaman Genç-adam'ın tek bantın üzerinde akıp gitmekte olduğunu, omzu yükseltisindeki eşyaların daha yığın yığın geçmekte olduklarının ayırdına vardı: -"Ah," dedi inlermiş gibi... "İşte kayboluyorsun..."

Birden avazı çıktığı kadar bağırdı:

-Dur artık gitme. Yeter...

Titreyen ellerini tabloya doğru uzattı:

-Bak asıl bantın nasıl inceldi, diye söylendi. Yitip gitmeden hadi tıpkı ötekine atladığın gibi her iki ayağınla atla ona... Korkma... Daha zaman geçmiş sayılmaz...

Eşyaların üzerinden akıp gittiği tek bantın üzerindeki Ortayaş-adam kendisine baktı şaşkın şaşkın... Sonra iyiden iyiye incelmiş olan kendi bantına:

-Deniyorum ama beceremiyorum ihtiyar, dedi... Ayağımın altından nasıl çekilip gittiğini bile duyarlayamadım onun... Suyu çekilen bir ırmak gibi tıpkı...

-Dene, dedi Adam... Yeniden ırmakların dağlarından sular getirebilir sana... Korkma...dene dahi...

Şakakları iyice kırlaşmış, şişmanlamış olan Ortayaş-adam bir ayağını uzatıp incelmiş kendi bantına şöyle bir dokunmak istedi. Dokunur dokunmaz da üstünde bulunduğu banta tepetaklak yuvarlandı... Zar zor ayağa kalkarak:

-Yooo, ihtiyar, dedi... Artık her iki bantta yürüyecek kadar güçlü değilim. İnsan bu bantta bile zar zor dururken başka bantlara geçmeyi deneyemez artık... Hiç olmazsa bu bantta durmasını becerebilmeliyim. Yoksa boşluklara yuvarlanıp gideceğim...

Adam, az sonra Ortayaş-adam'ın üzerinde: "... BOYAHANESİ" yazılı koskocaman bir binanın içine, üzerinde bulunduğu bantla birlikte buz pateni yapan biri gibi bir bacağı havada kayıp gittiğini gördü. Sesi soluğu kesildi. Bir ölü gibi kaskatı kesildi.

(Adam'ın avaz avaz bağırtısıyla çatı katına koşan Sebeb, onu tablonun karşısında kaskatı kesilmiş görünce: "Beyefendi... beyefendi..." diye omuzlarından sarstı kendisini. Adam tıpkı son sözlerini mırıldanan

bir yarı ölü gibi: "Orada işte..." dedi, "kayboldu. Kaybolduğunu gözlerimle gördüm... Sebeb telaşla aşağıya koştu. Ama evde kimsecikler yoktu.)

Adam az sonra "... BOYAHANESİ" yazılı binanın ardından bant üzerinde Adam'ın yeniden çıktığını gördü. Büyük ölçüde kendisine benziyordu.

-Olamaz... dedi... Olamaz. Buna izin vermeyeceğim.

Bantın üzerindeki Adam yığın yığın makinelerin yığın yığın balyaların, eşyaların arasından kollarını kendisine doğru uzatıyor, çekip almasını istermiş gibi çırpınıyordu sanki...

-Bekle burada, dedi Adam. Diriliğini içimde sımsıkı duyuyorum daha... Ben gelinceye kadar ayrılma buradan. Seni de kendimi de kurtaracağım... Böyle kaybolup gidemeyiz...

Tabloların yanındaki sehpayı, tuvali, boya çantasını hızla toplamaya başladı. Fırçaları robdöşambr'ının cebine alelacele tıkıştırdı. Ve çatı katını terk etmeden önce tablonun içinde çırpınıp durmakta olan Adam'a:

-Tek renkte tek bir tablo yapıp geleceğim. Sen demez miydin tek renk bir insan gibidir diye... Sık dişini, ikimizin de böyle anlamsız bir biçimde mezarımıza yuvarlanıp gitmemizi önleyeceğim... Göreceksin, önleyeceğim...

***

ADAM alelacele indiği odasında sehpasının ayaklarını büyük bir çaba harcayarak açabildi. Ama tuvali germeyi beceremedi. Büyük bir öfkeyle sehpayı tekmeledi. Robrdöşambr'ının cebindeki fırçaları çıkarıp attı. Kocaman yağlı boya tüpünü olduğu gibi avucunun içine boşalttı. Öteki elini iki parmağıyla avucunun içindeki yağlı boyayı hızla karıştırmaya ve odasının duvar kağıtlarına parmak parmak sürmeye başladı. "Önce tek rengi bulmalıyım," diyordu kendi kendine..."Tek bir renk bile kendimizi kurtarmaya yetebilir. Tonlarını aça aça, koyulaştıra koyulaştıra... Örneğin mor bir güneş... Mor ama mor... Ve morartının dalga dalga, ton ton insanlara, çatılara, ağaçlara yayılmasını sağlayabilirsem..."

Avucundan parmak parmak sürdüğü boya bitince bu kez avucunun içini, boya birikintisi dolu elayasını duvar kağıtlarına sür süre oğuşturmaya başladı. Sonra yeni bir tüpü avucunun içine sonuna dek sıkarak boşalttı. Aynı işlemi yineledi...

(Sebeb sonunda hanımını telefonla bulabildi. "Koşun hanımefendi" diye acı acı bağırdı. "Beyefendi Avrupa'dan getirdiğiniz o canım duvar kağıtlarına avuç dolusu boyalar sürüyor... Her taraf boya içinde... mahvolduk"...)

Yüreği ağzında koştur koştur eve dönen kadın kocasını yüzü yağlı boyalar içinde, o canım duvar kağıtlarına avuç avuç boya sürerken görünce bu kez gerçekten oracığa yığılıp kaldı, ilk kez gerçekten kendinden geçerek bayıldı.

-III-

ADAM'ın odasını avuç avuç boyadığı, morun, yeşilin, kırmızıyla mavinin duvarlardan perdelere, perdelerden pencerelere, pencerelerden kapı-pencere pervazlarına, kapı pencere pervazlarından sokağa öbek öbek taştığı, çiçek çiçek açtığı o günlerde aile meclisi toplandı. Ve oğlu Şencan'ın Adam'a "YASAL YETKİLİ" atanması konusunu gündeminde son derece kararlı bir biçimde incelemeye başladı. Bu kezki toplantıya Doçent Dr. Kıvançlıgil dışında iki kişi daha çağrılmıştı. Zenginlerimizin mirastı, paraydı puldu gibi sevimsiz işlerini hiç kokularını dışarıya sızdırmadan kendi hanelerinde çözümleyen ünlü sosyete noterlerimizden biri; ve bir de Adam'ın yakın iş arkadaşlarından, muz ipliklerinin toptan satıcısı Şükran bey... Şükran bey'in bu toplantıya katılmasını Adam'ın karısı özellikle istemişti.

Toplantının gündemindeki iki maddeden biri oybirliğiyle çıktı: Evde artık zapt olunması olanaksızlaşmış olan Adam'ın Dr. Kıvançlıgil'in görevli bulunduğu İstanbul Üniversitesi pskiyatri kliniğine yatırılması. (Bu karar Dr. Kıvançlıgil ve kendisi gibi Doçent olan bir arkadaşının birlikte verdikleri raporun dinlenmesinden hemen sonra alındı. Yalnız Noter'le arkadaşının

durumu bir de kendi gözleriyle görmeleri için her ikisi Adam'ın odasına götürüldüler. Şükran bey arkadaşını sayrılığından bu yana ilk kez görüyordu ve görür görmez de gözleri dolu dolu oldu. Adam öylesine çökmüştü ki sokakta yanından geçse kırk yıllık arkadaşını tanımakta güçlük çekerdi. Ölümün Adam'a sinmeye başladığı; çökmüş avurtlarından, dışarıya insanı ürpertecek biçimde fırlamış elmacık kemiklerinin üstündeki derisinin o korkunç sarı matlığından hemen belli oluyordu. Gözleri göz çukurlarına gömülüp gitmişlerdi ve koyu bir karanlık doluşmuştu bu çukurlara... Saçı başı darmadağın, uzamış sakalları içinde yaşından en az 20 yaş daha yaşlı gösteren bu zavallı ihtiyarcık kim görürse görsün yüreğini sızlatıyordu. Noter bile Adam'ın arkadaşının dolu dolu gözlerine bakınca kendini tutamadı, adını sanını duyup bildiği bu adama karşı içinde derin bir acıma duygusu belirdi. "Ben dayanamayacağım, gidelim" dedi.

Merdivene çıkmış, tavana avucundan aldığı yağlı boyaları parmak parmak sürmekte olan Adam her ikisine de şöyle bir baktı ve işini kaldığı yerden sürdürdü... Öfkeli mırıldanmaları insanın içini ürpertiyordu. Adam'ın arkadaşı yanında Noter'le birlikte yeniden salona dönerlerken derin bir üzünç içinde: - "Böyle olacak adam değildi." dedi. Noter de sanki Adam'ı yakından tanırmış gibi bu tümceyi onayladı: "Yazık. Böyle olacak adam değildi..." Salonda, hem gördüklerini hem de verilen raporu onaylayarak Noter belgeleri arasına koydular).

İkinci karar doğrusu pek öyle kolay çıkmadı: aile bireyleri hop binip hop kalktılar, bir aralık neredeyse birbirlerine bile gireceklerdi. İşlerin aksamaması, yürüyen bantın durmaması için Adam'ın yerine bir "Yasal Yetkili" atanması konusunu artık hiç kimse tartışmıyor, Şencan'ın bu konudaki önerisini hepsi onaylıyordu. Hatta bu yasal yetkilinin oğlu Şencan olmasını bile... Ama Adam'ın karısı "kendisince gizli kalmasını istediği nedenlerden" ve de kendisine son derece ağır gelmesine rağmen" Adam tıpkı ölmüş gibi kalıtının Noter huzurunda şimdiden paylaştırılması ve Allah geçinden versin bir emri hak olduğunda bu belgeye kesinlikle uyulacağının yine Noterlikçe onaylanarak" belirtilmesini kaçınılmaz koşul olarak öne sürüyor

ve bunda ayak diretiyordu. Şencan bunun ardından başına neler geleceğini çok iyi bildiği için tüm gücüyle karşı çıkmaya çalıştıysa da Adam'ın kızının da annesinin yanında yer almasıyla bu öneriyi kabul etmekten başka hiçbir çare kalmadığını görüp istemeye istemeye rıza gösterdi.

İşin bundan sonrası, yani bölüşüm işi tam bir curcunaya dönüştü. O senindi, bu benimdi bölüşümü Adam'ın arabasına, kişisel banka hesabına, tablolarına dek gelip dayanınca Şükran bey duruma yavaşça itiraz etti: "Ölmemiş bir insanın kişisel eşyalarına kadar bugünden bir bölüşümün noterlikçe saptanması yarın bölüşümcülerin başına, birinin itirazıyla istenmedik sonuçlar getirebilir. O nedenle kalıtın genel kategorilerde toplanması ve bunun noterlikçe saptanması bence yeterlidir." Bu öneriyi Noter de destekleyince, gürültü patırtı içinde ortaya sonuçta şöyle bir toparlanma çıktı: Fabrikanın tüm işletmesi, tüm sorumluluğuyla birlikte oğlu Şencan'a bırakılıyordu. Şencan net karın yarısını kendisi alacak, diğer yarısını kızkardeşiyle annesi arasında eşit biçimde bölüştürecekti. Şencan burada küçük bir itirazda bulunmak istedi: "Biliyorsunuz, dedi, babamın bir metresi var... Ondan da beş yaşlarında bir oğlu... Onların bakımını da sürdürmek zorundayız. Onların harcamalarını kim karşılayacak peki? Kuşkusuz biz... Karşılamak zorundayız da. Çünkü kadın yarın bugün bir babalık davası açarsa işte o zaman işler tam arap saçına döner. Benim o nedenle önerim şu: Fabrikanın yıllık net karının içinden bu iki insanın masrafı çıktıktan sonra aramızdaki bölüşüm demin saptanan ilkeler doğrultusunda olsun..."

Adam'ın karısı kıpkırmızı kesildi.

-Şencan, dedi... fahişenin adını benim önümde, kutsal yuvamızda anmaktan utanmıyor musun? Babanı aklından eden bu kadın hiç birimizin sorunu değildir. Benim hele hiç mi hiç değildir...

Şencan yeniden bir şeyler anlatmaya çalıştıysa da kadın nuh dedi peygamber demedi. Şükran bey başıyla Şencan'a üstelememesi için çaktırmadan bir işaretçikte bulundu. Ve bu işareti kadın gördü. Görür görmez de bu toplantıya Şükran bey'i

çağırmaktan son derece pişmanlık duydu. Aklından: "Ne de olsa ileride oğlumla iş ilişkileri olacak" diye geçirdi... "Onun yanını tutabileceğini neden düşünmedim. İşte şimdi gözümü dört açmalıyım..."

Adam'ın oturduğu ev kadına kalacaktı. Işıl buna küçük bir itirazda bulunmak istedi ama annesi: "Ben ölünce kimin olacak bu ev? Sizin değil mi? Kardeşinle..." diye gücenmiş bir biçimde karşı koydu. "Peki ama" dedi damat, "kayınpeder ölür de siz yeniden evlenmek isterseniz n'olacak... Her şey düşünülüyor madem, bu olasılık da göz önünde bulundurulmalıdır..." Bu durum küçük bir sürtüşmenin daha başlamasına neden olacakken Işıl'ın razı olmasıyla ortalık yatıştı. Ama Işıl'la kocası Gençay'ın ağız dalaşmaları bir süre sürdü. Gençay'ın –"Evde böyle kararlaştırmamış mıydık? Babamın tembihleri de böyle değil miydi?" sorusuna Işıl kaçamaklı yanıtlar verdi: "Bu konuyu evde görüşürüz" demekle yetinmeye çalıştı.

Işıl'a Adam'ın yazlıktaki evi, arsası ve Mercedes arabası bırakıldı. Özellikle yazlık binanın bugünkü değerinden çok daha fazla edeceği, çünkü arsasının bir dönüme yakın olduğu ve burada yapılacak parsellemeyle, elde edilecek miktarın herkese düşenden çok daha fazla olabileceği görüşü Işıl ve Damad'a kabul ettirildi.

İş bitmiş gibiyken, her şeyi son derece soğukkanlı bir biçimde aşama aşama götüren, durumu buna göre son derece akıllıca irdeleyen Adam'ın karısının fabrikaya ve fabrikadaki tüm mal varlığına nakdiyle birlikte kendi kızı ve üzerine birinci dereceden ipotek konmasını istemesi ortalığı yeniden hallaç pamuğu gibi atmaya yetti. Şencan: "her şey kalsın, dedi... İnceldiği yerden kopsun... Bu benim onurumdur. Çalıştığım kendi işyerime ipotek koydurtmam ben..." Sonradan "Onur" sözcüğünün altından daha gerçekçi bir şey çıktı: İpotekli işyerinin özellikle kredi alınması konusunda karşısına atlatılması olanaksız bir engel çıkıyordu. "Onuruna" indirilen bu darbenin ne anlama geldiğini açıklaması için Şencan babasının kırk yıllık yakın arkadaşı Şükran bey'in düşüncesinin alınmasına, o ne derse ona uyulmasına herkesin rıza göstermesini istedi. Kadın

"Gerek yok..." dedi. Buna rağmen Şükran bey, son derece düzenli ve sakin bir biçimde ipotek mekanizmasının nasıl piyasada "itibar sarsıcı" ve nasıl "asılsız söylentilere" neden olduğunu örnekleriyle kanıtlayarak anlattı. Adam'ın karısından " bu isteminden caymasını" rica etti. Kadın:

-Zavallı kocacığım, dedi... fabrikayı bugünkü durumuna getirirken ne bankadan borç aldı, ne de başka kimseden. Oğlu da hiç kimseye borçlanmadan işlerini tıpkı babası gibi yürütsün. Borçlanmayınca da ipotek var mıymış, yok muymuş kimin umurundadır...

Zavallı Şencan'cık fabrikanın tüm nakit ve mallarıyla binasının kızkardeşiyle anasının üzerine hem birinci dereceden ipotek, hem de tapudan "SATILAMAZ" şerhi konmasına canı acıya acıya razı oldu. Amerikan-bar'da sırtını bir aralık herkese dönerek hiç kimseye çaktırmadan gözyaşlarını sildi, akmalarını önledi.

Ve sabahın üçüne doğru her şey çözülerek Noter'in hazırladığı, daktiloya geçtiği tüm belgeleri bir bir imzaladılar. Üç gün içinde de Adam'ın Yargıç önüne çıkartılarak "Yasal Yetkili" atanması işlemlerinin tamamlanması kararlaştırıldı.

* * *

ÜLKEMİZDE heyet raporu veren doktorlar, hukuksal işleri en ince ayrıntılarına dek çözümleyen noterler Haneler'e gelebiliyorlardı ama "mülkün temeli;" olan Adalet'in karar aşamasında bugüne değin "hane"ye hiç geldiği görülmediğinden, her şeyin inceden inceye saptandığı, günün erken saatlerinde Doçent Dr. Kıvançlıgil Adam'ın odasına yavaşça girdi. Rengarenk odada, uzun zamandır artık yatağına girmeyen Adam, koltuğunda ayaklarını uzatmış hastalıklı horultusuyla uyuyordu.

Kıvançlıgil Adam'ı yavaşça dürterek uyandırdı:

-Kalkınız bayım, dedi... Size hoş olmayan bir duyum iletmeye geldim...

Adam önce bomboş gözlerle odasına baktı nerde olduğunu kavramak istermiş gibi. Sonra Dr. Kıvançlıgil'e...

Dr. Kıvançlıgil işaret parmağıyla çatı katını gösterdi.

-Oradaki, dedi tane tane... sizi yargıca şikayet etmiş. Kendisine ait olan tabloların sizin tarafınızdan alındığını iddia ediyor. Tabloların, fırçaların ve boyaların...

Adam bir Kıvançlıgil'e bir de yukarıya çatı katına baktı... Dr. Kıvançlıgil konuşmasını yine tane tane sürdürdü:

-Sayın Adam, ben size kesinlikle inanıyorum ama adı geçen tablolarla fırça ve boyaların size ait olduğunu kanıtlamanız için bizi beklemekte olan yargıca kadar gitmemiz gerekiyor...

Ayaklarını bağı çözülen Adam hiçbir şey demeden sanki başı dönüyormuş gibi tutuna tutuna kalktı. Doçent doktordan gözlerini ayırmadan geri geri çekildi. Odasından çatı katına çıkan merdiven başına dek bir şeyden korkmuş gibi tutuna tutuna ve gerileye gerileye geldi. Orada durdu. Başını kaldırıp bir süre yukarıya baktı. Sonra yeniden Dr. Kıvançlıgil'e... Ve merdiven parmaklıklarına tutuna tutuna geri geri basamakları çıkmaya başladı. Basamakların tam ortasında eğilip yeniden Dr. Kıvançlıgil'e baktı. Bir iki adım daha attı, yeniden eğilip baktı ve sonra kendinden beklenmeyecek bir çeviklikle ters dönüp hızla basamakları aşarak kendini çatı katına attı.

Tablonun karşısında soluk soluğa durdu: İçindeki çırpınıyordu. Bir böcek gibi balyaların üzerinden düşüyor, kazan borularına tutunup kalkmaya çalışıyor ve sonra tıpkı kendisi gibi ona soluk soluğa bakıyordu. Tablonun içinde çırpınan kollarını kendisini çekip alması için uzatırmış gibi yönelmeye çalıştığında Adam üç tabloyu hızla toplayıp kendini aşağıya bir solukta attı.

Merdiven başında Dr. Kıvançlıgil'e:

-Benim bunlar, dedi... onun ki onunla birlikte yukarda.

Koltuğunun altında tablolarla birlikte bir çocuk gibi korkak, bir çocuk kadar çığlık çığlığa dönüşüverecek ürkekliğinde merdiven dibinin köşeciğine çekilip büzüldü.

-Benim bunlar... diye yineledi tümcesini. Onunkini ona bıraktım... Ama bunlar benim...

-Kanıtlamak için yine de Yargıç'a gitmemiz gerekiyor, dedi. Dr. Kıvançlıgil, hadi hazırlanın lütfen...

Adam büzüldüğü merdiven alt köşesinde tablolarını daha sıkı sıkıya koltuğunun altına çekti, dayak yiyecek bir çocuk gibi olduğu yere daha çok sindi...

-IV-

O GÜNE değin hiçbir mahkeme koridoru böylesine şık ve zarif insanı belki de hiçbir zaman böylesine bir arada görmemiştir. Aile bireyleri arasında varılan "anlaşmanın gizli tutulması" görüşü nasıl oldu bilinmez, daha mürekkebi kurumadan bir daha yıkılıverdi. Olayı tüm yakın çevre duydu. Duruşma gün ve saatine varıncaya dek tüm ayrıntıları öğrendi. Adamın dünürü, dünürünün karısı, yakın iş çevresinden bazı tanınmış kişilerle hanımları, kuzenleri, hatta bir büyük bankanın orta vadeli krediler Genel Müdürü'yle, eşi, önemli bir yöneticiyle adı sık sık İstanbul sosyetesinde geçen kızı, ilk duruşmaya alınan mahkemeye son model arabaları ve koyu şık giysileri içinde geldiler. Hepsi de Adam'ın metresi'ni merak ediyorlardı. Bugüne değin yüzünü hiç görmedikleri bu kadın hakkında türlü söylentiler kulaktan kulağa aktarılıyor, onun güzelliğiyle Adam'ı büyüleyişi, onu çok zengin bir iş adamı yüzünden terk etmek isteyişinin Adam'ın aklını yitirmesine neden olduğu kulaktan kulağa, bire bin katılarak anlatılıyor, herkes bu olayın mahkeme günü hiç beklenmedik biçimde patlayarak ortalığı altüst edeceğine kesinkes inanıyordu. Çok yakın bir yerden öğrendiklerine göre Adamın metresi herkesçe bilinen çok ünlü bir eczacıyı kendine avukat olarak tutmuş, çocuğu için bugün babalık davası ikame ederek aile bireyleri arasında varılmış olan tüm anlaşmaları alt üst edecek, hepsini geçersiz bir hale getirecekti. Bu durumda "Yasal Yetkili" atamanın da olanaksızlaşacağını söyleyen söylenticiler ailenin ekonomik bir yıkıntıyla karşı karşıya kalmasının kaçınılmaz olduğunda birleşiyorlardı. Bu durumda -doğrusu- Şurupçular'ın yeni gelinlerine -haklı olarak- öyle pek sıcak davranmaları da beklenemezdi. Zavallı Işıl'cığınsa hamile olduğu biliniyordu.

Duruşma saati yaklaştığında heyecan son haddine varmış, herkes ünlü eczacıyla birlikte şu ünlü metresin gelip gelmediğini araştırmaya koyulmuştu. "Geliyor" sözü üzerine herkes birbirine girdi, görebilmek için merdiven başlarına heyecan içinde, yürekleri duracakmışçasına yığılırlarken gelenlerin aile bireyleri olduğu görüldü. O zaman herkes derin üzüntüsü içinde ve son derece ağırbaşlı bir biçimde birbirlerini kapamamaya son derece büyük özen göstererek mahkeme koridoruna sıralandılar ve önlerinden sanki cami avlusundan namazı kılınmış bir cenaze geçecekmiş gibi beklemeye koyuldular.

Ve Adam merdiven başında sağında oğlu Şencan, solunda Doçent Dr. Kıvançlıgil göründü. Koltuğunun altında tabloları sıkı sıkı tutuyordu. Adam'ın hemen gerisinde yaslı giysileri içinde kızı ve damadı Adam'ın karısının koluna girmişler ağır ağır yürüyorlardı. Adam merdiven sahanlığında birkaç adım duralayınca onlarda derin acılar içinde öylece duraladılar. Tıpkı cenazenin yeniden yürümesini bekler gibi...

Adam duruşma koridoruna sıra sıra dizilmişlere korka korka baktı. Koltuğunun altındaki tabloları daha sıkı sıkıya tuttu. Bu durumu görenlerin acıdan yürekleri duracaktı. Dr. Kıvançlıgil eğilip Adam'ın kulağına bir şeyler söyledi ve o zaman kortej yeniden kaldığı yerden ağır ağır yürümeye başladı. Aile bireyleri önlerinden geçtikleriyle son derece üzgün, insanın yüreğini parçalayıcı küçük baş işaretleriyle selam alıp veriyorlardı. Ve böylece yalnızca aile bireylerinin oluşturduğu kortej hiç duraklamaksızın duruşma salonuna alındılar. Bu konuda doğrusu mahkemenin güvenliğinden sorumlu polisler de kendilerine alabildiğine yardımcı oldular... Hele içlerinden biri ünlü yöneticiyi tanıyıverince...

Adam yargıç kürsüsünün karşısına tek başına, aile bireyleri de kürsünün soluna düz sıralara oturdular. Yargıç dışında görevlilerin hepsi yerlerini almışlar, tam bir sessizlik içinde bekleşiyorlardı. Önünde neredeyse küçük bir piyanoya benzeyen eskinin eskisi model bir daktilo duran yazıcı kız tam karşısına düşen ihtiyardan gözlerini alamıyor, derin sessizliği içinde hayretle süzüyordu. Az sonra ayağa kalkanların gürültüsüyle birlik-

te Adam yaşındaki duruşma yargıcının siyah cübbesinin kırmızı manşetli kollarını savura savura kürsüye yöneldiği görüldü.

Yargıç, daktiloyla yazılmış tek yapraklı bir yazıyı yüksek sesle okuyup, kimsenin bir diyeceği olup olmadığını sorduktan sonra, bu kez okuduklarını bir bir önündeki yazıcı kıza yazdırmaya başladı. Bu işlem bittikten sonra da kürsüsünden Adam'a doğru eğilerek:

-Adınız bayım, diye sordu.

Adam yanıt vermedi. Yargıca baktı. Yargıç sorusunu bir kez daha yineleyince bu kez kendisi gibi kara cübbeli biri, Adam'ın sağ yanındaki sıranın üzerinden kalkarak Yargıç'a bir şeyler söyledi. Sonra kürsüye yönelerek bir belgeyi cübbesinin önünü kavuştura kavuştura Yargıç'a uzattı. Yargıç kendisine verilen belgeyi inceledikten sonra önündeki yazıcıya bir şeyler söyleyip yeniden yazdırmaya başladı. Bir yandan yazdırıyor, bir yandan da yakın gözlüklerinin üzerinden Adam'ı özenle izliyordu.

İri yarı daktilonun tuşları duruşma salonunun sessizliğinde yankılanırken Adam başına sanki bir yıkıntının tuğlaları düşüyormuş gibi kendini sakınmaya, korumaya başladı; sonunda dayanamayıp ayağa fırladı:

-Bu tablolar benim, dedi... Ona kaç kez söyledim ama dinletemedim. Mor bir güneş yapmam gerekiyordu. Bu fırçalarla, bu boyalar da benim. Oysa beni mezarımın başına geçmiş kendisine oradan bakmakla suçladı... O tablonun da ondan alınıp bana verilmesini istiyorum.

Yerine yeniden pat diye oturdu.

Yargıç:

-Neler söylüyorsunuz bayım? dedi... O dediğiniz de kim?...

Adam yerinden bir komut almış gibi dimdik ayağa dikildi:

-Oradaki işte... dedi. Çatı katındaki...

-Çatı katında biri mi var?

-Beni tehdit ediyor... Oysa ben ona kaç kez ömrünün sonuç yanlışlığını ancak mezarının paklayacağını uyara uyara söyledim... Kendisinin buraya getirilip yüzleştirilmemizi

istiyorum... Ama o beni tüm ihtiyarların birbirini kıskanması gibi kıskanıyor... Ondan daha uzun yaşamamdan kaygı duyuyor....

-Çatı katındaki neden ölmenizi istiyor, diye sordu yargıç...

-Evet, dedi Adam... Ölmemi istiyor. Çünkü önünde az bir zaman kaldı. Gelip bana çarpacak ve beni mezarıma yuvarladıktan sonra tablolarımı elimden alacak...

Solonu derin bir sessizlik kapladı. Daktilo kız yazmasını kesti. O zaman Adam tıpkı bir çocuk gibi ağlamaklı:

-Oysa mor bir güneş yapabilirim daha dedi... Zaman geçmiş sayılmaz... Onu da kendimi de kurtarabilirim... Hem de tek bir renkle...

Yargıç:

-Peki anlaşıldı bayım, dedi... Yaz kızım...

***

DURUŞMA salonundan çıkılır çıkılmaz "her şeyin istendiği gibi sonuçlandığını öğrenen podyum kalabalığının kıvancı da en az tedirginlikleri ve üzüntüleri kadar içtenlikli oldu denebilir. "Hadi geçmiş olsun"lu, "Doğrusu ya ucuz atlatıldı"lı, "Oh çok şükür"lü kaynaşmanın içinde hep birlikte aşağıya inildi. Herkes birbirini kutlar, kendi arabalarına doğru yönelirken nerden geldiği, kime ait olduğu anlaşılamayan bir sesin:

-Adam yok... diye bağırdığı duyuldu. Adam kayboldu...

Şencan'la Dr. Kıvançlıgil neye uğradıklarını bilemediler. Önce eğilip hızla arabaların içlerine baktılar. Sonra da geldikleri gibi duruşma salonunu ikinci kat merdivenlerine koşuşturdular. İkinci kat koridoruna varır varmaz gördükleri manzaradan Dr. Kıvançlıgil'in dili tutuldu, Şencan balyoz yemiş gibi sersemledi.

Mahkeme koridorunun uzun tahta sıralarından birinin tam ortasında şirin mi şirin, güzel mi güzel bir çocuk ayaklarını aşağıya sarkıtarak oturmuş, Adam da hemen onun önünde beton zemine tümüyle oturup yayılarak başını yumuşacık çocuğun dizlerine bırakıvermişti. Şirin mi şirin, güzel mi güzel çocuk

sanki kendi evlerinde, kendi salonlarındaymışcasına, hiçbir olağanüstülüğün ayırdında olmadan, Adam'ın dizleri üzerindeki başına resim defterini boydan boya bir güzel sermiş, bıraktığı yerden resim yapmasını sürdürmeye, çevresiyle en küçük bir ilişkisi olmadan koyulmuştu. Asliye Ceza'nın koridorlarında ellerinde evraklar bir o yandan bir bu yana koşuşturanlar bu olağanüstü durumu görünce önce adımlarını yavaşlatıyorlar, sonra bir süre uzaktan durumu izliyorlar, sonra yeniden kendi aralarında konuşarak koşuşturmacalarına başlıyorlardı. Hepsinin ortak kanısı: bu yaşlı adamla yanlarında ayakta duran genç kadının boşandıkları, yargıcın çocuğu anasına bıraktığı, zavallı yaşlı adamın dayanamayıp çocuğuna mahkeme koridorunda işte göründüğü gibi böylece sarılıp kaldığıydı... "Genç kadınla evlenmeden önce" aklını başına toplaması gerektiğini söyleyen bir kararlı kişinin yargılaması hemen hemen herkesin onayını aldı.

Yüreğinin yağı eriyen Şencan, kendine gelir gibi olunca, balık etinde, başı eşarplı, son derece sade giyimli ama güzelliği ve sağlıklı yapısı daha ilk bakışta göze çarpan kadının yanına yaklaştı...

-Ne işiniz var burda sizin, diye sordu... Olay mı çıkartmak istiyorsunuz...

Kadın heyecanını duruluğu içinde yalıtarak çocuğu gösterdi:

-Babasını görmek istedi, dedi.

-Bırak şimdi çocuğu. Onu koz olarak mı kullanmak istiyorsun bize?

-Babalık davası açacağım, dedi kadın o zaman. Böyle sokak ortasında kalamayız. Sizin "Yasal Yetkili" olmanıza da itiraz edeceğim. Kendi aranızda her şeyi çözümlediniz ama ne Adam'ın çocuğunu, ne de beni düşündünüz...

Şencan babasının koltuğunun altına girip kendisini kaldırmaya çalışarak:

-Yarın yazıhaneye gel, dedi... Öğleden sonra. Onun bıraktığı her şeyi sürdüreceğim. Sokak ortasında kaldığınız falan da yok. Hadi baba kalk...

-Bizi tanımadı, dedi kadın. Ama sanırım Ozan'ı tanır gibi oldu. Onca kalabalığın içinden kaşla göz arasında sıyrılıp yanımıza geldi. Bana uzun uzun ama tanımadan baktı ve birden başını oğlunun dizlerine koyuverdi...

Şencan babasını kaldırmak için yeniden kanırtırken:

-Kendisini bile tanımıyor, dedi. Bana "bayım" diyor, anama da "hanımefendi". Nasıl zor durumda olduğumuzu görüyorsun işte. Buradan dosdoğru hastahaneye, kliniğe gidiyoruz kendisini yatırmak için...

Kadın, başı çocuğun dizlerindeki Adam'a baktı. Ağlamamak için dudaklarını ısırdı. Şencan'ın yardımına, bu kez aklını başına devşirebilmiş olan Dr. Kıvançlıgil koştu. Her ikisi de koltuk altlarından tutup Adam'ı kaldırmaya çalıştılar. O zayıf adam gitmiş küp gibi biri gelmişti sanki... Bir türlü kaldıramıyorlar, Adam'ın çocuğun beline doladığı kollarını bir türlü çözüp açamıyorlar, sarsıntıya düşen çocuk da resmi bozulmasın diye defterini zaman zaman havaya kaldırarak bu garip mücadeleyi derin bir şaşkınlıkla izliyordu. Sonunda durumu gören polisler yardıma koştular.

Şencan'a

-İzin verin bayım, dediler. Biz şimdi aşağıya indiririz.

Ve gerçekten nasıl oldu bilinmez Adam kendini iki polisin kollarında havada buldu bir tüy gibi. Uçurulurmuş gibi merdivenlerden indirilirken başını çevirip bakmaya çalıştı, çırpınışı içinde bağırtısı yine de Asliye cezanın koridorlarında yankılandı:

-Kaybolmasına izin vermeyin onun... Kaybolmasın o...

Üçüncü polis çocuğun yanı başında duran tabloları kaptığı gibi yaka paça götürülen Adam'ın ardından seğirtti.

Arabalarının önünde kaygılı bir biçimde bekleşenler Adam'ın polislerin kollarında böyle yaka paça getirildiğini görmeleriyle birlikte arabalarına çekilivermeleri bir oldu. Bir şeyden alabildiğine ürkmüş gibi arabalarının pencerelerini kapadılar, motorlarını hemen çalıştırdılar.

Genç kadın polislerin Adam'ı, çok iyi tanıdığı Mercedes'e tıkarmış gibi bindirdiklerini ikinci katın penceresinden derin bir acıyla izledi. Buğulanmış gözlerini mendiliyle sildi. Araba kon-

voyunun başında şimdi yalnızca Şencan'la polisler kalmıştı. Üçüncü polis arabanın bagajına tabloları yerleştiriyordu. Bagaj kapısının tok sesini ta yukarıdan duydu. Şencan tam o sırada kat kat elinin içinde büktüğü bir tomar kağıt parayı iki polisin küçük itirazcıklarına karşın büyük bir beceriyle en önde, kendisine en yakın olanın cebine yerleştiriverdi. Yavaş yavaş trafiğin akışına yönelen araba konvoyuna en son katılan Adam'ın Mercedes'i de bir süre sonra bu yoğun akış içinde gözden kaybolup gitti.

Kadın, yüreğinde dağ gibi sıkıntı, çocuğun yanına geldi. Oraya buraya dağılmış boya kalemlerini, sağını solunu toplamaya başladı. Çocuk bu kez o vurdumduymaz şaşılası çevre ilişkisizliğiyle resim defterini tahta sıranın üzerine yaymış, kendisi de hafifçe kaykılarak resim yapmasını hiçbir şey olmamış gibi sürdürüyordu.

Adam'ı aşağıya indiren her iki polis ana-oğul'a şöyle bir göz atıp "POLİS" yazılı odalarına girerlerken, üçüncüsü, tabloları aşağıya indiren doğrudan yanlarına geldi. Çantasını yerleştirmekte olan kadına güleç bir yüzle:

-Adam neyiniz oluyordu, diye sordu.

Kadın mendilini çantasına yerleştirirken başını kaldırmadan:

-Çocuğun babası olur, dedi.

-Yaa... Tahta sıraya yan yatmış resim yapmasını sürdüren çocuğun saçlarını okşadı. Okuma yazma biliyor mu, diye sordu...

-Harfleri geçen ay söktü. Babasının, benim adlarımızı yazabiliyor. Okula gitmesine daha bir bir buçuk yıl var ama resim yapmasına kağıt kalem yetiştiremiyorum...

Polis aynı sevecenlikle:

-Bak şu kerataya, dedi... Ressam mı olacak ne... Bakim şu yaptığın resme...

Kadın:

-Göster polis amcana yaptığın resmi, dedi. Hem toplan artık, gidiyoruz.

Çocuk istemeye istemeye doğrularak polise yaptığı resmi uzattı. Ayaklarını oturduğu sıradan sarkıtarak sallanmaya, güzel pabuçlarına bakarak eleştiriyi beklemeye başladı.

Polis, şaşılası bir beceriyle, resim defterinin sol köşesine bir adam resminin yapılmış olduğunu gördü. Tüm çocuk resimleri gibi boyutsuz, ölçüleri orantısızdı ama doğrusu özellikle kol ve bacakları çizmedeki başarısı kendi yaş grubundakilerin kat kat üstündeydi. Hele gözleri ve burnu çizmedeki başarısına doğrusu şaşmamak olanaksızdı. Polis içinden: "Babasını yapmış besbelli" diye geçirdi.

Resim defterinin hemen solundaki bu adam resminin hemen ayak ucundan düz bir çizgi çekmişti çocuk. Belli ki buraya başka bir resim yapmaya hazırlanıyordu. Ne ki babası duruşmadan çıkar çıkmaz başını dizlerine koyuverince çalışmasını babasının başı üzerinde sürdürmek zorunda kalınca bu çizgi sonlara doğru iğri büğrü bir durum almış, defterin orta yerlerinden sonra da -herhalde babasının iki de bir başını oynatması ya da Şencan'ın Adam'ı kalkmaya zorlaması nedeniyle- birdenbire kırılarak sanki bir uçurumdan aşağıya yuvarlanıyormuş gibi darmadağın yuvarlanıp gitmişti... Ve yuvarlanıp giden çizginin sonlarına doğru da babasının adını yazmaya çalışmıştı uçuşan harflerle:

a

d

a

m

...

-Ah, dedi polis bilgiççe, işin başında babanı çok güzel çizmişsin. Ama buraları olmamış işte. Daha düzgün, daha doğru yeniden yapmalısın.

Aklına birden Şencan'ın öteki arkadaşına verdiği para geldi. Kendi payı unutulabilir kaygısıyla çocuğun saçlarını hızla okşayarak kendi odasına yöneldi.

Kadın son derece dar ve dik merdivenlerden Ozan'ın sendelediğini, inmekte güçlük çektiğini görünce kucağına aldı, çocuk incecik kollarını annesinin boynuna doladı.

Bir süre merdivenlerden indikten sonra:

-Anne, dedi... polis amcalar babamı nereye götürdüler?

-Hastahaneye, dedi kadın...

-Peki. Neden?

Kadın, her anne gibi oğlunun daha çok sözünü dinlemesini sağlamak için belki de bencilce sayılabilecek bir yanıt verdi:

-Yapmaması gereken şeyleri yaptığı, yapması gereken şeyleri de yapmadığı için polis amcalar babanı hastahaneye götürdüler. Ama hemen iyileşip yeniden bizim yanımıza dönecek...

Küçük çocuk, annesinin kucağında, incecik kolları boynuna sımsıkı sarılı mahkeme koridorlarına baktı. Kadınlı erkekli insanlar mahkeme koridorlarının uzun sıralarına başları önlerinde, ellerinde evraklar oturmuş bekleşiyorlar, kara cübbeleri içinde, elleri çantalı adamlar uçuşan yarasalar gibi cübbelerinin kollarını, eteklerini savura savura kabarıyor, pencerelerde, kapılarda, Asliye cezanın yüksek tavanlarında uçuyorlardı.

-Anne, dedi çocuk... Ben öyle olmayacağım değil mi? Yapılması gerekeni yaparsam...

Sonra bir şeyleri görmek istemezmiş gibi güzel başını annesinin omuzuna bıraktı, gözlerini sıkı sıkı yumdu.

(ÖYKÜYE YAZARIN NOTU)

Yazdıklarını yayınlatamadığı için elden ele okutarak yazgısını hafifletmeye çalışan yazara, yakın çevresinin uyanık okuyucularından biri, öyküyü okuyup bitirdikten sonra şu eleştirel uyarıda bulundu: "İyi güzel de, öykü hangi tarihte başlıyor? Ne zaman bitiyor? Olaylar hangi süreçte gelişiyor? Belli değil..."

Okuyucusuna hak veren yazar, Adam'ın yaşadığı olaylar sürecini zaman kesitine iyice oturtabilmek ve böylece her şeyi daha anlaşılır kılabilmek için basıma aşağıdaki şu notu tıknefes yetiştirdi:

Adam'ın kendini kaybedip de aradığı tarih yani:

Olaylar başlangıç tarihi: 15 Ekim 1981 (Partilerin yönetimce feshedildiği gün...)

Olaylar Süreci: 5 ay

Bitimi: 13 Mart 1982. Adam'ın kliniğe yerleştirildiği gün. 13 Mart 1982 tarihini en somut biçimde belleklerde canlı tutan olaysa o gün 3 politik tutuklu gencin soyadlarının alfabetik sıralarına göre İzmir Buca tutukevinin avlusunda ardarda asılmaları.

İlk asılan:

İbrahim Ethem COŞKUN: (16.1.1959) Gaziantep doğumlu. Endüstri Meslek Lisesi bitirmeli. İşçi. Bekar) 12 Mart'ı 13 Mart'a bağlayan gece, yani Adam'ın Yargıç önüne çıkarıldığı günün gecesinde, Adam avucundaki son boya kalıntılarını da silip koltuğuna uzandığında, ilk horultuları kendini alıp götürürken, henüz 23 yaşındaki genç işçi, elleri arkasına bağlı, beyaz gömleği sırtında cezaevinin avlusuna çıkarıldı. İdam sehpasının basamaklarını hiçbir şey demeden ağır ağır çıktı. Saat 01.25... Tutukevinin kapısı saat 02.00'de açıldı. Ve genç işçinin cesedi bir sedyeyle çıkartılıp polis panzeri kollamasında alelacele bilinmeyen bir yöne götürüldü. Ailesine haber verilmediği için yakınlarından hiçbiri ölüm işleminde bulunamadı. Cezaevinin kapısı önünde bekleyen gazeteciler de kolluk kuvvetlerince uzaklaştırıldılar, cenazeyi izlemelerine izin verilmedi.

Seyit KONUK: Adam'ın uykusunun en yoğun saatlerinde ve hizmetçi Sebeb'in parmak uçlarına basa basa kalkıp üstünü battaniyeyle örttüğü saatlerde; saat 02.30'da: Tokat doğumlu Lise son sınıf öğrencisi Seyit Konuk da kaldırılarak arkadaşından kırk beş dakika sonra aynı biçimde, aynı avluda asıldı ve aynı biçimde cesedi tutukevinden uzaklaştırıldı. Onun da ailesinden hiç kimseye bir duyumda bulunulmamıştı...

Necati VARDIR: (20.10.1960 doğumlu. En gençleri. Urla'lı. İlkokul bitirmeli. İşçi Bekar)

İşte aynı gece ve sonuncu olarak idam edilen bu Necati Vardar'a idam sehpasının ilk basamağında yetkililer son bir diyeceği olup olmadığını sordular. Necati Vardar: "Parkamı 3. koğuştaki Remzi Karakaş arkadaşa verin" dedi... "Saatimi de kardeşim Serdar'a..."

Vardar'ın parkası 3. Koğuş'taki arkadaşı Remzi'ye bir tutanakla teslim edilirken aynı saatlerde Adam Psikiyatri Kliniğinin ikinci katındaki parmaklıklı küçük odasına konuyordu. Ozan da annesinin bu kez elinden tutmuş, mahkemenin geniş avlusundan sokağa çıkıyorlardı. (Saat 11.00)

Adam yatağında önce bir süre oturdu. Kapısındaki iri yarı hastabakıcılara bir süre baktı. Ve sonra ağır ağır kalkarak hastahane penceresinin demir parmaklıklarına tutundu. Oradan dışarıya, ağaçlara, gökyüzüne iri iri açılmış gözleriyle, sanki bunları ilk kez görüyormuşcasına derin bir şaşkınlık içinde bakmaya başladı.

Yayımlanmış Eserleri

Öldükleriyle Kalmadılar
1. ve 2. Basım, May Yayınları, 1978
3. Basım, Rosa Yayınları, 1987
4. 5. 6. Basım, Ceylan Yayınları 1991, 1996, 1999

Generaller Kışında Yaşam Kaynakçalarımız
Bibliotek Yayınları, 1989

Körfezin Kutsal Adakları,
1. Basım, Akyüz Yayınları, 1991

Birgün Bile Yaşamak
1. Basım, Eksen Yayıncılık, 1992
2. Basım, Ceylan Yayınları 1997

Yeni Dünya Gerçeği
1. Basım, Ceylan Yayınları, 1996

Devrimci Adonun Ölümsüzler Katında Yargılanması
1. Basım Ceylan Yayınları, 1998

Sana 21. Yüzyıl Raporumu Sunuyorum
1. Basım, El Yayınları, Kasım 2005

Danilov Manastırının Çanları
1. Basım, İnsancıl Yayınları, Ekim 2007

Generallerin Zabıt Varakaları
1. Basım, Devrimci 78'liler Federasyonu, 2009

AKLIN LİRİZMİ

Aklın tanımı yaşamı analiz etmek, bilinçlendirmektir belki de. Çok kez gözden kaçırılan, aklın bu çabasının duygusallıktan arınmış bir lirizmi olduğunu kavrayamamamızdır. Aslında bu lirizm duygularımız kadar coşkulu, duygularımız kadar etkilidir. Belki de ondan da yoğun. Aklımızla kavradığımız her şeyde bu lirizmin varlığını çok kez unuturuz. Okuyacağınız yazılar onlarca Orhan İyiler'in yayınlanmış kitaplarından ve hiç günyüzüne çıkmamış Günceleri'nden oluşuyor. Okuyucunun aklın bu lirizmini kavraması için yeterince içerik oluşturduğumuzu düşünüyoruz. Hangi başyapıta bakarsanız bakın aklın hayatı eleştirisindeki kuruluktan uzak lirizmini kesinlikle bulursunuz. Okuyucunun kültür altyapısını oluşturan roman, tiyatro, şiirde, sahne sanatlarında lirizmin aklın çözümlemeleri ile hemen hemen atbaşı gittiğini göreceksiniz. Elinizdeki yapıt bu gerçeği kavramak için oluşturuldu. Değerlendirme hiç kuşkusuz okuyucuya bırakılmıştır. Önemle tavsiye etmekte yarar olduğunu düşünüyoruz

Ayışığı Sanat Merkezi

"birgün bile yaşamak yarını belirler belki"